

Tablica wyników mobilności studentów *Uwarunkowania studiowania za granicą 2018/19* *Raport Eurydice*

Tablica wyników mobilności studentów

Uwarunkowania
studiowania za granicą
2018/19

Raport Eurydice

Niniejsze opracowanie zostało po raz pierwszy opublikowane w języku angielskim w 2020 roku (tytuł oryginału *Mobility Scoreboard: Higher Education Background Report – 2018/19*) przez:

EACEA, Eurydice
Avenue du Bourget 1 (J-70 – Unit A7)
B-1049 Brussels

Niniejszą publikację należy cytować w następujący sposób:

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2020. *Mobility Scoreboard: Higher Education Background Report – 2018/19* Eurydice Report. (*Tablica wyników mobilności studentów. Uwarunkowania studiowania za granicą – 2018/19* Raport Eurydice). Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich.

PDF

EC-03-20-007-PL-N

ISBN 978-92-9484-385-2

doi: 10.2797/432599

Części niniejszej publikacji mogą być powielane jedynie do celów niekomercyjnych, pod warunkiem że fragment tekstu jest poprzedzony odniesieniem do „sieci Eurydice”, po którym widnieje data publikacji dokumentu.

© Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Aleje Jerozolimskie 142A
02-305 Warszawa

Wydawnictwo
FRSE

Warszawa 2021

ISBN 978-83-66515-48-2

Tłumaczenie publikacji sfinansowano ze środków Komisji Europejskiej.

SPIS TREŚCI

Spis rysunków	5
Kody, skróty i akronimy	7
Wstęp	9
Rozdział 1: Informacja i poradnictwo	11
1.1. Wstęp	11
1.2. Analiza kontekstu	11
1.3. Wskaźnik tablicy wyników	19
1.4. Wnioski	20
Rozdział 2: Przygotowanie językowe	23
2.1. Wstęp	23
2.2. Analiza kontekstu	23
2.3. Wskaźnik tablicy wyników	29
2.4. Wnioski	31
Rozdział 3: Transfer świadczeń pieniężnych dla studentów	33
3.1. Wstęp	33
3.2. Analiza kontekstu	33
3.3. Wskaźnik tablicy wyników	39
3.4. Wnioski	42
Rozdział 4: Wsparcie mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych	43
4.1. Wstęp	43
4.2. Analiza kontekstu	43
4.3. Wskaźnik tablicy wyników	49
4.4. Wnioski	52
Rozdział 5: Uznawanie efektów uczenia się	53
5.1. Wstęp	53
5.2. Analiza kontekstu	53
5.3. Wskaźnik tablicy wyników	59
5.4. Wnioski	61
Rozdział 6: Uznawanie kwalifikacji	63
6.1. Wstęp	63
6.2. Analiza kontekstu	64
6.3. Wskaźnik tablicy wyników	68
6.4. Wnioski	70

Wnioski końcowe	71
Bibliografia	75
Glosariusz	77
Załączniki	83
Załącznik I: Strategie i cele związane z mobilnością edukacyjną	83
Załącznik II: Stypendia celowe na realizację mobilności edukacyjnej	91
Załącznik III: Poziomy mobilności edukacyjnej	98

SPIS RYSUNKÓW

Rozdział 1: Informacja i poradnictwo	11
Rysunek 1.1: Istnienie strategii opracowanych na szczeblu centralnym i inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę, które odnoszą się do informacji i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających, 2018/19	12
Rysunek 1.2: Istnienie organizacji, którym przekazano obowiązki świadczenia usług informacyjnych i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających, 2018/19	14
Rysunek 1.3: Istnienie scentralizowanych portali internetowych świadczących usługi informacyjne i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających, 2018/19	15
Rysunek 1.4: Instytucje świadczące spersonalizowane usługi studentom wyjeżdżającym, 2018/19	16
Rysunek 1.5: Istnienie scentralizowanego systemu monitorowania i ewaluacji spersonalizowanych usług, 2018/19	17
Rysunek 1.6: Zaangażowanie promotorów mobilności w inicjatywy zakrojone na szeroką skalę wspierane ze źródeł publicznych, 2018/19	18
Rysunek 1.7: Wskaźnik tablicy wyników nr 1: Informacja i poradnictwo dotyczące mobilności edukacyjnej, 2018/19	20
Rozdział 2: Przygotowanie językowe	23
Rysunek 2.1: Łączny czas trwania obowiązkowego nauczania języków obcych w ramach kształcenia ogólnego (ISCED 0 do 3), 2018/19	25
Rysunek 2.2: Czas trwania nauki przynajmniej dwóch obowiązkowych języków obcych w szkołach ogólnokształcących (ISCED 0 do 3), 2018/19	26
Rysunek 2.3: Różnice między obowiązkowym nauczaniem języków obcych uczniów szkół ogólnokształcących i zawodowych, 2018/19	27
Rysunek 2.4: Wskaźnik tablicy wyników nr 2: Przygotowanie do mobilności edukacyjnej – umiejętności językowe, 2018/19	30
Rozdział 3: Transfer świadczeń pieniężnych dla studentów	33
Rysunek 3.1: Odsetek studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia otrzymujących stypendia ze środków publicznych, 2017/18	34
Rysunek 3.2: Możliwości transferu stypendiów ze środków publicznych udzielonych studentom studiów pierwszego i drugiego stopnia, 2018/19	35
Rysunek 3.3: Odsetek studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia zaciągających kredyty dotowane ze środków publicznych, 2017/18	37
Rysunek 3.4: Możliwości transferu kredytów dotowanych ze środków publicznych, studenci studiów pierwszego i drugiego stopnia, 2018/19	38
Rysunek 3.5: Wskaźnik tablicy wyników nr 3: Możliwości transferu krajowych stypendiów i kredytów dotowanych ze środków publicznych, 2018/19	41
Rozdział 4: Wsparcie mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych	43
Rysunek 4.1: Cele ilościowe w zakresie udziału studentów defaworyzowanych w programach mobilności edukacyjnej, 2018/19	44
Rysunek 4.2: Monitorowanie uczestnictwa w programach mobilności studentów z grup defaworyzowanych, 2018/19	46
Rysunek 4.3: Wsparcie finansowe w formie stypendiów ze środków publicznych udzielane studentom defaworyzowanym na cele związane z mobilnością edukacyjną, 2018/19	47
Rysunek 4.4: Zalecenia/zachęty władz centralnych dotyczące wprowadzania celowych działań zmierzających do wspierania udziału studentów defaworyzowanych w programach mobilności, 2018/19	48
Rysunek 4.5: Wskaźnik tablicy wyników nr 4: Wspieranie mobilności studentów z grup defaworyzowanych, 2018/19	51

Rozdział 5: Uznawanie efektów uczenia się	53
Rysunek 5.1: Odsetek instytucji szkolnictwa wyższego stosujących punkty ECTS, studia pierwszego i drugiego stopnia, 2018/19	55
Rysunek 5.2: Stosowanie kluczowych zasad zawartych w <i>Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS</i> , wersji z 2015 r., podczas oceny realizacji systemu ECTS w ramach zewnętrznego procesu zapewniania jakości, 2018/19	56
Rysunek 5.3: Monitorowanie przez agencje zapewniania jakości kluczowych aspektów systemu ECTS w związku z mobilnością studentów, według liczby systemów edukacji, 2018/19	58
Rysunek 5.4: Monitorowanie przez agencje zapewniania jakości kluczowych aspektów systemu ECTS w związku z mobilnością studentów, według liczby monitorowanych aspektów, 2018/19	59
Rysunek 5.5: Wskaźnik tablicy wyników nr 5: Uznawanie efektów uczenia się w szkolnictwie wyższym za pomocą systemu ECTS, 2018/19	60
Rozdział 6: Uznawanie kwalifikacji	63
Rysunek 6.1: Automatyczne uznawanie kwalifikacji w szkolnictwie wyższym zdobytych w innych krajach EOSW, 2018/19	65
Rysunek 6.2: Działania skierowane na automatyczne uznawanie kwalifikacji w szkolnictwie wyższym, według liczby podejmujących je systemów edukacji, 2018/19	67
Rysunek 6.3: Działania skierowane na automatyczne uznawanie kwalifikacji w szkolnictwie wyższym według liczby wdrożonych działań 2018/19	67
Rysunek 6.4: Wskaźnik tablicy wyników nr 6: Uznawanie kwalifikacji nabytych podczas mobilności, 2018/19	69
Załączniki	83
ZAŁĄCZNIK I: STRATEGIE I CELE ZWIĄZANE Z MOBILNOŚCIĄ EDUKACYJNĄ	83
Rysunek I.1: Strategie centralne dotyczące mobilności edukacyjnej, 2018/19	84
Rysunek I.2: Cele ilościowe w zakresie mobilności edukacyjnej w szkolnictwie wyższym, 2018/19	85
Rysunek I.3: Monitorowanie celów ilościowych w zakresie mobilności w szkolnictwie wyższym, 2018/19	89
ZAŁĄCZNIK II: STYPENDIA CELOWE NA REALIZACJĘ MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ	91
Rysunek II.1: Dostępność celowych stypendiów krajowych przeznaczonych na mobilność (studenci wyjeżdżający i przyjeżdżający), 2018/19	92
ZAŁĄCZNIK III: POZIOMY MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ	98
Rysunek III.1: Poziom mobilności studentów wyjeżdżających w celu uzyskania punktów zaliczeniowych – absolwenci studiów zagranicznych jako odsetek absolwentów studiów wyższych w danym kraju pochodzenia, wg kraju pochodzenia, 2017	99
Rysunek III.2: Mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych według rodzaju programu mobilności, ISCED 5-8, 2017	101
Rysunek III.3: Poziom mobilności studentów wyjeżdżających w celu realizacji pełnego programu studiów – absolwenci studiów zagranicznych jako odsetek absolwentów studiów w danym kraju pochodzenia, wg kraju pochodzenia, 2017	102
Rysunek III.4: Poziom mobilności ogółem: studenci wyjeżdżający w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i realizacji pełnego programu studiów, ISCED 5-8, według kraju pochodzenia, 2017 r.	105
Podziękowania	107

KODY, SKRÓTY I AKRONIMY

Kody krajów

UE/UE-28	Unia Europejska	CY	Cypr	UK	Zjednoczone Królestwo
BE	Belgia	LV	Łotwa	UK-ENG	Anglia
BE fr	Belgia – Wspólnota Francuska	LT	Litwa	UK-WLS	Walia
BE de	Belgia – Wspólnota Niemieckojęzyczna	LU	Luksemburg	UK-NIR	Irlandia Północna
BE nl	Belgia – Wspólnota Flamandzka	HU	Węgry	UK-SCT	Szkocja
BG	Bulgaria	MT	Malta		Kraje EOG i kraje kandydujące
CZ	Czechy	NL	Królestwo Niderlandów	AL	Albania
DK	Dania	AT	Austria	BA	Bośnia i Hercegowina
DE	Niemcy	PL	Polska	CH	Szwajcaria
EE	Estonia	PT	Portugalia	IS	Islandia
IE	Irlandia	RO	Rumunia	LI	Liechtenstein
EL	Grecja	SI	Słowenia	ME	Czarnogóra
ES	Hiszpania	SK	Słowacja	MK	Macedonia Północna
FR	Francja	FI	Finlandia	NO	Norwegia
HR	Chorwacja	SE	Szwecja	RS	Serbia
IT	Włochy			TR	Turcja

Dane statystyczne

(:) Brak danych (-) Nie dotyczy

Skróty i akronimy

ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System – Europejski system transferu i akumulacji punktów
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
EFTA	European Free Trade Association – Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
EOSW	Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego
ENIC	European Network of Information Centres in the European Region
ESG	European Standards and Guidelines
ISW	Instytucja szkolnictwa wyższego
ISCED	International Standard Classification of Education – Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia
KLU	Lisbon Recognition Convention – Konwencja lizbońska o uznawaniu kwalifikacji
NARIC	National Academic Recognition Information Centres in the European Union
UOE	UNESCO/OECD/EUROSTAT
VET	Vocational Education and Training – Kształcenie i szkolenie zawodowe

WSTĘP

Mobilność transnarodowa w celu realizacji kształcenia i szkolenia jest często jednym z najważniejszych doświadczeń w życiu młodego człowieka. Jest ona pomocna w rozwoju zawodowym i akademickim, w budowaniu sieci społecznych oraz w rozwijaniu umiejętności międzykulturowych i językowych, co ma pozytywny wpływ na możliwości zatrudnienia (Komisja Europejska 2014). Mobilność studentów wywiera również wpływ na systemy edukacji i poszczególne instytucje oświatowe, jako że wymaga od nich przyjęcia szerszej perspektywy międzynarodowej, poszerzenia zasięgu i podniesienia jakości działań.

Doceniając wartość dodaną mobilności edukacyjnej i coraz większą liczbę dostępnych możliwości wyjazdu na studia zagraniczne, należy zauważyć, że na drodze prowadzącej do swobodnego przepływu studentów, badaczy i stażystów nadal można spotkać wiele przeszkód, w tym trudności związane z transferem świadczeń pieniężnych dla studentów (nie zawsze możliwe jest ich przenoszenie), z uznawaniem kwalifikacji i punktów zaliczeniowych, a także z dostępem do oraz przydatnością informacji i poradnictwa. Ponadto studenci muszą wykazać się znajomością języków obcych na poziomie umożliwiającym studiowanie na uczelni wyższej za granicą. Przeszkody te wymagają reform systemowych mogących zwiększyć dostępność mobilności i umożliwić większej liczbie studiujących korzystanie z niej.

Dlatego w 2011 roku Rada Unii Europejskiej przyjęła Zalecenie ⁽¹⁾ dla państw członkowskich mające na celu promowanie mobilności edukacyjnej i stwarzanie korzystnych dla niej warunków. W Zaleceniu zatytułowanym *Mobilna młodzież* Komisja zaproponowała stworzenie ram metodologicznych, zwanych tablicą wyników mobilności, mających na celu monitorowanie postępów w tej dziedzinie, zarówno w obszarze szkolnictwa wyższego, jak i w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego.

Po przeprowadzeniu badań przygotowawczych (studium wykonalności) w szkolnictwie wyższym oraz w kształceniu i szkoleniu zawodowym, *Tablica wyników mobilności* została po raz pierwszy opublikowana w 2016 r. na wspólnej platformie internetowej ⁽²⁾. Wskaźniki *Tablicy wyników mobilności studentów* zostały ponadto zaprezentowane w szczegółowym raporcie Eurydice opisującym uwarunkowania studiowania za granicą (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2016).

Niniejsza publikacja to drugie wydanie raportu opisującego uwarunkowania studiowania za granicą. Zgodnie z Zaleceniem Rady zawiera ona zaktualizowane informacje na temat sześciu obszarów dotyczących szkolnictwa wyższego. Są to:

1. Informacja i poradnictwo
2. Przygotowanie językowe
3. Transfer świadczeń pieniężnych dla studentów
4. Wsparcie studentów ze środowisk defaworyzowanych
5. Uznawanie efektów uczenia się za pomocą Europejskiego Systemu Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS)
6. Uznawanie kwalifikacji.

Ponieważ głównym celem *Tablicy wyników mobilności* jest monitorowanie postępów w czasie, zakres wskaźników został utrzymany w kształcie jak najbardziej zbliżonym do tego z wydania z 2016 r. Z powodu uwzględnienia ewolucji polityki, w przypadku niektórych wskaźników zakres uległ niewielkiej zmianie, tak aby lepiej odzwierciedlały one różne wymiary Zalecenia. Ponadto biorąc pod uwagę fakt, że niektóre ze wskaźników stanowią również część Bolońskiej karty wyników (zob. Komisja Europejska

---

⁽¹⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi. Dz.U. C 199, 07.07.2011.

⁽²⁾ Platforma Mobility Scoreboard: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/mobility-scoreboard>.

/EACEA/Eurydice 2018b), uwzględniono zmiany wprowadzone do tych ram monitorowania szkolnictwa wyższego w celu zapewnienia spójności między obydwoma narzędziami.

Informacje przedstawione w niniejszym raporcie odnoszą się przede wszystkim do szkolnictwa wyższego. Wyjątkiem jest rozdział poświęcony wskaźnikowi dotyczącemu przygotowania językowego, w którym na potrzeby raportu przeprowadzono analizę kształcenia językowego od poziomu przedszkola do końca szkoły średniej drugiego stopnia, z uwzględnieniem ścieżek kształcenia zawodowego, które umożliwiają bezpośredni dostęp do kształcenia wyższego. Większość wskaźników nie ogranicza się do konkretnego stopnia studiów wyższych. Jednakże niektóre elementy, zwłaszcza te związane ze wsparciem finansowym (możliwość przenoszenia świadczeń, wsparcie ukierunkowane itp.) oraz systemem ECTS, mają bardziej ograniczony zakres i koncentrują się głównie na studiach pierwszego i drugiego stopnia.

Rokiem referencyjnym jest rok akademicki 2018/19, a zasięg geograficzny obejmuje 28 państw członkowskich Unii Europejskiej, a także Albanie, Bośnię i Hercegowinę, Szwajcarię, Islandię, Liechtenstein, Czarnogórę, Macedonię Północną, Norwegię, Serbię i Turcję.

Struktura raportu

Raport został podzielony na sześć rozdziałów poświęconych poszczególnym wskaźnikom tablicy mobilności studentów. Każdy rozdział został podzielony na dwie główne części. W części pt. *Analiza kontekstu* przeanalizowano kwestie składające się na dany obszar, podkreślając różne podejścia stosowane w poszczególnych systemach edukacji. Ponadto każdy aspekt przedstawiono w formie graficznej za pomocą map, które prezentują sytuację na poziomie europejskim i obrazują rozkład geograficzny. Wykresy i tabele w skrótej formie przedstawiają dodatkowe szczegóły.

W drugiej części poszczególne aspekty zostały połączone w złożony wskaźnik tablicy wyników, łączący różne zmienne przedstawione na mapach w formie wstępnie zdefiniowanych kategorii. Każdej z nich przyporządkowano kolor od ciemnozielonego, który oznacza, że wszystkie kryteria zostały całkowicie spełnione, do czerwonego, który oznacza, że żaden z elementów poddawanych analizie nie istnieje. Zastosowano także trzy dodatkowe kategorie pośrednie oznaczone kolorami: jasnozielonym, żółtym i pomarańczowym, które są stosowane w zależności od liczby spełnionych kryteriów. Na końcu każdego rozdziału umieszczono pełny opis każdego wskaźnika i kategorie, jakie obejmuje. Wszystkie wskaźniki zostały przedstawione za pomocą map. Taki format umożliwia czytelne zaprezentowanie wyników dla poszczególnych krajów oraz porównanie pomiędzy nimi na poziomie europejskim.

Raport zawiera również trzy załączniki. W dwóch pierwszych omówiono szersze ramy polityki dotyczącej mobilności edukacyjnej w państwach europejskich, przede wszystkim krajowe strategie i cele ilościowe w zakresie mobilności (Załącznik I), a także krajowe stypendia przeznaczone bezpośrednio na realizację mobilności (Załącznik II). Elementy te nie stanowią części *Tablicy wyników mobilności*, dostarczają jednak cennych informacji na temat szerszego kontekstu polityki w zakresie mobilności w szkolnictwie wyższym w Europie.

Załącznik III przedstawia przegląd bieżących trendów w odniesieniu do mobilności mającej na celu uzyskanie punktów zaliczeniowych i realizację pełnego programu studiów na podstawie dostępnych danych. Wskaźniki zostały opracowane przez Wspólne Centrum Badawcze (JRC) na podstawie danych UNESCO/OECD/Eurostat (UOE) (zob. Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018). Rokiem referencyjnym jest rok 2017.

ROZDZIAŁ 1: INFORMACJA I PORADNICTWO

1.1. Wstęp

W przypadku osób uczących się zaangażowanie się w mobilność transnarodową obejmuje zarówno złożony proces podejmowania decyzji dotyczących wyjazdu, jak i proces organizacyjny związany z przygotowaniem do niego. Decyzja, do jakiego kraju i na jaką wyższą uczelnię wyjechać, zależy od wielu czynników, m.in. od: znajomości języków, programu nauczania i sposobu jego realizacji w danej instytucji. Patrząc perspektywicznie, uczestnicy mobilności muszą wziąć pod uwagę to, w jaki sposób ich doświadczenie i efekty uczenia się zostaną uznane w kraju, a także w kontekście europejskim lub międzynarodowym. Ponadto uczestnicy potrzebują informacji na temat bardzo praktycznych kwestii, na przykład: jakie kroki administracyjne należy podjąć, w jaki sposób skontaktują się z biurem obsługi studentów w instytucji przyjmującej, jakie porady mogą im tam być udzielone oraz jakie zakwaterowanie jest dostępne. Ze względu na różnorodność systemów i środowisk w całej Europie, jak również procedur i możliwości zapewnionych na szczeblu krajowym i instytucjonalnym, dostępność, przejrzystość i jakość informacji oraz poradnictwa mają kluczowe znaczenie (King, Findlay, Ahrens 2010).

Dlatego nie należy się dziwić, że informacja i poradnictwo dotyczące mobilności edukacyjnej stanowią jeden z filarów Zalecenia Rady w tym zakresie ⁽³⁾. Zaleca się, by państwa członkowskie zwiększyły dostępność informacji oraz dostosowały ją do potrzeb konkretnych grup i indywidualnych osób uczących się. Rekomendowane jest także maksymalne zwiększenie zaangażowania istniejących sieci oraz zbadanie możliwości stosowania nowych, kreatywnych i interaktywnych sposobów rozpowszechniania informacji, komunikowania się i docierania z informacją do młodzieży oraz wszystkich innych zainteresowanych stron ⁽⁴⁾.

W Zaleceniu Rady doceniono pozytywną rolę, jaką odgrywają promotorzy mobilności w rozpowszechnianiu informacji oraz wartość poradnictwa koleżeńskiego (koleżeńskiej wymiany wiedzy i doświadczeń). Zachęcono państwa członkowskie do korzystania z doświadczeń osób takich jak „nauczyciele, szkoleniowcy, rodziny, osoby pracujące z młodzieżą oraz młodzi ludzie, którzy już korzystali z mobilności, w celu zainspirowania młodzieży do podejmowania nauki za granicą” ⁽⁵⁾.

Uwzględniając przesłanie Zalecenia oraz konkretne działania, jakie ono proponuje, wskaźnik tablicy mobilności nr 1 bada zakres, w jakim władze centralne podjęły kroki zmierzające do zapewnienia bardziej przystępnych, przejrzystych i dostosowanych do potrzeb informacji oraz porad dotyczących możliwości realizacji mobilności edukacyjnej.

1.2. Analiza kontekstu

Poniższa analiza koncentruje się na czterech aspektach Zalecenia. Bada, czy informacje i poradnictwo udzielane studentom wyjeżdżającym zasadzają się na:

- 1) przyjętym przez władze centralne strategicznym podejściu do informacji i poradnictwa;
- 2) istnieniu scentralizowanych portali internetowych, które koncentrują się na informacji i poradnictwie;
- 3) świadczeniu spersonalizowanych usług oraz ich ewaluacji i monitoringu;
- 4) zaangażowaniu promotorów mobilności w inicjatywy organizowane na dużą skalę i finansowane z funduszy publicznych.

Powyższe cztery elementy dotyczą wyłącznie studentów wyjeżdżających i pomagają przy ocenie wsparcia zapewnianego studentom, którzy już uczestniczą w mobilności lub rozważają jej podjęcie.

⁽³⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r., „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi, Dz.U. C199, 7.7.2011, C199/4.

⁽⁴⁾ Ibidem.

⁽⁵⁾ Ibidem.

W sześciu systemach (w Austrii, Zjednoczonym Królestwie – wszystkie cztery systemy, oraz w Szwajcarii) odwołania do informacji i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających znajdują się w strategiach dotyczących mobilności edukacyjnej. Zjednoczone Królestwo to jedyny kraj, którego strategia koncentruje się na studentach wyjeżdżających. Strategia, wprowadzona w roku 2015/16, została zaktualizowana na lata 2017–2020 ⁽⁶⁾.

W kolejnych pięciu systemach edukacji (Flamandzka Wspólnota Belgii, Hiszpania, Królestwo Niderlandów, Polska oraz Finlandia) odniesienia do informacji i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających zawarte są w strategii dotyczącej umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego. Mimo iż strategię te odnoszą się do informacji na temat mobilności zagranicznej, głównie koncentrują się na zwiększeniu międzynarodowej atrakcyjności własnych systemów szkolnictwa wyższego. W Czechach i na Słowacji odniesienia do mobilności zagranicznej oraz informacje i poradnictwo dla studentów zawarte są w szerszych strategiach edukacyjnych.

W około ¼ systemów szkolnictwa wyższego inicjatywy zakrojone na szeroką skalę w zakresie informacji i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających są realizowane przez władze centralne. W niektórych krajach stanowią one uzupełnienie strategii centralnych (Zjednoczone Królestwo oraz Szwajcaria), w innych mają formę oddzielnych dokumentów (Niemieckojęzyczna Wspólnota Belgii, Niemcy, Francja, Węgry, Rumunia, Finlandia oraz Bośnia i Hercegowina). Te zakrojone na szeroką skalę inicjatywy głównie przyjmują formę kampanii komunikacyjnych, których celem jest promowanie mobilności zagranicznej wśród studentów szkół wyższych (na przykład w Niemczech, Rumunii oraz w Zjednoczonym Królestwie). We Francji utworzono sieć informacyjną władz lokalnych i regionalnych, która organizuje główne działania na terenie całego kraju, mające na celu rozpowszechnianie informacji na temat możliwości wyjazdów na studia za granicę wśród studentów i wszystkich interesariuszy.

Od roku akademickiego 2015/16 niewiele zmieniło się w zakresie strategii i inicjatyw organizowanych na szeroką skalę w Europie. Austria przyjęła w roku 2016 Strategię dotyczącą Mobilności Edukacyjnej, która zawiera również zapisy dotyczące potrzeby lepszego informowania studentów przed wyjazdem na studia za granicę. Węgry prowadzą szeroką kampanię informacyjną na temat zagranicznej mobilności w kontekście programu Campus Mundi, który został przyjęty w roku 2016. We Flamandzkiej Wspólnocie Belgii nie powtórzono inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę, o których kraj ten informował w roku 2016; niemniej jednak obecnie Flamandzka Wspólnota Belgii opracowuje nową strategię w zakresie mobilności, która, jeśli zostanie przyjęta, będzie wiązała się z realizacją kampanii informacyjnej.

Przekazanie organom zewnętrznym obowiązków związanych z informowaniem i poradnictwem

Wiele krajów przekazuje zewnętrznej, centralnej i niezależnej organizacji obowiązki związane z informowaniem i poradnictwem w zakresie wyjazdów w ramach mobilności. Takie podejście może uzupełniać dwa pierwsze lub w pełni je zastępować.

We wszystkich krajach działają Narodowe Agencje, którym powierzono obowiązki związane z zarządzaniem programami, takimi jak Erasmus+, lub innymi inicjatywami finansowanymi na szczeblu europejskim. Organizacje te są wyłączone z niniejszej analizy, gdy:

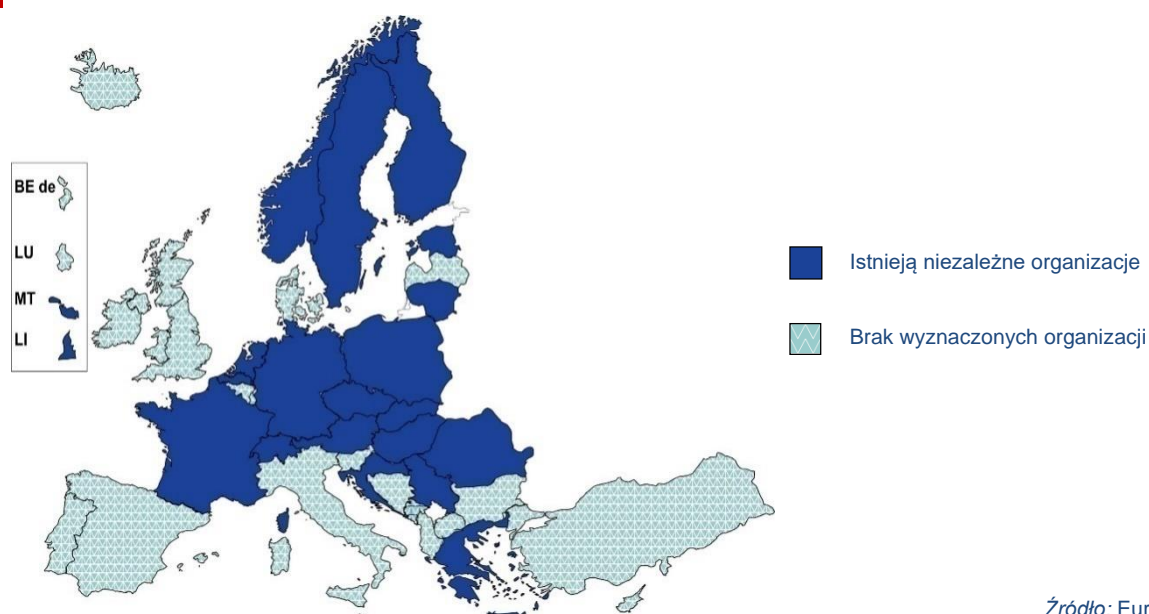
- skupiają się głównie na zarządzaniu programami,
- dostarczają informacji, które są częściowe (tj. ograniczają się do finansowania z Unii Europejskiej),
- przekazywane przez nie informacje przede wszystkim skierowane są do organizacji, a nie osób prywatnych,
- nie świadczą usług poradnictwa dla studentów,
- świadczą usługi informacyjne i poradnictwa wyłącznie dla studentów przyjeżdżających.

Jak pokazano na Rysunku 1.2, w 21 systemach edukacji wyznaczono organizacje odpowiedzialne za świadczenie usług informacyjnych i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających, aczkolwiek ich zadania

⁽⁶⁾ UK Strategy for Outward Student Mobility: <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Pages/UK-Strategy-for-Outward-Student-Mobility-2017-2020.aspx>.

zazwyczaj wykraczają poza ten konkretny obszar. We Flamandzkiej Wspólnocie Belgii, w Czechach, Królestwie Niderlandów, Finlandii oraz Liechtensteinie takie organizacje odgrywają kluczową rolę we wdrażaniu lub koordynowaniu polityki dotyczącej internacjonalizacji szkolnictwa wyższego. W Estonii, Grecji, Rumunii oraz Finlandii zarządzają one również różnego typu stypendiami wspierającymi studiowanie zarówno na krajowych, jak i zagranicznych uczelniach. We Francji, Chorwacji, na Litwie, Węgrzech, Malcie, w Austrii, Szwajcarii, Norwegii oraz Serbii wyznaczone organizacje zarządzają europejskimi i/lub światowymi programami mobilności edukacyjnej, a ich obowiązki w zakresie informowania studentów i udzielenia im porad są związane z tą działalnością.

Rysunek 1.2: Istnienie organizacji, którym przekazano obowiązki świadczenia usług informacyjnych i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Niektóre kraje przekazały informacje o zmianach, jakie zaszły od czasu opublikowania ostatniego raportu w roku 2016. W Polsce Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej została powołana do życia w 2017 r. w celu wspierania wymiany akademickiej i współpracy międzynarodowej. Jednym z zadań Agencji jest informowanie studentów oraz udzielanie im porad w zakresie mobilności edukacyjnej. W Serbii zadania związane z informowaniem i poradnictwem dla studentów wyjeżdżających zostały przekazane Fundacji Tempus w maju 2019 r. (Fundacja wykonuje te zadania od września 2017 r.). Jednocześnie w Zjednoczonym Królestwie organizacja Universities UK (International), która uprzednio prowadziła działalność skierowaną bezpośrednio do studentów, zmieniła kierunek działań na wspieranie szkół wyższych w promowaniu mobilności edukacyjnej i nie udziela porad osobom uczącym się.

Portale internetowe

W Zaleceniu Rady wyraźnie jest mowa o wykorzystaniu internetu jako kluczowego kanału przekazywania informacji i świadczenia usług poradnictwa dla osób uczących się. Jednak zamieszczanie wiadomości w internecie niekoniecznie oznacza, że zwiększa się dostępność, przejrzystość oraz wszechstronność podawanych informacji. Mogą być one przykładowo rozproszone na stronach poszczególnych instytucji szkolnictwa wyższego, a przez to trudne do znalezienia; mogą też być skierowane raczej do instytucji niż osób uczących się i/lub ograniczać się do informacji o inicjatywach Unii Europejskiej. Strony internetowe zarządzane są przez Narodowe Agencje programu Erasmus+ mogą zawierać z kolei informacje ograniczające się do inicjatyw Unii Europejskiej, skierowane do organizacji, a nie do osób prywatnych. Ponadto podejście i treści mogą się różnić w zależności od polityki danej instytucji, na przykład zamieszczane na stronach internetowych

informacje mogą mieć bardzo ogólny charakter i ograniczać się do opisów systemów edukacji, kosztów utrzymania w innych krajach czy wykazów instytucji szkolnictwa wyższego itd.

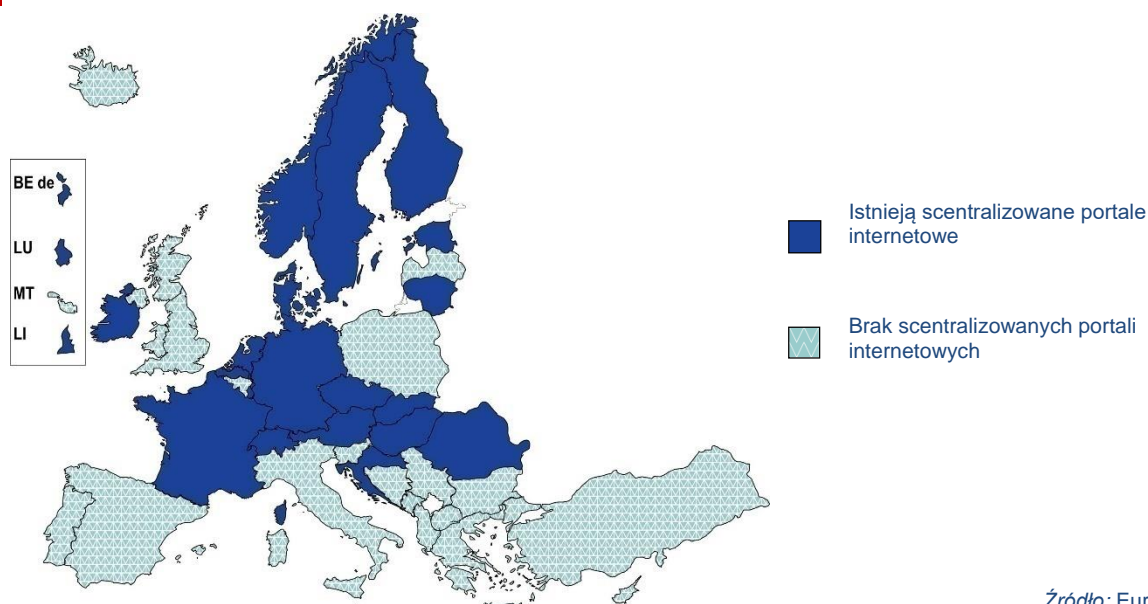
Z tego powodu konieczne było stworzenie kilku niezbędnych wymogów dla tego wskaźnika. Portal internetowy musi:

- być poświęcony głównie mobilności i przedstawiać szczegółowe informacje dla studentów wyjeżdżających;
- przedstawiać informacje na temat różnych stypendiów (nie tylko tych realizowanych w ramach programów europejskich) oraz krajów, w których stypendia są dostępne, czasu ich trwania, kryteriów kwalifikowalności kandydatów, poziomu studiów itd.;
- przedstawiać porady nt. sposobów ubiegania się o stypendium lub wymieniać konkretne punkty, gdzie można zasięgnąć informacji;
- charakteryzować się uzasadnionym poziomem centralizacji informacji, dzięki czemu użytkownicy końcowi nie muszą przeglądać niezliczonych stron internetowych różnych instytucji, aby zorientować się w ofercie dostępnej dla nich.

Niektóre portale mogą dostarczać dodatkowych informacji dostosowanych do potrzeb osób uczących się, na przykład dotyczących zakwaterowania dla studentów, uznawania osiągnięć i kwalifikacji, kursów językowych itp. Pomimo tego, że takie informacje podnoszą jakość świadczonego poradnictwa i informacji przekazywanych przez internet, to nie są one traktowane jako wymóg dla tego wskaźnika.

Rysunek 1.3 pokazuje, że w 21 systemach edukacji zamieszczane są w internecie informacje, które mieszczą się w wyżej wspomnianych kategoriach.

Rysunek 1.3: Istnienie scentralizowanych portali internetowych świadczących usługi informacyjne i poradnictwa dla studentów wyjeżdżających, 2018/19

Źródło: Eurydice.

W Chorwacji ⁽⁷⁾, na Węgrzech ⁽⁸⁾, w Austrii ⁽⁹⁾ oraz na Słowacji ⁽¹⁰⁾ informacje mogą być filtrowane według kilku kategorii odpowiadających zainteresowaniom użytkownika. Filtry mogą obejmować takie kategorie, jak: poziom studiów, kraj docelowy, czas trwania stypendium, dostępne finansowanie.

⁽⁷⁾ Patrz: www.stipendije.info.

⁽⁸⁾ Patrz: www.osztondijkereso.hu.

⁽⁹⁾ Patrz: www.grants.at.

⁽¹⁰⁾ Patrz: <https://granty.saia.sk>.

W Danii ⁽¹¹⁾ oraz Finlandii ⁽¹²⁾ portale zawierają również treści multimedialne, na przykład wideo wyjaśniające pewne typy stypendiów oraz wypowiedzi studentów na temat ich doświadczeń.

Od 2016 roku niewiele się zmieniło w tym obszarze. W Norwegii ⁽¹³⁾ oraz na Litwie ⁽¹⁴⁾ odpowiednio w roku 2016 i 2019 powstały nowe portale dedykowane możliwościom wyjazdu na studia za granicę. Inaczej sytuacja wygląda w Zjednoczonym Królestwie (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie nie istnieje już scentralizowany portal zawierający informacje i porady dla studentów planujących zagraniczną mobilność. Z powodu zmian politycznych nowe portale mają wspierać instytucje szkolnictwa wyższego i pracowników akademickich w organizacji mobilności zagranicznej, a nie indywidualnych studentów. W Szkocji strony takie, jak: *Scotland goes global* oraz *Students without borders* również zostały zamknięte.

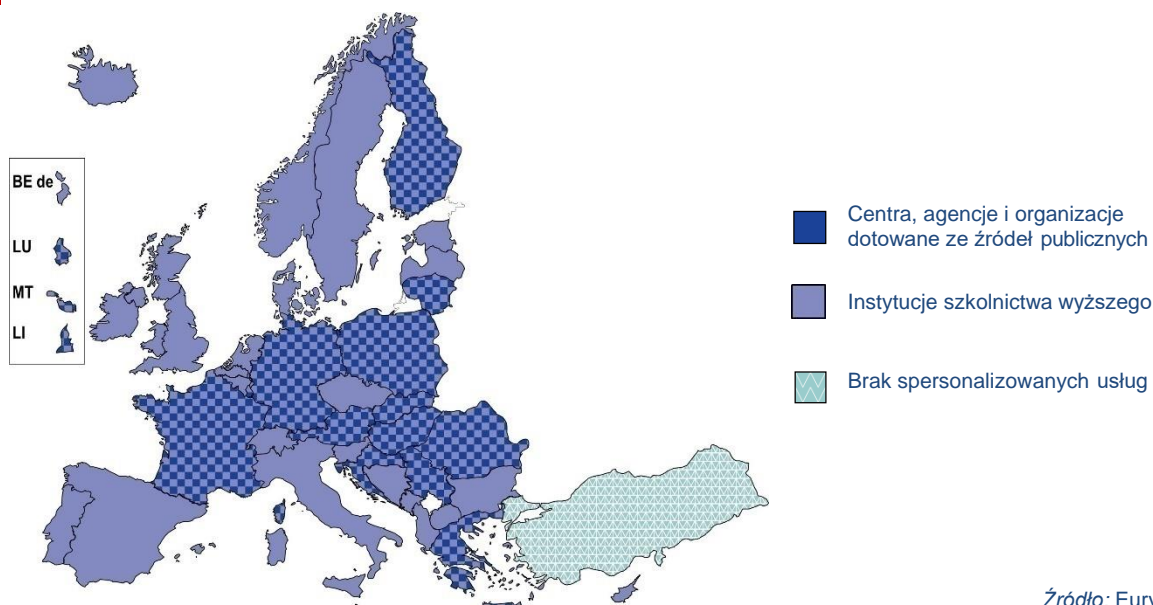
Świadczenie, monitoring i ewaluacja spersonalizowanych usług

W Zaleceniu Rady jasno apeluje się o świadczenie usług w zakresie informacji i poradnictwa dla osób uczących się, na temat tego, w jaki sposób mogą one jak najlepiej wykorzystać mobilność edukacyjną w celu poszerzenia swojej wiedzy, umiejętności i kompetencji oraz jak te nabyte za granicą kompetencje wykorzystać i zintegrować po długim pobycie poza rodzinnym krajem.

Ponieważ młodzi ludzie mają bardzo różne uwarunkowania osobiste, z uwzględnieniem różnych warunków społeczno-ekonomicznych, dodatkowych potrzeb, niepełnosprawności lub sytuacji rodzinnej, często potrzebują spersonalizowanej porady i praktycznego wsparcia. Takie usługi mogą być świadczone w formie konsultacji udzielanych przez wykwalifikowanych pracowników zarówno bezpośrednio, jak i online. Mogą one obejmować pomoc przy procedurach administracyjnych, łącznie z aspektami finansowymi, a także poradnictwo dostosowane do indywidualnych potrzeb studentów niepełnosprawnych.

Wszystkie systemy szkolnictwa wyższego, za wyjątkiem Turcji, świadczą spersonalizowane usługi dla swoich studentów (patrz Rysunek 1.4).

Rysunek 1.4: Instytucje świadczące spersonalizowane usługi studentom wyjeżdżającym, 2018/19

Źródło: Eurydice.

⁽¹¹⁾ Patrz: www.gribverden.dk.

⁽¹²⁾ Patrz: www.maailmalle.net.

⁽¹³⁾ Patrz: www.utdanningiverden.no.

⁽¹⁴⁾ Patrz: www.stipendijos.lt/galimybės/.

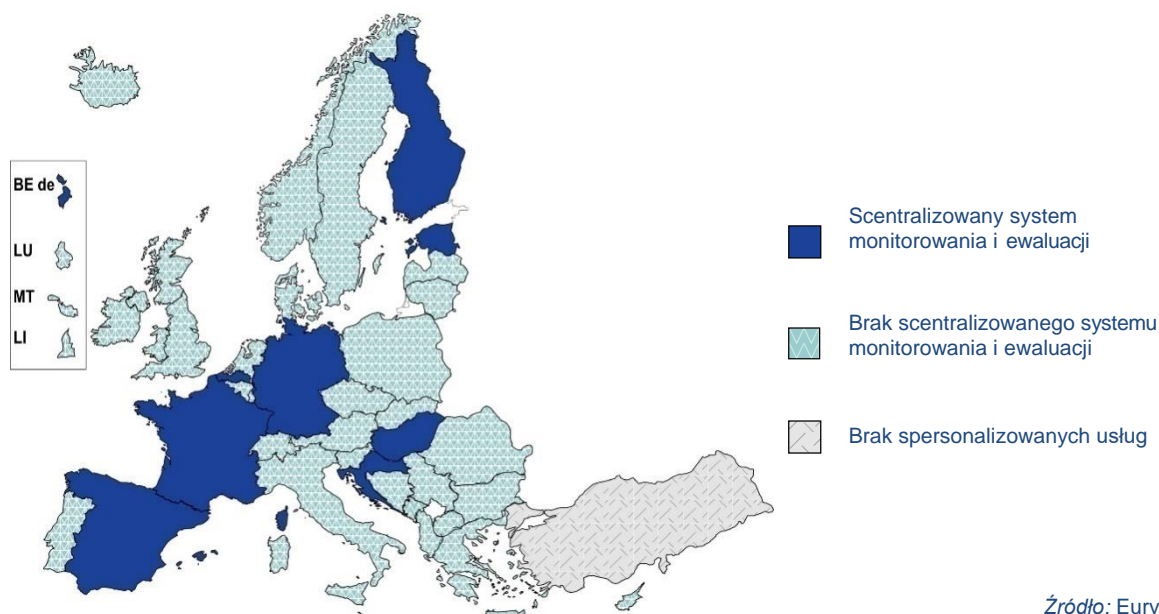
Takie usługi są świadczone najczęściej w ramach zadań biur współpracy międzynarodowej instytucji szkolnictwa wyższego. W 15 systemach edukacji centrum, agencja lub inna organizacja bądź organizacje dotowane ze źródeł publicznych są odpowiedzialne za zapewnianie pomocy poszczególnym studentom.

Jednakże często takie usługi ograniczone są do konkretnych programów mobilności edukacyjnej zarządzanych przez instytucje publiczne. Poradnictwo w zakresie mobilności zagranicznej udzielane jest w ramach szerszych usług świadczonych osobom indywidualnym w kilku krajach: we Francji usługi takie świadczą centra młodzieżowe ⁽¹⁵⁾, na Malcie jest to centrum Euroguidance, a w Finlandii są to centra poradnictwa ⁽¹⁶⁾.

Takie podejście, polegające na przekazaniu instytucjom szkolnictwa wyższego obowiązku świadczenia spersonalizowanych usług, gwarantuje ich dostępność oraz lepsze zrozumienie potrzeb użytkowników. Jednakże rozdrobnienie usług może prowadzić do nierównych szans i zróżnicowanych standardów jakości dla użytkownika, ponieważ instytucje posiadające więcej środków zapewniają lepszą jakość usług.

Takiego potencjalnego ryzyka można uniknąć dzięki scentralizowanemu, regularnemu monitorowaniu i ewaluacji usług świadczonych na rzecz osób uczących się. Rysunek 1.5 pokazuje, że pomimo tego, że większość instytucji szkolnictwa wyższego świadczy spersonalizowane usługi, jedynie w 9 systemach edukacji jakość tych usług jest systematycznie monitorowana.

Rysunek 1.5: Istnienie scentralizowanego systemu monitorowania i ewaluacji spersonalizowanych usług, 2018/19

Źródło: Eurydice.

W Europie można zaobserwować dwa główne podejścia do monitorowania i ewaluacji spersonalizowanych usług. We Flamandzkiej i Niemieckojęzycznej Wspólnotach Belgii, w Hiszpanii, Francji, Chorwacji oraz Finlandii zadanie to realizowane jest przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości, które przeprowadzają audyty instytucji szkolnictwa wyższego i/lub programów oraz dysponują konkretnymi wskaźnikami w zakresie jakości spersonalizowanych usług. W Niemczech, Estonii oraz na Węgrzech wyznaczone instytucje (patrz Rysunek 1.2) monitorują jakość własnych spersonalizowanych usług i czasami usług oferowanych przez instytucje szkolnictwa wyższego. Zazwyczaj prowadzone są w formie online badania satysfakcji studentów, którzy uczestniczyli w mobilności lub przygotowują się do wyjazdu i korzystali z tych usług.

⁽¹⁵⁾ Patrz: <https://www.cidj.com/partir-a-l-etranger/etudier-a-l-etranger>.

⁽¹⁶⁾ Patrz: www.kohtaamo.info/mista-on-kyse-.

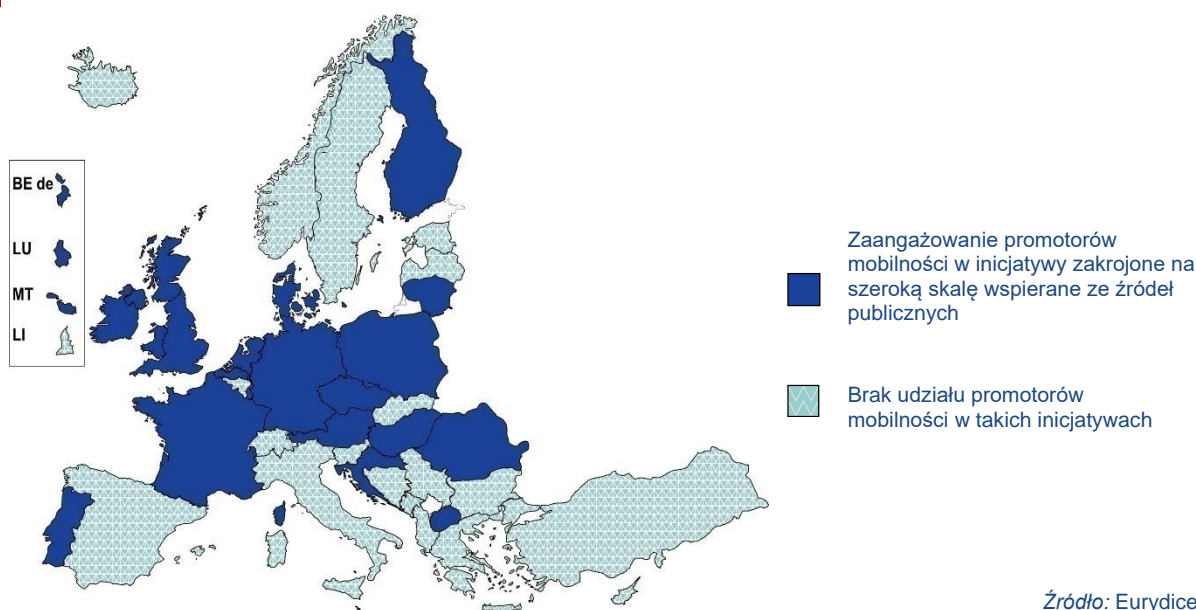
Chorwacja, Węgry oraz Finlandia informują o postępie, jaki od roku 2015/16 dokonał się w tym obszarze. Chorwacja oraz Finlandia dokonały w ostatnim czasie przeglądu ram zewnętrznego zapewniania jakości instytucji szkolnictwa wyższego i obecnie posiadają formalnie zintegrowany z tymi ramami system ewaluacji informacji i poradnictwa. Ponadto Węgry wprowadziły badanie kwestionariuszowe studentów w celu regularnego monitorowania jakości spersonalizowanych usług.

Zaangażowanie promotorów mobilności

Rola promotorów mobilności – tutaj są to osoby, które miały doświadczenie w zakresie uczenia się za granicą lub które były w ten proces pośrednio zaangażowane (nauczyciele, rodziny itd.) – jest kluczowa dla rozwoju kultury mobilności edukacyjnej. Wpływ rówieśników i osób związanych z konkretnymi przypadkami mobilności edukacyjnej może motywować ich kolegów do zdobywania takich doświadczeń.

Pomimo tego tylko połowa systemów edukacji wykorzystuje promotorów mobilności w finansowanych z publicznych środków inicjatywach zakrojonych na szeroką skalę (patrz Rysunek 1.6). W większości krajów biorą oni udział w targach lub dniach informacyjnych poświęconych mobilności. Przykładowo na Litwie oraz na Węgrzech byli uczestnicy programu Erasmus+ biorą udział w inicjatywie pod nazwą „Powrót do szkoły”: odwiedzają oni szkoły średnie, gdzie opowiadają o własnych doświadczeniach i podnoszą świadomość uczniów na temat programów mobilności.

Rysunek 1.6: Zaangażowanie promotorów mobilności w inicjatywy zakrojone na szeroką skalę wspierane ze źródeł publicznych, 2018/19

Promotorzy mobilności w coraz większym stopniu widoczni są w materiałach promocyjnych online. Ich wypowiedzi publikowane są na scentralizowanych portalach internetowych w formie raportów, filmów wideo, blogów oraz artykułów. Dzielą się również swoim doświadczeniem na platformach mediów społecznościowych organizacji publicznych. Na przykład w Danii, na Węgrzech, Malcie oraz w Finlandii filmy wideo prezentujące byłych uczestników mobilności edukacyjnej, nauczycieli i celebrytów dzielących się swoimi doświadczeniami zamieszczane są na scentralizowanych portalach internetowych i w mediach społecznościowych.

Warto wspomnieć, że kraje informują głównie o angażowaniu promotorów mobilności w kontekście promowania mobilności edukacyjnej w ramach programu Erasmus+, a większość krajów polega na jego byłych uczestnikach, którzy dzielą się swoim doświadczeniem. Rówieśnicy mogą mieć największy wpływ na swoich kolegów, którzy rozważają wyjazd na studia za granicę, ale wpływ osób, które są

pośrednio zaangażowane w mobilność edukacyjną, np. rodziców i rodzin studentów, też może być wykorzystany w celu wspierania inicjatyw zakrojonych na dużą skalę.

Od roku 2015/16 nie zaszły zmiany w odniesieniu do promotorów mobilności.

1.3. Wskaźnik tablicy wyników

Wskaźnik tablicy wyników nr 1 (patrz Rysunek 1.7) bierze pod uwagę to, czy systemy edukacji mają wdrożone cztery elementy związane z informacją i poradnictwem dla studentów wyjeżdżających, określone w Zaleceniu Rady UE:

1. Istnienie nadrzędnej strategii mobilności opublikowanej przez centralne władze oświatowe, która wyznacza kierunek dla informowania i poradnictwa lub wspieranych ze źródeł publicznych inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę, mających na celu informowanie i doradzanie osobom uczącym się, lub istnienie organizacji odpowiedzialnych za informowanie i poradnictwo dla osób uczących się (patrz Rysunek 1.1 i 1.2);
2. Istnienie scentralizowanych i wspieranych ze źródeł publicznych portali internetowych poświęconych głównie mobilności edukacyjnej; portale te powinny koncentrować się głównie na wyjazdach studentów (patrz Rysunek 1.3);
3. Istnienie wspieranych ze źródeł publicznych spersonalizowanych usług doradztwa, poradnictwa i informacji, obejmujących mechanizmy monitorowania i ewaluacji o utrwalonej pozycji (patrz Rysunek 1.4 i 1.5);
4. Zaangażowanie promotorów mobilności we wspierane ze źródeł publicznych inicjatywy zakrojone na szeroką skalę, związane z informacją i poradnictwem w zakresie mobilności edukacyjnej (patrz Rysunek 1.6).

Wskaźnik tablicy wyników obejmuje pięć kategorii oznaczonych różnymi kolorami: kolor ciemnozielony oznacza, że wszystkie cztery elementy zostały spełnione, podczas gdy czerwony oznacza, że żaden z analizowanych elementów nie jest realizowany. Pozostałe trzy kategorie (oznaczone kolorem jasnozielonym, żółtym i pomarańczowym) odzwierciedlają etapy pośrednie, tj. wskazują na brak jednego lub więcej elementów.

Ciemnozielony: Niemieckojęzyczna i Flamandzka Wspólnota Belgii, Niemcy, Francja, Chorwacja, Węgry oraz Finlandia spełniają wszystkie kryteria.

Jasnozielony: Sześć systemów spełnia trzy z czterech kryteriów: Czechy, Litwa, Królestwo Niderlandów, Austria oraz Rumunia – nie mają one centralnego podejścia do ewaluacji i monitorowania spersonalizowanych usług. W Estonii promotorzy mobilności nie są zaangażowani w finansowane ze środków publicznych, zakrojone na szeroką skalę inicjatywy, gdyż nie ma tam takich inicjatyw.

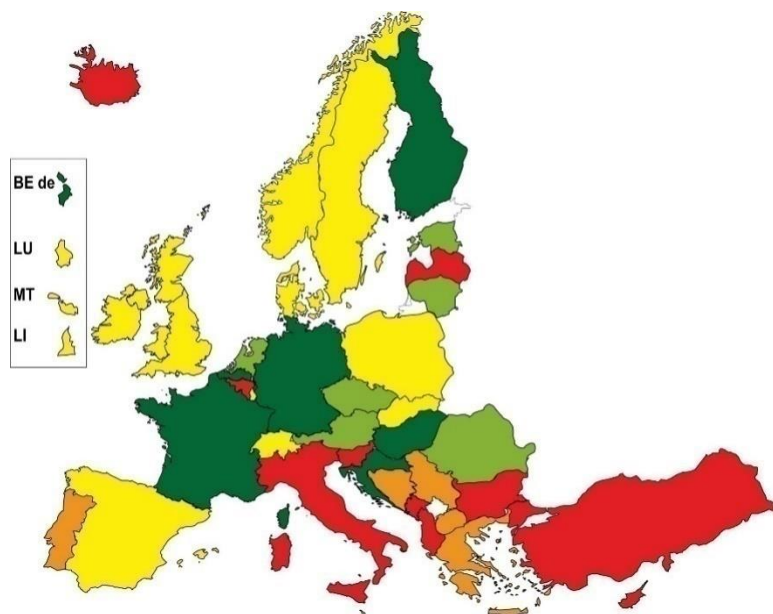
Żółty: Piętnaście systemów edukacji spełnia dwa z czterech kryteriów. Większość z nich posiada centralne strategie, zakrojone na szeroką skalę inicjatywy lub wyznaczone organizacje zewnętrzne odpowiedzialne za określone funkcje w obszarze informacji i poradnictwa dla osób uczących się, ale nie funkcjonują w tych krajach jasne mechanizmy dotyczące pozostałych kryteriów. W kilku systemach nie został wdrożony scentralizowany system monitorowania spersonalizowanych usług.

Pomarańczowy: Pięć systemów spełnia tylko jedno kryterium i jest to albo istnienie centralnej strategii, inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę albo istnienie organizacji zewnętrznej, której wyznaczono określone funkcje w obszarze informacji i poradnictwa dla osób uczących się lub też promotorzy mobilności są zaangażowani w finansowane ze środków publicznych inicjatywy zakrojone na szeroką skalę.

Czerwony: Dziesięć systemów nie spełnia żadnego z czterech kryteriów (Francuska Wspólnota Belgii, Bułgaria, Włochy, Cypr, Łotwa, Słowenia, Albania, Islandia, Czarnogóra oraz Turcja).

Niektóre kraje przesunęły się do innej kategorii od roku akademickiego 2015/16 w związku ze zmianami w realizowanej polityce. Chorwacja, Węgry oraz Finlandia obecnie systematycznie ewaluują spersonalizowane usługi; Litwa oraz Norwegia uruchomiły nowe centralne portale internetowe. Natomiast w Zjednoczonym Królestwie nie funkcjonuje już centralna strona internetowa adresowana do studentów.

Rysunek 1.7: Wskaźnik tablicy wyników nr 1: Informacja i poradnictwo dotyczące mobilności edukacyjnej, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kategorie wskaźnika tablicy wyników:

	<p>Wszystkie cztery poniższe elementy dotyczące informacji i poradnictwa w zakresie mobilności edukacyjnej zostały uwzględnione:</p> <ul style="list-style-type: none"> • istnienie nadrzędnej strategii mobilności opublikowanej przez centralne władze oświatowe, która wyznacza kierunek dla informowania i poradnictwa lub opracowywanie wspieranych ze źródeł publicznych inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę, mających na celu informowanie i doradzanie osobom uczącym się lub istnienie organizacji odpowiedzialnych za informowanie i poradnictwo dla osób uczących się; • istnienie scentralizowanych i wspieranych ze źródeł publicznych portali internetowych poświęconych mobilności edukacyjnej, głównie mobilności wyjazdowej; • istnienie wspieranych ze źródeł publicznych spersonalizowanych usług doradztwa, poradnictwa i informacji, obejmujących mechanizmy monitorowania i ewaluacji o utrwalonej pozycji; • zaangażowanie promotorów mobilności we wspierane ze źródeł publicznych inicjatywy zakrojone na szeroką skalę, związane z informacją i poradnictwem w zakresie mobilności edukacyjnej.
	Trzy z czterech elementów są realizowane.
	Dwa z czterech elementów są realizowane.
	Jeden z czterech elementów jest realizowany.
	Żaden z czterech elementów nie jest realizowany.

1.4. Wnioski

Informacja i poradnictwo dotyczące wyjazdów w celach edukacyjnych mają kluczowe znaczenie w podejmowaniu przez studentów decyzji o wyjeździe, jak również wyniesieniu z niego jak największych korzyści. Jest to również ważny czynnik włączający – informacja bowiem jest kluczowa w celu zapewnienia lepszego dostępu do korzystania z mobilności edukacyjnej wszystkim studentom. Studenci posiadający dodatkowe lub specjalne potrzeby edukacyjne oraz ci pochodzący z defaworyzowanych środowisk społeczno-ekonomicznych mogą w sposób szczególny docenić takie wsparcie. Wskaźnik nr 1 tablicy wyników pokazuje, że jedynie w 1/3 systemów edukacji władze centralne wdrażają

większość analizowanych działań. Kraje leżące na południu Europy posiadają największe potrzeby w zakresie rozwoju tego obszaru.

Poradnictwo ze strony władz centralnych wydaje się mieć kluczowe znaczenie w zapewnianiu właściwej informacji dotyczącej wyjazdowej mobilności edukacyjnej. Ponadto w ramach tych systemów edukacji, w których władze centralne nie opracowały nadrzędnej strategii, często brakuje również inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę lub przekazania odpowiedzialności wyznaczonym instytucjom (w około 1/3 systemów edukacji) i innych, zalecanych na poziomie UE, działań w zakresie informacji i poradnictwa – centralnych portali internetowych, spersonalizowanych usług oraz angażowania promotorów mobilności.

Uderzające jest również to, że większość krajów nie wykorzystuje potencjału scentralizowanych portali internetowych. W czasach, gdy młodzi ludzie w coraz większym stopniu żyją w świecie cyfrowym, centralizacja wiedzy i poradnictwa na temat możliwości wyjazdów w celach edukacyjnych mogłaby potencjalnie poprawić dostęp do informacji, zwiększyć liczbę osób korzystających z wyjazdów oraz obniżyć koszty związane z przekazywaniem informacji.

Jeden z elementów wskaźnika tablicy wyników jest w sposób szczególny słabo reprezentowany, tj. monitorowanie i ewaluacja spersonalizowanych usług świadczonych na rzecz osób uczących się. Podczas gdy instytucje szkolnictwa wyższego świadczą spersonalizowane usługi w prawie wszystkich systemach edukacji, a w niektórych systemach działania te podejmowane są również przez inne instytucje publiczne, tylko 1/5 z nich systematycznie monitoruje i ewaluuje jakość tych usług. Uzależnia to jakość usług w zakresie informacji i poradnictwa od strategii, środków oraz zainteresowania poszczególnych instytucji szkolnictwa wyższego standardem oferowanych przez nie usług.

ROZDZIAŁ 2: PRZYGOTOWANIE JĘZYKOWE

2.1. Wstęp

Nauka języków stanowi nieodzowny element międzynarodowej mobilności. Uczestnicy potwierdzają pozytywny wpływ pobytu za granicą na ich znajomość języków obcych (Komisja Europejska 2014). Z drugiej strony, w wielu krajach europejskich duża część studentów postrzega własne niewystarczające umiejętności językowe jako istotną przeszkodę, która zniechęca ich do wyjazdu za granicę w celach edukacyjnych (Hauschildt, Vögtle, Gwosć 2018: 233–234).

W Zaleceniu Rady UE doceniono również znaczenie uczenia się języków obcych „od wczesnych etapów kształcenia”, zachęcając państwa członkowskie do zapewnienia „dobrego jakościowo językowego i kulturowego przygotowania do mobilności, zarówno w ramach kształcenia ogólnego, jak i zawodowego” (17). Wraz z podnoszeniem kompetencji językowych w Zaleceniu zwraca się także uwagę na inne pożyteczne umiejętności i kompetencje, w tym „podstawowe kompetencje informatyczne” (18). Nabywanie tych umiejętności nie tylko pozwala studentom lepiej przygotować się do zagranicznej mobilności edukacyjnej, ale również umożliwia im „korzystanie z nowych możliwości wirtualnej mobilności, która uzupełnia mobilność fizyczną” (19). Choć umiejętności cyfrowe z pewnością odgrywają istotną rolę w przygotowaniu studentów do mobilności edukacyjnej, to kompetencje językowe mają znaczenie fundamentalne w tym procesie. Dlatego też wskaźnik tablicy mobilności nr 2 koncentruje się wyłącznie na przygotowaniu językowym i kładzie nacisk na jego kluczową rolę w wyposażeniu studentów w umiejętności pozwalające na odniesienie jak największych korzyści z pobytu na studiach za granicą.

2.2. Analiza kontekstu

Wskaźnik tablicy mobilności nr 2 dotyczący przygotowania językowego analizuje krajowe podejścia do obowiązkowego nauczania języków obcych w szkołach, od etapu przedszkola do końca szkoły średniej drugiego stopnia. Bardziej konkretnie, wskaźnik koncentruje się na *czasie trwania* obowiązkowego uczenia się języków obcych dostępnego dla wszystkich uczniów odbywających kształcenie w pełnym wymiarze, w tym w ramach zarówno kształcenia ogólnego, jak i zawodowego.

Zakres tego wskaźnika jest ściśle związany z konkluzjami Rady Europejskiej z Barcelony z 2002 roku (20), w których to Rada wezwała do podjęcia działań „mających podnieść poziom podstawowych umiejętności, szczególnie do nauczania dzieci od najmłodszych lat co najmniej dwóch języków obcych”. Cel ten zasadza się na założeniu, że wszyscy uczniowie odnieśliby korzyści z możliwie jak najdłuższej nauki języków obcych. Choć wiele czynników ma wpływ na poziom znajomości języka (metody nauczania, motywacja nauczycieli i uczniów, pochodzenie społeczno-ekonomiczne uczniów, możliwości nieformalnej nauki języków dostępne dla uczniów itd.), badania wskazują na to, że rozpoczynanie nauki języków obcych w młodym wieku, jak również uczenie się więcej niż jednego języka obcego, mają związek z wyższymi poziomami biegłości językowej (Komisja Europejska 2012: 11).

Na tej podstawie, w niniejszym rozdziale, przeprowadzono analizę dwóch aspektów odnoszących się do całkowitego okresu trwania nauki języków, w trakcie którego uczniowie uczą się obowiązkowo:

- przynajmniej jednego języka obcego

oraz

- przynajmniej dwóch języków obcych jednocześnie.

---

(17) Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi, Dz.U. C199, 7.7.2011, C199/3.

(18) Ibidem.

(19) Ibidem.

(20) Barcelona European Council 15-16 March 2002, Presidency Conclusions, s. 19.

Łączny czas trwania obowiązkowej nauki języków obcych jest liczony od początku nauki w przedszkolu do końca kształcenia w szkole średniej drugiego stopnia. Jednakże należy poczynić dwa zastrzeżenia w tym względzie. Po pierwsze, we wszystkich krajach europejskich przynajmniej część edukacji przedszkolnej poprzedza okres obowiązkowej edukacji. Nauka języka obcego w czasie nieobowiązkowej edukacji przedszkolnej jest brana pod uwagę, jeśli spełnione są dwa warunki: a) wszyscy uczniowie biorący w niej udział muszą uczyć się języka obcego; b) władze oświatowe gwarantują miejsce w placówce przedszkolnej wszystkim dzieciom, których rodzice o to wnioskuje (21). Po drugie, w większości krajów okres edukacji w szkole średniej drugiego stopnia wykracza poza koniec obowiązkowej edukacji. W takich przypadkach nauka języków obcych jest jednak traktowana jako „obowiązkowa”, jeśli muszą w niej brać udział wszyscy uczniowie.

Ze względu na to, że tablica wyników koncentruje się na mobilności w szkolnictwie wyższym, wskaźnik obejmuje jedynie ścieżki edukacyjne zapewniające bezpośredni dostęp do szkolnictwa wyższego. Przede wszystkim analiza dotyczy minimalnych wymogów dotyczących nauczania języków w ramach:

- kształcenia ogólnego do końca szkoły średniej drugiego stopnia
- kształcenia w zawodowych szkołach średnich drugiego stopnia, których programy umożliwiają bezpośredni wstęp na uczelnie (22).

W przypadku kształcenia zawodowego wskaźnik ten opiera się na informacjach nt. najbardziej reprezentatywnych programów nauczania. Oznacza to, że programy bądź ścieżki realizowane w szkołach lub placówkach kształcenia, które koncentrują się na specjalistycznych dziedzinach (np. sztuki piękne i widowiskowe), nie są tutaj brane pod uwagę. Ponadto programy kształcenia dorosłych, programy wchodzące w zakres edukacji specjalnej lub ścieżki realizowane przez bardzo małą liczbę uczniów nie zostały również uwzględnione.

Łączny czas trwania obowiązkowego nauczania języków obcych w ramach kształcenia ogólnego

Jak wskazano powyżej, pierwszym ważnym czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę, jest łączny czas trwania obowiązkowego uczenia się języków obcych. Dlatego też niniejszy podrozdział analizuje łączną liczbę lat obowiązkowego nauczania języków obcych od przedszkola do szkoły średniej drugiego stopnia w ramach kształcenia ogólnego.

Analiza koncentruje się na minimalnych wymogach określonych przez władze oświatowe. Oznaczają one minimalny czas trwania obowiązkowej nauki języków obcych dla wszystkich uczniów, aczkolwiek niektórzy uczniowie mogą uczyć się języków obcych przez dłuższy czas.

Należy również odnotować, że dokonując porównania krajów, trzeba pamiętać, iż nauka języków przez tę samą liczbę lat nie oznacza takiej samej ekspozycji na języki obce, jako że liczby godzin nauczania mogą się znacznie różnić (patrz: Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2019b). Ponadto uczniowie niekoniecznie uczą się tego samego języka przez cały czas obowiązkowej nauki języka obcego: mogą uczyć się kilku języków przez krótsze okresy. Niemniej jednak całkowita liczba lat obowiązkowej nauki języków obcych – niezależnie od liczby godzin nauczania i/lub tego, czy uczniowie uczą się tego samego języka przez dłuższy czas, czy kilku języków przez krótsze okresy – stanowi dobry wskaźnik zastępczy przy prowadzeniu oceny tego, kiedy rozpoczyna się nauka języków obcych w krajach europejskich i w pewnym zakresie świadczy o długości jej trwania.

Jak pokazuje Rysunek 2.1, w ponad połowie systemów edukacji ujętych w tym raporcie (26) wszyscy uczniowie szkół ogólnokształcących uczą się języków obcych przez okres 10–12 lat. Okres obowiązkowej nauki języków obcych jest dłuższy w 7 systemach edukacji i wynosi 16 lat

---

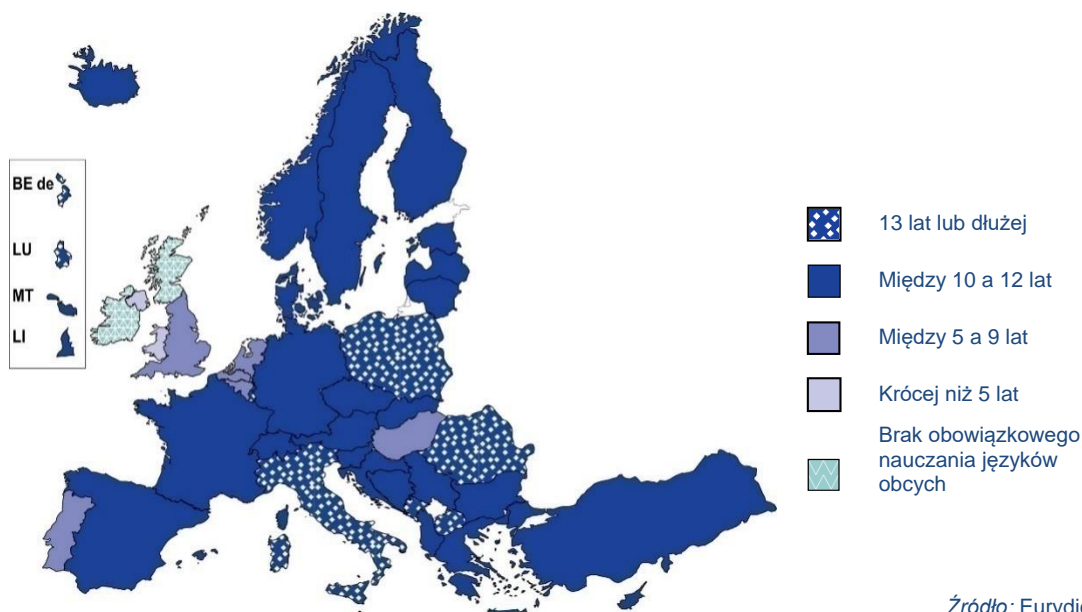
(21) W celu zapoznania się ze szczegółowymi informacjami na temat takiej gwarancji oraz wieku dzieci, których dotyczy w poszczególnych krajach w Europie, patrz: Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2019a: 44–48.

(22) Zazwyczaj programy te mają kod ISCED-P '354'. W celu zapoznania się ze szczegółowymi informacjami, patrz: The International Standard Classification of Education ISCED 2011 (UNESCO Institute for Statistics 2012).

w Luksemburgu i Polsce ⁽²³⁾, 15 lat w Niemieckojęzycznej Wspólnocie Belgii oraz 13 lat we Włoszech, Rumunii, Czarnogórze oraz Macedonii Północnej.

W sześciu systemach edukacji obowiązkowa nauka języków obcych trwa od 5 do 9 lat, a w dwóch jest krótsza niż 5 lat (Walia i Irlandia Północna w Zjednoczonym Królestwie). Nauczanie języków obcych nie jest obowiązkowe w Irlandii – jako że ani język irlandzki, ani angielski nie są traktowane jako języki obce – oraz w Zjednoczonym Królestwie (Szkocja), gdzie nie obowiązuje oficjalny program nauczania.

Rysunek 2.1: Łączny czas trwania obowiązkowego nauczania języków obcych w ramach kształcenia ogólnego (ISCED 0 do 3), 2018/19

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Belgia (BE fr): W Regionie Stołecznym Brukseli i w gminach o specjalnym ustroju językowym uczniowie rozpoczynają naukę pierwszego języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego w wieku lat 8. Dlatego też łączny czas trwania obowiązkowej nauki języków obcych wynosi 10 lat (w przeciwieństwie do 8 lat w innych częściach Francuskojęzycznej Wspólnoty Belgii).

Estonia i Szwecja: Szkoły same mogą decydować, kiedy uczniowie rozpoczynają naukę języków obcych w wieku między 7 a 9 lat. Na rysunku przedstawiono najwcześniejszy dopuszczalny wiek rozpoczęcia nauki.

Hiszpania: Rysunek przedstawia rozwiązanie najszerzej stosowane w tym kraju. Od roku 2006 Wspólnoty Autonomiczne mogą decydować, czy nauka języków obcych będzie obowiązkowa dla dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej. Taka sytuacja ma miejsce w czterech Autonomicznych Wspólnotach (Cantabria, Castilla-La Mancha, Castilla y León oraz Comunidad Valenciana).

Królestwo Niderlandów: Nauka języków obcych jest obowiązkowa w szkole podstawowej. W praktyce odbywa się ona między 10 a 12 rokiem życia, przy czym szkoły mogą zorganizować naukę języków obcych już na wcześniejszym etapie edukacji.

Zjednoczone Królestwo (SCT): W Szkocji nie obowiązuje oficjalny program nauczania. Władze lokalne w Szkocji cieszą się autonomią przy tworzeniu własnych modeli programu nauczania opartych na głównych założeniach *Curriculum for Excellence*, który to program przewiduje nauczanie co najmniej jednego języka nowożytnego do końca trzeciej klasy szkoły średniej (uczniowie w wieku do ok. 15 lat). Rząd szkocki obecnie promuje model polityki językowej mającej na celu zapewnienie, że poza językiem ojczystym młodzi ludzie uczą się dwóch języków obcych.

Czas trwania obowiązkowej nauki przynajmniej dwóch języków obcych w kształceniu ogólnym

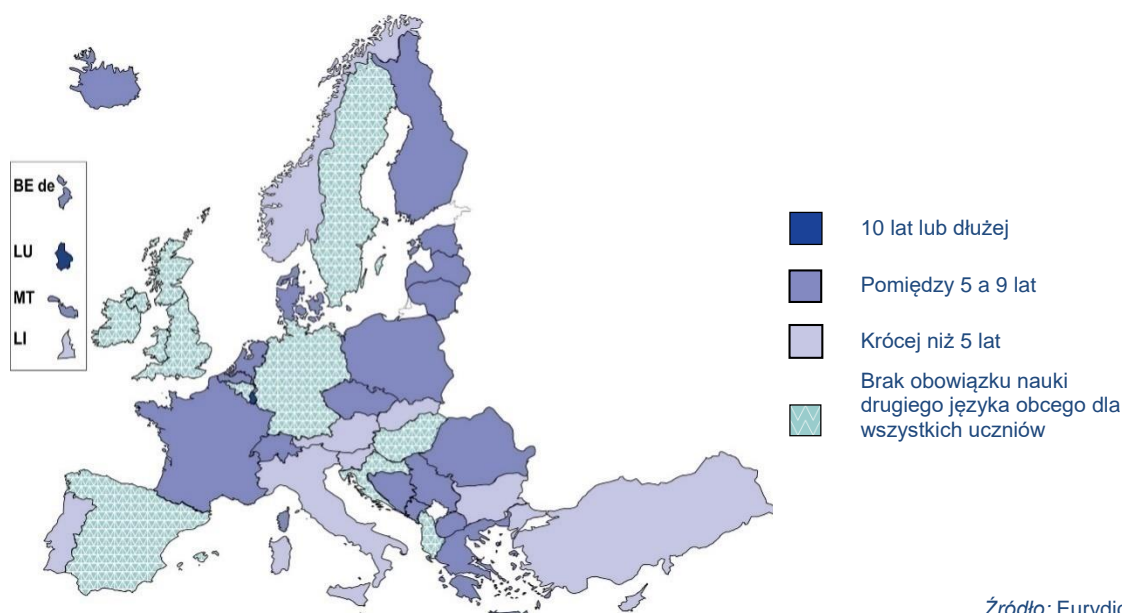
Drugim ważnym aspektem obowiązkowej nauki języków obcych jest długość okresu, przez jaki uczniowie są zobowiązani do nauki dwóch (lub więcej) języków obcych w tym samym czasie. W 21 systemach edukacji, w ramach kształcenia ogólnego (patrz Rysunek 2.2), uczniowie muszą uczyć się co najmniej dwóch języków obcych równocześnie przez pięć lat lub dłużej. Spośród tych 21 krajów wyróżnia się Luksemburg, gdzie uczniowie szkół ogólnokształcących obowiązkowo uczą się równocześnie co najmniej dwóch języków obcych przez 13 lat. W kolejnych 10 systemach edukacji

⁽²³⁾ Zarówno w Luksemburgu, jak i w Polsce wszystkie dzieci uczestniczące w nieobowiązkowej edukacji przedszkolnej zaczynają naukę języka obcego w wieku 3 lat. Obowiązkowa edukacja przedszkolna rozpoczyna się w tych krajach w wieku odpowiednio 4 i 6 lat, ale miejsce w publicznych przedszkolach gwarantowane jest od 3 roku życia (patrz: Komisja Europejska/EACEA/ Eurydice 2019a: 46–47). Dlatego też, w przypadku tych dwóch krajów, rysunek 2.1 bierze pod uwagę wiek 3 lat jako wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego.

uczniowie również obowiązkowo uczą się co najmniej dwóch języków obcych, jednak długość okresu, przez jaki to zachodzi, wynosi mniej niż pięć lat. Oznacza to, że systemy edukacji, w których nauka co najmniej dwóch języków obcych jest obowiązkowa dla uczniów szkół ogólnokształcących, znajdują się w przeważającej większości (31 systemów).

Poza Irlandią i Zjednoczonym Królestwem (Szkocja) nauka dwóch języków obcych równocześnie nie jest obowiązkowa dla wszystkich uczniów szkół ogólnokształcących w 10 systemach edukacji. Kraje te to: Belgia (Wspólnota Francuska), Niemcy, Hiszpania, Chorwacja, Węgry, Szwecja i Zjednoczone Królestwo (Anglia, Walia, Irlandia Północna) oraz Albania.

Rysunek 2.2: Czas trwania nauki przynajmniej dwóch obowiązkowych języków obcych w szkołach ogólnokształcących (ISCED 0 do 3), 2018/19

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Estonia: Szkoły same decydują, kiedy rozpocząć nauczanie drugiego języka obcego uczniów w wieku między 10 a 12 lat. Na rysunku przedstawiono najwcześniejszy dopuszczalny wiek rozpoczynania nauki.

Hiszpania: Rysunek przedstawia rozwiązania najszerzej stosowane w tym kraju. W niektórych Wspólnotach Autonomicznych nauka drugiego języka obcego jest obowiązkowa. Tak jest w Regionie de Murcia (wiek 10–12 lat), na Wyspach Kanaryjskich (wiek 11–15 lat) oraz w Kantabrii i Galicji (wiek 13–15 lat).

Szwecja: Oprócz angielskiego wszyscy uczniowie w wieku od 12 do 15 lat (od klasy 6 do 9) muszą wybrać przedmiot „Język do wyboru”. Dla większości uczniów (ponad 80%) oznacza to naukę drugiego języka obcego. Możliwe jest jednak wybranie w ramach „Języka do wyboru” zajęć z języka ojczystego innego niż szwedzki, języka mniejszości narodowej, języka migowego lub realizowanie dodatkowych godzin języka szwedzkiego czy angielskiego.

Różnice w zakresie wymagań dotyczących nauczania języków obcych w ramach kształcenia ogólnego i zawodowego

Rysunek 2.3 pokazuje, jak wygląda kształcenie językowe w szkolnictwie zawodowym (VET), uwzględniając szczegóły dotyczące możliwości uczenia się języków obcych w programach kształcenia zawodowego umożliwiających wstęp na uczelnie wyższe ⁽²⁴⁾. Sytuacja ta powinna być analizowana z uwzględnieniem faktu, że zarówno uczniowie uczący się w szkołach ogólnokształcących, jak i w sektorze VET mogą, co do zasady, być przyjęci do tych samych szkół wyższych i dlatego też powinni mieć dostęp do tych samych możliwości nabywania kompetencji językowych potrzebnych do udziału w międzynarodowej mobilności edukacyjnej. Odzwierciedla to również Zalecenia Rady, które zwracają

⁽²⁴⁾ Więcej szczegółowych informacji na temat ścieżki VET, mieszczącej się w zakresie tego raportu, patrz: Wstęp do podrozdziału 2.2.

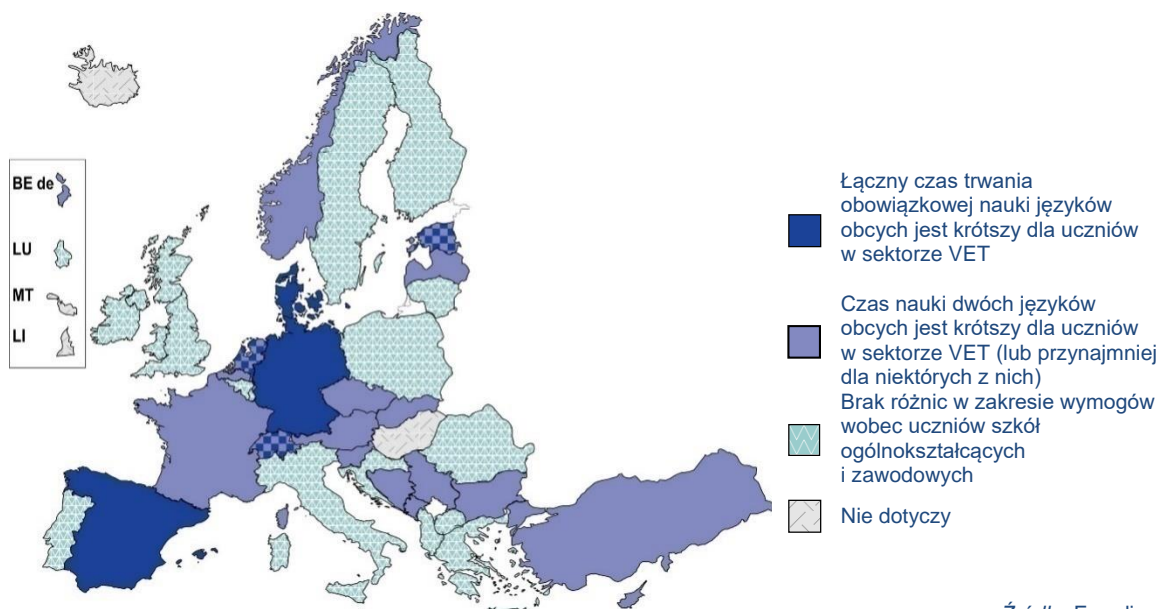
uwagę na znaczenie „jakości przygotowania językowego oraz kulturowego do mobilności «zarówno w edukacji ogólnej, jak i zawodowej»”⁽²⁵⁾.

Łączny czas trwania nauki języków obcych dla uczniów sektora VET jest obliczany przy założeniu, że uczniowie ci, zanim wejdą na ścieżki kształcenia zawodowego na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia, uczą się w przedszkolach i szkołach ogólnokształcących. Dlatego też różnice między uczniami szkół ogólnokształcących a uczniami szkół zawodowych dotyczą programów nauczania „na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia”.

Jak pokazuje rysunek, całkowity wymiar obowiązkowego nauczania języków obcych (tj. okres trwania nauki przynajmniej jednego języka obcego) jest podobny dla uczniów szkół sektora VET i szkół ogólnokształcących. W sześciu systemach edukacji (Dania, Niemcy, Estonia, Hiszpania, Królestwo Niderlandów oraz Szwajcaria) czas poświęcony na obowiązkowe nauczanie języków obcych jest krótszy (przynajmniej dla niektórych uczniów) w szkołach sektora VET. W Królestwie Niderlandów nie ma krajowego programu nauczania dla sektora szkolnictwa zawodowego, a w krajach takich jak Dania, Niemcy, Hiszpania oraz Szwajcaria języki obce nie są przedmiotem obowiązkowym dla uczniów szkół zawodowych. W Estonii wszyscy uczniowie szkół sektora VET muszą uczyć się języka obcego w czasie pierwszego roku nauki, podczas gdy w przypadku uczniów szkół ogólnokształcących nauka języków obcych jest obowiązkowa przez cały okres nauki w szkole średniej drugiego stopnia.

Należy również wspomnieć, że w niektórych krajach, z powodu różnic w czasie trwania kształcenia w szkołach ogólnokształcących i szkołach zawodowych, uczniowie sektora VET uczą się języków obcych o rok dłużej (np. na Łotwie i w Polsce) lub o rok krócej (np. w Austrii) niż uczniowie szkół ogólnokształcących. Rysunek 2.3 nie bierze pod uwagę tych różnic w strukturze systemów.

Rysunek 2.3: Różnice między obowiązkowym nauczaniem języków obcych uczniów szkół ogólnokształcących i zawodowych, 2018/19

Objaśnienia

Różnice są obliczane dla całego okresu nauki języków. W przypadku uczniów w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego zarówno łączny czas trwania obowiązkowej nauki języków obcych, jak i czas trwania nauki dwóch języków równocześnie, jest obliczany na podstawie założenia, że uczestniczyli oni w kształceniu ogólnym na poziomie edukacji przedszkolnej, szkoły podstawowej i średniej pierwszego stopnia oraz że weszli na ścieżkę kształcenia zawodowego na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia. Na rysunku uwzględniono tylko ścieżki w sektorze VET zapewniające bezpośredni dostęp do szkolnictwa wyższego i spełniające wszystkie kryteria wyboru opisane powyżej w podrozdziale 2.2.

⁽²⁵⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi, Dz.U. C199, 7.7.2011, C199/3, dodane uszczegółowienia.

Na rysunku uwzględniono jedynie pokrywające się lata nauki w szkole ogólnokształcącej i zawodowej. Dlatego różnice wynikające z różnej długości programów kształcenia nie zostały wzięte pod uwagę (np. gdy ścieżki w sektorze VET są o rok dłuższe lub krótsze niż ścieżka kształcenia ogólnego).

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Węgry, Malta i Islandia: Brak ścieżek w sektorze VET odpowiadających definicji.

Liechtenstein: Ogromna większość uczniów w sektorze VET uczęszcza do szkół zawodowych w Szwajcarii.

Norwegia: Wszystkie programy kształcenia w sektorze VET dają możliwość dostępu do programów kształcenia na poziomie ISCED 4 oraz ISCED 5. Jednakże, aby otrzymać bezpośredni dostęp do studiów wyższych (ISCED 6), absolwenci szkół sektora VET muszą wziąć udział w dodatkowym rocznym kursie kształcenia ogólnego. Od roku 2017 wszyscy absolwenci szkół sektora VET mają prawo do udziału w tym dodatkowym kursie.

Biorąc pod uwagę okres obowiązkowej nauki (przynajmniej) dwóch języków obcych, różnica między uczniami szkół ogólnokształcących a uczniami szkół sektora VET jest również obliczana dla całego okresu uczenia się języków obcych od przedszkola do poziomu szkoły średniej drugiego stopnia. Jak pokazuje Rysunek 2.3 w większej liczbie krajów występują różnice w wymaganiach dotyczących okresu nauczania dwóch języków obcych jednocześnie w edukacji ogólnej i kształceniu w sektorze VET niż w przypadku łącznej długości obowiązkowego nauczania języków obcych w ogóle. W 18 systemach edukacji przynajmniej niektórzy uczniowie rozpoczynający naukę w sektorze VET uczą się dwóch języków równocześnie przez krótszy okres niż ich rówieśnicy uczęszczający do szkół ogólnokształcących (od dwóch do czterech lat krócej, w zależności od długości nauki w szkole średniej drugiego stopnia) albo nie uczą się ich wcale. To ostatnie rozwiązanie dotyczy Austrii, Słowenii, Słowacji, Norwegii oraz Turcji, gdzie przynajmniej niektórzy uczniowie w sektorze VET nie muszą uczyć się dwóch języków obcych równocześnie. W Belgii (Wspólnota Flamandzka i Niemieckojęzyczna), Bułgarii, Czechach, Estonii, Francji, na Cyprze, Łotwie, w Królestwie Niderlandów, Bośni i Hercegowinie, Szwajcarii, Czarnogórze i Serbii uczniowie mają obowiązek nauki dwóch języków obcych przez okres krótszy niż 5 lat przed rozpoczęciem nauki w szkole średniej drugiego stopnia. Jednakże po rozpoczęciu nauki w szkole średniej drugiego stopnia nauka dwóch języków obcych nie jest obowiązkowa dla uczniów w sektorze VET (choć niektórzy mogą ją kontynuować), podczas gdy w szkołach ogólnokształcących jest ona nadal obowiązkowa.

W nieco mniej niż połowie systemów edukacji (w 18) nie ma różnic między wymogami w zakresie nauczania języków obcych w szkołach ogólnokształcących i zawodowych. W tych systemach występują pewne podobieństwa w strukturze nauczania języków obcych. W grupie tej wyróżnia się pięć typów systemów edukacji:

- systemy, w których co najmniej dwa obowiązkowe języki obce są równocześnie nauczane na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia, zarówno w ramach kształcenia ogólnego, jak i zawodowego (Luksemburg, Polska, Rumunia, Słowacja, Finlandia oraz Macedonia Północna);
- systemy, w których nauka dwóch języków obcych równocześnie jest obowiązkowa dla wszystkich uczniów tylko na niższych szczeblach edukacji, natomiast w szkołach średnich drugiego stopnia obowiązkowe minimum dla wszystkich uczniów to nauka jednego języka obcego (Grecja, Włochy, Litwa oraz Portugalia);
- systemy, w których nauka dwóch języków obcych równocześnie nie jest obowiązkowa dla wszystkich uczniów, a uczniowie szkół średnich drugiego stopnia mają obowiązek uczyć się jednego języka obcego (Belgia – Wspólnota Francuska, Chorwacja, Szwecja oraz Albania);
- systemy, w których nauka dwóch języków obcych równocześnie nie jest obowiązkowa dla wszystkich uczniów, a uczniowie szkół ogólnokształcących i zawodowych nie mają obowiązku uczyć się języków obcych na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia (Zjednoczone Królestwo – Anglia, Walia, Irlandia Północna);
- systemy, w których nie ma w ogóle obowiązku uczenia się języków obcych (Irlandia i Zjednoczone Królestwo – Szkocja).

2.3. Wskaźnik tablicy wyników

Wskaźnik tablicy wyników nr 2 składa się z 5 kategorii oznaczonych pięcioma kolorami, przy czym kolor ciemnozielony oznacza optymalne przygotowanie językowe do mobilności edukacyjnej, a kolor czerwony informuje, że w danym kraju w ogóle nie ma obowiązku nauki języków obcych. Deskryptory w każdej z kategorii uwzględniają opisany powyżej:

- łączny czas trwania obowiązkowej nauki języków obcych od etapu przedszkola do szkoły średniej drugiego stopnia;
- długość okresu, w jakim obowiązkowa jest nauka dwóch języków obcych równocześnie;
- różnice w zakresie wymogów dla uczniów szkół ogólnokształcących i zawodowych.

Ze względu na to, że występują jedynie niewielkie różnice między uczniami uczestniczącymi w kształceniu ogólnym i zawodowym w zakresie łącznego czasu obowiązkowego nauczania języków obcych, wskaźnik nie rozróżnia odmiennych ścieżek w tym względzie. Oznacza to, że dany system edukacji może zostać umieszczony w możliwie najwyższej kategorii, jeśli całkowita długość obowiązkowej nauki języków obcych wynosi 10 lub więcej lat, zarówno w ramach kształcenia ogólnego, jak i zawodowego.

Co się tyczy liczby lat, kiedy dwa języki obce są równocześnie obowiązkowo nauczane, kategorie w ramach tego wymiaru uwzględniają różnice między uczniami szkół ogólnokształcących i zawodowych (patrz opis wskaźnika poniżej, aby zapoznać się ze szczegółowymi kategoriami i przypisanymi do nich kolorami).

W przypadku systemów edukacji, które nie obejmują ścieżek kształcenia w sektorze VET odpowiadających definicji stosowanej w niniejszym rozdziale (Węgry, Malta oraz Islandia), jak również w przypadku Liechtensteinu, w kategorii wskaźnika tablicy wyników uwzględniono jedynie uczniów szkół ogólnokształcących.

Po uwzględnieniu wszystkich wymiarów Wskaźnik tablicy wyników nr 2 (patrz rysunek 2.4) pokazuje, że rozkład krajów jest w miarę równy dla poszczególnych kategorii (9–13 krajów w każdej kategorii) i mieści się w pierwszych czterech kategoriach (między kolorem ciemnozielonym a pomarańczowym).

Ciemnozielony: Dziewięć systemów edukacji, w ramach których wszyscy uczniowie (szkół ogólnokształcących i zawodowych) obowiązkowo uczą się języków obcych przez 10 lat lub dłużej oraz wszyscy uczniowie uczą się przynajmniej dwóch obowiązkowych języków obcych równocześnie przez 5 lat lub dłużej (Grecja, Litwa, Luksemburg, Malta, Polska, Rumunia, Finlandia, Islandia oraz Macedonia Północna).

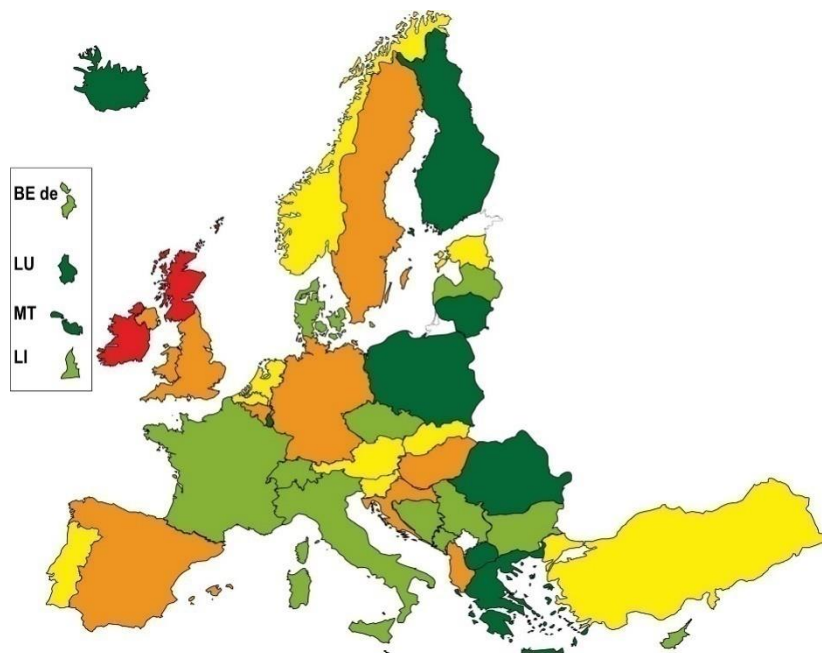
Jasnozielony: Trzydzieści systemów edukacji, w ramach których wszyscy uczniowie obowiązkowo uczą się dwóch języków obcych przynajmniej przez krótki okres. W większości systemów edukacji znajdujących się w tej grupie wszyscy uczniowie obowiązkowo uczą się języków obcych przez 10 lat lub dłużej, natomiast okres obowiązkowej i równoczesnej nauki dwóch języków obcych przez wszystkich uczniów (w Bułgarii, Włoszech, Bośni i Hercegowinie) lub przynajmniej przez niektórych uczniów (albo w szkołach zawodowych: w Belgii – Wspólnota Niemieckojęzyczna, Czechach, Francji, na Cyprze, Łotwie, w Czarnogórze i Serbii albo w szkołach ogólnokształcących w Lichtensteinie) wynosi mniej niż 5 lat. Natomiast w Danii oraz Szwajcarii, gdzie nie wszyscy uczniowie obowiązkowo uczą się języków obcych przez 10 lat lub dłużej – ponieważ nauka języków obcych nie jest obowiązkowa w sektorze VET – czas równoczesnej nauki dwóch języków obcych wynosi 5 lat.

Żółty: Dziewięć systemów edukacji, w ramach których łączny czas nauki języków obcych jest krótszy niż 10 lat, a wszyscy uczniowie uczą się dwóch języków obcych przynajmniej przez krótki okres (w Belgii – Wspólnota Flamandzka, Estonii, Królestwie Niderlandów oraz Portugalii) lub łączny czas obowiązkowej nauki języków obcych przez wszystkich uczniów wynosi 10 lat bądź dłużej, natomiast przynajmniej niektórzy uczniowie szkół zawodowych nie mają obowiązku uczyć się dwóch języków obcych równocześnie (Austria, Słowenia, Słowacja, Norwegia i Turcja).

Pomarańczowy: Dziesięć systemów edukacji, w których nie wszyscy uczniowie są zobowiązani uczyć się dwóch języków obcych równocześnie (w Belgii – Wspólnota Francuska, Niemczech, Hiszpanii, Chorwacji, na Węgrzech, w Szwecji, Zjednoczonym Królestwie – Anglia, Walia i Irlandia Północna oraz w Albanii).

Czerwony: Dwa systemy edukacji, w których nie ma obowiązku nauki języków obcych (Irlandia oraz Zjednoczone Królestwo – Szkocja).

Rysunek 2.4: Wskaźnik tablicy wyników nr 2: Przygotowanie do mobilności edukacyjnej – umiejętności językowe, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kategorie wskaźnika tablicy wyników

	W przypadku wszystkich uczniów łączny czas obowiązkowej nauki języków obcych wynosi 10 lat lub dłużej. Zarówno uczniowie szkół ogólnokształcących, jak i zawodowych obowiązkowo uczą się dwóch języków obcych równocześnie przez co najmniej 5 lat.
	W przypadku wszystkich uczniów łączny czas obowiązkowej nauki języków obcych wynosi 10 lat lub dłużej. Zarówno uczniowie szkół ogólnokształcących, jak i zawodowych obowiązkowo uczą się dwóch języków obcych równocześnie, natomiast przynajmniej część z nich ma taki obowiązek przez mniej niż 5 lat. LUB W przypadku wszystkich uczniów łączny czas obowiązkowej nauki języków obcych wynosi mniej niż 10 lat. Zarówno uczniowie szkół ogólnokształcących, jak i zawodowych obowiązkowo uczą się dwóch języków obcych równocześnie przez co najmniej 5 lat.
	W przypadku wszystkich uczniów łączny czas obowiązkowej nauki języków obcych wynosi 10 lat lub dłużej. Uczniowie szkół ogólnokształcących mają obowiązek nauki przynajmniej dwóch języków obcych, lecz przynajmniej część uczniów szkół zawodowych nie ma obowiązku nauki dwóch języków obcych równocześnie. LUB W przypadku wszystkich uczniów łączny czas obowiązkowej nauki języków obcych wynosi mniej niż 10 lat. Zarówno uczniowie szkół ogólnokształcących, jak i zawodowych obowiązkowo uczą się dwóch języków obcych równocześnie, natomiast przynajmniej część z nich ma taki obowiązek przez mniej niż 5 lat.
	Wszyscy uczniowie obowiązkowo uczą się tylko jednego języka obcego.
	Brak obowiązkowego nauczania języków obcych.

Ogólnie rzecz biorąc, wskaźnik tablicy wyników jest porównywalny z tym zaprezentowanym w poprzedniej edycji *Tablicy wyników mobilności studentów* (rok odniesienia: 2015/16). Jednakże, pozostając w tej samej kategorii, niektóre kraje (np. Grecja, Francja, Luksemburg, Polska oraz Czarnogóra) od czasu publikacji ostatniego raportu wdrożyły reformy w dziedzinie nauczania języków obcych⁽²⁶⁾. Większość tych reform dotyczyła obniżenia wieku rozpoczynania obowiązkowej nauki języków obcych, co powoduje, że ekspozycja uczniów na języki obce została wydłużona.

2.4. Wnioski

Nauka języków obcych to istotny warunek realizacji mobilności edukacyjnej. Wyniki przedstawione w niniejszym rozdziale pokazują, że w prawie wszystkich krajach europejskich nauka języków obcych jest obowiązkowa przynajmniej przez krótki okres. Uczenie się dwóch języków obcych równocześnie jest obowiązkowe dla uczniów w mniejszej liczbie systemów, a jeśli ten wymóg istnieje, ma on zastosowanie do jedynie kilku lat nauki w szkole.

Rozdział wskazuje również na różnice między obowiązkowymi programami nauczania języków obcych w szkołach ogólnokształcących i zawodowych. Mimo iż w większości krajów wymagania dotyczące obowiązkowej nauki jednego języka obcego są podobne dla uczniów szkół zawodowych i ogólnokształcących, to obowiązkowa nauka dwóch języków obcych dotyczy częściej uczniów szkół ogólnokształcących niż szkół sektora VET. Może to stanowić podstawę do obaw, ponieważ potencjalnie uczniowie z obu grup mogą studiować na tych samych kierunkach w szkołach wyższych i z tego powodu powinni mieć takie same możliwości w zakresie przygotowania językowego do mobilności edukacyjnej.

⁽²⁶⁾ Bardziej szczegółowe informacje: **Grecja** obniżyła wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego z 8 na 6 rok życia (na podstawie rozporządzenia z roku 2017); **Francja** obniżyła wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego z 13 na 12 rok życia (od roku 2016/17); **Luksemburg** obniżył wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego z 6 na 3 rok życia (na podstawie legislacji z roku 2017); W **Polsce**, od roku 2017/18, nauka języka obcego stanowi część nieobowiązkowej nauki w przedszkolu od 3 roku życia (wcześniej obowiązkowa nauka języków obcych rozpoczynała się w wieku lat 6); **Czarnogóra** obniżyła wiek rozpoczynania obowiązkowej nauki języka obcego z 9 na 6 rok życia (na podstawie przepisów z roku 2017).

ROZDZIAŁ 3: TRANSFER ŚWIADCZEŃ PIENIĘŻNYCH DLA STUDENTÓW

3.1. Wstęp

Brak wystarczających funduszy stanowi jedną z największych przeszkód dla mobilności (Hauschildt, Vögtle, Gwość 2018). Na poziomie europejskim problem ten jest rozwiązywany za pomocą finansowego wsparcia głównie w ramach programu Erasmus+. Równoległe do udzielania bezpośredniego wsparcia finansowego z budżetu UE zachęca się państwa członkowskie do przeprowadzenia analizy wsparcia krajowego⁽²⁷⁾, z uwzględnieniem w szczególności „przenoszenia stypendiów, pożyczek i stosownego dostępu do odpowiednich świadczeń, aby ułatwić mobilność edukacyjną młodzieży”⁽²⁸⁾.

Rozważając kwestie związane ze szkolnictwem wyższym, pytanie dotyczące koncepcji transferu brzmi, czy studenci studiujący w instytucji szkolnictwa wyższego w innym kraju mogą korzystać ze stypendiów lub kredytów udzielonych w kraju pochodzenia na takich samych warunkach, jak w instytucji macierzystej (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2015a: 250). Z tego względu wskaźnik tablicy mobilności nr 3 analizuje zakres, w jakim europejskie systemy szkolnictwa wyższego zapewniają taką możliwość.

3.2. Analiza kontekstu

Niniejszy podrozdział koncentruje się na danych, na których opiera się wskaźnik tablicy mobilności nr 3. Skupiono się tu na możliwościach transferu wsparcia krajowego w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW), tj. na możliwości korzystania przez studentów ze stypendiów i/lub kredytów udzielonych w kraju pochodzenia w innym systemie edukacji w ramach EOSW. Jednakże, poza rozpatrywaniem warunków transferu, w podrozdziale tym uwzględniono zagadnienia związane z krajowym kontekstem udzielania wsparcia, tj. odsetkowi studentów, którzy otrzymują stypendia i/lub kredyty ze źródeł publicznych. Jest to bardzo ważne zagadnienie, gdyż, w przypadku gdy jedynie marginalny odsetek studentów otrzymuje taką pomoc publiczną, pełny transfer świadczeń pieniężnych może nie być znaczącym czynnikiem w promowaniu mobilności edukacyjnej, mimo iż stypendia/kredyty są w pełni przenoszone.

W celu pokazania pełniejszego obrazu tego, w jaki sposób mobilność edukacyjna jest wspierana w poszczególnych krajach europejskich, w Załączniku II znajdują się informacje dotyczące funduszy przeznaczonych na mobilność edukacyjną, tj. dodatkowego wsparcia finansowego, oprócz stypendiów i/lub kredytów, udzielanego w celu odbycia studiów za granicą.

Stypendia

Przyznawanie stypendiów ze środków publicznych jest najczęściej stosowaną formą pomocy. Rysunek 3.1 pokazuje odsetek studentów otrzymujących stypendia, czyli bezzwrotną pomoc publiczną.

Największy odsetek beneficjentów stypendiów – 85% lub więcej – obserwuje się w Danii, Luksemburgu, na Malcie oraz Szwecji, a następnie w Finlandii (60%) oraz Walii i Irlandii Północnej w Zjednoczonym Królestwie (odpowiednio 62% oraz 56%). Jednakże, o ile kraje nordyckie i Luksemburg odnotowują wysoki odsetek beneficjentów stypendiów wśród studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia, stypendia publiczne na Malcie oraz w Zjednoczonym Królestwie (Walia i Irlandia Północna) adresowane są jedynie do studentów studiów pierwszego stopnia, a w drugim cyklu kształcenia nie ma standardowego pakietu wsparcia.

W prawie połowie analizowanych systemów od 15% do 50% wszystkich studentów korzysta ze stypendiów finansowanych ze źródeł publicznych. Jednakże niektóre systemy należą do tej grupy jedynie w odniesieniu do pierwszego cyklu. Dzieje się tak na przykład w Zjednoczonym Królestwie

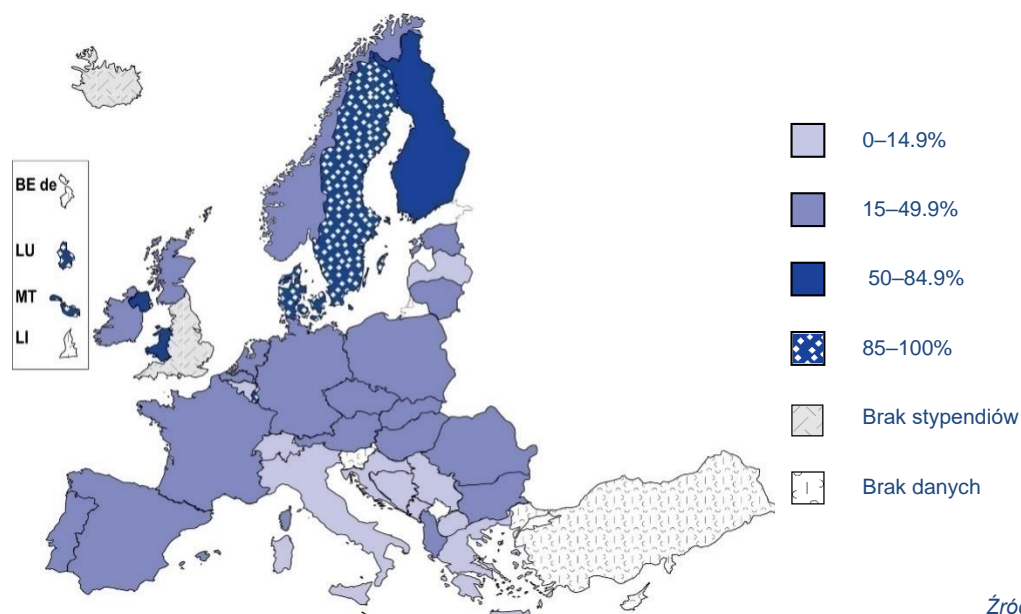
⁽²⁷⁾ Termin „wsparcie krajowe” odnosi się do wsparcia finansowego udzielanego przez władze w kraju pochodzenia. Aby uzyskać dalsze informacje na temat systemów wsparcia finansowego w szkolnictwie wyższym w Europie, patrz: Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2018a.

⁽²⁸⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi, Dz.U. C199, 7.7.2011, C199/4.

(Szkocja), gdzie 36% studentów korzysta ze stypendiów udzielanych im w czasie pierwszego cyklu studiów, ale dla studentów drugiego stopnia brak standardowych form pomocy publicznej. Flamandzka Wspólnota Belgii, Irlandia, Hiszpania oraz Albania również przekraczają 15% jedynie w odniesieniu do studentów pierwszego cyklu, podczas gdy w przypadku studiów drugiego stopnia odsetek beneficjentów stypendiów jest niższy. Ponadto rysunek uwzględnia zarówno programy stypendialne, jak i łączone programy stypendiów i kredytów. I tak, na przykład, w przypadku Niemiec jest to program stypendiów i kredytów BAföG, z którego korzysta około 25% studentów, podczas gdy około 5% studiujących otrzymuje same stypendia (zależne od wyników).

W 10 systemach szkolnictwa wyższego – większość z nich to systemy w krajach leżących w Europie Południowo-Wschodniej – mniej niż 15% studentów pierwszego stopnia studiów pobiera stypendia finansowane ze źródeł publicznych. W Zjednoczonym Królestwie (Anglia) oraz Islandii nie jest realizowany program stypendiów ze środków państwowych, dlatego też kraje te znajdują się w osobnej kategorii.

Rysunek 3.1: Odsetek studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia otrzymujących stypendia ze środków publicznych, 2017/18

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Stypendia ze środków publicznych odnoszą się do wsparcia ze środków publicznych udzielanego bezpośrednio studentom, które nie podlegają zwrotowi. Dofinansowania na studia zagraniczne nie są uwzględnione na Rysunku (więcej informacji o takim wsparciu – patrz Załącznik II).

W przypadku większości krajów przedstawiono łączne dane dla studiów pierwszego i drugiego stopnia. W przypadku krajów, w których występują duże różnice w odsetku studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia otrzymujących stypendia, przedstawiono tylko odsetek studentów studiów pierwszego stopnia. W przypadku krajów, w których realizowanych jest kilka programów stypendialnych, które nie były w stanie dostarczyć łącznych danych dla wszystkich programów, przedstawiono programy, w których uczestniczy największy odsetek beneficjentów. Łączone programy stypendiów/kredytów są traktowane na równi ze stypendiami.

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Belgia (BE fr) i Królestwo Niderlandów: Akademicki rok odniesienia: 2016/17.

Belgia (BE nl), Irlandia oraz Malta: Dane odnoszą się do studentów pierwszego stopnia. Odsetek beneficjentów stypendiów w drugim cyklu studiów jest niższy.

Bułgaria i Węgry: Akademicki rok odniesienia: 2018/19.

Czechy: Dane odnoszą się do stypendiów na zakwaterowanie. Inne typy stypendiów (stypendia socjalne i naukowe) są pobierane przez niższy odsetek beneficjentów. Rok odniesienia: 2017.

Dania: Dane odnoszą się do studentów pierwszego cyklu kształcenia. Rok odniesienia: 2018. Odsetek beneficjentów stypendiów na drugim stopniu studiów jest niższy.

Niemcy: Dane odnoszą się do łączonych programów stypendiów i kredytów – BAföG. Rok odniesienia: 2016.

Estonia i Polska: Dane odnoszą się do stypendiów socjalnych. Stypendia naukowe są wypłacane mniejszemu odsetkowi beneficjentów.

Grecja: Dane szacunkowe.

Hiszpania: Dane odnoszą się do studentów pierwszego stopnia. Akademicki rok odniesienia: 2018/19. Odsetek beneficjentów stypendiów w drugim cyklu studiów jest niższy.

Chorwacja: Dane odnoszą się jedynie do stypendiów socjalnych ze środków publicznych. Brak danych w odniesieniu do innych typów stypendiów publicznych.

Litwa i Słowacja: Dane odnoszą się do stypendiów naukowych. Stypendia socjalne są pobierane przez niższy odsetek beneficjentów.

Zjednoczone Królestwo (WLS/NIR): Dane odnoszą się do studentów pierwszego stopnia (brak standardowych form publicznego wsparcia w drugim cyklu studiów). Ponadto dane statystyczne dotyczące liczby przyznanych stypendiów odnoszą się do wnioskujących o nie, a nie beneficjentów. Procent wnioskodawców prawdopodobnie jest zbliżony do procentu faktycznych beneficjentów stypendiów.

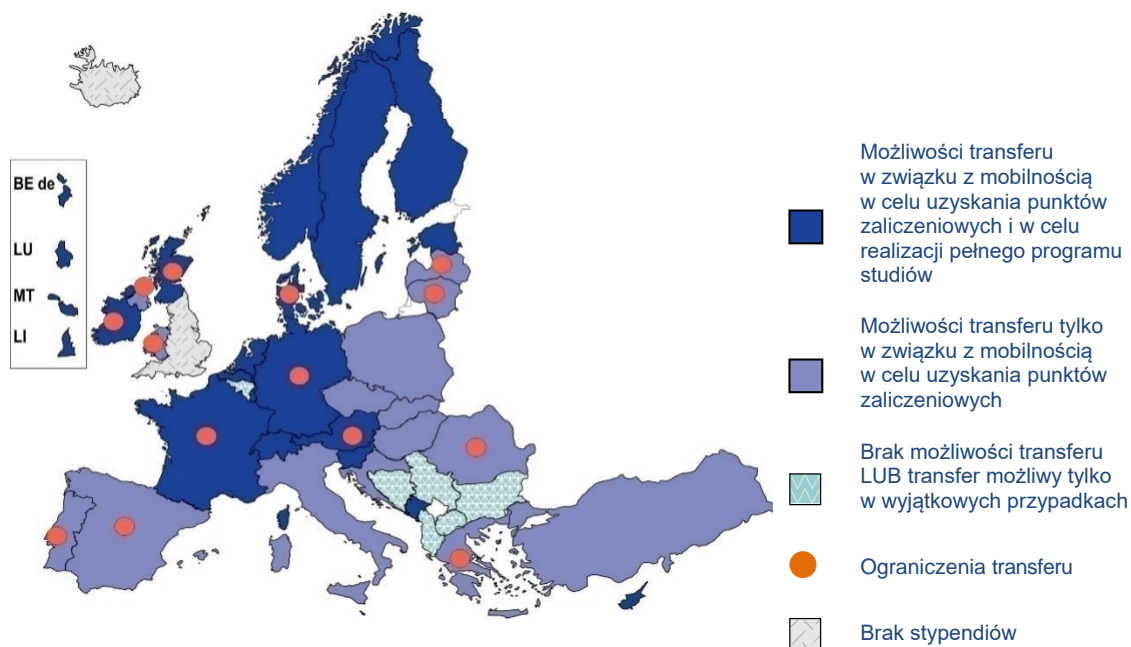
Zjednoczone Królestwo (SCT) i Macedonia Północna: Dane odnoszą się do studentów pierwszego cyklu (brak standardowych form wsparcia publicznego w drugim cyklu studiów).

Albania i Czarnogóra: Dane odnoszą się do studentów pierwszego stopnia (brak standardowych form wsparcia publicznego w drugim cyklu studiów). Akademycki rok odniesienia: 2018/19.

Norwegia: Dane odnoszą się do studentów pierwszego cyklu. Odsetek beneficjentów stypendiów w drugim cyklu studiów jest wyższy.

Rysunek 3.2 przedstawia główne zagadnienie niniejszego rozdziału, a mianowicie główne cechy charakteryzujące przenoszenie stypendiów. Przedstawiono tu rozróżnienie między możliwościami transferu w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (tj. transferem środków na potrzeby wyjazdów na okres studiów w ramach programu realizowanego w kraju) a możliwościami transferu w związku z mobilnością w celu uzyskania dyplomu (tj. transferem środków na potrzeby całego programu studiów za granicą). Ponadto na Rysunku przedstawiono szczegóły obostrzeń dotyczących transferu, tzn. dodatkowe wymogi, jakie studenci i/lub wybrane programy studiów zagranicznych muszą spełnić, aby możliwy był transfer stypendium. Takie obostrzenia obejmują na przykład definicję krajów, do których możliwy jest transfer świadczeń (np. transfer wyłącznie do krajów Europejskiego Obszaru Gospodarczego) lub ograniczenia co do czasu spędzonego za granicą. Najbardziej surowe restrykcje to te, które stanowią, że studenci mogą przenosić stypendia za granicę tylko w przypadku, gdy równoważny program studiów nie jest dostępny w kraju pochodzenia. W związku z tym, że wymóg ten oznacza, iż transfer jest możliwy tylko w wyjątkowych przypadkach, kraje stosujące tę zasadę, zostały uwzględnione w tej samej kategorii co kraje, w których transfer nie jest możliwy.

Rysunek 3.2: Możliwości transferu stypendiów ze środków publicznych udzielonych studentom studiów pierwszego i drugiego stopnia, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Rysunek dotyczy transferu stypendiów w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW). Kraje, w których realizowanych jest kilka programów stypendialnych, w ramach których obowiązują różne zasady dotyczące transferu, zostały uwzględnione w kategorii odpowiadającej programowi, który zapewnia największe możliwości transferu. W przypadku gdy kategoria „możliwości transferu w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i w celu realizacji pełnego programu studiów” została połączona z kategorią „ograniczenia transferu”, oznacza to, że obowiązują obostrzenia związane

z oboma typami transferu (tj. w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i w celu realizacji pełnego programu studiów) lub tylko z jednym z nich (tj. w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych **lub** w celu realizacji pełnego programu studiów).

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Estonia: Dominującym typem stypendium jest stypendium socjalne, adresowane do studentów znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Możliwy jest transfer tego stypendium zarówno w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i w celu realizacji pełnego programu studiów (jak pokazano to na mapie). Jednakże niektóre inne stypendia, w tym stypendia naukowe oraz stypendia przeznaczone na studiowanie danej (priorytetowej) dziedziny dostępne są jedynie w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

Na Rysunku widać, że w kilku krajach położonych na południowym wschodzie Europy (Bułgaria, Albania, Bośnia i Hercegowina, Macedonia Północna oraz Serbia) stosowane są najbardziej restrykcyjne zasady w odniesieniu do transferu stypendiów. Generalnie studenci z tych krajów nie mogą korzystać z przyznanych im stypendiów krajowych podczas studiów za granicą, bez względu na to, czy wyjeżdżają, by odbyć tylko część studiów (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych), czy też cały program studiów (mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów). Francuska Wspólnota Belgii również została uwzględniona w tej samej kategorii, ponieważ stypendia mogą być przenoszone tylko w przypadku programów, dla których nie ma odpowiednika we Wspólnocie.

W około 1/3 analizowanych systemów szkolnictwa wyższego przenoszenie stypendiów ogranicza się do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. W niektórych systemach szkolnictwa wyższego stosuje się ograniczenia w transferze – zwłaszcza ogranicza się możliwości transferu stypendiów do wymian studentów w ramach uznanych programów, takich jak Erasmus+ (Grecja, Hiszpania, Łotwa, Litwa, Portugalia i Zjednoczone Królestwo – Walia i Irlandia Północna ⁽²⁹⁾).

Istnieje jeszcze jedna grupa krajów, w których stypendia mogą być przenoszone zarówno w zakresie mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i mobilności związanej z uzyskaniem dyplomu za granicą. Kategoria ta obejmuje systemy szkolnictwa wyższego o różnych profilach, od małych systemów, w których studenci zwykle realizują studia za granicą (np. Wspólnota Niemieckojęzyczna Belgii, Luksemburg i Liechtenstein), do dużych systemów, takich jak Niemcy i Francja. Większość krajów, w których możliwy jest transfer stypendiów w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych oraz mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, to kraje leżące w Europie Północnej i Północno-Zachodniej. Jednakże, jak przedstawiono na Rysunku, w niektórych z tych krajów stosowane są obostrzenia. Na przykład w Niemczech transfer stypendiów w przypadku mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów jest możliwy tylko do krajów UE i Szwajcarii, natomiast w Zjednoczonym Królestwie (Szkocja) stosowane są jeszcze bardziej surowe kryteria. W ramach pilotażowego programu transferu stypendiów w związku z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów, transfer stypendiów może mieć miejsce tylko w przypadku niewielkiej liczby wybranych instytucji szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej. Irlandia stanowi kolejny przykład stosowania ograniczeń transferu, gdzie uprawnione są tylko mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, wyraźnie wymagane w ramach programu studiów w kraju oraz mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, realizowane tylko w krajach Unii Europejskiej.

Jeżeli chodzi o możliwości transferu w związku z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów, wyjątkowym przypadkiem jest Austria, gdzie studenci spełniający określone kryteria krajowe (realizujący mobilności w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i w Szwajcarii) mogą otrzymać stypendium na realizację mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów na takich samych warunkach, na jakich przyznawane są stypendia krajowe. Tak więc sytuacja w Austrii jest porównywalna do krajów, w których możliwy jest transfer stypendiów w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, jednak z pewnymi ograniczeniami związanymi z geografiami (tj. mobilności mogą być realizowane tylko do niektórych krajów EOSW).

⁽²⁹⁾ Takie same ograniczenia mają zastosowanie także w Szkocji, gdzie system szkolnictwa wyższego nie jest uwzględniony w grupie tych systemów, które ograniczają możliwości transferu stypendiów do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jako że jest tam realizowany, we współpracy z małą grupą wybranych instytucji z Unii Europejskiej, program pilotażowy skierowany na przenoszenie stypendiów w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania dyplomu.

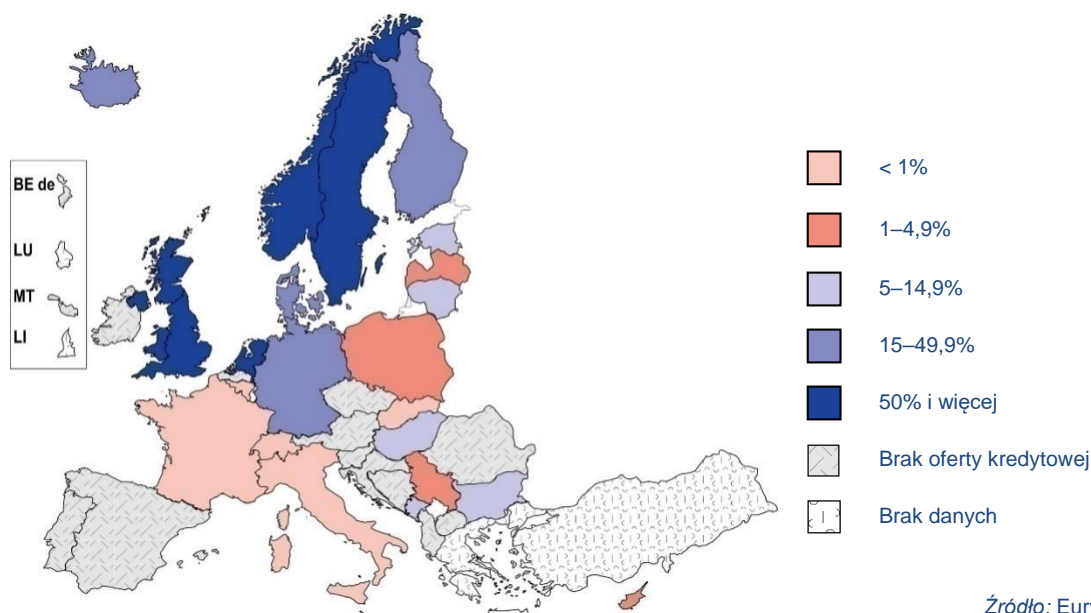

Kredyty

Niektóre kraje oferują kredyty dotowane ze środków publicznych jako uzupełnienie lub w zamian programów stypendialnych. Dane pokazują jednak, że stypendia, które są oferowane praktycznie we wszystkich systemach szkolnictwa wyższego, są bardziej powszechnym rodzajem pomocy publicznej niż kredyty. Kredyty dostępne są w około 2/3 wszystkich analizowanych systemów szkolnictwa wyższego. Ponadto w kilku systemach oferujących kredyty finansowane ze środków publicznych odsetek ich beneficjentów jest raczej niski (do 1% studentów we Francuskojęzycznej Wspólnocie Belgii, Francji, we Włoszech, na Słowacji oraz w Szwajcarii; między 1% a 4,9% na Cyprze, Łotwie, w Polsce i Serbii).

Poziom zainteresowania kredytami dla studentów sięga 5% jedynie w 16 systemach oferujących ten rodzaj wsparcia (tam, gdzie dostępne są dane). Większość tych systemów to kraje leżące na północy Europy. Największy odsetek studentów korzystających z kredytów odnotowuje się w Zjednoczonym Królestwie, gdzie, w zależności od systemu (tj. Anglia, Walia, Irlandia Północna i Szkocja), z kredytów korzysta między 69% a 95% studentów studiów pierwszego stopnia (brak jest standardowej oferty kredytów dla studentów studiów drugiego stopnia), a także w Norwegii, gdzie 68% studentów studiów pierwszego stopnia i 71% studentów drugiego stopnia korzysta z kredytów. Również Szwecja (54%) oraz Królestwo Niderlandów (50%) odnotowują wysoki odsetek beneficjentów kredytów. Na kolejnych miejscach znajdują się Islandia (około 40%), Finlandia (28%), Dania (26%), Niemcy (22% w zakresie łączonego systemu stypendiów i kredytów BAföG), Czarnogóra (14,5%), Węgry (5,7%), Estonia i Litwa (w obu krajach około 5%).

Rysunek 3.3: Odsetek studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia zaciągających kredyty dotowane ze środków publicznych, 2017/18

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Kredyty finansowane ze środków publicznych odnoszą się do zwrotnej pomocy finansowej, w ramach której państwo ponosi część kosztów. Może ona mieć formę rządowej gwarancji, która pokrywa ryzyko niewykonania zobowiązań lub straty. Prywatne kredyty bez gwarancji publicznej nie zostały uwzględnione.

W większości przypadków rysunek przedstawia łączne dane dla pierwszego i drugiego stopnia studiów. W przypadku krajów, w których występują duże różnice w odsetku studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia zaciągających kredyty przedstawiono tylko odsetek studentów studiów pierwszego stopnia. Łączone programy stypendiów i kredytów są traktowane na równi z kredytami.

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Belgia (BE fr), Cypr, Litwa i Islandia: Dane szacunkowe.

Belgia (BE de): Niemieckojęzyczna Wspólnota Belgii nie zapewnia kredytów finansowanych ze źródeł publicznych (stąd brak zaznaczonych kredytów na rysunku). Jednakże studenci w Niemieckojęzycznej Wspólnocie Belgii mogą wnioskować o kredyty zarządzane przez prowincję Liège we Francuskojęzycznej Wspólnocie Belgii.

Bułgaria: Akademicki rok odniesienia: 2018/19.

Dania, Finlandia i Czarnogóra: Rok odniesienia: 2018.

Niemcy: Rysunek odnosi się do łączonego schematu stypendiów i kredytów BAföG (*Bericht der Bundesregierung*). Akademicki rok odniesienia: 2016/17.

Grecja: Istnieją przepisy prawne dotyczące kredytów dla studentów pierwszego cyklu studiów, ale nie opracowano jeszcze warunków ich otrzymywania. W drugim cyklu studiów (pokazanym na rysunku) funkcjonują kredyty, nie ma jednak danych odnośnie do odsetka korzystających z nich studentów.

Francja: Dane szacunkowe odnoszące się do wszystkich studentów szkół wyższych, w tym studentów trzeciego cyklu studiów.

Łotwa: Dane szacunkowe. Akademicki rok odniesienia: 2018/19.

Węgry: Dane odnoszą się do studentów pierwszego cyklu. Odsetek beneficjentów kredytów na studiach drugiego stopnia jest niższy.

Królestwo Niderlandów i Zjednoczone Królestwo (ENG): Akademicki rok odniesienia: 2016/17.

Polska: Dane szacunkowe odnoszące się do studentów pierwszego stopnia studiów.

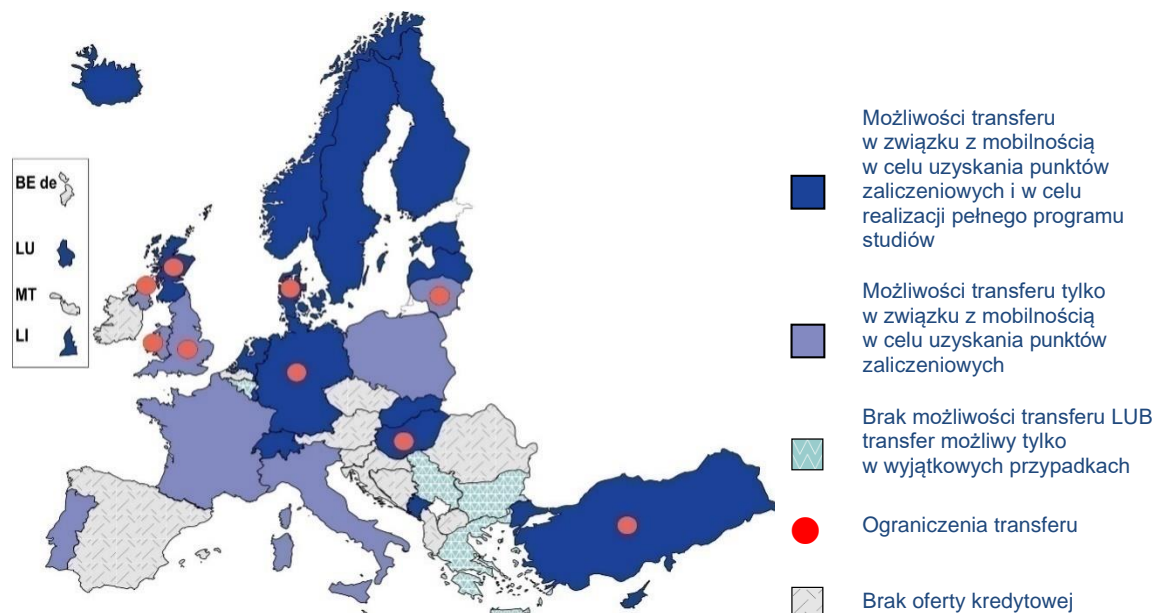
Portugalia: System kredytów został zawieszony na kilka lat, w tym na rok akademicki 2017/18 i został przywrócony w roku 2018/19. Brak danych dotyczących odsetka beneficjentów w tym roku (2018/19) akademickim.

Szwecja: Rok odniesienia: 2017.

Na Rysunku 3.4 przedstawiono analizę, czy możliwy jest transfer kredytów dotowanych ze środków publicznych, a jeśli tak, to czy obowiązują jakiegokolwiek szczególne wymogi związane z możliwościami transferu. Informacje zostały przedstawione według podobnych zasad, jak w przypadku Rysunku 3.2 dotyczącym stypendiów, co oznacza, że przeprowadzono rozróżnienie między możliwościami przenoszenia w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych a mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów oraz wyszczególniono kraje, w których stosowane są ograniczenia transferu.

Ogólnie w krajach, które oferują kredyty dotowane ze środków publicznych, możliwy jest ich transfer, przynajmniej w pewnym zakresie. Wyjątkami od tej reguły są Bułgaria, Grecja i Serbia, gdzie studenci nie mogą korzystać z zaciągniętych kredytów, jeśli studiują za granicą, bez względu na to, czy jest to mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, czy mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów. Podobnie jak w przypadku stypendiów we Francuskiej Wspólnocie Belgii, transfer jest możliwy tylko w wyjątkowych przypadkach, gdy równoważny program nie jest oferowany we Wspólnocie.

Rysunek 3.4: Możliwości transferu kredytów dotowanych ze środków publicznych, studenci studiów pierwszego i drugiego stopnia, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Rysunek koncentruje się na transferze w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW). Kraje, w których realizowanych jest kilka programów kredytowania, w ramach których obowiązują różne zasady dotyczące transferu, zostały uwzględnione w kategorii odpowiadającej programowi, który ma największą liczbę beneficjentów.

W przypadku gdy kategoria „możliwości transferu w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i w celu realizacji pełnego programu studiów” została połączona z kategorią „ograniczenia transferu”, oznacza to, że obowiązują obostrzenia związane z oboma typami transferu (tj. w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i w celu realizacji pełnego programu studiów) lub tylko z jednym z nich (tj. w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych lub w celu realizacji pełnego programu studiów).

Niektóre systemy, w których transfer kredytów jest możliwy, wprowadzają ograniczenia dotyczące transferu w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, a niektóre z tych systemów stosują nawet surowsze obostrzenia. Na przykład na Litwie oraz w Zjednoczonym Królestwie (Anglia, Walia i Irlandia Północna) transfer kredytów jest możliwy tylko wtedy, gdy mobilność ma miejsce w ramach uznanych programów wymiany, takich jak Erasmus+.

W większości systemów, w których oferowane są kredyty dotowane ze środków publicznych, ich transfer jest możliwy zarówno w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i w celu realizacji pełnego programu studiów. O ile rozkład geograficzny jest bardzo podobny do tego, z którym mieliśmy do czynienia w przypadku transferu stypendiów, niektóre kraje z ograniczeniami w jego zakresie – szczególnie Węgry, Łotwa, Słowacja i Turcja – stosują bardziej elastyczne podejście do transferu kredytów dotowanych ze środków publicznych (tzn. możliwy jest transfer kredytów – z ograniczeniami lub bez – zarówno w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i w celu realizacji pełnego programu studiów, natomiast transfer stypendiów jest możliwy jedynie w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych). Jednakże, jak przedstawiono na Rysunku 3.3, odsetek studentów zaciągających kredyty w tych krajach jest stosunkowo niski (tam, gdzie dane są dostępne). Warty odnotowania jest przypadek Islandii, gdzie brak jest standardowej oferty stypendiów dotowanych ze środków publicznych, a transfer kredytów dotowanych ze środków publicznych jest możliwy bez żadnych ograniczeń.

3.3. Wskaźnik tablicy wyników

Wskaźnik tablicy wyników nr 3 łączy wybrane elementy przedstawione w poprzednim podrozdziale i przedstawia podział na kategorie programów realizowanych w poszczególnych krajach. Wskaźnik koncentruje się na możliwościach transferu krajowych stypendiów i kredytów, ale nie obejmuje informacji na temat rzeczywistej kwoty wsparcia podlegającej transferowi ani na temat odsetka beneficjentów w populacji studentów ⁽³⁰⁾.

Wskaźnik tablicy wyników obejmuje pięć kategorii oznaczonych różnymi kolorami: kolor ciemnozielony to pełne możliwości transferu wszystkich krajowych form wsparcia dostępnych dla studentów (co oznacza, że obowiązują równoważne wymogi w celu uzyskania stypendiów ze źródeł publicznych i/lub kredytów w przypadku studentów studiujących w kraju i za granicą), natomiast kolor czerwony na drugim krańcu skali oznacza brak możliwości transferu lub sytuację, w której transfer jest możliwy tylko w przypadku braku równoważnego programu w kraju, tj. wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach. Występują również trzy kategorie pośrednie między tą oznaczoną kolorem ciemnozielonym a tą oznaczoną kolorem czerwonym. Pierwsza z nich, oznaczona kolorem jasnozielonym, odnosi się do systemów, w których wsparcie krajowe może być przenoszone za granicę zarówno w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów, natomiast obowiązują pewne restrykcje, np. zdefiniowano kraje, do których transfer jest możliwy lub wprowadzono ograniczenia w zakresie długości pobytu za granicą. Dwie kolejne kategorie – oznaczone kolorem żółtym i pomarańczowym – obejmują systemy, w których ograniczono możliwości transferu wszystkich lub większości form wsparcia krajowego do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, a różnica pomiędzy nimi polega na stosowaniu lub braku obostrzeń dotyczących możliwości transferu.

Zgodnie z tymi kryteriami następujące kategorie obejmują następujące kraje.

⁽³⁰⁾ O ile wskaźnik nie uwzględnia odsetka beneficjentów w populacji studentów, to nadal wyklucza finansowe środki (krajowe stypendia i kredyty) udzielane mniej niż 1% beneficjentów.

Ciemnozielony: Czternaście systemów edukacji, w ramach których wszystkie formy krajowego wsparcia są w pełni przenoszone w ramach obu form studiowania za granicą – w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych oraz mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów. Do tej kategorii należą systemy nordyckie (Finlandia, Szwecja, Islandia i Norwegia), Flamandzka oraz Niemieckojęzyczna Wspólnota Belgii, Cypr, Luksemburg, Malta, Królestwo Niderlandów, Słowenia, Szwajcaria, Liechtenstein i Czarnogóra. Jednak należy przypomnieć, że choć systemy te oferują pełne możliwości transferu wsparcia krajowego, różnią się jednak znacznie pod względem odsetka beneficjentów mogących korzystać z tego wsparcia (patrz: Rysunki 3.1 oraz 3.3). Podczas gdy w niektórych z nich znaczny odsetek studentów korzysta z pewnych form wsparcia finansowego (np. Luksemburg, Malta, Finlandia i Szwecja), a w innych krajach odsetek beneficjentów jest bardziej ograniczony. Ponadto omawiane systemy różnią się pod względem typów świadczeń pieniężnych dostępnych dla studentów: niektóre udzielają zarówno stypendiów, jak i kredytów, inne skupiają się tylko na jednym rodzaju wsparcia (patrz oba wyżej wymienione rysunki). Pod tym względem Islandia zajmuje wyjątkową pozycję, jako że nie zapewnia standardowej oferty stypendiów, lecz oferuje kredyty z pełnymi możliwościami transferu.

Jasnozielony: W 6 systemach (Dania, Niemcy, Irlandia, Francja, Austria oraz Zjednoczone Królestwo – Szkocja) krajowe wsparcie jest przenoszone w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych oraz mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, ale z zastosowaniem pewnych ograniczeń. Jak już wspomniano wcześniej, ma to związek głównie z geografiami (tj. konkretnymi krajami) oraz czasem spędzonym za granicą.

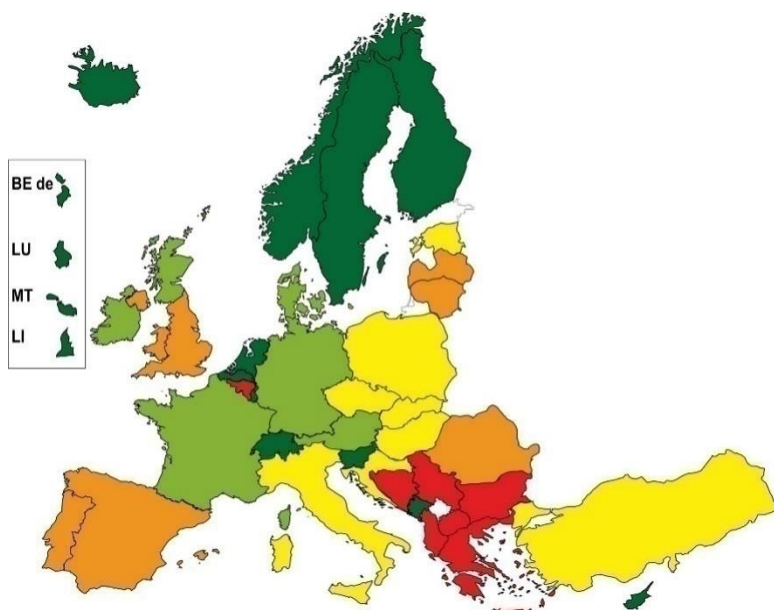
Żółty: Osiem systemów (Czechy, Estonia, Chorwacja, Włochy, Węgry, Polska, Słowacja i Turcja) ogranicza możliwości transferu krajowego wsparcia jedynie do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, bez dodatkowych ograniczeń. Warto wspomnieć, że trzy systemy – Węgry, Słowacja i Turcja – zapewniają dotowane ze środków publicznych kredyty zarówno w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów. Jednakże transfer stypendiów jest możliwy jedynie w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Jeszcze bardziej elastyczne podejście można zaobserwować w Estonii, gdzie kredyty i dwa typy stypendiów (stypendia socjalne oraz stypendia dla studentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) są w pełni przenoszone, ale transfer innych stypendiów ogranicza się do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

Pomarańczowy: Osiem systemów szkolnictwa wyższego (Hiszpania, Łotwa, Litwa, Portugalia, Rumunia oraz większość regionów Zjednoczonego Królestwa) zezwala na transfer kredytów w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, natomiast wprowadza różnorodne restrykcje. Spośród nich Łotwa zapewnia pełne możliwości transferu kredytów, natomiast transfer stypendiów ogranicza się do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych z obostrzeniami.

Czerwony: W 7 systemach edukacji (Francuska Wspólnota Belgii, Bułgaria, Grecja, Albania, Bośnia i Hercegowina, Macedonia Północna oraz Serbia) przenoszenie krajowego wsparcia nie jest możliwe lub umożliwia się transfer tylko w wyjątkowych okolicznościach, gdy brak jest równoważnego programu w systemie krajowym. Grecja zajmuje w tej grupie wyjątkowe miejsce, ponieważ w tym kraju możliwe jest przenoszenie stypendiów w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (z ograniczeniami), ale nie jest możliwy transfer kredytów, które dostępne są jedynie w czasie drugiego cyklu studiów.

Rysunek 3.5: Wskaźnik tablicy wyników nr 3: Możliwości transferu krajowych stypendiów i kredytów dotowanych ze środków publicznych, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kategorie wskaźnika tablicy wyników

	Pełne możliwości transferu wszystkich krajowych form wsparcia dostępnych dla studentów we wszystkich krajach EOSW – stypendiów i/lub kredytów – zarówno w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów. Równoważne wymogi w odniesieniu do stypendiów i/lub kredytów dotowanych ze środków publicznych dla studentów studiujących w kraju i za granicą.
	Możliwości przenoszenia krajowych świadczeń pieniężnych dla studentów – stypendiów i/lub kredytów – w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych oraz z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów, lecz z pewnymi ograniczeniami związanymi z geografiami (ograniczenia co do krajów) i/lub typami studiów, i/lub kierunkami studiów lub czasem trwania mobilności.
	Możliwości transferu w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych bez ograniczeń. Brak możliwości transferu w związku z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów LUB nie wszystkie główne formy wsparcia mogą być przenoszone w związku z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów.
	Możliwości transferu w związku z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, lecz z pewnymi ograniczeniami związanymi z geografiami (ograniczenia co do krajów) i/lub typami studiów, i/lub kierunkami studiów lub czasem trwania mobilności. Brak możliwości transferu w związku z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów LUB nie wszystkie główne formy wsparcia mogą być przenoszone w związku z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów.
	Brak możliwości transferu: stypendia i/lub kredyty dotowane ze środków publicznych są zapewniane tylko studentom studiującym w kraju lub w wyjątkowych przypadkach (brak równoważnego programu studiów w kraju) tym studiującym za granicą.

Powyższy obraz sytuacji jest podobny do sytuacji przedstawionej w poprzednim wydaniu *Tablicy wyników mobilności studentów* (rok odniesienia: 2015/16). Malta i Rumunia to jedyne kraje, które zgłosiły zmiany legislacyjne wspierające możliwości transferu krajowych stypendiów.

3.4. Wnioski

W niniejszym rozdziale omówiono możliwości transferu krajowego wsparcia finansowego jako kluczowy aspekt mobilności studentów. Studenci rozważający podjęcie studiów za granicą – czy to na krótki okres (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych), czy też w celu uzyskania dyplomu (mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów) – mogą uzależniać swoje decyzje od tego, czy korzystanie ze wsparcia finansowego przyznanego w kraju pochodzenia będzie możliwe również za granicą.

Z raportów wynika, że tylko 14 systemów szkolnictwa wyższego zapewnia nieograniczone możliwości transferu wszystkich krajowych form wsparcia mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, dzięki czemu studenci mogą korzystać z dostępnego wsparcia krajowego, niezależnie od typu mobilności (krótkoterminowych i długoterminowych) oraz kraju EOSW, w którym studiuje. Dość blisko tej grupy zapewniającej pełne możliwości przenoszenia jest grupa 6 systemów, które stosują pewne ograniczenia np. w zakresie krajów, typów programów i czasu pobytu za granicą w ramach mobilności, a jednak umożliwiają transfer wszystkich krajowych rodzajów wsparcia w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów. Obie grupy krajów zlokalizowane są głównie w Europie Północnej i Północno-Zachodniej. Na drugim końcu spektrum znajduje się siedem systemów szkolnictwa wyższego zlokalizowanych głównie w Europie Południowo-Wschodniej, które zapewniają wsparcie krajowe albo bez możliwości jego przenoszenia, albo ograniczają możliwości transferu do wyjątkowych przypadków.

16 systemów znajduje się w środkowej kategorii, jako że umożliwiają transfer świadczeń w odniesieniu do mobilności w celu zyskania punktów zaliczeniowych albo bez ograniczeń (8 systemów, głównie w Europie Środkowej), albo z pewnymi ograniczeniami (8 systemów znajdujących się w różnych częściach Europy). Stosunkowo duża liczba systemów w środkowej kategorii oznacza, że przenoszenie świadczeń w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych jest łatwiejsze do przeprowadzenia w porównaniu z mobilnością w celu realizacji pełnego programu studiów. Inną godną uwagi tendencją jest większa skłonność do zapewniania możliwości transferu świadczeń w przypadku kredytów niż w przypadku stypendiów. Niektóre systemy zapewniają możliwości przenoszenia kredytów w przypadku obu form mobilności, podczas gdy przenoszenie stypendiów jest możliwe tylko w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

Ogólnie rzecz biorąc, analiza wskazuje, że w około połowie wszystkich europejskich systemów szkolnictwa wyższego możliwy jest transfer krajowych świadczeń dla studentów zarówno w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów (choć mogą obowiązywać pewne ograniczenia). Ponadto dane wskazują na wyraźny podział geograficzny, szczególnie między Europą Północną i Północno-Zachodnią, gdzie istnieją duże możliwości przenoszenia, a Europą Południowo-Wschodnią, gdzie możliwości transferu są niewielkie lub niedostępne.

ROZDZIAŁ 4: WSPARCIE MOBILNOŚCI STUDENTÓW ZE ŚRODOWISK DEFAWORYZOWANYCH

4.1. Wstęp

Nie wszyscy studenci mają równe szanse uczestnictwa w mobilności edukacyjnej. Dowody wskazują na mniejsze prawdopodobieństwo udziału w programach mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych społecznie i ekonomicznie oraz studentów niepełnosprawnych (Hauschildt, Vögtle, Gwość 2018; Komisja Europejska 2019). Tym samym studenci ci tracą korzyści wynikające z uczestnictwa w mobilności, co jeszcze pogłębia ich niekorzystną sytuację wśród rówieśników.

W celu poprawy obecnej sytuacji w Zaleceniu Rady zachęca się państwa członkowskie, aby „zapewniły defaworyzowanym osobom uczącym się, które mogą być pozbawione możliwości podjęcia mobilności edukacyjnej, ukierunkowane informacje o dostępnych programach i wsparciu dostosowanym do ich specyficznych potrzeb”⁽³¹⁾. Dlatego w ramach wskaźnika tablicy wyników nr 4 przeprowadzono analizę tego, czy takie wsparcie jest dostępne w krajach europejskich.

4.2. Analiza kontekstu

Definicje defaworyzowanych osób uczących się różnią się w poszczególnych systemach edukacyjnych. Dlatego też poprzednia edycja *Tablicy wyników mobilności studentów* (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2016) skupiała się na studentach pochodzących ze środowisk defaworyzowanych społecznie i ekonomicznie, przy czym decyduje, co wchodzi w zakres definicji pojęcia niskiego statusu społeczno-ekonomicznego, pozostawiono państwom członkowskim.

Jednakże ograniczenie to okazało się znaczące w przypadku niniejszego wskaźnika tablicy wyników, jako że sugerowało brak uwzględnienia innych defaworyzowanych grup, szczególnie studentów niepełnosprawnych. Co również istotne, Raport z realizacji strategii bolońskiej stosuje szerokie podejście do tego zagadnienia, obejmując w swoim równoważnym wskaźniku tablicy wyników wiele defaworyzowanych grup (Komisja Europejska/ EACEA/Eurydice 2018b: 273). Wskaźnik boloński został zmodyfikowany w celu integracji czwartego elementu, co ma umożliwić zbieranie informacji na temat działań podejmowanych przez instytucje szkolnictwa wyższego, zmierzających do zwiększenia uczestnictwa studentów defaworyzowanych w mobilności edukacyjnej, i tego, jak władze centralne w krajach sprzyjają takim działaniom uczelni.

Stąd też niniejsza uaktualniona wersja *Tablicy wyników mobilności studentów* wykorzystuje podejście opracowane w Raporcie z realizacji strategii bolońskiej, aby zapewnić spójność pomiędzy tymi dwoma narzędziami monitorowania. Ze względu na to przyjęte podejście wprowadzono dwie ważne zmiany w obecnym wydaniu Tablicy w porównaniu z jej wersją z roku 2016. Po pierwsze, nowa edycja uwzględnia wsparcie przekazywane dwóm głównym grupom studentów defaworyzowanych – tym pochodzącym ze środowisk defaworyzowanych pod względem społeczno-ekonomicznym oraz studentom niepełnosprawnym. Po drugie, zawiera dodatkowy element odnoszący się do zaleceń i zachęt opracowanych przez władze centralne na rzecz instytucji szkolnictwa wyższego.

Wskaźnik dotyczący wsparcia mobilności zapewnionego tej grupie osób zasadza się na czterech głównych działaniach realizowanych przez władze centralne w zakresie zwiększania udziału studentów defaworyzowanych w mobilności edukacyjnej.

1. Wyznaczanie długoterminowych krajowych celów ilościowych dotyczących udziału w programach mobilności studentów z grup defaworyzowanych.
2. Kompleksowe monitorowanie uczestnictwa w programach mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych.

⁽³¹⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi, Dz.U. C199, 7.7.2011, C199/4.

3. Udzielanie wsparcia finansowego w formie stypendiów ze środków publicznych studentom z defaworyzowanych grup.
4. Tworzenie zaleceń lub zachęt dla instytucji szkolnictwa wyższego do wprowadzania celowych działań zmierzających do zachęcania do udziału w mobilności edukacyjnej studentów z grup defaworyzowanych.

Elementy te są omawiane w kolejności zaproponowanej powyżej.

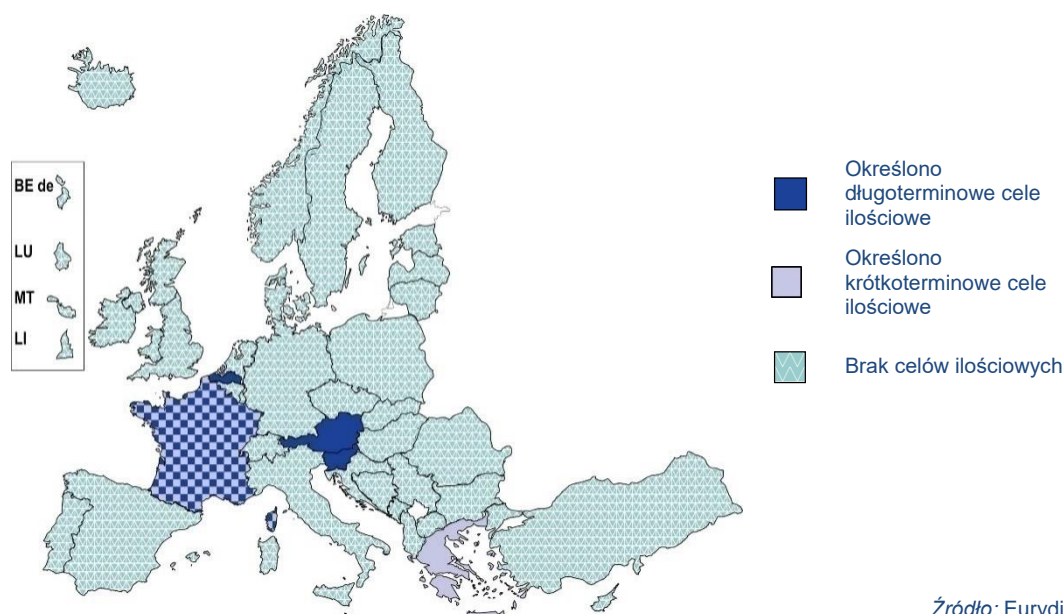
Cele ilościowe

Ilościowe cele, o których mowa w niniejszym podrozdziale, oznaczają cele liczbowe wyznaczone przez władze centralne w odniesieniu do odsetka studentów defaworyzowanych biorących udział w mobilności edukacyjnej. Ustalenie takich celów wskazuje na silne zaangażowanie polityczne skierowane na zwiększenie udziału studentów ze środowisk defaworyzowanych w programach mobilności edukacyjnej.

Jednak, jak dotąd, tylko niektóre systemy edukacji wyznaczyły takie cele (patrz: Rysunek 4.1). Większość tych regulacji wprowadzono od roku akademickiego 2015/16. Wcześniej o istnieniu takiego celu informowała jedynie Flamandzka Wspólnota Belgii, od tego czasu cele wyznaczyły takie kraje, jak Grecja, Francja, Austria i Słowenia.

Rysunek 4.1 rozróżnia dwa rodzaje ilościowych celów w zakresie udziału w mobilności studentów z grup defaworyzowanych. Pierwszy typ celów to cele długoterminowe (o perspektywie ponadrocznej), które są zazwyczaj ustalane jako element strategii dotyczących szkolnictwa wyższego lub mobilności edukacyjnej. Cele takie istnieją we Flamandzkiej Wspólnocie Belgii, Francji, Austrii i Słowenii (patrz tabela pod rysunkiem 4.1). Do drugiego typu należą cele ustalane z roku na rok. Są one zazwyczaj wyznaczane przez narodowe agencje programu Erasmus+. Przykłady celów krótkoterminowych można znaleźć w Grecji (w roku 2019 5,5% studentów korzystających z programu Erasmus+ powinni byli stanowić studenci ze specjalnymi potrzebami) oraz we Francji (w roku 2018 30% studentów uczestniczących w programie Erasmus+ powinno być pochodzić ze środowisk o niskim statusie społeczno-ekonomicznym).

Rysunek 4.1: Cele ilościowe w zakresie udziału studentów defaworyzowanych w programach mobilności edukacyjnej, 2018/19

Źródło: Eurydice.

System edukacji	Długoterminowe cele ilościowe	Data docelowa
Flamandzka Wspólnota Belgii	33% uczestników programów mobilności powinni stanowić przedstawiciele poniższych defaworyzowanych grup: <ul style="list-style-type: none"> • studenci otrzymujący stypendia (związane z ich pochodzeniem ze środowisk o niskim statusie społeczno-ekonomicznym) • studenci pracujący (nie w pełnym wymiarze) • studenci niepełnosprawni ⁽³²⁾ 	2020
Francja	Udział w programach mobilności edukacyjnej powinien się podwoić, włączając w to odsetek studentów pochodzących ze środowisk o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, szczególnie dzięki wprowadzeniu specjalnych stypendiów na mobilność edukacyjną dla studentów defaworyzowanych ⁽³³⁾	2025
Austria	Udział w programach mobilności edukacyjnej studentów, których rodzice nie posiadają wyższego wykształcenia, powinien wzrosnąć do co najmniej 18% ⁽³⁴⁾	2025
Słowenia	10–15% wszystkich studentów programu Erasmus+ powinno pochodzić ze środowisk defaworyzowanych ⁽³⁵⁾	2020

Monitorowanie udziału

W celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia dla studentów ze środowisk defaworyzowanych osoby odpowiedzialne za podejmowanie decyzji powinny analizować informacje na temat zakresu udziału poszczególnych grup w programach mobilności edukacyjnej. Takie informacje można uzyskać dzięki monitorowaniu odpowiednich cech populacji studentów uczestniczących w mobilności.

Wszystkie kraje objęte programem Erasmus+ są zobowiązane do monitorowania studentów w nim uczestniczących. Dlatego też w niniejszym podrozdziale skoncentrowano się na praktykach, które wykraczają poza ten obowiązek i szerzej omówiono monitorowanie uczestnictwa we wszystkich głównych programach mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych.

Rysunek 4.2 przedstawia pełen obraz praktyk w zakresie monitorowania udziału defaworyzowanych grup studentów we wszystkich głównych programach mobilności. 10 systemów szkolnictwa wyższego posiada kompleksowe systemy monitorowania (Francuska i Flamandzka Wspólnota Belgii, Niemcy, Francja, Włochy, Austria oraz 4 systemy edukacji Zjednoczonego Królestwa), które działały już w roku 2015/16. Jednakże różnią się one pod względem sposobu zbierania informacji:

- We Francuskiej i Flamandzkiej Wspólnocie Belgii ⁽³⁶⁾ oraz Francji dane dotyczące udziału studentów w programach mobilności są zbierane przez ministerstwa edukacji;
- W Niemczech i Austrii co trzy–cztery lata przeprowadzane są ankiety wśród studentów ⁽³⁷⁾;
- We Włoszech i w Zjednoczonym Królestwie informacje na temat studentów z grup defaworyzowanych zawarte są w danych corocznie zbieranych przez urzędy statystyczne ⁽³⁸⁾.

⁽³²⁾ Brains on the Move! Action plan for mobility 2013: <https://www.vlaanderen.be/publicaties/brains-on-the-move-action-plan-for-mobility-2013-1>.

⁽³³⁾ Stratégie nationale de l'enseignement supérieur (StraNES), 2015: <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid92442/pour-une-societe-apprenante-propositions-pour-une-strategie-nationale-de-l-enseignement-superieur.html>.

⁽³⁴⁾ Nationale Strategie zur sozialen Dimension in der Hochschulbildung, 2017: http://www.sozialerhebung.at/sozdim/strategiepapier/Strategie_2017.pdf.

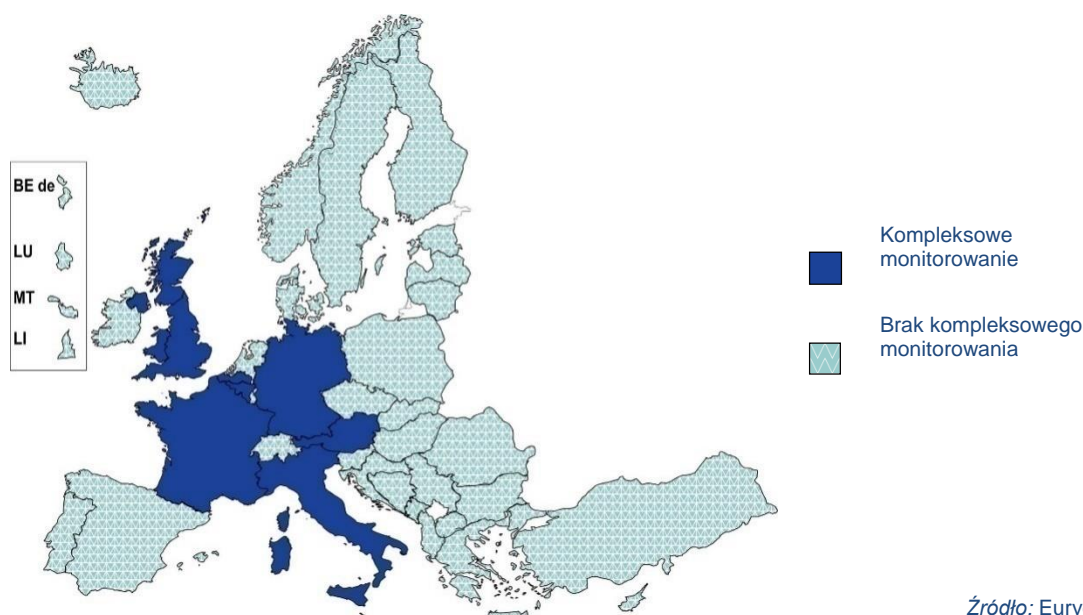
⁽³⁵⁾ Strategy for the Internationalisation of Slovenian Higher Education 2016-2020 (<https://www.uni-lj.si/study/news/strategy/>) oraz Action plan strategy for the internationalisation of Slovenian higher education 2016-2018 (https://eng.cmepius.si/wp-content/uploads/2015/08/Akcijnski-nacr-2016-2018_ANG-WEB.pdf).

⁽³⁶⁾ We Flamandzkiej Wspólnocie Belgii Ministerstwo Edukacji i Szkoleń posiada centralną bazę danych szkolnictwa wyższego, która zawiera wszystkie informacje, w tym dotyczące społeczno-ekonomicznego pochodzenia studentów lub posiadanych przez nich niepełnosprawności.

⁽³⁷⁾ Patrz: strona internetowa badań społecznych: <http://www.sozialerhebung.de/sozialerhebung/documents/englisch> w przypadku Niemiec oraz wyniki ankiety: <http://www.sozialerhebung.at/index.php/en/> w przypadku Austrii.

⁽³⁸⁾ We Włoszech urzędy statystyczne zbierają dane na temat mobilności studentów, rozróżniając grantobiorców i osoby, które nie są stypendystami. Biorąc pod uwagę fakt, że stypendia są przyznawane na podstawie kryteriów socjalnych, oznacza to, że dostępne są informacje na temat statusu społeczno-ekonomicznego studentów. W Zjednoczonym Królestwie Higher Education Statistics Agency zbiera dane dotyczące studentów uczestniczących w mobilności edukacyjnej ze względu na

Rysunek 4.2: Monitorowanie uczestnictwa w programach mobilności studentów z grup defaworyzowanych, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Wsparcie finansowe

Wsparcie finansowe jest niezbędne, aby umożliwić studentom defaworyzowanym uczestnictwo w programach mobilności międzynarodowej. Ze względu na trudności finansowe, z jakimi borykają się studenci ze środowisk defaworyzowanych pod względem społeczno-ekonomicznym lub dodatkowe koszty, jakie muszą ponosić studenci niepełnosprawni, wsparcie analizowanej tutaj mobilności edukacyjnej ogranicza się w niniejszym raporcie do bezzwrotnych form pomocy publicznej ⁽³⁹⁾. W Europie można zaobserwować dwa główne modele takiego wsparcia.

W pierwszym modelu studenci defaworyzowani otrzymują wsparcie celowe, które jest dostępne tylko dla nich. Może ono przybrać formę stypendiów przewidzianych specjalnie do celów mobilności edukacyjnej lub krajowych stypendiów socjalnych, które mogą być przenoszone, przynajmniej w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Stypendia na cele mobilnościowe, przyznawane niezależnie od wsparcia krajowego ⁽⁴⁰⁾, są określane, kontrolowane i zarządzane przez władze centralne oraz są finansowane lub współfinansowane z krajowych środków publicznych (patrz również Załącznik II). Oznacza to, że podstawowe stypendia programu Erasmus+ przeznaczone na mobilność nie wchodzi w zakres tego wskaźnika. Jednakże dodatkowe krajowe finansowanie skierowane do studentów defaworyzowanych zostało uwzględnione.

Drugi model oparty jest na zasadzie ogólnej dostępności (ang. *mainstreaming approach*). W tym modelu kraje zapewniają większości (ponad 50%) studentów stypendia, które mogą być przenoszone, (patrz Rysunek 3.1, aby zapoznać się z odsetkiem studentów otrzymujących stypendia). W tym przypadku studenci defaworyzowani nie otrzymują wsparcia celowego (choć kwota stypendium może być ustalona na podstawie kryterium socjalnego), lecz wsparcie dla nich zasadza się na holistycznym podejściu do przyznawania stypendiów. Innymi słowy, zasada ta polega na tym, że jeżeli wszyscy studenci (lub przynajmniej większość z nich) otrzymują stypendia, to stypendia te są ogólnodostępne, a wsparcie dla osób potrzebujących jest zapewniane bez konieczności podejmowania przez władze

ich pochodzenie etniczne, status społeczno-ekonomiczny oraz płeć. W celu uzyskania dalszych szczegółowych informacji patrz: strona internetowa „Go International”: <http://go.international.ac.uk/student-profiles-and-identities>.

⁽³⁹⁾ Aby uzyskać więcej informacji na temat wsparcia finansowego, patrz Rozdział 3 oraz Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2018a).

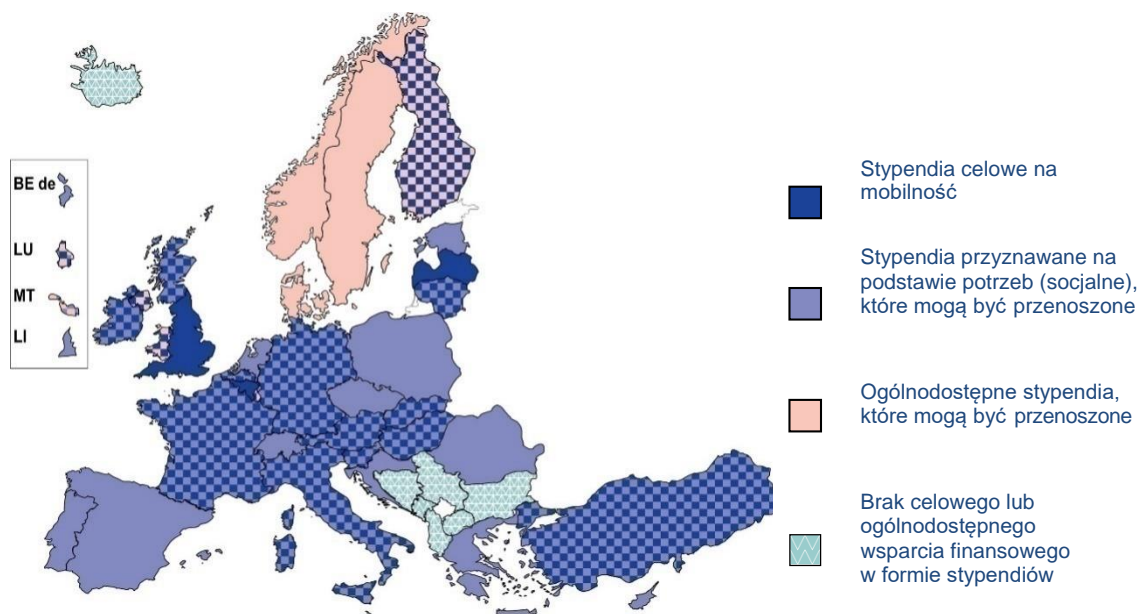
⁽⁴⁰⁾ Termin „wsparcie krajowe” odnosi się do wsparcia finansowego udzielanego przez władze w kraju pochodzenia.

oświatowe specjalnych działań skierowanych do tej grupy docelowej.

Rysunek 4.3 ilustruje stopień rozpowszechnienia różnych form wsparcia finansowego w europejskich systemach szkolnictwa wyższego. W większości przypadków kraje stosują podobne podejście do studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia; natomiast w przypadku stosowania różnych podejść na rysunku przedstawiono wsparcie finansowe dla studentów studiów pierwszego stopnia.

Rysunek 4.3: Wsparcie finansowe w formie stypendiów ze środków publicznych udzielane studentom defaworyzowanym na cele związane z mobilnością edukacyjną, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Jak widać na rysunku, zapewnienie wsparcia celowego studentom ze środowisk defaworyzowanych społecznie i ekonomicznie jest znacznie bardziej rozpowszechnione niż zasada ogólnej dostępności. Dodatkowo, spośród dwóch form celowego wsparcia finansowego stypendia przyznawane na podstawie potrzeb (stypendia socjalne), które mogą być przenoszone, są bardziej rozpowszechnione. Takie rozwiązanie funkcjonuje w 27 systemach edukacji. W 13 systemach edukacji studenci pochodzący ze środowisk defaworyzowanych społecznie i ekonomicznie lub studenci niepełnosprawni poza krajowymi stypendiami socjalnymi, które mogą być przenoszone, otrzymują stypendia przeznaczone wyłącznie na mobilność edukacyjną. W 3 systemach edukacji (Francuska Wspólnota Belgii, Łotwa i Zjednoczone Królestwo – Anglia) studenci defaworyzowani przede wszystkim otrzymują wsparcie celowe na mobilność.

Trzy kraje skandynawskie (Dania, Szwecja i Norwegia) ⁽⁴¹⁾ stosują wyłącznie zasadę ogólnej dostępności. Na Malcie stosowane jest połączenie ogólnodostępnych stypendiów i stypendiów socjalnych, natomiast w Luksemburgu, Finlandii i Zjednoczonym Królestwie (Walia i Irlandia Północna) stypendia na mobilność dostępne są jako uzupełnienie ogólnodostępnych stypendiów, które mogą być przenoszone.

Bezwrotne wsparcie finansowe mobilności nie jest dostępne dla studentów w 7 systemach edukacji,

⁽⁴¹⁾ W Norwegii, o ile zaledwie 49% studentów otrzymuje stypendia w ramach pierwszego stopnia studiów, 55% otrzymuje je w czasie drugiego. Dlatego też, na podstawie informacji przekazanych dla obu cykli, kraj ten został włączony do grupy krajów zapewniających stypendia ogólnodostępne.

głównie w Europie Południowo-Wschodniej. W krajach tych nie występują ani stypendia celowe na mobilność, ani stypendia socjalne, które mogą być przenoszone. Oznacza to, że albo stypendia mogą być przenoszone, lecz głównie są to stypendia naukowe (jak w przypadku Czarnogóry), lub stypendia nie mogą być przenoszone, bez względu na kryteria ich przyznawania (patrz również Rozdział 3). W Islandii nie są przyznawane stypendia dotowane ze środków publicznych.

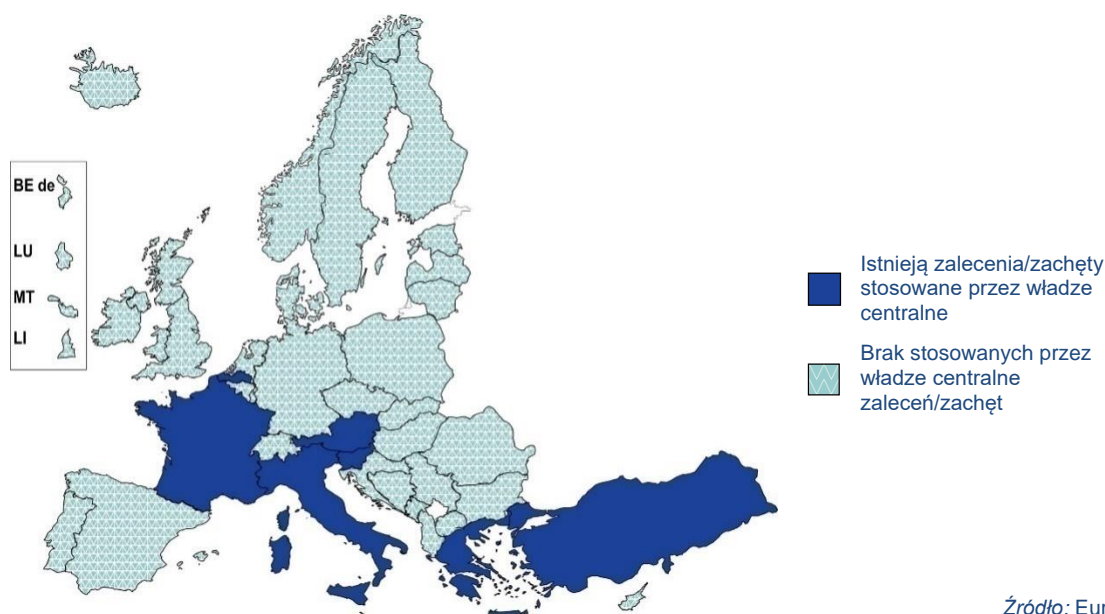
Tylko kilka krajów poinformowało o zmianach, jakie zaszły w dziedzinie finansowego wsparcia od roku akademickiego 2015/16. Niektóre kraje zmieniły swoją pozycję z powodu szerszego zakresu obecnego wskaźnika: celowe stypendia na mobilność dostępne są dla studentów niepełnosprawnych w Irlandii, Finlandii i Turcji. Jeśli chodzi o zmiany legislacyjne, to Rumunia wprowadziła w roku 2017 nowe prawo umożliwiające transfer stypendiów socjalnych w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (patrz Rozdział 3). Ponadto dodatkowe stypendia na mobilność oparte na kryterium socjalnym zostały wprowadzone, oprócz grantów programu Erasmus+, na Łotwie i w Słowenii. W Zjednoczonym Królestwie (w Anglii) nie są już przyznawane stypendia dotowane ze środków publicznych.

Zalecenia/zachęty władz centralnych dla instytucji szkolnictwa wyższego

Nowym elementem Wskaźnika tablicy wyników – wprowadzonym w ślad za Raportem z realizacji procesu bolońskiego – jest obecność zaleceń lub zachęt władz centralnych dla instytucji szkolnictwa wyższego, mających na celu wprowadzenie celowych działań zmierzających do zachęcania większej liczby defaworyzowanych studentów do udziału w programach mobilności edukacyjnej. Przykładem takich zachęt może być powiązanie finansowania opartego na wynikach działalności (lub inne zachęty finansowe) z uczestnictwem defaworyzowanych grup studentów w programach mobilności edukacyjnej.

Na Rysunku 4.4 przedstawiono, że takie zalecenia lub zachęty władz centralnych istnieją w siedmiu systemach edukacji: Flamandzka Wspólnota Belgii, Grecja, Francja, Włochy, Austria, Słowenia i Turcja.

Rysunek 4.4: Zalecenia/zachęty władz centralnych dotyczące wprowadzania celowych działań zmierzających do wspierania udziału studentów defaworyzowanych w programach mobilności, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Niektóre z tych zaleceń dotyczą jedynie udziału w programach mobilności studentów niepełnosprawnych. Trzy systemy edukacji przygotowały poradniki lub wytyczne dla instytucji szkolnictwa wyższego zawierające specjalne zapisy dotyczące ubiegania się przez studentów

niepełnosprawnych o udział w mobilności edukacyjnej. Na przykład opracowany w roku 2015 przez Flamandzką Wspólnotę Belgii poradnik dotyczący studiowania i staży za granicą zawiera rozdział poświęcony studentom niepełnosprawnym. Podobny manual przygotowała w roku 2018 Turecka Narodowa Agencja – określono w nim preferencyjne zasady ubiegania się o miejsce w programie mobilności edukacyjnej dla studentów niepełnosprawnych. W Grecji Narodowa Agencja programu Erasmus+ instruuje instytucje szkolnictwa wyższego, by przyznawały pierwszeństwo studentom niepełnosprawnym, którzy spełniają kryteria w procesie naboru, do udziału w programie. Agencja opublikowała również ulotki napisane alfabetem Braille'a przeznaczone do dystrybucji na greckich uczelniach wyższych.

Bardziej ogólne podejście do zwiększania udziału studentów defaworyzowanych w programach mobilności stosowane jest w innych systemach edukacji. Organizowane są konferencje i kampanie reklamowe (Flamandzka Wspólnota Belgii), jak również upowszechniane są ministerialne dokumenty (Francja). Dwa systemy edukacji (Austria i Słowenia) posiadają specjalne zapisy w strategiach dotyczących mobilności edukacyjnej. W Austrii Strategia mobilności w szkolnictwie wyższym przyjęta w roku 2016 zawiera zalecenia dotyczące opracowania i wdrożenia celowych działań zmierzających do poprawy udziału w mobilności edukacyjnej grup studentów defaworyzowanych. Zapisy te wspiera, uchwalona w roku 2017, Krajowa strategia dotycząca społecznego wymiaru szkolnictwa wyższego. W Słowenii Strategia umiędzynarodowienia słoweńskiego szkolnictwa wyższego zawiera zapisy dotyczące promowania udziału studentów defaworyzowanych w programach mobilności.

Finansowe zachęty funkcjonują we Włoszech, gdzie odsetek defaworyzowanych studentów biorących udział w programach mobilności edukacyjnej jest brany pod uwagę w procesie przyznawania finansowania instytucjom szkolnictwa wyższego.

4.3. Wskaźnik tablicy wyników

Wskaźnik tablicy wyników nr 4 obejmuje pięć kategorii oznaczonych kolorami. Aby znaleźć się w kategorii oznaczonej kolorem ciemnozielonym, dany kraj musi realizować następujące elementy wspierania mobilności studentów defaworyzowanych:

1. Musi posiadać zdefiniowane długoterminowe cele ilościowe dotyczące uczestnictwa w programach mobilności studentów z grup defaworyzowanych (patrz Rysunek 4.1);
2. Musi prowadzić kompleksowe monitorowanie uczestnictwa w programach mobilności studentów z grup defaworyzowanych (patrz Rysunek 4.2);
3. Musi zapewniać studentom defaworyzowanym wsparcie finansowe oparte na modelu działań celowych lub na zasadzie ogólnej dostępności (patrz Rysunek 4.3);
4. Musi wprowadzać zalecenia i/lub oferować zachęty dla instytucji szkolnictwa wyższego, zmierzające do wdrażania przez nie celowych działań w obszarze ułatwiania udziału w programach mobilności studentom z grup defaworyzowanych (patrz Rysunek 4.4).

Systemy edukacji spełniające tylko trzy elementy zostały umieszczone w kategorii oznaczonej kolorem jasnozielonym; te posiadające dwa elementy znajdują się w kategorii oznaczonej kolorem żółtym, a te, które mają wdrożony tylko jeden element, są umieszczone w kategorii oznaczonej kolorem pomarańczowym. Systemy edukacji nierealizujące żadnych działań na rzecz defaworyzowanych grup studentów, zdefiniowanych w ramach niniejszego wskaźnika, znajdują się w kategorii oznaczonej kolorem czerwonym.

Większość elementów Wskaźnika tablicy wyników wymaga specjalnego skupienia się na studentach defaworyzowanych. O ile ogólne działania w zakresie krajowych polityk mogą wzmacniać uczestnictwo tych grup studentów w mobilności edukacyjnej (stąd włączono stypendia ogólnodostępne do omawianych działań w zakresie wsparcia finansowego), to biorąc pod uwagę fakt, że studenci

defaworyzowani znajdują się w mniej korzystnej sytuacji, niniejszy wskaźnik ma na celu przede wszystkim uchwycenie występowania działań celowych skierowanych do tych grup.

W zakresie wsparcia finansowego ogólnodostępnego został wzięty pod uwagę odsetek studentów otrzymujących to wsparcie, który musiał wynosić co najmniej 50% studentów. W przypadku modelu wsparcia celowego, mając na względzie zróżnicowaną sytuację gospodarczą i społeczną w krajach europejskich, nie są uwzględnione przy klasyfikacji poszczególnych krajów ani informacje na temat odsetka studentów otrzymujących to wsparcie, ani na temat kwot, jakie ono obejmuje. W rezultacie kraje, które stosują bardzo różne podejścia (od ograniczonego wsparcia udzielanego ograniczonej liczbie studentów do powszechnego i hojnego wsparcia mobilności) mogą znaleźć się w tej samej kategorii (patrz Rysunek 3.1).

Jak przedstawiono na Rysunku 4.5, pełen zakres działań wspierających udział studentów defaworyzowanych w mobilności edukacyjnej występuje bardzo rzadko. Większość systemów edukacji została umieszczona w dolnych kategoriach, co wskazuje na potrzebę poprawy kierunków polityki w tym obszarze.

Ciemnozielony: Tylko trzy systemy należą do tej kategorii: Flamandzka Wspólnota Belgii, Francja i Austria.

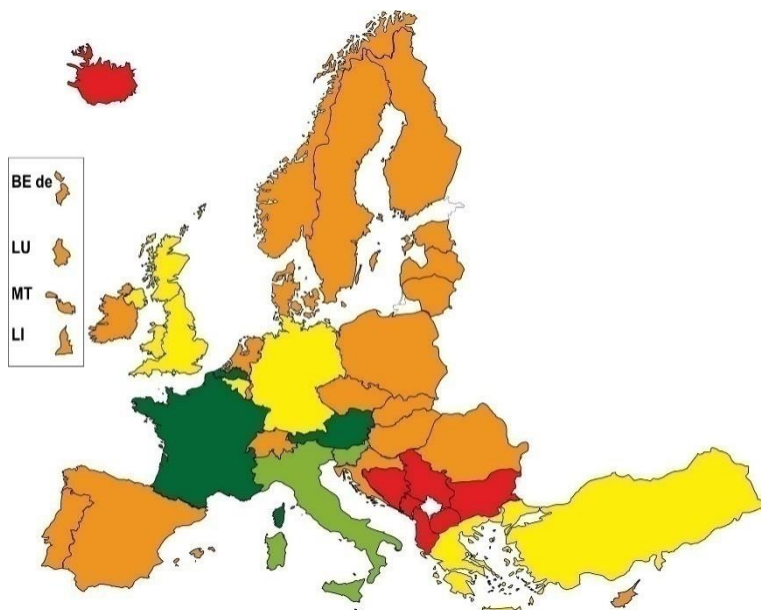
Jasnozielony: Tylko dwa systemy mieszczą się w tej kategorii: Włochy i Słowenia. Oba kraje wdrażają trzy z czterech działań. We Włoszech brakuje celów ilościowych, a Słowenia nie posiada kompleksowego systemu monitorowania.

Żółty: Osiem systemów edukacji (Francuska Wspólnota Belgii, Niemcy, Grecja, 4 systemy edukacji Zjednoczonego Królestwa i Turcja) realizuje dwa z czterech działań. We Francuskiej Wspólnocie Belgii oraz w Zjednoczonym Królestwie, poza udzielaniem celowego wsparcia finansowego stworzono kompleksowy system monitorowania; natomiast w Grecji i Turcji udzielaniu finansowego wsparcia studentom towarzyszy także wprowadzanie przez władze centralne zaleceń dla instytucji szkolnictwa wyższego.

Pomarańczowy: Nieco ponad połowa (23) z wszystkich uczestniczących w badaniu systemów edukacji znajduje się w tej kategorii. Zapewniają one wsparcie finansowe mobilności edukacyjnej studentów defaworyzowanych, ale nie monitorują ani rezultatów finansowego wsparcia, ani samego udziału studentów defaworyzowanych w mobilności, ani też nie podejmują kroków mających na celu zachęcanie instytucji szkolnictwa wyższego do promowania udziału studentów ze środowisk defaworyzowanych w programach mobilności edukacyjnej.

Czerwony: Siedem systemów edukacji nie wspiera udziału defaworyzowanych studentów w mobilności edukacyjnej w żaden z wyżej wymienionych sposobów.

Rysunek 4.5: Wskaźnik tablicy wyników nr 4: Wspieranie mobilności studentów z grup defaworyzowanych, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kategorie wskaźnika tablicy wyników

	<p>Podjęmowane są następujące działania w celu zwiększenia udziału studentów defaworyzowanych w mobilności edukacyjnej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cele długoterminowe dotyczące uczestnictwa w programach mobilności studentów defaworyzowanych. 2. Kompleksowe monitorowanie uczestnictwa w programach mobilności studentów defaworyzowanych. 3. Wsparcie finansowe w formie: <ul style="list-style-type: none"> • Stypendiów celowych na mobilność LUB • Stypendiów socjalnych, które mogą być przenoszone LUB • Ogólnodostępnych stypendiów, które mogą być przenoszone, udzielanych populacji liczącej ponad 50% studentów. 4. Zalecenia/zachęty władz centralnych dla uczelni dotyczące podejmowania celowych działań wspierających udział defaworyzowanych studentów w programach mobilności.
	Podjęmowane są trzy z czterech typów działań.
	Podjęmowane są dwa z czterech typów działań.
	Podjęmowany jest jeden z czterech typów działań.
	Żaden z czterech typów działań nie jest podejmowany.

4.4. Wnioski

W przypadku studentów defaworyzowanych występuje mniejsze prawdopodobieństwo, że będą oni uczestniczyć w programach mobilności niż w przypadku ich rówieśników. Dlatego kraje muszą podejmować konkretne starania w celu ułatwienia mobilności tej grupie studentów. Wskaźnik nr 4 tablicy wyników mobilności wykazuje, że wsparcie finansowe na cele mobilności jest dostępne dla studentów ze środowisk defaworyzowanych w większości systemów edukacji, głównie w formie stypendiów socjalnych, które mogą być przenoszone do innych krajów. Kilka krajów zapewnia możliwość przenoszenia ogólnodostępnych stypendiów na potrzeby mobilności, natomiast stypendia celowe, przyznawane w związku z realizacją mobilności edukacyjnej, są dostępne w około jednej trzeciej systemów edukacji. Z drugiej strony w siedmiu systemach edukacji – głównie w południowo-wschodniej Europie – mobilność edukacyjna studentów ze środowisk defaworyzowanych nie jest wspierana finansowo.

Ponadto jedynie w kilku krajach (dziesięć systemów edukacji w sześciu krajach) prowadzony jest systematyczny monitoring uczestnictwa w mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych. Oznacza to, że w większości krajów brak jest informacji o tym, czy defaworyzowani studenci są proporcjonalnie reprezentowani w programach mobilności. Podobnie, choć ogólne cele dotyczące mobilności edukacyjnej zostały powszechnie przyjęte, tylko cztery systemy edukacji zdefiniowały długoterminowe cele ilościowe w odniesieniu do uczestnictwa w mobilności edukacyjnej studentów ze środowisk defaworyzowanych. Równie rzadko występują zalecenia i zachęty dla instytucji szkolnictwa wyższego. Świadczy to o braku jasnego politycznego zaangażowania większości krajów europejskich w ułatwianie uczestnictwa w mobilności edukacyjnej studentom ze środowisk defaworyzowanych.

ROZDZIAŁ 5: UZNAWANIE EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

5.1. Wstęp

Dla każdej osoby uczącej się, biorącej udział w mobilności edukacyjnej lub rozważającej taką opcję, podstawowe znaczenie ma to, by uzyskane punkty zaliczeniowe i kwalifikacje zostały uznane w kraju i za granicą. Dlatego też uznawanie jest zasadą, która musi być automatyczna i skuteczna, jeżeli mobilność i wymiany mają stanowić fundament europejskiego szkolnictwa wyższego. Jeżeli systemy szkolnictwa wyższego nie będą realizować celów związanych z uznawaniem, sens wszystkich form mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, w tym wymian realizowanych w ramach programu Erasmus+, zostanie podważony.

Z tego powodu w roku 1989 w ramach programu Erasmus, opracowano Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS). Jest to narzędzie, które ma na celu uznawanie punktów zaliczeniowych zdobytych przez studentów w czasie studiów zagranicznych, tak by mogły one być uwzględnione w procesie uzyskiwania dyplomu na uczelni macierzystej. ECTS jest oparty na efektach uczenia się i nakładzie pracy studentów. Dzięki takiemu podejściu system odgrywa główną rolę w opracowywaniu, mierzeniu i ewaluacji efektów uczenia się oraz jest obecnie wykorzystywany nie tylko do przenoszenia punktów zaliczeniowych pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego – w różnych krajach lub w obrębie jednego kraju – ale również w celu akumulacji punktów zaliczeniowych w ramach programów studiów w danej instytucji.

System ECTS jest szeroko stosowany w Europie, ale nie zawsze w sposób spójny. Istnieją znaczne różnice w podejściach do łączenia nakładu pracy studentów z efektami uczenia się (Komisja Europejska/EACEA/ Eurydice 2018b: 54). Automatyczne uznawanie punktów zaliczeniowych, w tym mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych w ramach programu Erasmus+, jest ograniczane w wyniku regulacji administracyjnych związanych, na przykład, z wykorzystaniem dokumentów stosowanych w systemie ECTS lub dotyczących systemów oceniania.

W ramach podejmowanych wysiłków zmierzających do zapewnienia większej spójności stosowania ECTS, Komisja Europejska opublikowała w roku 2015 nowy *Przewodnik dla użytkowników ECTS* (Komisja Europejska 2015). Został on przyjęty przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe podczas konferencji w Erywaniu w maju 2015 r. ⁽⁴²⁾, w czasie której ministrowie uznali ECTS jako narzędzie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW) i tym samym zobowiązali się do prawidłowego korzystania z niego. W roku 2018 ministrowie krajów UE odpowiedzialni z edukację również obiecali, że do roku 2025 „efekty uczenia się osiągnięte w okresie nauki na uczelni wyższej w danym państwie członkowskim będą automatycznie i w pełni uznawane w innych państwach, jak zostało to wcześniej uzgodnione w umowach oraz potwierdzone w wykazie zaliczeń, zgodnym z ECTS” ⁽⁴³⁾.

Wydany w roku 2015 *Przewodnik dla użytkowników ECTS* zarysowuje kluczowe elementy systemu ECTS oraz przedstawia założenia teoretyczne, a także praktyczne wskazówki dla władz, instytucji szkolnictwa wyższego oraz wszystkich innych interesariuszy dotyczące tego, jak wdrażać ECTS w sposób spójny i efektywny. Niniejszy raport koncentruje się na kluczowych elementach określonych w Przewodniku, które w sposób szczególny odnoszą się do przenoszenia punktów zaliczeniowych zdobytych w czasie studiów za granicą.

5.2. Analiza kontekstu

ECTS jest systemem, którego sukces zależy od zapewnienia, że istnieje wspólne zrozumienie odnośnie do jego stosowania w praktyce. Jednakże, w znacznej mierze, zależy to od działań autonomicznych instytucji szkolnictwa wyższego. Istnieje zatem potencjalne ryzyko, że ECTS może być rozumiany

---

⁽⁴²⁾ Komunikat Konferencji ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe, Erywań, 14–15 maja 2015 r.

⁽⁴³⁾ Zalecenie Rady z dnia 26 listopada 2018 r. w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą (2018/C 444/01).

i stosowany w nieco inny sposób przez różne instytucje szkolnictwa wyższego – a nawet przez różne jednostki w ramach tych instytucji.

Tym samym to na władzach centralnych spoczywa odpowiedzialność za zachęcanie i wspieranie instytucji do prawidłowego stosowania ECTS. Ramy legislacyjne, szkolenia oraz inne zachęty są powszechnie wykorzystywane w tym celu, ale prowadzony przez władze centralne wewnątrz systemu edukacji monitoring i ewaluacja mogą również przyczynić się do podniesienia jakości wdrażania systemu ECTS. Ten typ monitoringu jest zazwyczaj prowadzony przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym. Agencje te mogą ocenić, w jakim stopniu ECTS jest stosowany w sposób prawidłowy i spójny w instytucjach szkolnictwa wyższego oraz mogą wskazać problemy, które powinny być rozwiązane. Na tej podstawie poszczególne instytucje mogą uzyskać porady w zakresie poprawy danej sytuacji.

Dlatego też Wskaźnik tablicy wyników nr 5 sprawdza, czy zewnętrzne agencje zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym systematycznie ewaluują wdrażanie ECTS w kontekście międzynarodowej mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Ponieważ niniejszy rozdział skupia się na uznawaniu efektów uczenia się poprzez stosowanie ECTS, Wskaźnik tablicy wyników ogranicza się do monitorowania pięciu kluczowych elementów, o których mowa w przyjętym w 2015 roku *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* (patrz: Rysunki 5.3 i 5.4), które w sposób szczególny odnoszą się do przenoszenia punktów zaliczeniowych w czasie międzynarodowej mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

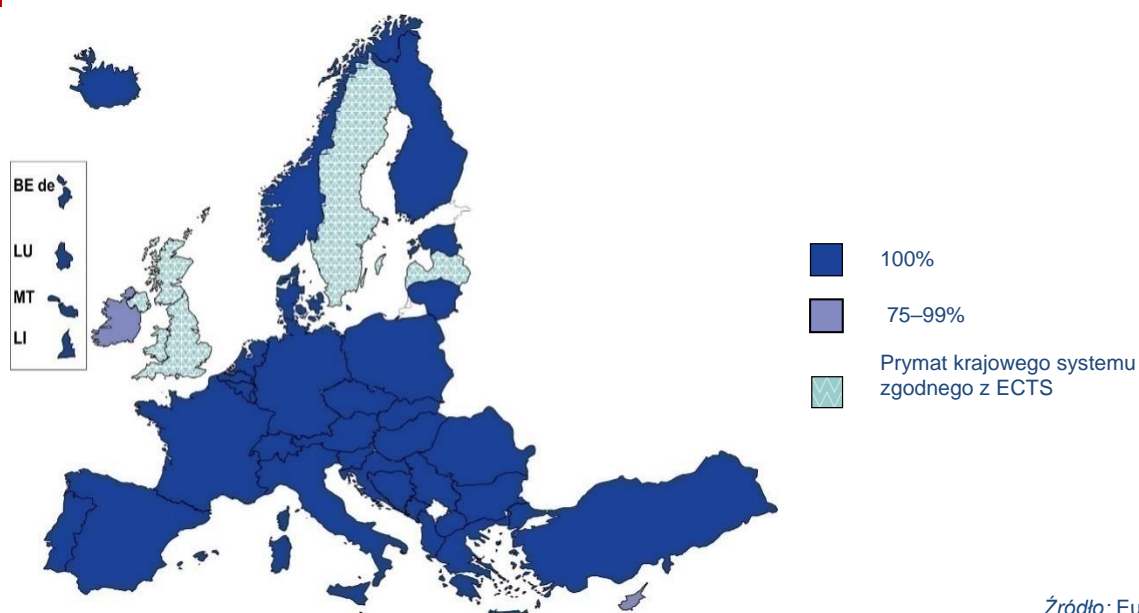
Wkrótce po opublikowaniu *Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS* w 2015 roku, w *Tablicy wyników mobilności studentów* wydanej w 2016 roku (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2016) zebrano po raz pierwszy informacje na temat monitorowania realizacji systemu ECTS, zwłaszcza w ramach zewnętrznej procedury zapewniania jakości. Przy opracowywaniu niniejszego wydania *Tablicy wyników*, cztery lata po przyjęciu *Przewodnika dla użytkowników ECTS* z roku 2015, przyjęto założenie, że mechanizmy monitorowania realizacji systemu ECTS przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości zostały wdrożone. Dlatego też omawiany w tym rozdziale wskaźnik został zmodyfikowany tak, aby był zgodny z zapisami *Przewodnika* z roku 2015 i zawierał pięć określonych tam kluczowych elementów dotyczących zewnętrznych procedur zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym, które mają stanowić podstawę do oceny wdrażania systemu ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego w kontekście międzynarodowej mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. W ten sposób Wskaźnik tablicy wyników nr 5 pozostaje również całkowicie w zgodzie z podejściem przyjętym dla Wskaźnika karty wyników nr 1 opublikowanego w *Raporcie z realizacji procesu bolońskiego* z roku 2018 (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2018b: 65).

Stosowanie ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego

Rysunek 5.1 przedstawia odsetek instytucji szkolnictwa wyższego, które stosują system ECTS w trakcie pierwszego i drugiego cyklu studiów. Za wyjątkiem Irlandii w krajach, które stosują ECTS, wszystkie instytucje szkolnictwa wyższego informują, że system ten jest wykorzystywany w odniesieniu do studiów pierwszego i drugiego stopnia. Jest jednak kilka krajów (Łotwa, Szwecja i Zjednoczone Królestwo), gdzie system ECTS stosuje się w połączeniu z krajowym systemem akumulacji punktów. W takich przypadkach zakłada się, że krajowy system ma pierwszeństwo, na przykład w ustawodawstwie krajowym lub w wytycznych dotyczących działalności agencji zapewniania jakości. Pomimo iż wspomniane krajowe i europejskie systemy mogą być wystarczająco podobne, by możliwa była bezproblemowa konwersja punktów zaliczeniowych, mogą jednak występować pewne aspekty stosowania krajowych punktów zaliczeniowych, które różnią się od porozumień na temat tego, jak powinien działać system ECTS, a każdy z tych systemów charakteryzuje się innym stopniem kompatybilności z systemem ECTS.

Rysunek 5.1: Odsetek instytucji szkolnictwa wyższego stosujących punkty ECTS, studia pierwszego i drugiego stopnia, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Monitorowanie wdrażania systemu ECTS

Jak wspomniano powyżej, w niniejszym podrozdziale przyjrano się, czy monitorowanie wdrażania systemu ECTS jest prowadzone. Monitorowanie jest rozumiane jako systematyczna ewaluacja realizacji systemu ECTS w ramach procesów zapewniania jakości realizowanych przez instytucje zewnętrzne. Jeśli wyraźnie wymaga się, by zewnętrzne agencje zapewniania jakości odnosiły się do kluczowych zasad zawartych w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r., oznacza to, że wszystkie instytucje szkolnictwa wyższego w danym kraju będą oceniane w sposób spójny.

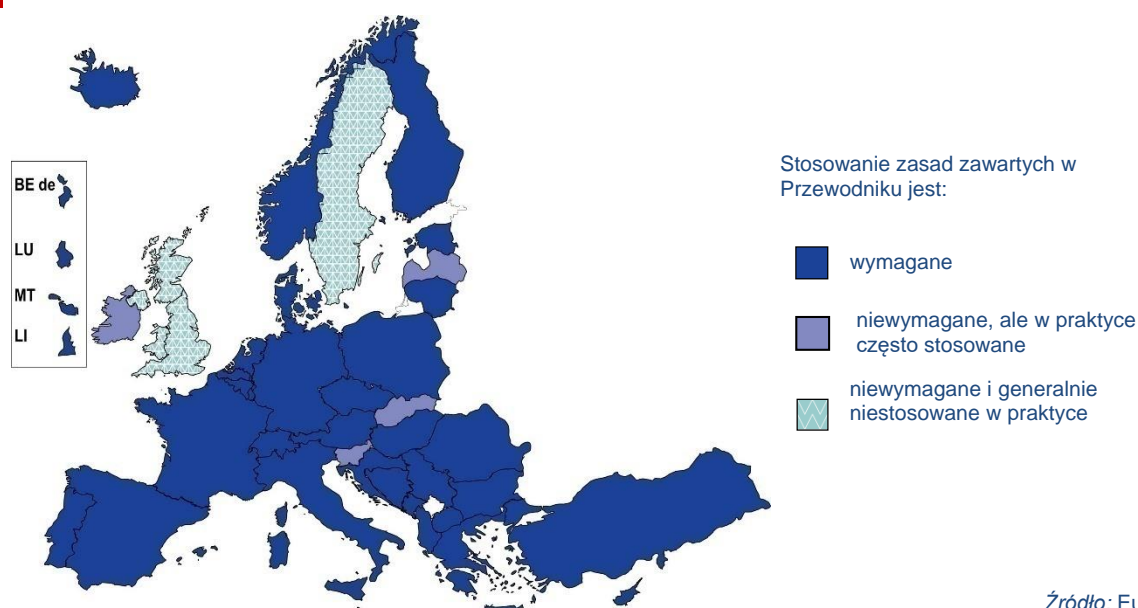
Podejście to ma zastosowanie do różnych systemów zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym w Europie – niezależnie, czy systemy te koncentrują się na zapewnianiu jakości na poziomie instytucjonalnym, czy programowym lub czy łączą oba te poziomy. Oceny instytucjonalne są coraz częściej wykorzystywane w krajowych systemach zapewniania jakości. Oceniają jakość funkcjonowania całej instytucji szkolnictwa wyższego oraz zakres, w jakim wewnętrzny system zapewniania jakości monitoruje kluczowe obszary polityki. Zewnętrzny system zapewniania jakości, który koncentruje się na ocenie programowej, sprawdza jakość poszczególnych programów studiów oraz ich realizację w danej instytucji szkolnictwa wyższego.

Dlatego też w systemach, w których realizowana jest ocena instytucjonalna, oczekuje się, że wewnętrzne mechanizmy zapewniania jakości w danej instytucji w pełni uwzględniają zapisy zawarte w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r. Oznacza to, że zewnętrzny system zapewniania jakości nie monitoruje bezpośrednio wdrażania systemu ECTS, ale sprawdza, czy wewnętrzny system zapewniania jakości danej instytucji jest wystarczająco solidny, by zapewnić jego spójne wdrażanie. Natomiast w systemach opartych na ocenie programowej zewnętrzny system zapewniania jakości odgrywa bardziej bezpośrednią rolę w monitorowaniu realizacji systemu ECTS.

Na Rysunku 5.2 pokazano, że w większości krajów wymaga się, by zasady zawarte w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS*, wersji z 2015 roku, były stosowane przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości w trakcie oceny realizacji systemu ECTS. W niektórych przypadkach (np. we Francji, Włoszech, Czarnogórze i Norwegii) system ECTS jest monitorowany poprzez audyty instytucji szkolnictwa wyższego przeprowadzane z wykorzystaniem zewnętrznych standardów zapewniania jakości oraz wytycznych odnoszących się do prawidłowego stosowania systemu ECTS. W innych

przypadkach (np. w Grecji, Austrii, na Węgrzech i Malcie) system ECTS monitorowany jest w ramach oceny programowej, a kryteria akredytacji programów odwołują się do kluczowych zasad systemu ECTS (przynajmniej niektórych z nich). To drugie podejście może nieść pewne ryzyko. Na przykład akredytacja programów studiów może uwzględniać tylko kluczowe elementy systemu ECTS odnoszące się do tworzenia, realizacji i ewaluacji programu i może zaniedbywać pewne zagadnienia związane z uznawaniem punktów zaliczeniowych, tj. przenoszeniem punktów zaliczeniowych z jednej instytucji szkolnictwa wyższego do drugiej (w ramach krajowego systemu szkolnictwa wyższego lub między uczelniami w kraju i za granicą), jako że te elementy nie stanowią kryterium w procesie oceny programowej.

Rysunek 5.2: Stosowanie kluczowych zasad zawartych w Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS, wersji z 2015 r., podczas oceny realizacji systemu ECTS w ramach zewnętrznego procesu zapewniania jakości, 2018/19

W czterech systemach (Irlandia, Łotwa, Słowacja i Słowenia) uwzględnianie zapisów zawartych w Przewodniku nie jest wymagane w procesie oceny realizacji systemu ECTS prowadzonej w ramach zapewniania jakości, ale zasady te są ogólnie stosowane w praktyce. W niektórych przypadkach może to oznaczać, że zewnętrzny system zapewniania jakości został dostosowany do zasad zawartych w Przewodniku; może to również sugerować, że zalecenia władz centralnych, co do wykorzystywania zasad zawartych w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.*, są mniej konkretne. Podczas gdy system ECTS może być w praktyce ewaluowany, kraje te mogą nie wykorzystywać możliwości zbierania informacji na temat funkcjonowania systemu ECTS w szkolnictwie wyższym i skutecznego zapewniania jego prawidłowego stosowania. Brak wymogu monitorowania systemu ECTS w ramach zewnętrznych procesów zapewniania jakości może również wynikać z faktu, że system ECTS nie jest uznawany jako krajowy system punktów zaliczeniowych, a wymagania dotyczące monitorowania mają zastosowanie do krajowego systemu punktów zaliczeniowych. Taka sytuacja ma miejsce na Łotwie, gdzie system ECTS jest jednak w praktyce wykorzystywany w celach przenoszenia i uznawania punktów zaliczeniowych.

Dwa kraje (Szwecja i Zjednoczone Królestwo) informują, że nie obowiązuje tam wymóg stosowania zapisów *Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.* i zasady z niego wynikające nie są wykorzystywane przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości. W Szwecji i Zjednoczonym Królestwie związane jest to z funkcjonowaniem krajowych systemów punktów zaliczeniowych. W przypadku Zjednoczonego Królestwa pokazano we wskaźniku jednolitą sytuację, ale w rzeczywistości pomiędzy poszczególnymi systemami tego kraju istnieją znaczące różnice. Na przykład Szkocja posiada system

punktów zaliczeniowych zintegrowany z krajową ramą kwalifikacji (the Scottish Credit and Qualifications Framework). System ten podlega zapewnianiu jakości i spełnia wszystkie funkcje systemu ECTS – mimo iż faktycznie nie jest systemem ECTS. W Anglii wykorzystanie punktów zaliczeniowych nie jest szeroko rozpowszechnione. Niemniej jednak instytucje szkolnictwa wyższego posiadają mechanizmy zapewniania, że system ECTS jest prawidłowo stosowany w odniesieniu do przenoszenia punktów zaliczeniowych.

Monitorowanie kluczowych aspektów systemu ECTS w ramach mobilności edukacyjnej w szkolnictwie wyższym

ECTS to system przenoszenia i akumulacji punktów zaliczeniowych. Odgrywa on specyficzną rolę w opracowywaniu i realizacji programów, procesie uznawania punktów zaliczeniowych oraz walidacji wcześniejszego uczenia się i doświadczenia. Zewnętrzne procedury zapewniania jakości mogą być wykorzystywane do monitorowania tych różnych wymiarów systemu ECTS. Rysunki 5.3 i 5.4 koncentrują się jednak na pięciu zagadnieniach istotnych w związku z międzynarodową mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, które zostały podkreślone w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r., a kraje przekazały szczegółowe informacje na temat monitorowania poniższych pięciu zagadnień w ramach procedur zapewniania jakości.

1. Punkty ECTS są przyznawane na podstawie efektów uczenia się i nakładu pracy studenta.

Wspólne podejście uzgodnione w ramach EOSW ma na celu powiązanie punktów zaliczeniowych ECTS zarówno z (oczekiwanymi) efektami uczenia się osiąganymi przez studenta na koniec okresu studiów, jak i typowym, związanym z tym procesem, nakładem pracy⁽⁴⁴⁾. Osiągnięcie efektów uczenia się musi być ocenione. Aby przeniesienie punktów zaliczeniowych było możliwe i wiarygodne, wszystkie instytucje szkolnictwa wyższego biorące udział w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych powinny posługiwać się wspólnym podejściem do punktów ECTS. Różne podejścia do przyznawania punktów zaliczeniowych – tzn. przyznawanie punktów zaliczeniowych jedynie na podstawie efektów uczenia się lub godzin kontaktowych studenta i wykładowcy – mogą prowadzić do niesprawiedliwych praktyk w zakresie uznawania, długotrwałych i kosztownych procedur lub wręcz impasu w procesie uznawania punktów zaliczeniowych.

2. Dokumenty wspomagające system ECTS⁽⁴⁵⁾ (katalog przedmiotów, porozumienie o programie studiów, wykaz osiągnięć (zaliczeń) i zaświadczenie o odbyciu praktyki) są odpowiednio stosowane.

Dokumenty wspomagające system ECTS ułatwiają uznawanie punktów zaliczeniowych. Zapewniają wspólne rozumienie elementów edukacyjnych, które powinny być wzięte pod uwagę w czasie mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, oraz wyjaśniają, w jaki sposób osiągnięcia studentów będą przełożone na punkty zaliczeniowe, a następnie uznane. Dodatkowo porozumienie o programie studiów daje studentom gwarancję, że punkty zaliczeniowe, które uzyskają za granicą, będą uznane w ramach ich programu studiów. Prawidłowe wykorzystywanie tych wspólnych wzorów dokumentów przyczynia się do zachowania przejrzystości, jakości i wiarygodności procedur uznawania punktów zaliczeniowych.

3. Wszystkie punkty zaliczeniowe zdobyte w ramach okresu studiów za granicą są przenoszone bez opóźnienia i uwzględniane bez konieczności wykonania dodatkowej pracy przez studenta lub poddawania go ponownej ocenie.

Uczciwym jest, by student mógł oczekiwać, że wszystkie punkty zaliczeniowe określone i uzgodnione przed rozpoczęciem mobilności oraz które pomyślnie uzyskał i udokumentował, będą automatycznie uznane oraz akumulowane w ramach programu studiów na uczelni macierzystej.

⁽⁴⁴⁾ *Przewodnik dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r. podaje, że efektem uczenia się oraz związanemu z nimi nakładowi pracy w czasie pełnego roku akademickiego odpowiada 60 punktów zaliczeniowych ECTS.

⁽⁴⁵⁾ Patrz: definicje zawarte w Glosariuszu.

4. Instytucja szkolnictwa wyższego posiada odpowiednią procedurę odwoławczą, którą można zastosować w przypadku problemów z uznawaniem punktów zaliczeniowych.

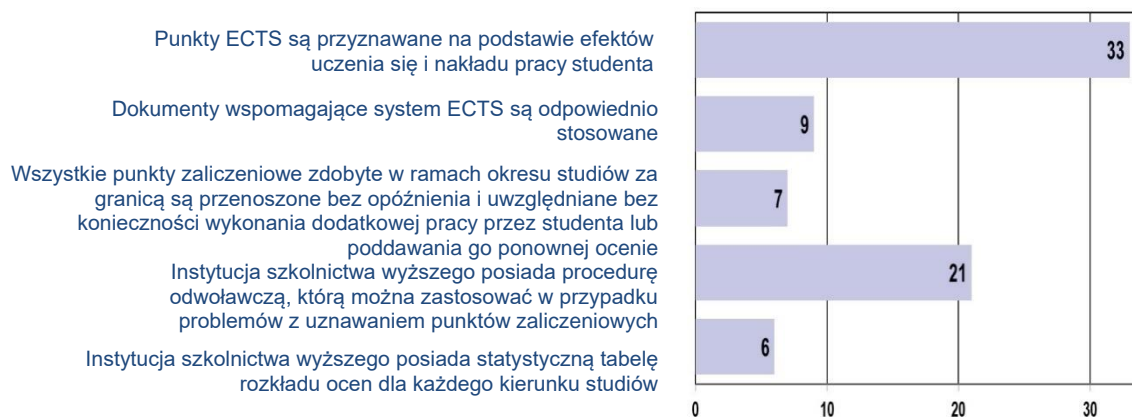
Procedura odwoławcza gwarantuje studentom prawo zabrania głosu w procesie uznawania punktów zaliczeniowych oraz daje im możliwość wyjaśnienia ewentualnych wątpliwości lub naprawienia błędów. Jest to element zapewniania jakości w procesie uznawania punktów zaliczeniowych.

5. Instytucja szkolnictwa wyższego posiada statystyczną tabelę rozkładu ocen dla każdego kierunku studiów.

W wyniku istnienia w Europie różnych tradycji i systemów kształcenia wypracowano różne systemy oceniania i stosowania ocen. Tablice statystycznego rozkładu ocen pokazują, w jaki sposób krajowe lub instytucjonalne skale ocen są wykorzystywane w danej instytucji oraz pozwalają na dokonanie porównania ze skalami stosowanymi w innej instytucji. Wykorzystanie tych tabel gwarantuje sprawiedliwe traktowanie studentów oraz zapewnia przejrzystość, tj. rzetelną i łatwą konwersję ich ocen podczas przenoszenia punktów zaliczeniowych. Transparentność w zakresie ocen jest szczególnie ważna dla studentów z krajów, w których oceny są brane pod uwagę w kontekście podjęcia przez studenta dalszych studiów lub zatrudnienia.

Na Rysunkach 5.3 i 5.4 uwzględniono odpowiedzi z 34 systemów szkolnictwa wyższego, w których wymaga się od zewnętrznych agencji zapewniania jakości monitorowania realizacji systemu ECTS; zaznaczone są one kolorem ciemnoniebieskim na Rysunku 5.2. Jak pokazuje Rysunek 5.3, tylko pierwsze zagadnienie (punkty ECTS są przyznawane na podstawie efektów uczenia się i nakładu pracy studenta) jest monitorowane w ramach zapewniania jakości w większości systemów szkolnictwa wyższego. Ma to znaczenie strategiczne, gdyż zarówno efekty uczenia się, jak i nakład pracy studentów stanowią podstawę systemu ECTS, a monitorowanie tych zagadnień to ważny pierwszy krok w kierunku systemowego monitorowania wykorzystania systemu ECTS. Ten wymóg jest stosowany w prawie wszystkich systemach edukacji, w których monitorowany jest przynajmniej jeden aspekt systemu ECTS. Czwarte zagadnienie dotyczące procedury odwoławczej monitorowane jest w mniej niż 2/3 z 34 systemów. Pozostałe trzy zagadnienia są w pewien sposób zaniechane w ramach zewnętrznych procedur zapewniania jakości w krajach europejskich: wykorzystanie dokumentów uzupełniających stosowanych w systemie ECTS jest monitorowane w dziewięciu krajach, automatyczne przenoszenie punktów zaliczeniowych w siedmiu, a stosowanie tabeli rozkładu ocen w sześciu.

Rysunek 5.3: Monitorowanie przez agencje zapewniania jakości kluczowych aspektów systemu ECTS w związku z mobilnością studentów, według liczby systemów edukacji, 2018/19

Źródło: Eurydice.

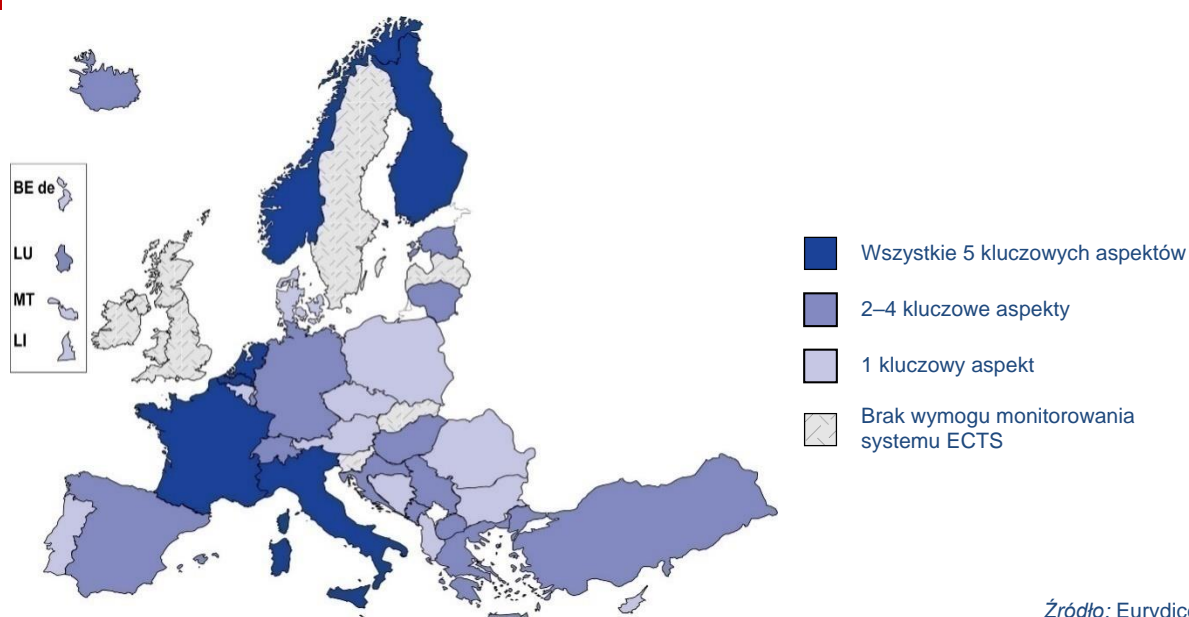
Warto nadmienić o informowaniu przez niektóre kraje, że mimo iż agencje zapewniania jakości nie monitorują procesów przenoszenia punktów zaliczeniowych – tj. stosowania dokumentów wspomagających system ECTS, tabeli rozkładu ocen czy terminowości przenoszenia punktów

zaliczeniowych, to narodowe agencje odpowiedzialne za zarządzanie programem Erasmus+, systematycznie sprawdzają te zagadnienia w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych realizowanych w ramach programu Erasmus+.

Na Rysunku 5.4 pokazano, że tylko kilka systemów szkolnictwa wyższego monitoruje wszystkie pięć kluczowych zagadnień w ramach zewnętrznych procedur zapewniania jakości – są to jedynie Flamandzka Wspólnota Belgii, Francja, Włochy, Królestwo Niderlandów, Finlandia oraz Norwegia. 14 systemów monitoruje od dwóch do czterech kluczowych aspektów. W kolejnych 14 systemach monitorowany jest tylko jeden aspekt systemu ECTS. Jak już wspomniano powyżej jest to przyznawanie punktów zaliczeniowych na podstawie efektów uczenia się i nakładu pracy studenta, za wyjątkiem Albanii, gdzie istnieje wymóg monitorowania procedur składania odwołań przez studentów.

Rysunek 5.4: Monitorowanie przez agencje zapewniania jakości kluczowych aspektów systemu ECTS w związku z mobilnością studentów, według liczby monitorowanych aspektów, 2018/19

Źródło: Eurydice.

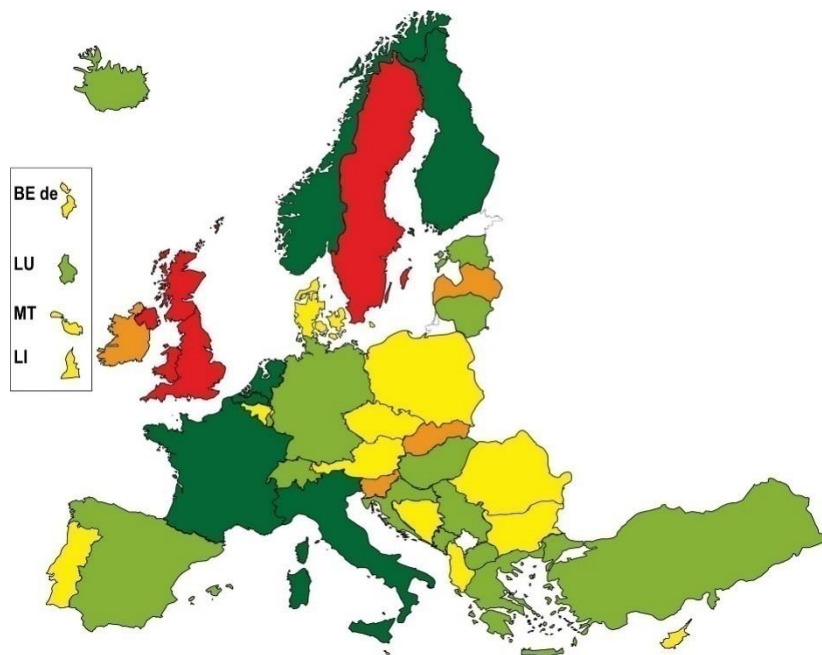
5.3. Wskaźnik tablicy wyników

We wskaźniku tablicy wyników nr 5 przedstawionym na Rysunku 5.5 wzięto pod uwagę to, czy:

- 1) wymaga się, by agencje zapewniania jakości oceniały realizację systemu ECTS na podstawie *Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.* (patrz Rysunek 5.2);
- 2) istnieje wymóg, aby uwzględniać niektóre lub wszystkie kluczowe kwestie związane z mobilnością osób uczących się zawarte w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.* (patrz Rysunek 5.4).

Wskaźnik opiera się na pięciu kategoriach zaznaczonych kolorem, gdzie pierwsze trzy kategorie (kolor ciemnozielony, jasnozielony oraz żółty) wskazują systemy edukacji, które wymagają, by zewnętrzne agencje zapewniania jakości stosowały *Przewodnik dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.* jako podstawę do oceny realizacji systemu ECTS we wszystkich instytucjach szkolnictwa wyższego. Dwie ostatnie kategorie (kolor pomarańczowy oraz czerwony) odnoszą się do systemów edukacji, w których nie ma wymogu stosowania zasad zawartych w *Przewodniku*, przy czym kolor pomarańczowy sygnalizuje, że zasady systemu ECTS są jednak ogólnie stosowane w praktyce; natomiast kolor czerwony wskazuje, że zasady systemu ECTS nie są ani wymagane, ani stosowane w praktyce.

Rysunek 5.5: Wskaźnik tablicy wyników nr 5: Uznawanie efektów uczenia się w szkolnictwie wyższym za pomocą systemu ECTS, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kategorie wskaźnika tablicy wyników

	<p><i>Przewodnik dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.</i> jest stosowany przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości jako podstawa oceny realizacji systemu ECTS we wszystkich instytucjach szkolnictwa wyższego w kontekście mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.</p> <p>Wszystkie następujące zagadnienia są szczegółowo monitorowane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Punkty ECTS są przyznawane na podstawie efektów uczenia się i nakładu pracy studenta. • Dokumenty wspomagające system ECTS – katalog przedmiotów, porozumienie o programie studiów, wykaz osiągnięć (zaliczeń) i zaświadczenie o odbyciu praktyki, są odpowiednio stosowane. • Wszystkie punkty zaliczeniowe zdobyte w ramach okresu studiów za granicą – jak uzgodniono w porozumieniu o programie studiów i potwierdzono w wykazie zaliczeń – są przenoszone bez opóźnienia i uwzględniane bez konieczności wykonania dodatkowej pracy przez studenta lub poddawania go ponownej ocenie. • Instytucja szkolnictwa wyższego posiada odpowiednią procedurę odwoławczą, którą można zastosować w przypadku problemów z uznawaniem punktów zaliczeniowych. • Instytucja szkolnictwa wyższego posiada statystyczną tabelę rozkładu ocen dla każdego kierunku studiów.
	Od dwóch do czterech z pięciu zagadnień jest szczegółowo monitorowanych.
	Jedno z pięciu zagadnień jest szczegółowo monitorowane.
	NIE istnieje wymóg stosowania <i>Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.</i> jako podstawy do oceny realizacji systemu ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego przez agencje zapewniania jakości, ale generalnie jest on wykorzystywany w praktyce.
	NIE wymaga się stosowania <i>Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.</i> przez zewnętrzne agencje zapewniania jakości jako podstawy do oceny realizacji systemu ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego i nie jest on stosowany w praktyce.

W trzech najwyższych kategoriach oznaczonych kolorem ciemnozielonym, jasnozielonym oraz żółtym zostały sklasyfikowane 34 systemy szkolnictwa wyższego. Systemy te wymagają od zewnętrznych agencji zapewniania jakości stosowania niektórych lub wszystkich aspektów systemu ECTS zawartych w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS z 2015 r.* w celu monitorowania jego realizacji w szkolnictwie wyższym. W systemach tych centralne władze oświatowe podejmują działania, by promować stosowanie systemu ECTS w całym systemie szkolnictwa wyższego oraz zbierają dane, poprzez monitorowanie systemu, na temat tego, co funkcjonuje dobrze, a jakie zagadnienia wymagają

poprawy. Patrząc na liczbę kluczowych elementów, które są monitorowane, otrzymujemy dość złożony obraz sytuacji.

Ciemnozielony: tylko sześć systemów w tej kategorii (Flamandzka Wspólnota Belgii, Francja, Włochy, Królestwo Niderlandów, Finlandia oraz Norwegia) monitoruje wszystkie pięć zagadnień.

Jasnozielony: Czternaście systemów monitoruje od dwóch do czterech zagadnień.

Żółty: Czternaście krajów zaczyna monitorować realizację systemu ECTS w związku z mobilnością. Obecnie biorą pod uwagę tylko jedno kluczowe zagadnienie i jest to zazwyczaj przyznawanie punktów zaliczeniowych na podstawie efektów uczenia się i nakładu pracy studenta.

Pomarańczowy: W czterech systemach nie wymaga się od zewnętrznych agencji zapewniania jakości wykorzystywania zasad zawartych w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r. do oceny prawidłowości stosowania systemu ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego; jednakże w praktyce są one stosowane. Niektóre z tych systemów nie podchodzą szczegółowo do stosowania wytycznych zawartych w Przewodniku w ramach zapewniania jakości, ale pozostawiają większą autonomię swoim instytucjom szkolnictwa wyższego oraz agencjom zapewniania jakości w zakresie definiowania, co powinno być oceniane. Niektóre kraje znajdujące się w tej kategorii opierają się z kolei na krajowym systemie punktów zaliczeniowych, do którego odnosi się system zapewniania jakości. Wszystkie te systemy są kompatybilne z systemem ECTS, ale nie stosują zasad zawartych w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r. jako głównego punktu odniesienia.

Czerwony: W pięciu systemach szkolnictwa wyższego nie wymaga się od zewnętrznych agencji zapewniania jakości wykorzystywania zasad zawartych w *Przewodniku dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r. jako podstawy do oceny realizacji systemu ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego i nie są one też generalnie stosowane w praktyce. Kategoria ta odzwierciedla dwa możliwe wymiary rzeczywistości – taki, w którym system edukacji nie stosuje systemu ECTS jako nadrzędnego systemu punktów zaliczeniowych, lub taki, w którym realizacja systemu ECTS nie jest traktowana na tyle priorytetowo, aby wymagano jego ewaluacji w ramach procesu zapewniania jakości.

5.4. Wnioski

Uznawanie efektów uczenia się osiągniętych w czasie studiów za granicą jest bardzo ważne dla studentów uczestniczących w każdej krótko- lub długoterminowej mobilności. System ECTS został stworzony w celu ułatwiania przenoszenia i uznawania punktów zaliczeniowych pomiędzy krajami. Od czasu jego uruchomienia system ECTS upowszechnił się w krajach europejskich i przyczynił się do zwiększenia przejrzystości procesu przenoszenia punktów zaliczeniowych oraz jego uproszczenia. Ambicją jest, by przenoszenie punktów zaliczeniowych w ramach systemu ECTS stało się automatyczne w krajach Europy. Aby tak się mogło stać, wszystkie instytucje szkolnictwa wyższego w Europie powinny w sposób spójny stosować efekty uczenia się oraz nakład pracy studentów jako podstawę przyznawania punktów zaliczeniowych oraz powinny powszechnie wykorzystywać dokumenty wspomagające system ECTS i tabele rozkładu ocen. Stan ten jeszcze nie został osiągnięty, przez co studenci nadal napotykają trudności w uznawaniu punktów zaliczeniowych, często z powodu różnic w stosowaniu systemu ECTS w instytucjach szkolnictwa wyższego w Europie.

Zewnętrzne agencje zapewniania jakości są dobrze umiejscowione, by oceniać zakres, w jakim system ECTS jest prawidłowo i efektywnie stosowany. Z tego też powodu niniejszy rozdział zawiera informacje dotyczące wymogów w tym obszarze. Pozytywną zmianą jest to, że obecnie, cztery lata po przyjęciu *Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r., 3/4 europejskich systemów szkolnictwa wyższego wymaga oceny przynajmniej jednego kluczowego aspektu systemu ECTS określonego w Przewodniku. Należy jednak zauważyć, że jedynie sześć systemów wymaga, by oceniane było wszystkich 5 aspektów, a większość systemów bierze pod uwagę dużo mniejszą ich liczbę.

Prawie wszystkie systemy szkolnictwa wyższego stosujące wymóg monitorowania sprawdzają, czy przyznawanie punktów zaliczeniowych w instytucjach szkolnictwa wyższego jest oparte zarówno na efektach uczenia się, jak i nakładzie pracy studentów. Jest to ważne z punktu widzenia osiągnięcia systemowego wdrażania ECTS. Z kolei wymóg monitorowania posiadania przez instytucje szkolnictwa wyższego tabeli rozkładu ocen lub sprawdzania, czy punkty zaliczeniowe są przenoszone bez opóźnienia, rzadko występuje w Europie. Sugeruje to, że automatyczne i sprawiedliwe uznawanie punktów zaliczeniowych nie leży jeszcze w centrum uwagi centralnych władz oświatowych.

ROZDZIAŁ 6: UZNAWANIE KWALIFIKACJI

6.1. Wstęp

Jednym z oczekiwań związanych z procesem bolońskim po jego wprowadzeniu w 1999 r. było to, że ustanowienie spójnej struktury stopni i tytułów w całej Europie ułatwi studentom realizację mobilności edukacyjnej i podejmowanie studiów w różnych systemach szkolnictwa. Warunkiem niezbędnym do osiągnięcia tego celu jest nie tylko to, że programy oraz stopnie i tytuły są zrozumiałe, lecz również że kwalifikacje są bezproblemowo uznawane. Uznawanie może mieć potencjalnie dwa cele. Po pierwsze, umożliwia dostęp do rynku pracy, a w Unii Europejskiej, która promuje swobodny przepływ towarów, usług i osób, jest to niezbędne.

Po drugie, umożliwia dostęp do szkolnictwa wyższego w innym kraju. Cel ten zakłada automatyczne uznawanie kwalifikacji akademickich, które umożliwia studentom kontynuację studiów we wszystkich krajach europejskich. Zgodnie z tym założeniem kwalifikacje zdobyte po ukończeniu studiów pierwszego stopnia powinny być uznawane wszędzie jako dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia bez konieczności przechodzenia oddzielnej procedury uznawania i analogicznie programy studiów drugiego stopnia (magisterskich) powinny być również traktowane równoważnie w innych miejscach. Ta właśnie koncepcja ma istotne znaczenie w kontekście *Tablicy wyników mobilności*.

Po wielu latach starań, mających na celu utworzenie i rozwój Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EOSW), ministrowie szkolnictwa wyższego z krajów EOSW uznali, że pomimo wielu pozytywnych osiągnięć, bezproblemowe uznawanie kwalifikacji akademickich nie zostało jeszcze zapewnione oraz że procedury uznawania kwalifikacji do celów akademickich są często długotrwałe i uciążliwe. Z tego powodu w 2012 r. w Bukareszcie ministrowie szkolnictwa wyższego z krajów EOSW zobowiązali się do osiągnięcia długoterminowego celu, jakim jest „automatyczne uznawanie” porównywalnych stopni i tytułów akademickich ⁽⁴⁶⁾. W Unii Europejskiej Zalecenie Rady z 26 listopada 2018 r. ma na celu promowanie automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji, jak również uznawania efektów uczenia się osiągniętych w trakcie studiów za granicą ⁽⁴⁷⁾, wzmacniając postanowienie z roku 2012. Zalecenie zakłada osiągnięcie automatycznego uznawania kwalifikacji w całej UE do roku 2025, motywując tym samym do podjęcia wysiłków wszystkie kraje biorące udział w procesie bolońskim.

Automatyczne uznawanie kwalifikacji jest prawem osoby posiadającej dyplom potwierdzający uzyskanie kwalifikacji na danym poziomie, wydany w danym kraju, do dostępu do programów studiów na kolejnym poziomie w innym kraju bez konieczności przechodzenia oddzielnej procedury uznawalności. Nie narusza to prawa danej instytucji szkolnictwa wyższego lub właściwych władz do ustanowienia zestawu kryteriów przyjęcia na dany kierunek studiów. Nie narusza też prawa do sprawdzenia, czy kwalifikacje te są autentyczne lub czy spełniają wymogi w zakresie przyjęcia na studia w kraju przyjmującym ⁽⁴⁸⁾.

W definicji tej dość wyraźnie stwierdzono, że automatyczne uznawanie nie oznacza automatycznego przyjęcia na konkretne studia, lecz to, że osoba posiadająca kwalifikacje umożliwiające wstęp na studia określonego stopnia ma prawo ubiegać się o przyjęcie. Ponadto poczyniono jedno ważne uszczegółowienie wynikające z prawa weryfikacji autentyczności kwalifikacji, a mianowicie, że automatyczne uznawanie nie oznacza natychmiastowego efektu. Oznacza natomiast, że ten sam proces powinien mieć zastosowanie w odniesieniu do osób posiadających krajowe kwalifikacje, jak i do osób posiadających kwalifikacje przyznane w innym kraju. Jako takie automatyczne uznawanie jest koniecznym warunkiem wstępnym dla mobilności akademickiej na dużą skalę. Stąd też Wskaźnik tablicy wyników nr 6 analizuje kroki podejmowane przez kraje europejskie w kierunku automatycznej uznawalności.

⁽⁴⁶⁾ Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bukareszt, 26–27 kwietnia 2012 r.

⁽⁴⁷⁾ Zalecenie Rady z 26 listopada 2018 r. w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą, Dz.U. C444/01 10.12.2018.

⁽⁴⁸⁾ Ibidem.

6.2. Analiza kontekstu

Wskaźnik tablicy wyników dotyczący automatycznego uznawania analizuje dwa główne aspekty uznawania kwalifikacji w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego:

1. Jaki jest zakres automatycznego uznawania kwalifikacji;
2. Czy istnieją dodatkowe procedury uznawania poziomu kwalifikacji oraz jakie są warunki ich funkcjonowania.

Zagadnienia te są dyskutowane poniżej.

Automatyczne uznawanie

W systemach edukacji, w których funkcjonuje automatyczne uznawanie na poziomie systemowym, kwalifikacje na wszystkich poziomach przyznane we wszystkich krajach EOSW są uznawane za równoważne z kwalifikacjami uzyskanymi w kraju pochodzenia. Oznacza to, że nie istnieją oddzielne procedury uznawania poziomu kwalifikacji uzyskanych za granicą w innym państwie EOSW. Jednakże, jak napisano powyżej, automatyczne uznawanie nie równa się natychmiastowemu uznawaniu. Normalna procedura powinna polegać na sprawdzeniu, czy kwalifikacje są prawdziwe i czy zostały sklasyfikowane na odpowiednim poziomie. Ocena ta powinna być w teorii relatywnie prosta, jako że biura ENIC/NARIC⁽⁴⁹⁾ powinny być w stanie odpowiedzieć na pytania dotyczące danych kwalifikacji w krótkim czasie.

Z częściowym stosowaniem tego systemu mamy do czynienia, gdy automatyczne uznawanie stosowane jest w przypadku jedynie wybranych krajów europejskich, a w odniesieniu do innych państw stosowane są oddzielne procedury. Natomiast automatyczne uznawanie uznaje się za niefunkcjonujące w krajach, w których istnieją oddzielne procedury uznawania wszystkich kwalifikacji akademickich uzyskanych w innych krajach. W takich systemach, osoba posiadająca, na przykład, dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia w danym kraju europejskim, nie może zakładać, że kwalifikacje te zostaną uznane jako równoważne w kraju docelowym i będzie musiała poczekać na wynik procedury uznawania.

Istnieje jednak wiele sytuacji, w których granice między tym, co może być traktowane jako automatyczne uznawanie, a co nie, są zatarte i potrzeba dalszych prac w celu wyjaśnienia tych zagadnień. Jedną z takich sytuacji jest pozostawienie decyzji dotyczących uznawania kwalifikacji w gestii instytucji szkolnictwa wyższego, o przyjęcie do której ubiega się osoba ucząca się. Ponieważ instytucje stosują różne praktyki, czasami ciężko jest określić, czy uznawanie kwalifikacji jest faktycznie „automatyczne”. Jedną z trudności wynika z faktu, że mimo iż instytucje szkolnictwa wyższego są odpowiedzialne za podejmowanie decyzji w zakresie uznawalności, to ogólnie rzecz biorąc, nie są bardzo zainteresowane uznawaniem kwalifikacji *per se*, a w praktyce koncentrują się głównie na naborze studentów, uruchamiając do tego celu własne procedury. Oznacza to, że procesy uznawalności i przyjęcia na studia są często traktowane jako odrębne w tych instytucjach.

Rysunek 6.1 przedstawia 10 systemów edukacji (Dania, Niemcy, Francja, Włochy, Malta, Polska, Finlandia, Szwecja, Norwegia oraz Turcja), które informują, że mają systemy automatycznego uznawania dyplomów wydawanych we wszystkich innych krajach EOSW. Automatyczne uznawanie funkcjonowało w większości krajów już w roku akademickim 2015/16, ale nowe regulacje prawne dotyczące uznawalności i równoważności wykształcenia na poziomie szkolnictwa wyższego weszły w życie w Turcji w roku 2017.

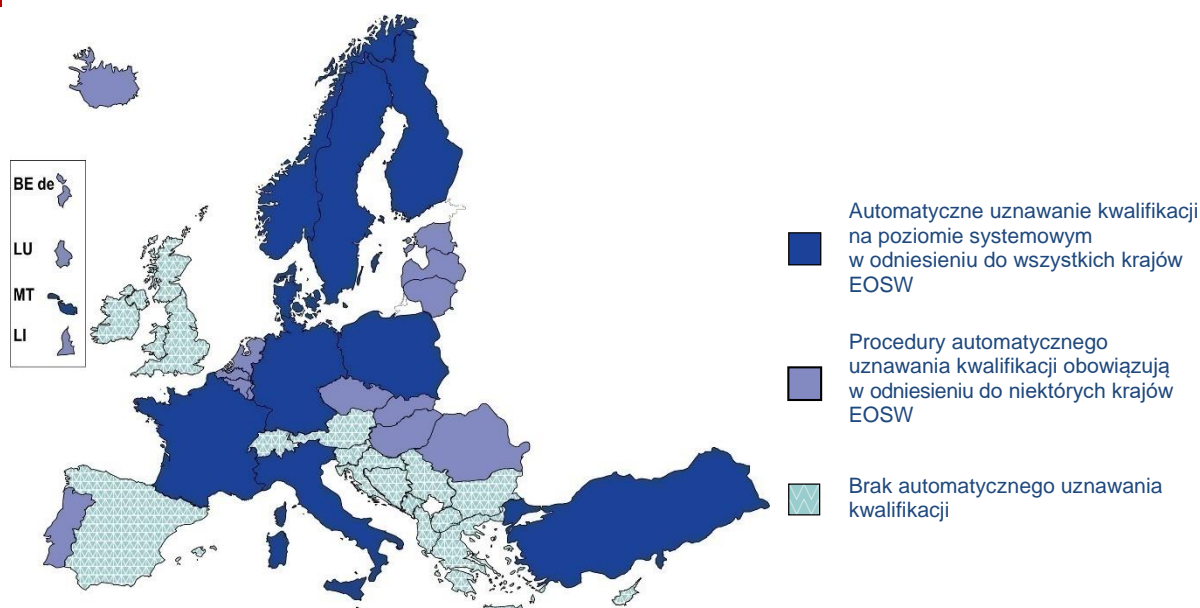
W Danii, jako jedynym kraju w tej grupie, instytucje szkolnictwa wyższego nie są odpowiedzialne za podejmowanie decyzji dotyczących uznawalności. We wszystkich innych krajach, gdzie system jest tak

---

⁽⁴⁹⁾ ENIC: European Network of Information Centres in the European Region; NARIC: National Academic Recognition Information Centres in the European Union. W celu uzyskania bardziej szczegółowych informacji na temat ENIC/NARIC, patrz: <https://www.enic-naric.net/welcome-to-the-enic-naric-website.aspx>.

skonstruowany, by zapewniać automatyczne uznawanie, a centralne władze oświatowe są odpowiedzialne za wdrażanie procedur uznawalności w instytucjach szkolnictwa wyższego, problemy mogą wynikać z trudności pojawiających się na poziomie instytucjonalnym. Tego typu wyzwania zostały zidentyfikowane w czasie projektu FAIR ⁽⁵⁰⁾ pokazującego, że nawet jeśli istnieje ustawodawstwo dotyczące automatycznego uznawania, może ono nie być w sposób oczywisty stosowane w praktyce.

Rysunek 6.1: Automatyczne uznawanie kwalifikacji w szkolnictwie wyższym zdobytych w innych krajach EOSW, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kolejne 15 systemów informuje, że mimo iż nie wdrożyły jeszcze pełnego systemowego uznawania w odniesieniu do wszystkich krajów EOSW, to funkcjonuje w nich automatyczne uznawanie kwalifikacji w odniesieniu do niektórych krajów. Zazwyczaj opiera się to na regionalnych, bilateralnych lub wielostronnych porozumieniach dotyczących automatycznego uznawania kwalifikacji. Ponadto w Portugalii oraz Rumunii funkcjonuje system automatycznego uznawania kwalifikacji, który nie obejmuje (jeszcze) wszystkich krajów EOSW. W Portugalii lista krajów, których kwalifikacje objęte są automatyczną uznawalnością stale się rozszerza. W Rumunii automatyczne uznawanie ma zastosowanie w odniesieniu do dyplomów zdobytych we wszystkich krajach UE, jak również przyznanych w wybranych instytucjach szkolnictwa wyższego z krajów EOSW oraz niektórych państw, które do tego obszaru nie należą.

Umowy regionalne, bilateralne oraz wielostronne reprezentują główny kierunek zmian w tym obszarze polityki. Umowy takie mogą być postrzegane jako ważne kroki w stronę wzajemnego automatycznego uznawania kwalifikacji. Jednak potencjalną wadą takich porozumień jest to, że w przypadku braku systemowego automatycznego uznawania kwalifikacji, bilateralne i wielostronne porozumienia mogą się w krótkim czasie dezaktualizować i potrzebne będzie ich renegocjowanie, jeśli system kwalifikacji ulegnie zmianie w kraju partnerskim. Na przykład kilka bilateralnych porozumień obecnie pozostających w mocy podpisano, zanim w krajach-sygnatariuszach wdrożono bolońską strukturę stopni naukowych, co ogranicza stosowanie tych umów oraz utrudnia automatyczne uznawanie kwalifikacji.

Wśród ostatnich umów wielostronnych jest porozumienie Benelux – zawarte pomiędzy trzema wspólnotami Belgii, Luksemburgiem oraz Królestwem Niderlandów – podpisane w roku 2015. Zaraz po tym, w roku 2016, Dania, Finlandia, Szwecja, Islandia oraz Norwegia podpisały Deklarację Nordycką

⁽⁵⁰⁾ Patrz: <https://www.nuffic.nl/en/subjects/fair-focus-on-automatic-institutional-recognition/>.

w zakresie Uznawania Kwalifikacji w Szkolnictwie Wyższym. Ostatnio, w roku 2018, Estonia, Łotwa i Litwa również podpisały międzyrządowe porozumienie dotyczące automatycznego uznawania kwalifikacji zdobytych na poziomie szkolnictwa wyższego, które weszło w życie w roku akademickim 2018/19. W tym samym roku Węgry podpisały bilateralną umowę z Rosją.

W 18 systemach edukacji nie obowiązuje automatyczne uznawanie kwalifikacji, a dodatkowe oddzielne procedury uznawania mają zastosowanie w odniesieniu do kwalifikacji wydanych we wszystkich krajach EOSW.

Kroki w kierunku automatycznego uznawania

W celu zwiększenia postępu w kierunku automatycznego uznawania w ramach procesu bolońskiego utworzono grupę ekspertów pod nazwą Pathfinder Group. Raport opracowany przez tę grupę określa następujące kroki, które należy podjąć, by pomóc systemom w osiągnięciu automatycznego uznawania (patrz: EHEA Pathfinder Group on Automatic Recognition 2014). Kroki te odnoszą się głównie do Konwencji o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wykształcenia wyższego w regionie europejskim⁽⁵¹⁾, bardziej znanej jako *Konwencja lizbońska o uznawaniu kwalifikacji*. Jest to Konwencja Rady Europy i UNESCO, która przewiduje wspólne i wiążące podstawy prawne dla uznawania kwalifikacji we wszystkich krajach Europy. Została podpisana i ratyfikowana przez wszystkie państwa objęte analizą w niniejszym raporcie, z wyjątkiem Grecji.

Zestaw środków określony przez grupę ekspertów Pathfinder ma na celu wprowadzenie krajów na ścieżkę prowadzącą do automatycznego uznawania również poprzez wzmocnienie wdrażania Konwencji lizbońskiej.

Zaproponowano następujące środki:

- ustawodawstwo krajowe zostało poddane przeglądowi oraz tam, gdzie to konieczne, zmienione w celu zapewnienia, że zasady *Konwencji lizbońskiej o uznawaniu kwalifikacji* (KLU) są przestrzegane;
- instytucje szkolnictwa wyższego (ISW) lub inne organy odpowiedzialne za uznawanie otrzymują jasne wskazówki dotyczące zasad prawidłowego stosowania KLU;
- decyzje dotyczące uznawania są podejmowane w ciągu 4 miesięcy;
- procedury odwoławcze są dostępne, a rozstrzygnięcie ma miejsce w jasno określonym i uzasadnionym terminie;
- praktyki uznawania stosowane przez ISW są monitorowane w ramach zewnętrznego zapewniania jakości zgodnie z Europejskimi standardami i wytycznymi (ESW) z roku 2015⁽⁵²⁾.

Rysunek 6.2 ilustruje działania podejmowane przez kraje europejskie zmierzające do automatycznego uznawania kwalifikacji. Dlatego też dziesięć krajów, w których już funkcjonuje automatyczne uznawanie kwalifikacji na poziomie systemowym, nie zostało zamieszczonych na tym rysunku.

Objęte rysunkiem 33 systemy edukacji, tj. kraje, w których nie funkcjonuje na poziomie systemowym automatyczne uznawanie kwalifikacji ze wszystkich krajów EOSW, w większości wdrożyły pierwsze cztery z wymienionych działań. Najpowszechniej stosowane są działania odnoszące się do dostępności procedury odwoławczej, której rozstrzygnięcie ma miejsce w jasno określonym i uzasadnionym terminie. Jeśli chodzi o ograniczenia czasowe, to decyzje dotyczące uznawania są często w praktyce podejmowane w ciągu 4 miesięcy, mimo iż nie jest to wymóg prawny (np. w Islandii). Oznacza to, że liczba systemów edukacji, które nieformalnie spełniają to kryterium, jest nawet większa, co sprawia, że warunek ten jest prawie w pełni spełniony w krajach europejskich.

⁽⁵¹⁾ Konwencja Rady Europy o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w regionie europejskim, ETS nr 165, dostępna pod adresem: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/165>.

⁽⁵²⁾ Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), 2015. https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf [dostęp 12 września 2019 r.].

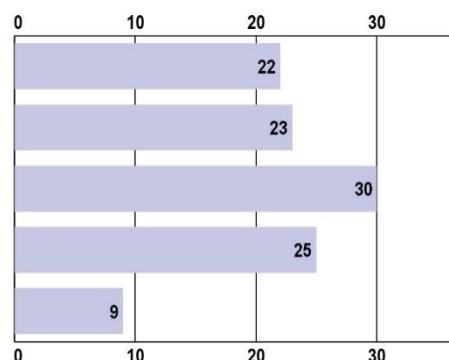
Rysunek 6.2: Działania skierowane na automatyczne uznawanie kwalifikacji w szkolnictwie wyższym, według liczby podejmujących je systemów edukacji, 2018/19

Ustawodawstwo krajowe zostało poddane przeglądowi oraz tam, gdzie to konieczne, zmienione w celu zapewnienia, że zasady *Konwencji lizbońskiej o uznawaniu kwalifikacji (KLU)* są przestrzegane. Instytucje szkolnictwa wyższego (ISW) lub inne organy odpowiedzialne za uznawanie otrzymują jasne wskazówki dotyczące zasad prawidłowego stosowania KLU.

Decyzje dotyczące uznawania są podejmowane w ciągu 4 miesięcy.

Procedury odwoławcze są dostępne, a rozstrzygnięcie ma miejsce w jasno określonym i uzasadnionym terminie.

Praktyki uznawania stosowane przez ISW są monitorowane w ramach zewnętrznego zapewniania jakości zgodnie z ESW z roku 2015.

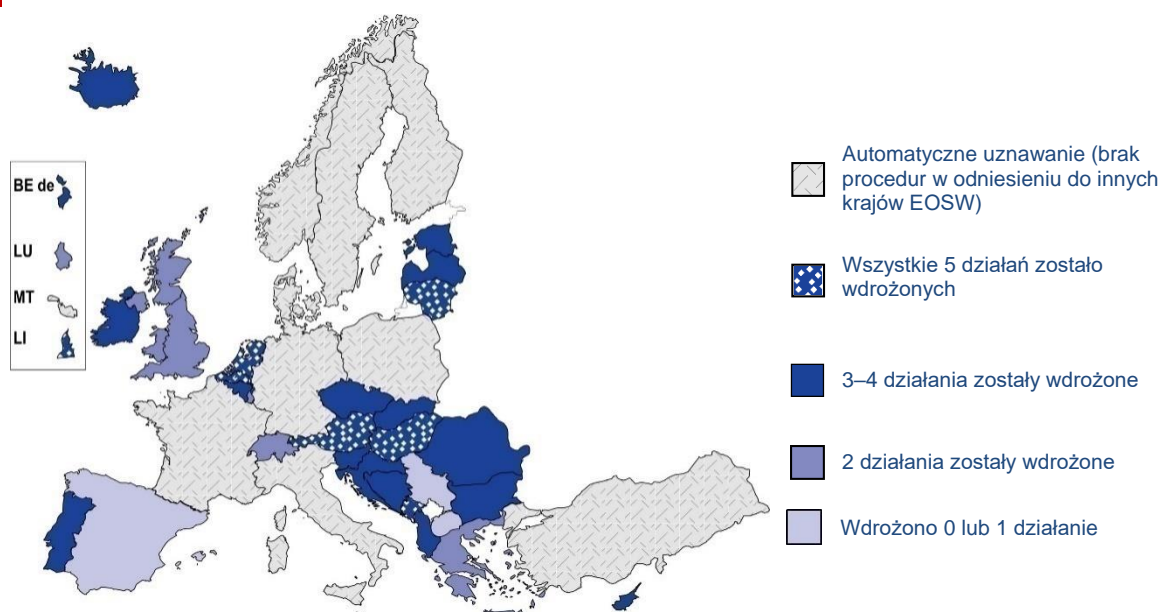

Źródło: Eurydice.

Piąte działanie odnoszące się do monitorowania praktyk w zakresie uznawalności w instytucjach szkolnictwa wyższego w ramach zapewniania jakości jest wdrażane jedynie przez 9 systemów edukacji. Jest to szczególnie problematyczne, biorąc pod uwagę fakt, że instytucje szkolnictwa wyższego często ponoszą prawną odpowiedzialność za uznawanie kwalifikacji. Bez zewnętrznego procesu monitorowania nie jest możliwe pociągnięcie do odpowiedzialności, a władze edukacyjne nie mają dostępu do informacji na temat uznawalności.

Liczba działań wdrażanych przez systemy edukacji waha się od zera do wszystkich pięciu (patrz Rysunek 6.3). Siedem systemów edukacji informuje, że wdrożyły wszystkie działania; dlatego też ustawodawstwo w zakresie uznawalności jest bardzo zaawansowane w tych systemach. Kolejnych szesnaście systemów wdrożyło trzy lub cztery działania, a siedem systemów edukacji realizuje dwa z pięciu uzgodnionych działań. Co najwyżej jedno działanie zostało formalnie wdrożone w trzech systemach edukacji (Hiszpania, Macedonia Północna oraz Serbia).

Rysunek 6.3: Działania skierowane na automatyczne uznawanie kwalifikacji w szkolnictwie wyższym według liczby wdrożonych działań 2018/19

Źródło: Eurydice.

Niektóre systemy edukacji informują o wprowadzeniu w ostatnim czasie zmian w legislacji w celu implementacji niektórych działań określonych przez Pathfinder Group. Od czasu opublikowania w roku

2016 *Tablicy wyników* Portugalia wprowadziła zasadę, że procedury odwoławcze są rozstrzygane w jasno określonym i uzasadnionym terminie. W Zjednoczonym Królestwie decyzje dotyczące uznawania są podejmowane w ciągu mniej niż 4 miesiące. Chorwacja wzmocniła uprawnienia agencji zapewniania jakości do oceny, czy praktyki w zakresie instytucjonalnej uznawalności są w zgodzie z ESW z roku 2015. W Rumunii Krajowe Centrum ds. Uznawania i Ekwiwalencji Dyplomów (CNRED) rozpoczęło realizację corocznych sesji szkoleniowych dla instytucji szkolnictwa wyższego, by pomóc im w realizacji zasad KLU. Słowacja wprowadziła 15-dniowy termin uznawania dyplomów wydanych w krajach EOSW.

6.3. Wskaźnik tablicy wyników

Wskaźnik tablicy wyników nr 6 oparty jest na postępach prac skierowanych na automatyczne uznawanie poziomu kwalifikacji przedstawionych na rysunkach 6.1 i 6.3. Wprowadzono rozróżnienie pomiędzy systemami szkolnictwa wyższego na podstawie faktu, czy wdrażane jest w nich uznawanie kwalifikacji na poziomie systemowym, a jeśli tak, to czy takie automatyczne uznawanie odnosi się do wszystkich krajów EOSW. W przypadku braku automatycznego uznawania w odniesieniu do wszystkich krajów EOSW, wskaźnik bierze pod uwagę warunki uznawalności oraz liczbę działań skierowanych na automatyczne uznawanie kwalifikacji.

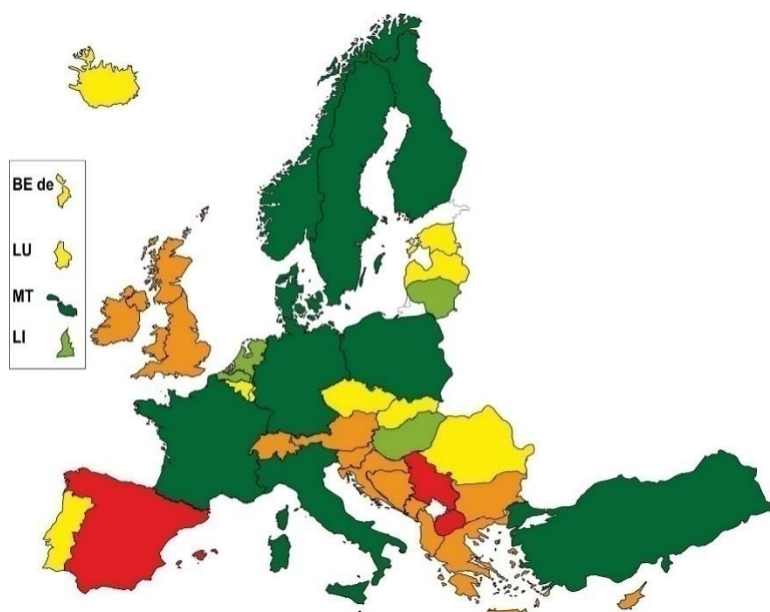
W krajach należących do trzech pierwszych kategorii istnieje pewien stopień automatyzmu w uznawaniu kwalifikacji, ale istnieją też różnice co do objętych nim krajów EOSW lub co do liczby wdrażanych przez te kraje działań zmierzających do automatycznego uznawania kwalifikacji. Dwie ostatnie kategorie (pomarańczowa oraz czerwona) obejmują kraje, które nie mają możliwości automatycznego uznawania kwalifikacji i różnią się w liczbie środków podejmowanych w kierunku osiągnięcia tego celu.

Wskaźnik przedstawiony na Rysunku 6.4 pokazuje, że przed Europą jeszcze daleka droga do osiągnięcia powszechnego automatycznego uznawania kwalifikacji, aczkolwiek od roku akademickiego 2015/16 poczyniono postępy. Rozkład krajów w poszczególnych kategoriach opisano poniżej.

Ciemnozielony: Dziesięć systemów (Dania, Niemcy, Francja, Włochy, Malta, Polska, Finlandia, Szwecja, Norwegia oraz Turcja) realizuje automatyczne uznawanie kwalifikacji w odniesieniu do wszystkich krajów EOSW. Liczba krajów w tej kategorii od roku akademickiego 2015/16 nie zmieniła się znacznie, Turcja to jedyny nowy kraj, który wdrożył automatyczne uznawanie kwalifikacji w tym okresie.

Jasnozielony oraz **żółty:** W 15 systemach automatyczne uznawanie kwalifikacji ma zastosowanie w odniesieniu do niektórych krajów EOSW. Ponadto liczba systemów edukacji należących do tej kategorii wzrosła w związku z podpisaniem bałtyckiego międzyrządowego porozumienia, które weszło w życie w tym roku akademickim.

Pomarańczowy oraz **czerwony:** Osiemnaście systemów nadal znajduje się kategorii oznaczonej kolorami pomarańczowym oraz czerwonym, wskazującej, że uznawanie kwalifikacji w tych systemach nie jest (w pełni) automatyczne. Pozytywnym zjawiskiem jest jednak fakt, że znakomita większość tych krajów (15) wdrożyła przynajmniej dwa z uzgodnionych kluczowych działań zmierzających do ułatwiania uznawalności. Oznacza to również, że w kategorii oznaczonej kolorem czerwonym znajduje się obecnie mniej krajów niż w roku akademickim 2015/16.

Rysunek 6.4: Wskaźnik tablicy wyników nr 6: Uznawanie kwalifikacji nabytych podczas mobilności, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Kategorie wskaźnika tablicy wyników

	Automatyczne uznawanie kwalifikacji jest realizowane w pełni, co oznacza, że wszystkie dyplomy szkół wyższych wydawane w krajach EOSW są uznawane na poziomie równoważnym z porównywalnymi ⁽⁵³⁾ kwalifikacjami uzyskanymi w kraju macierzystym oraz uprawniają do ubiegania się o przyjęcie na kolejny etap/poziom studiów.
	Automatyczne uznawanie dyplomów wydawanych przez niektóre kraje EOSW. Wszystkie poniższe warunki mają zastosowanie do uznawania: <ul style="list-style-type: none"> • Ustawodawstwo krajowe zostało poddane przeglądowi oraz tam, gdzie to konieczne, zmienione w celu zapewnienia, że zasady <i>Konwencji Lizbońskiej o uznawaniu kwalifikacji (KLU)</i> są przestrzegane; • Instytucje szkolnictwa wyższego lub inne organy odpowiedzialne za uznawanie otrzymują jasne wskazówki dotyczące zasad prawidłowego stosowania KLU; • Decyzje dotyczące uznawania są podejmowane w ciągu 4 miesięcy; • Procedury odwoławcze są dostępne, a rozstrzygnięcie ma miejsce w jasno określonym i uzasadnionym terminie; • Praktyki uznawania stosowane przez ISW są monitorowane w ramach zewnętrznego systemu zapewniania jakości zgodnie z Europejskimi standardami i wytycznymi z roku 2015.
	Automatyczne uznawanie dyplomów wydawanych przez niektóre kraje europejskie. W przypadku kwalifikacji nadanych w innych krajach niektóre, ale nie wszystkie, warunki mają zastosowanie do uznawania.
	Brak automatycznego uznawania. Przynajmniej dwa z powyższych warunków mają zastosowanie do uznawania.
	Brak automatycznego uznawania. Mniej niż dwa powyższe warunki mają zastosowanie do uznawania.

⁽⁵³⁾ Termin „porównywalny” oznacza, że dyplomy zdobyte za granicą są traktowane w ten sam sposób co krajowe (np. dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia w kraju EOSW jest tożsamy dyplomowi ukończenia studiów pierwszego stopnia w kraju pochodzenia) bez konieczności stosowania dodatkowych procedur w zakresie uznawalności.

6.4. Wnioski

Współpraca w zakresie szkolnictwa wyższego w Europie od kilku lat koncentruje się na udoskonaleniu i uproszczeniu praktyki uznawania [efektów uczenia się i kwalifikacji]. Europejska polityka w zakresie szkolnictwa wyższego stawia sobie za cel doprowadzenie do łatwiejszego uznawania, jednocześnie zapewniając, że odpowiednie środki bezpieczeństwa są stosowane w celu zapewnienia, że wartość efektów uczenia się i kwalifikacji jest zrozumiała i można ją łatwo przekazać. Proces boloński i programy Komisji Europejskiej podkreślają znaczenie uznawania i promują postępy poczynione w tym zakresie. Jednak, pomimo podejmowanych działań, nadal występują problemy w tym zakresie i dalsze działania są niezbędne.

W odniesieniu do uznawania kwalifikacji przeprowadzono analizę priorytetów polityki europejskiej w zakresie automatycznego uznawania. Nieco ponad połowa systemów edukacji objęta tym raportem obecnie automatycznie uznaje kwalifikacje uzyskane w innych krajach EOSW, chociaż tylko dziesięć krajów stosuje tę praktykę w odniesieniu do wszystkich krajów EOSW. O ile należy docenić fakt, że kilka krajów wprowadziło w ostatnim czasie zmiany polegające na rozszerzeniu zakresu automatycznego uznawania dyplomów, w większości systemów nadal konieczne są dalsze działania na rzecz umożliwiania osobom uczącym się łatwiejszego dostępu do szkolnictwa wyższego w innych krajach.

WNIOSKI KOŃCOWE

Zgodnie z Zaleceniem Rady Unii Europejskiej w sprawie mobilności edukacyjnej młodych ludzi z 2011 r. ⁽⁵⁴⁾ Komisja Europejska – w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi – podjęła inicjatywę stworzenia struktur ramowych monitorowania postępów poczynionych przez kraje europejskie w zakresie promowania mobilności edukacyjnej i usuwania przeszkód dla niej. Niniejszy raport wpisuje się w te działania. Przedstawia po raz drugi, po opublikowaniu trzy lata temu pierwszej edycji tego raportu (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2016) ⁽⁵⁵⁾, politykę poszczególnych krajów europejskich w zakresie międzynarodowej mobilności studentów. Rezultat tej analizy – *Tablica wyników mobilności w szkolnictwie wyższym* – obejmuje sześć wskaźników odpowiadających sześciu głównym rozdziałom niniejszego raportu: informacja i poradnictwo, przygotowanie językowe, transfer świadczeń pieniężnych dla studentów, wsparcie mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych oraz uznawanie efektów uczenia się i uznawanie kwalifikacji. Każdy wskaźnik tablicy wyników składa się z pięciu kategorii oznaczonych kolorami, z których każdy odzwierciedla działania podejmowane w danym obszarze tematycznym.

Wskaźniki tablicy wyników pokazują zróżnicowaną sytuację w zakresie mobilności. Podział krajów na poszczególne kategorie oznaczone kolorami (od ciemnozielonego – wskazującego, że wszystkie pożądane kryteria są spełnione, po czerwony wskazujący, że żadne z działań nie zostało podjęte) znacznie się różni w zależności od wskaźnika (patrz Rysunek A).

W przypadku wskaźnika dotyczącego przygotowania językowego oraz uznawania efektów uczenia się za pomocą systemu ECTS systemy edukacji radzą sobie dość dobrze. W odniesieniu do obu tych wskaźników trzy czwarte systemów zostało sklasyfikowanych w trzech najwyższych kategoriach (kolor ciemnozielony, jasnozielony oraz żółty), a liczba systemów znajdujących się w dwóch ostatnich kategoriach (oznaczonych kolorem żółtym i pomarańczowym) jest najniższa spośród wszystkich wskaźników.

Podział systemów na pięć kategorii jest bardziej równomierny w przypadku trzech wskaźników. We wskaźniku dotyczącym możliwości przenoszenia świadczeń pieniężnych dla studentów największa liczba systemów znajduje się w najwyższej kategorii (ciemnozielonej), wskazującej na pełną zgodność ze wszystkimi kryteriami, natomiast w każdej z kolejnych niższych czterech kategorii można zaobserwować podobną liczbę systemów edukacji. Podobnie różnorodny obraz pokazują wskaźniki dotyczące informacji i poradnictwa oraz uznawania kwalifikacji.

Wskaźnik dotyczący wsparcia mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych ujawnia, najbardziej spośród sześciu wskaźników, potrzebę dalszych postępów w tej dziedzinie. W przypadku tego wskaźnika większość systemów edukacji znajduje się w kategoriach oznaczonych kolorami pomarańczowym oraz czerwonym.

We wszystkich krajach istnieją zagadnienia, które należy wziąć pod uwagę oraz poprawić, gdyż żaden system edukacji nie spełnia wszystkich kryteriów w zakresie wszystkich wskaźników. Niektóre kraje radzą sobie jednak trochę lepiej niż inne. Na przykład Francja mieści się w dwóch najwyższych kategoriach w odniesieniu do wszystkich wskaźników, a Flamandzka Wspólnota Belgii i Finlandia plasują się w kategorii oznaczonej kolorem ciemnozielonym w odniesieniu do, odpowiednio, czterech i pięciu z sześciu wskaźników. Ponadto Niemieckojęzyczna Wspólnota Belgii, Dania, Luksemburg, Austria, Polska, Liechtenstein i Norwegia to systemy, które ogólnie dobrze sobie radzą. Wyróżniają się one tym, że przynajmniej w odniesieniu do jednego wskaźnika znajdują się w kategorii oznaczonej kolorem ciemnozielonym i nie zostały sklasyfikowane w najniższej kategorii czerwonej w odniesieniu do

---

⁽⁵⁴⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi, Dz.U. C199, 7.7.2011.

⁽⁵⁵⁾ Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop) podjęło dodatkowe działania, przede wszystkim monitorowanie działań promujących mobilność w dziedzinie kształcenia zawodowego i szkoleń (VET).

żadnego wskaźnika. Co więcej, zostały sklasyfikowane w kategorii oznaczonej kolorem pomarańczowym w przypadku co najwyżej jednego wskaźnika.

Na drugim końcu spektrum znajdują się trzy kraje – Bułgaria, Albania i Serbia – co wskazuje, że wiele jest tam jeszcze do zrobienia. Chociaż każdy z tych krajów radzi sobie stosunkowo nieźle w odniesieniu do jednego lub dwóch wskaźników, obecnie znajdują się one w najniższej kategorii (kolor czerwony) w odniesieniu do trzech innych wskaźników.

Rysunek A: Tablica wyników mobilności w szkolnictwie wyższym, 2018/19

Kraje	Wskaźnik nr 1: Informacja i poradnictwo dotyczące mobilności edukacyjnej	Wskaźnik nr 2: Przygotowanie językowe	Wskaźnik nr 3: Transfer świadczeń pieniężnych dla studentów	Wskaźnik nr 4: Wsparcie dla studentów defaworyzowanych	Wskaźnik nr 5: Uznawanie efektów uczenia się (w punktach ECTS)	Wskaźnik nr 6: Uznawanie kwalifikacji
Belgia (BE fr)	Red	Orange	Red	Yellow	Yellow	Yellow
Belgia (BE de)	Green	Green	Green	Orange	Green	Green
Belgia (BE nl)	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green
Bułgaria	Red	Green	Red	Red	Yellow	Orange
Czechy	Green	Green	Yellow	Orange	Yellow	Yellow
Dania	Yellow	Green	Green	Orange	Yellow	Green
Niemcy	Green	Orange	Green	Yellow	Green	Green
Estonia	Green	Yellow	Yellow	Orange	Green	Yellow
Irlandia	Yellow	Red	Green	Orange	Orange	Orange
Grecja	Orange	Green	Red	Yellow	Green	Orange
Hiszpania	Yellow	Orange	Orange	Orange	Green	Red
Francja	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Chorwacja	Green	Orange	Yellow	Orange	Green	Orange
Włochy	Red	Green	Yellow	Green	Green	Green
Cypr	Red	Green	Green	Orange	Yellow	Orange
Łotwa	Red	Green	Orange	Orange	Orange	Yellow
Litwa	Green	Green	Green	Orange	Green	Green
Luksemburg	Yellow	Green	Green	Green	Green	Yellow
Węgry	Green	Orange	Yellow	Green	Green	Green
Malta	Yellow	Green	Green	Orange	Orange	Green
Królestwo Niderlandów	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green
Austria	Green	Green	Green	Green	Yellow	Orange
Polska	Yellow	Green	Yellow	Orange	Yellow	Green
Portugalia	Orange	Green	Orange	Orange	Yellow	Yellow
Rumunia	Green	Green	Green	Green	Yellow	Orange
Słowenia	Red	Yellow	Green	Green	Orange	Orange
Słowacja	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Yellow
Finlandia	Green	Green	Green	Orange	Green	Green
Szwecja	Yellow	Orange	Green	Orange	Red	Green
Zjednoczone Królestwo (ENG)	Yellow	Orange	Orange	Yellow	Red	Orange
Zjednoczone Królestwo (WLS)	Yellow	Orange	Orange	Yellow	Red	Orange
Zjednoczone Królestwo (NIR)	Yellow	Orange	Orange	Yellow	Red	Orange
Zjednoczone Królestwo (SCT)	Yellow	Red	Green	Yellow	Red	Orange
Albania	Red	Orange	Red	Red	Yellow	Orange
Bośnia i Hercegowina	Orange	Green	Red	Red	Yellow	Orange
Szwajcaria	Yellow	Green	Green	Orange	Green	Orange
Islandia	Red	Green	Green	Red	Green	Yellow
Liechtenstein	Yellow	Green	Green	Orange	Yellow	Green
Czarnogóra	Red	Green	Green	Red	Green	Orange
Macedonia Północna	Orange	Green	Red	Red	Green	Red
Norwegia	Yellow	Yellow	Green	Orange	Green	Green
Serbia	Orange	Green	Red	Red	Green	Red
Turcja	Red	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Green

Źródło: Eurydice.

Jeśli chodzi o rozkład geograficzny wyników, to brak wyraźnego wzoru, który ma zastosowanie do wszystkich wymiarów. Niemniej jednak w przypadku kilku wskaźników – informacja i poradnictwo, transfer świadczeń pieniężnych oraz wsparcie dla studentów ze środowisk defaworyzowanych – kraje Europy Południowo-Wschodniej mają znacznie gorsze wyniki niż kraje położone w innych częściach kontynentu. Z kolei kraje Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej mają dobre wyniki w zakresie przygotowania językowego.

Biorąc pod uwagę fakt, że niniejszy raport jest drugim wydaniem *Tablicy wyników mobilności*, można wyciągnąć wnioski dotyczące postępu, jaki został poczyniony od roku akademickiego 2015/16. Poniższa analiza rozpoczyna się od wskaźników wykazujących największy postęp od roku 2015/16 do 2018/19, a kończy omówieniem obszarów, w których wprowadzono mniej reform lub były one mniej znaczące.

Wiele systemów edukacji dokonało postępu w odniesieniu do uznawania kwalifikacji. Turcja wdrożyła nową legislację wprowadzającą automatyczne uznawanie kwalifikacji dla wszystkich krajów EOSW. Estonia, Łotwa i Litwa poprawiły swoją pozycję dzięki podpisaniu i wejściu w życie bałtyckiego międzyrządowego porozumienia na temat wzajemnego uznawania kwalifikacji. Ponadto, biorąc pod uwagę fakt, że obecnie decyzje w zakresie uznawalności są podejmowane w ciągu czterech miesięcy w Zjednoczonym Królestwie, cztery systemy edukacji w tym kraju znajdują się już w kategorii pomarańczowej, a nie czerwonej.

W odniesieniu do wskaźnika dotyczącego studentów defaworyzowanych, pomimo że zmiana definicji tego wskaźnika nie pozwala na bezpośrednie porównanie obu wydań *Tablicy wyników mobilności studentów*, należy odnotować, że kilka systemów wprowadziło nowe działania w celu wspierania udziału tej grupy osób uczących się w programach mobilności edukacyjnej. Trzy systemy (Francja, Austria i Słowenia) zdefiniowały nowe cele ilościowe, Łotwa wprowadziła celowe stypendia na mobilność, a w Rumunii od roku akademickiego 2015/2016 możliwe jest przenoszenie stypendiów socjalnych.

Podobnie od roku 2015/2016 zmienił się punkt ciężkości w definicji wskaźnika dotyczącego uznawania efektów uczenia się, co nie pozwala na dokonanie bezpośredniego porównania między oboma okresami odniesienia. Jednakże kilka krajów wymaga obecnie od agencji zapewniania jakości systematycznego monitorowania stosowania systemu ECTS na podstawie zapisów *Przewodnika dla użytkowników systemu ECTS* z 2015 r. Oznacza to, że w ciągu ostatnich lat zaszły tam ważne zmiany.

Sytuacja jest bardziej zróżnicowana w przypadku wskaźnika dotyczącego informacji i poradnictwa. Z jednej strony pięć systemów wprowadziło nowe działania i dzięki temu zostały przeniesione do wyższej kategorii. Chorwacja, Węgry i Finlandia obecnie systematycznie ewaluują spersonalizowane usługi; na Litwie i w Norwegii uruchomiono nowe centralne portale internetowe. Z drugiej strony cztery systemy edukacji Zjednoczonego Królestwa realizują mniej działań w tym obszarze w porównaniu z rokiem akademickim 2015/16. Scentralizowane portale internetowe z informacjami skierowanymi do studentów nie są już dostępne w systemach edukacji Zjednoczonego Królestwa.

Jeśli chodzi o przenoszenie stypendiów i kredytów, większość systemów pozostała w tej samej kategorii, w której znajdowały się w pierwszym wydaniu *Tablicy wyników mobilności studentów*. Malta i Rumunia to jedyne kraje, które poinformowały o zmianach prawnych mających na celu wspieranie transferu krajowych stypendiów.

Nie odnotowano też znaczących zmian w odniesieniu do wskaźnika dotyczącego przygotowania językowego. Jednakże, pozostając w tej samej kategorii, niektóre kraje wdrożyły od roku 2015/2016 reformy w zakresie uczenia się języków obcych. Większość tych reform dotyczyła obniżenia wieku rozpoczynania obowiązkowej nauki języków obcych, co oznacza, że ekspozycja uczniów na języki obce została zwiększona.

Ogólnie rzecz biorąc, o ile w niektórych obszarach *Tablicy wyników mobilności studentów* poczyniono wyraźny postęp, to nadal jest miejsce na lepsze wykorzystanie wspólnych europejskich instrumentów prawnych, umów, w tym m.in. zapisów *Strategii Lizbońskiej dot. uznawania kwalifikacji*, ram kwalifikacji i dokumentów wspierających system ECTS w celu poprawy przejrzystości oraz budowania zaufania pomiędzy systemami edukacji. Ponadto wydaje się, że pomimo iż instytucje szkolnictwa wyższego posiadają znaczną autonomię we wdrażaniu rozwiązań wynikających z polityki, w europejskich systemach edukacji brakuje często monitorowania na poziomie systemowym działań sprzyjających mobilności, w tym oferowania przez uczelnie spersonalizowanych usług w dziedzinie informacji, poradnictwa, zwiększania udziału studentów defaworyzowanych w mobilności, wdrażania systemu ECTS i praktyk w zakresie uznawalności. Lepszy monitoring tych zagadnień przyczyniłby się do uzyskania przez osoby odpowiedzialne za podejmowanie decyzji informacji na temat przeszkód w mobilności, co pozwoliłoby na tworzenie polityki bardziej przyjaznej mobilności.

BIBLIOGRAFIA

EHEA Pathfinder Group on Automatic Recognition (2014), *Report by the EHEA Pathfinder Group on Automatic Recognition. To present to Ministers of the European Area of Higher Education for the Bologna Ministerial Conference, 14–15 May 2015, Yerevan, Armenia.* [pdf] www.ehea.info/media.ehea.info/file/2015_Yerevan/72/3/EHEA_Pathfinder_Group_on_Automatic_Recognition_January_2015_613723.pdf [dostęp: 19.07.2019].

Komisja Europejska (2012), *First European Survey on Language Competences: Executive Summary.* [pdf] www.surveylang.org/media/ExecutivesummaryoftheESLC_210612.pdf [dostęp: 25.02.2016].

Komisja Europejska (2014), *Erasmus Impact Study: Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions.* Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Komisja Europejska (2015), *Przewodnik dla użytkowników systemu ECTS, 2015* Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej. [pdf] ec.europa.eu/education/ects/users-guide/docs/ects-users-guide_en.pdf [dostęp: 2.08.2019].

Komisja Europejska (2019), *Studying abroad – benefits and unequal uptake.* Science for Policy Briefs, Joint Research Centre. [pdf] ec.europa.eu/jrc/en/page/fairness-policy-briefs-series-182382#studying_abroad [dostęp: 19.07.2019].

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2015), *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report.* Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2016), *Tablica wyników mobilności studentów. Uwarunkowania studiowania za granicą.* Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2018a), *National Student Fee and Support Systems in European Higher Education – 2018/19.* Eurydice Facts and Figures. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2018b), *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report.* Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2019a), *Kluczowe dane dotyczące wczesnej edukacji i opieki w Europie – Wydanie 2019.* Report Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice (2019b), *Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe – 2018/19.* Eurydice – Facts and Figures. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Flisi, S., Sánchez-Barrioluengo, M. (2018) *Learning Mobility II: An estimation of the benchmark.* Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Hauschildt, K., Vögtle, E.M., Gwość, C. (2018) *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Eurostudent VI 2016-2018: Synopsis of Indicators.* Edited by DZHW (German Centre for Higher Education Research and Science Studies). Bielefeld: W. Bertelsmann.

King, R., Findlay, A., Ahrens, J. (2010), *International student mobility literature review*. Report to HEFCE, and co-funded by the British Council, UK National Agency for Erasmus. [pdf] sro.sussex.ac.uk/id/eprint/12011/1/KingFindlayAhrens_International_Student_Mobility_Literature_Review.pdf [dostęp: 12.09.2019].

UNESCO Institute for Statistics (2012). *International Standard Classification of Education ISCED 2011*. Montreal: UNESCO-UIS.

GLOSARIUSZ

Automatyczne uznawanie kwalifikacji: prawo osoby posiadającej dyplom potwierdzający uzyskanie kwalifikacji na danym poziomie, wydany w danym kraju, do ubiegania się o przyjęcie na studia na kolejnym etapie kształcenia w innym kraju bez konieczności przechodzenia oddzielnej procedury uznawalności. Nie narusza to prawa danej instytucji szkolnictwa wyższego lub właściwych władz do ustanowienia zestawu kryteriów ewaluacji i naboru na dane studia. Nie narusza też prawa do sprawdzenia, czy kwalifikacje są autentyczne ⁽⁵⁶⁾.

Cele ilościowe: cele liczbowe określone przez władze najwyższego szczebla, wyrażone jako odsetek studentów (lub pewnych kategorii studentów), którzy biorą udział w programach mobilności edukacyjnej.

Dokumenty uzupełniające stosowane w systemie ECTS: ułatwiają one stosowanie punktów ECTS i podnoszą jakość tego procesu. Dokumenty te obejmują: Katalog przedmiotów, Porozumienie o programie studiów/praktyki, Wykaz osiągnięć (zaliczeń) i Zaświadczenie o odbyciu praktyki (Komisja Europejska 2015: 12).

Efekty uczenia się: „określają, co osoba ucząca się będzie wiedzieć, rozumieć oraz umieć zrobić po zakończeniu procesu uczenia się. Osiągnięcie efektów uczenia się należy weryfikować z zastosowaniem procedur opartych na jasnych i przejrzystych kryteriach. Efekty uczenia się (kształcenia) są przypisane do poszczególnych jednostek edukacyjnych i programów jako całości. Są one również stosowane w europejskich i krajowych ramach kwalifikacji w celu opisanie poziomu poszczególnych kwalifikacji” (Komisja Europejska 2015: 72).

Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego (EOSW): został on utworzony w marcu 2010 r., w dziesiątą rocznicę Deklaracji bolońskiej, podczas Konferencji Ministerialnej w Budapeszcie i Wiedniu. Utworzenie EOSW stanowi ukoronowanie dekady prac nad wdrażaniem procesu bolońskiego. EOSW miał gwarantować większą porównywalność, kompatybilność i spójność systemów szkolnictwa wyższego w Europie. Obecnie EOSW obejmuje 48 państw. Aby uzyskać więcej informacji, odwiedź witrynę: www.ehea.info/.

Europejski System Transferu i Akumulacji Punktów (ECTS): „System punktowy zorientowany na studenta służący do gromadzenia i przenoszenia osiągnięć (punktów zaliczeniowych), oparty na zasadzie przejrzystości procesów uczenia się, nauczania i oceniania. Jego celem jest ułatwienie projektowania, realizacji, monitorowania i ewaluacji programów studiów oraz mobilności studentów poprzez uznawanie osiągnięć i kwalifikacji oraz okresów uczenia się” (Komisja Europejska 2015: 69).

Europejskie standardy i wytyczne: czyli European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) przyjęte przez ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego w maju 2015 r. Dostępne pod adresem: www.ehea.info/media.ehea.info/file/ESG/00/2/ESG_2015_616002.pdf.

Grant/stypendium: dowolna forma wsparcia finansowego ze środków publicznych, które nie podlega zwrotowi.

Inicjatywa: konkretne działanie polityczne realizowane przez rząd krajowy/regionalny w celu realizacji strategii lub zbadania określonej dziedziny polityki.

Inicjatywy/programy zakrojone na szeroką skalę: inicjatywy/programy realizowane na poziomie całego systemu edukacji lub obejmujące znaczny obszar geograficzny, a nie ograniczone do konkretnej instytucji lub lokalizacji (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2018b).

⁽⁵⁶⁾ Zalecenie Rady z 26 listopada 2018 r. w sprawie propagowania automatycznego wzajemnego uznawania kwalifikacji uzyskanych w ramach kształcenia i szkolenia na poziomie wyższym i średnim II stopnia oraz efektów uczenia się osiągniętych w okresach nauki za granicą Dz.U. C 444/01 z 10.12.2018 r.

Instytucja szkolnictwa wyższego: każda instytucja świadcząca usługi edukacyjne na poziomie szkolnictwa wyższego, jak zdefiniowano w prawie krajowym. Termin ten obejmuje prywatne i publiczne instytucje szkolnictwa wyższego, bez względu na źródła finansowania i organy zarządzające.

Język obcy: język traktowany jako „obcy” (lub nowożytny) w programie nauczania ustanowionym przez centralne władze oświatowe. Definicja ta opiera się na kryteriach edukacyjnych i nie jest związana z politycznym statusem języków. Tak więc niektóre języki traktowane z politycznego punktu widzenia jako języki regionalne lub języki mniejszości, w programie nauczania mogą być ujęte jako języki obce. W ten sam sposób niektóre języki klasyczne mogą być uważane za języki obce w niektórych programach nauczania.

Katalog przedmiotów: „Katalog przedmiotów zawiera szczegółowe, zrozumiałe i aktualne informacje na temat kształcenia w danej instytucji (informacje ogólne na temat instytucji, jej zasobów i oferowanych usług oraz szczegółowe informacje dotyczące oferty edukacyjnej). Informacje te należy udostępnić studentom zarówno przed rozpoczęciem przez nich nauki, jak i w trakcie studiów w celu umożliwienia im dokonywania właściwych wyborów i jak najefektywniejszego wykorzystania czasu. Katalog przedmiotów powinien być zamieszczony na stronie internetowej uczelni i zawierać takie informacje jak nazwa modułu/przedmiotu w języku narodowym (lub regionalnym, jeśli dotyczy) i w języku angielskim, tak by wszystkie zainteresowane strony miały do niego łatwy dostęp. Instytucja sama decyduje o formacie katalogu oraz kolejności zamieszczanych w nim informacji. Katalog powinien być opublikowany na tyle wcześnie, aby studenci mieli czas na podjęcie decyzji związanych z ich planami edukacyjnymi” (Komisja Europejska 2015: 67).

Konwencja lizbońska o uznawaniu kwalifikacji: Konwencja o uznawaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Regionie Europejskim została opracowana przez Radę Europy i UNESCO i przyjęta w 1997 r. w Lizbonie. Konwencja ma na celu zapewnienie, że kwalifikacje uzyskane w jednym z krajów europejskich są uznawane w innym. Aby uzyskać więcej informacji, odwiedź witrynę: www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/LRC_en.asp.

Kredyt: forma zwrotnej pomocy finansowej. Modele kredytów studenckich mogą różnić się pod wieloma względami, takimi jak plany spłaty, poziom dotowania, koszty, jakie są pokrywane, zasady kwalifikowalności itd. Kredyt studencki jest dotowany w przypadku, gdy rząd pokrywa część kosztów. Dotacja może przybrać formę gwarancji rządowej, wówczas kredyty studenckie są gwarantowane lub zabezpieczone przez rząd przed ryzykiem braku spłaty i strat. Kredyty prywatne bez gwarancji publicznej nie zostały uwzględnione w niniejszym raporcie.

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Wykształcenia (ISCED): została opracowana, aby ułatwić porównywanie danych statystycznych i wskaźników dotyczących edukacji w skali międzynarodowej, na podstawie uzgodnionych na poziomie międzynarodowym, ujednoczonych definicji. Klasyfikacja ISCED obejmuje wszystkie zorganizowane i stałe możliwości kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, niezależnie od instytucji czy organizacji je zapewniających lub formy, w jakiej są realizowane. Pierwsze dane statystyczne sklasyfikowane na podstawie nowej klasyfikacji (ISCED 2011) zostały zebrane w roku 2014 (tekst i definicje na podstawie UNESCO Institute for Statistics 2011).

ISCED 0: Wczesna edukacja i opieka

Poziom ISCED 0 odnosi się do programów wczesnej edukacji i opieki, które zawierają komponent edukacyjny. Programy te mają na celu rozwijanie umiejętności społeczno-emocjonalnych niezbędnych do uczestnictwa w edukacji szkolnej i społeczeństwie. Rozwijają one również niektóre z umiejętności potrzebnych do osiągnięcia gotowości szkolnej i przygotowują dzieci do podjęcia nauki w szkole podstawowej.

ISCED 1: Szkolnictwo podstawowe

Szkolnictwo podstawowe zapewnia nauczanie i działania edukacyjne mające na celu wykształcenie podstawowych umiejętności w zakresie czytania, pisania i matematyki (tj. umiejętność czytania, pisania i liczenia). Zapewnia podstawową wiedzę o niewielkim stopniu specjalizacji, jeśli w ogóle.

ISCED 2: Szkolnictwo średnie I stopnia

Kształcenie na tym poziomie zazwyczaj ma na celu zapewnienie podstawy dla uczenia się przez całe życie i rozwoju osobistego oraz przygotowanie uczniów do dalszego kształcenia. Kształcenie na tym poziomie zwykle zasadza się na programie nauczania, który obejmuje poszczególne przedmioty, w ramach których wprowadzane są teoretyczne zagadnienia obejmujące szeroki zakres tematów.

ISCED 3: Szkolnictwo średnie II stopnia

Kształcenie na tym poziomie ma na celu uzupełnienie wykształcenia średniego, przygotowanie do szkolnictwa wyższego i/lub zapewnienie umiejętności potrzebnych w pracy zawodowej. Przebiega w podziale na odrębne przedmioty obejmujące bardziej specjalistyczną i pogłębioną wiedzę. Oferta kształcenia jest bardziej zróżnicowana i obejmuje więcej opcji i ścieżek kształcenia.

ISCED 4: Szkolnictwo policealne

Kształcenie na tym poziomie bazuje na wykształceniu średnim i ma na celu zapewnienie wiedzy i umiejętności przygotowujących uczniów do wejścia na rynek pracy i/lub rozpoczęcia studiów wyższych. Oferta kształcenia skierowana jest do absolwentów szkół średnich II stopnia (poziom ISCED 3), którzy chcą poszerzyć swoje umiejętności i zwiększyć zakres dostępnych możliwości podjęcia pracy lub dalszego kształcenia. Programy kształcenia na tym poziomie nie są znacznie bardziej zaawansowane niż te na poziomie szkół średnich II stopnia, dlatego są klasyfikowane poniżej poziomu szkolnictwa wyższego.

ISCED 5: Szkolnictwo wyższe (krótki cykl)

Kształcenie na poziomie ISCED 5 obejmuje także krótki cykl kształcenia, który ma na celu zapewnienie uczestnikom fachowej wiedzy, umiejętności i kompetencji, które mają zazwyczaj charakter praktyczny, przygotowujący do zawodu i wejścia na rynek pracy. Takie programy kształcenia mogą również prowadzić do dalszego kształcenia na poziomie wyższym (ISCED 5).

ISCED 6: Studia licencjackie lub równorzędne

Kształcenie na poziomie ISCED 6 prowadzi do uzyskania tytułu licencjata lub równorzędnych kwalifikacji na poziomie średnio zaawansowanym. Programy kształcenia na tym poziomie zwykle zasadzają się na teorii, lecz mogą również zawierać komponenty praktyczne; przekazywana wiedza bazuje na najnowszych badaniach i/lub najlepszej praktyce zawodowej. Programy kształcenia na poziomie ISCED 6 zazwyczaj są realizowane przez uniwersytety i inne instytucje szkolnictwa wyższego.

ISCED 7: Studia magisterskie lub równorzędne

Kształcenie na poziomie ISCED 7 prowadzi do uzyskania tytułu magistra lub równorzędnych kwalifikacji na poziomie zaawansowanym. Kształcenie na tym poziomie może obejmować znaczący komponent badawczy, jednak nie prowadzi do uzyskania tytułu doktora. Programy na tym poziomie zasadzają się na teorii, lecz mogą również zawierać elementy praktyczne; przekazywana wiedza bazuje na najnowszych badaniach i/lub najlepszej praktyce zawodowej. Programy kształcenia na tym poziomie zazwyczaj są realizowane przez uniwersytety i inne instytucje szkolnictwa wyższego.

ISCED 8: Studia doktoranckie lub równorzędne

Kształcenie na poziomie ISCED 8 prowadzi do uzyskania tytułu doktora lub równorzędnych kwalifikacji o charakterze badawczym. Programy kształcenia na poziomie ISCED 8 obejmują zaawansowaną wiedzę i prowadzenie badań autorskich i są realizowane wyłącznie przez instytucje szkolnictwa wyższego prowadzące badania, takie jak m.in. uniwersytety. Studia doktoranckie mogą mieć profil akademicki lub zawodowy.

Mobilność edukacyjna: fizyczne przekroczenie granic państwowych między krajem pochodzenia a krajem przeznaczenia, mające na celu uczestnictwo w działaniach edukacyjnych w szkolnictwie wyższym.

Mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów: mobilność studenta w celu realizacji pełnego programu studiów zagranicą (poziom ISCED od 5 do 8) i uzyskania dyplomu ukończenia studiów wyższych.

Mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych: krótki okres kształcenia na uczelni wyższej i/lub stażu za granicą w ramach programu studiów wyższych realizowanego w instytucji macierzystej, rezultatem jest zwykle uzyskanie punktów zaliczeniowych (tj. punktów, które zostaną uznane w instytucji macierzystej).

Monitorowanie: to proces systematycznego gromadzenia danych, analizy i wykorzystywania informacji przez władze najwyższego szczebla w celu kształtowania polityki. Systematyczne monitorowanie musi obejmować mechanizmy międzyinstytucjonalnego gromadzenia danych i umożliwiać porównywalność danych między instytucjami.

Możliwość przenoszenia: możliwość transferu za granicę wsparcia udzielonego studentom w kraju pochodzenia (w EOSW) na potrzeby realizacji mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych lub mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów.

Obowiązkowa nauka języka obcego: nauka języka obcego jest obowiązkowa, kiedy jest on nauczany jako jeden z obowiązkowych przedmiotów w programie nauczania ustanowionym przez centralne władze oświatowe. Wszyscy uczniowie muszą uczyć się tego przedmiotu. Łączny czas trwania obowiązkowej nauki języków obcych jest liczony od początku nauki w przedszkolu do końca kształcenia w szkole średniej drugiego stopnia (poziom ISCED 0 do 3). W większości krajów okres ten wykracza poza koniec obowiązkowej edukacji. W takich przypadkach nauka języków obcych jest jednak traktowana jako obowiązkowa, jeśli jest wymagana od wszystkich uczestniczących w niej uczniów.

Ograniczenia możliwości przenoszenia: dodatkowe wymogi, z których wynika, że stypendia i kredyty są przenoszone tylko pod pewnymi warunkami, np.:

- do niektórych krajów (np. przenoszenie tylko w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego – nie całego EOSW),
- w określonych ramach czasowych,
- w odniesieniu do niektórych programów studiów (np. tylko programy niedostępne w systemie krajowym),
- w przypadku określonych programów wymiany (np. możliwość przenoszenia ograniczona do uznanych programów, takich jak Erasmus+).

Porozumienie o programie studiów/praktyki: „Formalne porozumienie trzech stron, których dotyczy mobilność – studenta, uczelni wysyłającej i uczelni przyjmującej (lub organizacji/przedsiębiorstwa przyjmującego) – którego celem jest ułatwienie organizacji, realizacji i uznania punktów zaliczeniowych uzyskanych w trakcie mobilności. Trzy strony podpisują porozumienie przed rozpoczęciem okresu mobilności; ma ono służyć jako gwarancja dla studenta, że osiągnięcia i przypisane im punkty zaliczeniowe uzyskane w trakcie mobilności zostaną przeniesione” (Komisja Europejska 2015: 72).

Promotorzy mobilności: osoby, które mają doświadczenie w nauce za granicą lub które były pośrednio zaangażowane w studia za granicą (nauczyciele, rodziny itp.) i które mogą inspirować oraz motywować inne osoby, aby również wzięły udział w mobilności.

Przenoszenie punktów zaliczeniowych: „to proces polegający na uzyskaniu osiągnięć w danym kontekście (w ramach jednego programu, instytucji) i przedstawieniu ich do uznania w innym formalnym kontekście w celu uzyskania kwalifikacji. Punkty zaliczeniowe przyznawane studentom w ramach jednego programu mogą być przenoszone między instytucjami i akumulowane w ramach innego programu prowadzonego przez tę samą lub inną instytucję. Przenoszenie punktów zaliczeniowych stanowi klucz do udanej mobilności studentów. Instytucje, wydziały i instytuty mogą zawierać odpowiednie porozumienia, które gwarantują automatyczne uznawanie i przenoszenie punktów” (Komisja Europejska 2015: 68).

Status społeczno-ekonomiczny: miara sytuacji społeczno-ekonomicznej danej osoby lub rodziny w porównaniu z innymi osobami, z uwzględnieniem poziomu dochodów, wykształcenia lub wykonywanego zawodu. Studenci ze środowisk o niskim statusie społeczno-ekonomicznym często znajdują się w niekorzystnej sytuacji i są niedostatecznie reprezentowani w szkolnictwie wyższym.

Strategia/plan działania na najwyższym szczeblu: dokument dotyczący ważnego obszaru polityki, zwykle opracowany przez rząd krajowy/regionalny. Określa konkretne cele, które powinny zostać osiągnięte i/lub szczegółowe działania, jakie należy podjąć w określonym terminie w celu pomyślnego osiągnięcia celu ogólnego.

Studenci przyjeżdżający: odnosi się do studentów, którzy przyjeżdżają do danego kraju, aby odbyć studia.

Studenci wyjeżdżający: odnosi się do studentów, którzy wyjeżdżają, aby studiować w innym kraju.

Studenci/Osoby uczące się ze środowisk defaworyzowanych: to osoby, które mogą doświadczać trudności w nauce lub w osiąganiu dobrych wyników w nauce z powodu niekorzystnych okoliczności, w których się znajdują, a na które nie mają wpływu. Należą do nich trudna sytuacja ekonomiczno-społeczna danej osoby lub rodziny, a także trudności wynikające z niepełnosprawności. Grupy te są często niedostatecznie reprezentowane w szkolnictwie wyższym.

Tabela rozkładu ocen: przedstawia sposób stosowania skali ocen w danej instytucji krajowej lub zagranicznej, zarówno w ramach systemów opartych na swobodnym dostępie do kształcenia, jak i systemów prowadzących selekcję kandydatów. Tabele rozkładu ocen umożliwiają porównanie ocen podobnej grupy studentów (grupy odniesienia w innej instytucji). W tabelach przedstawiono statystyczny rozkład ocen pozytywnych (od zaliczających w górę) przyznawanych na każdym kierunku studiów w danej instytucji” (Komisja Europejska 2015: 71).

Władze centralne: najwyższy szczebel władz odpowiedzialnych za edukację w danym kraju, zazwyczaj odnosi się do władz na szczeblu krajowym (władze państwowe), natomiast w Belgii, Niemczech, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii *Communautés, Länder, Comunidades Autónomas* oraz zdecentralizowane organy administracji są odpowiedzialne lub dzielą się odpowiedzialnością z władzami państwowymi za wszystkie lub większość obszarów związanych z edukacją. Dlatego te organy administracji są traktowane jako władze centralne w obszarach, za które są odpowiedzialne, natomiast w odniesieniu do obszarów, w których dzielą się odpowiedzialnością z władzami krajowymi (państwowymi) oba szczeble są traktowane jako władze centralne.

Wsparcie finansowe w kraju pochodzenia: dotyczy wsparcia finansowego zapewnianego studentom przez władze w kraju pochodzenia.

Wsparcie na cele mobilności: wsparcie finansowe (stypendium lub kredyt) udzielane wyłącznie na cele związane z mobilnością.

Wspólne studia: realizowane na mocy ustaleń między instytucjami szkolnictwa wyższego studia prowadzące do uzyskania wspólnego dyplomu. Poszczególne części wspólnych studiów realizowane przez studentów w instytucjach partnerskich są automatycznie uznawane przez pozostałe instytucje partnerskie. To samo odnosi się do wspólnych dyplomów (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice 2018b).

Wspólny dyplom: jednolity dokument urzędowo uznawany przez właściwe władze (krajowe lub, w stosownych przypadkach, regionalne) z co najmniej dwóch państw.

Wykaz osiągnięć (zaliczeń): Aktualny rejestr postępów studenta w nauce, zawierający: zrealizowane jednostki edukacyjne, liczbę przyznanych punktów zaliczeniowych ECTS i uzyskane oceny. Jest to dokument niezbędny do rejestrowania postępów oraz do uznawania osiągnięć w nauce, również w przypadku mobilności studentów. Większość instytucji opracowuje wykaz osiągnięć (zaliczeń), wykorzystując swoje bazy danych (Komisja Europejska 2015: 76).

Zaświadczenie o odbyciu praktyki: „Dokument wydawany przez organizację przyjmującą / przedsiębiorstwo przyjmujące po ukończeniu przez studenta praktyki, do którego można dołączać inne dokumenty (np. referencje). Dokument ten służy zapewnianiu przejrzystości i ukazywaniu wartości doświadczenia zdobytego przez studenta podczas praktyki” (Komisja Europejska 2015: 77).

Zewnętrzne zapewnianie jakości: odnosi się do procesu ewaluacji lub audytu programu studiów wyższych lub instytucji szkolnictwa wyższego przeprowadzanego przez wyspecjalizowaną jednostkę spoza instytucji. Zazwyczaj taka jednostka to agencja zapewniania jakości lub agencja akredytacyjna lub panel ekspertów powołany ad hoc przez właściwe ministerstwo. Ewaluacja obejmuje zbieranie danych, informacji i dowodów potrzebnych do przeprowadzenia oceny w odniesieniu do uzgodnionych standardów.

ZAŁĄCZNIK I: STRATEGIE I CELE ZWIĄZANE Z MOBILNOŚCIĄ EDUKACYJNĄ

Bazując na porozumieniach zawartych w 2009 roku w kontekście procesu bolońskiego ⁽⁵⁷⁾, Rada Unii Europejskiej przyjęła w 2011 roku europejski benchmark (poziom odniesienia) w dziedzinie mobilności edukacyjnej w szkolnictwie wyższym ⁽⁵⁸⁾. Ten wspólny cel stanowi, że „do roku 2020 średnio co najmniej 20% osób kończących studia wyższe w UE powinno mieć za sobą okres nauki lub szkolenia za granicą związany ze studiami wyższymi (w tym praktyki zawodowe), odpowiadający co najmniej 15 punktem ECTS lub trwający co najmniej trzy miesiące”. Podczas gdy państwa członkowskie UE zobowiązały się do osiągnięcia europejskiego poziomu odniesienia, poszczególne państwa członkowskie mogą zdecydować, w jaki sposób przyczynią się do osiągnięcia postępów w realizacji wspólnego celu. Niemniej jednak państwa zarówno w UE, jak i w EOSW ⁽⁵⁹⁾ zachęca się do przyjmowania strategii na rzecz mobilności lub internacjonalizacji szkolnictwa wyższego, a także celów na szczeblu krajowym.

Załącznik I przedstawia informacje na temat tych strategii i celów ilościowych na poziomie krajowym, aby ukazać szerszy kontekst polityki krajowej w odniesieniu do wskaźników jakościowych przedstawionych w *Tabeli wyników*.

Strategie mobilności edukacyjnej

Mobilność edukacyjna jest złożonym obszarem polityki obejmującym kwestie związane z informacją i doradztwem dla studentów, nauką języków obcych, zapewnianiem wsparcia finansowego dla studentów, uznawaniem efektów uczenia się, wydawaniem wiz, zakwaterowaniem, ustaleniami kadrowymi, a także niezliczone kwestie prawne związane ze szkolnictwem wyższym i jego instytucjami. W celu zapewnienia skuteczności polityki konieczne jest dobre planowanie i koordynacja. Strategie i strategiczne plany działania pomagają nadać kierunek i zapewniają, że wszystkie zainteresowane strony rozumieją cele oraz zadania polityki, jak również środki niezbędne do ich realizacji. Strategie mogą również zawierać przepisy zapewniające monitorowanie postępów i dotrzymanie terminów.

Większość systemów edukacji posiada strategię dotyczącą mobilności edukacyjnej, choć znaczna liczba krajów (13) nie przyjęła takiej strategii. Na Rysunku I.1 przedstawiono rodzaje strategii przyjętych przez państwa europejskie: strategie poświęcone mobilności, strategie internacjonalizacji obejmujące mobilność oraz szersze strategie edukacyjne, które obejmują również mobilność edukacyjną.

Siedem systemów edukacji (Wspólnota Flamandzka Belgii, Królestwo Niderlandów, Austria i wszystkie cztery systemy Zjednoczonego Królestwa) przyjęło strategię poświęconę mobilności. Około jedna czwarta wszystkich systemów posiada strategię internacjonalizacji, w której mobilność jest uważana za ważny wymiar (pozostałe wymiary obejmują zazwyczaj internacjonalizację programów nauczania, uczenie się cyfrowe oraz budowanie strategicznych partnerstw i tworzenie możliwości współpracy międzynarodowej). W pozostałych 14 systemach, położonych głównie w Europie wschodniej, mobilność edukacyjna jest obszarem priorytetowym zintegrowanym z szerszymi strategiami w dziedzinie edukacji – zazwyczaj dotyczącymi szkolnictwa wyższego, ale czasami także z szerszymi strategiami w dziedzinie edukacji.

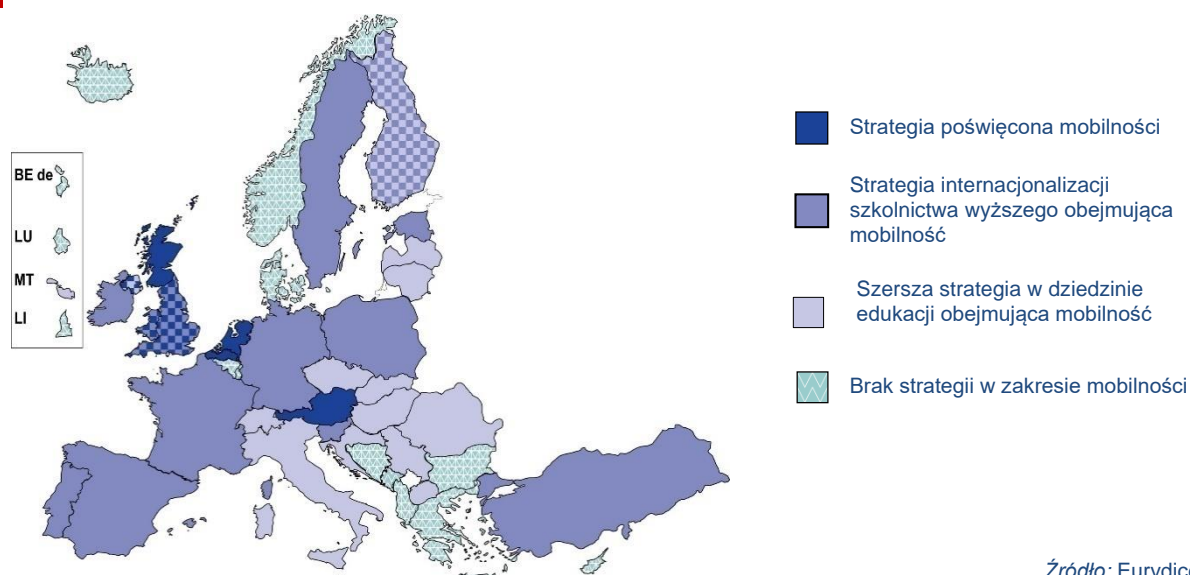

⁽⁵⁷⁾ The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28–29 April 2009.

⁽⁵⁸⁾ Konkluzje Rady z 20 grudnia 2011 r. w sprawie poziomu odniesienia w dziedzinie mobilności edukacyjnej. Dz.U. C372, 20.12.2011.

⁽⁵⁹⁾ Mobility for Better Learning: Mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area (EHEA 2014: 1).

Rysunek I.1: Strategie centralne dotyczące mobilności edukacyjnej, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Większość krajów, z wyjątkiem Portugalii, Rumunii i Zjednoczonego Królestwa (Szkocji), uwzględnia w swoich strategiach zarówno mobilność studentów wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających. Strategia w Portugalii obejmuje wyłącznie mobilność studentów przyjeżdżających, natomiast Rumunia i Zjednoczone Królestwo (Szkocja) wyznaczyły cele wyłącznie w zakresie mobilności studentów wyjeżdżających.

Treść krajowych strategii mobilności studentów wyjeżdżających zasadniczo odzwierciedla priorytetowe obszary interwencji podkreślone w Zaleceniu Rady z 2011 roku ⁽⁶⁰⁾: informacje i wskazówki dla studentów dotyczące mobilności zewnętrznej, wsparcie finansowe, a także uznawanie punktów zaliczeniowych i dyplomów. Ponadto kilka krajów (Czechy, Litwa, Węgry, Królestwo Niderlandów, Słowacja, Szwecja i Serbia) również wskazuje na wspólne programy, które opracowują i wdrażają jako ważne narzędzie promowania mobilności – zarówno studentów wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających. Hiszpania, Węgry i Królestwo Niderlandów wspominają o włączeniu „okien mobilności” ⁽⁶¹⁾ do swoich programów szkolnictwa wyższego jako środka promowania mobilności.

Tam, gdzie mobilność edukacyjna jest częścią strategii internacjonalizacji szkolnictwa wyższego, większy nacisk kładzie się zazwyczaj na mobilność studentów przyjeżdżających oraz na rozwój strategiczny potrzebny do przyciągnięcia zagranicznych studentów do instytucji w kraju. Niektóre z powszechnie wymienianych cech tych strategii to:

- podniesienie jakości usług związanych z przyjęciem studentów zagranicznych (np. Wspólnota Flamandzka Belgii, Hiszpania, Francja i Słowacja);
- działania marketingowe na rzecz systemu i instytucji szkolnictwa wyższego prowadzone za granicą, w tym za pośrednictwem absolwentów zagranicznych lub innych sieci (np. Irlandia, Polska, Słowacja, Finlandia i Szwecja);
- dostosowanie programu nauczania do potrzeb studentów zagranicznych, co czyni go bardziej międzynarodowym (np. Wspólnota Flamandzka Belgii, Irlandia, Hiszpania i Polska);
- zapewnienie możliwości nauki języka kraju przyjmującego (np. Hiszpania, Francja, Słowenia i Słowacja);
- oferowanie stypendiów studentom zagranicznym (np. Wspólnota Flamandzka Belgii, Francja i Portugalia);
- uproszczenie ram prawnych dotyczących przyjazdu i pobytu (np. Hiszpania, Francja i Serbia).

⁽⁶⁰⁾ Zalecenie Rady z 28 czerwca 2011 r. „Mobilna młodzież” – promowanie mobilności edukacyjnej młodych ludzi. Dz.U. C 199, 07.07.2011, C199/4.

⁽⁶¹⁾ Okno mobilności to okres zarezerwowany dla międzynarodowej mobilności studentów, który jest wpisany w program nauczania danego programu studiów (Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2018b).

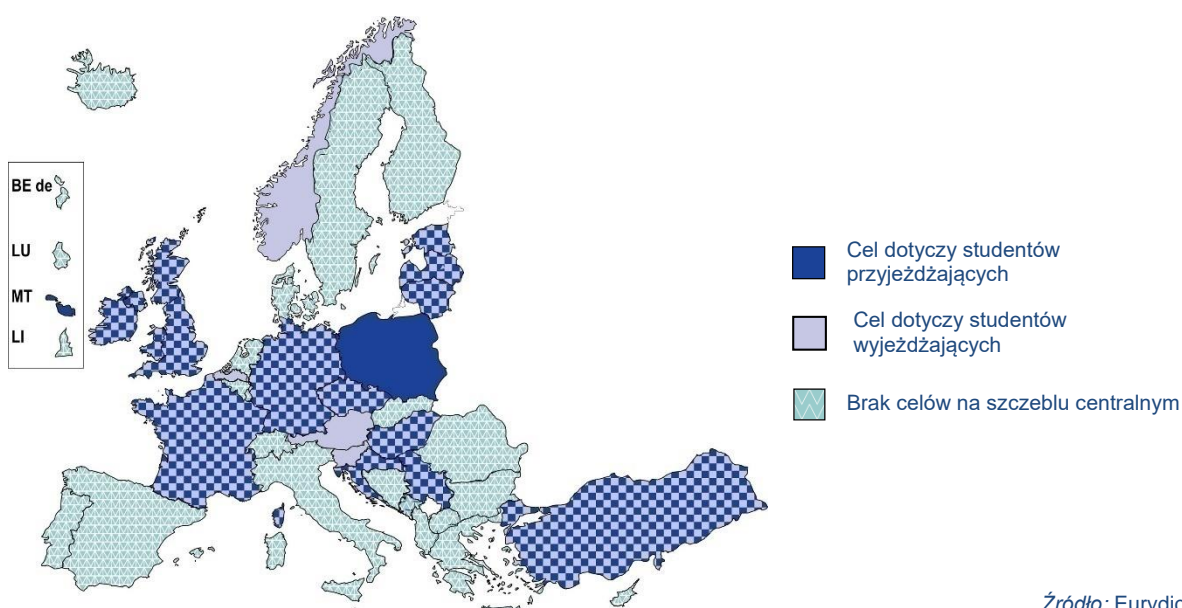
Cele ilościowe w zakresie mobilności edukacyjnej

Ustanowienie krajowych celów ilościowych w zakresie mobilności edukacyjnej świadczy o zaangażowaniu władz najwyższego szczebla w zwiększanie udziału studentów w mobilności międzynarodowej. Cele te mogą być różne. Na przykład mogą one odnosić się do określonego rodzaju mobilności (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych lub realizacji pełnego programu studiów) lub kierunku mobilności (studenci przyjeżdżający lub wyjeżdżający). Populacja docelowa może być różna – może obejmować wszystkich studentów lub określone grupy docelowe, na przykład studentów z defaworyzowanych grup. Cele krajowe mogą być określane w odniesieniu do studentów lub absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności edukacyjnej. Liczby te mogą być również podawane w wartościach bezwzględnych (łącznie liczba) lub względnych (wartości procentowe). Wszystkie te rodzaje celów zostały wzięte pod uwagę w tej części opracowania, z wyjątkiem tych, które odnoszą się do studentów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, ponieważ takie cele krajowe zostały omówione w rozdziale 4. W niniejszym załączniku uwzględniono jedynie cele długoterminowe, natomiast roczne plany mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych ustalane w ramach krajowych planów pracy w programie Erasmus+ nie zostały uwzględnione.

Rysunek I.2 pokazuje, że władze najwyższego szczebla określiły mierzalne cele krajowe dotyczące mobilności w mniej niż połowie systemów szkolnictwa wyższego. W 14 z tych systemów wyznaczono cele dotyczące zarówno mobilności studentów wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających. We Wspólnocie Flamandzkiej Belgii, Austrii, Słowenii i Norwegii cele ilościowe zostały zdefiniowane tylko w odniesieniu do mobilności studentów wyjeżdżających w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, podczas gdy na Malcie i w Polsce zostały one ustalone tylko w odniesieniu do studentów przyjeżdżających.

W 22 systemach nie wyznaczono żadnego celu ilościowego. Może to oznaczać brak priorytetu politycznego w tej dziedzinie, ale może również wskazywać na to, że mobilność jest już na wysokim poziomie. Na przykład w Luksemburgu nie określono ilościowego celu w zakresie mobilności, ale wszystkie programy studiów licencjackich realizowane w tym kraju obejmują obowiązkowy semestr za granicą. W Królestwie Niderlandów nie obowiązuje obecnie żaden cel krajowy, ponieważ poprzedni cel w zakresie mobilności studentów wyjeżdżających został osiągnięty w 2018 r. W Rumunii nie zostały wyznaczone długoterminowe cele w zakresie mobilności edukacyjnej, ale władze najwyższego szczebla corocznie planują liczbę studentów zagranicznych, którzy mają zostać przyjęci przez instytucje szkolnictwa wyższego w tym kraju.

Rysunek I.2: Cele ilościowe w zakresie mobilności edukacyjnej w szkolnictwie wyższym, 2018/19

Źródło: Eurydice.

System edukacji	Studenci wyjeżdżający		Studenci przyjeżdżający	
	Cel ilościowy	Data osiągnięcia celu	Cel ilościowy	Data osiągnięcia celu
Wspólnota Flamandzka Belgii ⁽⁶²⁾	33% absolwentów powinno uczestniczyć w mobilności w trakcie studiów wyższych (studia lub praktyki zawodowe), uzyskując minimum 10 punktów ECTS	2020	-	
Czechy ⁽⁶³⁾	Co najmniej 10% absolwentów studiów licencjackich i magisterskich powinno uczestniczyć w co najmniej 14-dniowej mobilności (studia lub praktyki zawodowe)	2020	Co najmniej 10 000 zagranicznych studentów rocznie powinno przyjechać w celu realizacji okresu nauki trwającego co najmniej 14 dni	Rocznie (2016-2020)
Niemcy ⁽⁶⁴⁾	50% wszystkich absolwentów szkół wyższych powinno mieć doświadczenie w zakresie mobilności	2020	350 000 studentów zagranicznych	2020
	1/6 wszystkich absolwentów szkół wyższych powinna była mieć doświadczenie w zakresie mobilności i uzyskać co najmniej 15 punktów ECTS			
Estonia ⁽⁶⁵⁾	10% wszystkich absolwentów szkół wyższych w Estonii powinno mieć doświadczenie mobilności	2020	10% wszystkich studentów realizujących pełny program studiów powinno pochodzić z zagranicy	2020
Irlandia ⁽⁶⁶⁾	Zwiększenie liczby studentów Erasmus+ w szkolnictwie wyższym do 4400	2020	Wzrost liczby międzynarodowych studentów w szkolnictwie wyższym do 44 000	2019/20
Francja ⁽⁶⁷⁾	Podwojenie liczby francuskich absolwentów, którzy uczestniczyli w co najmniej dwumiesięcznej mobilności podczas studiów wyższych	2025	Podwojenie liczby studentów przyjeżdżających	2025
Chorwacja ⁽⁶⁸⁾	Mobilność studentów wyjeżdżających na poziomie 10%	2020	Mobilność studentów przyjeżdżających na poziomie 5% (zarówno semestr mobilny, jak i mobilność w celu uzyskania dyplomu)	2020
Łotwa ⁽⁶⁹⁾	20% wszystkich absolwentów szkół wyższych powinno mieć doświadczenie mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych	2020	2% całkowitej liczby studentów to studenci zagraniczni przyjeżdżający w celu uzyskania punktów zaliczeniowych	2020
	2548 studentów biorących udział w semestrach mobilnych rocznie		8% całkowitej liczby studentów to studenci zagraniczni przyjeżdżający w celu uzyskania dyplomu	
Litwa ⁽⁷⁰⁾	Stosunek studentów przyjeżdżających i wyjeżdżających na semestr mobilny w krajach objętych Procesem Bolońskim powinien wynosić 1:2	2020	Stosunek studentów przyjeżdżających i wyjeżdżających na semestr mobilny w krajach objętych Procesem Bolońskim powinien wynosić 1:2	2020
Węgry ⁽⁷¹⁾	Wzrost do 20% odsetka studentów studiujących lub odbywających praktykę zawodową za granicą przez minimum 3 miesiące lub wartość 15 punktów ECTS	2023	Zwiększenie liczby studentów zagranicznych w węgierskim szkolnictwie wyższym do 40 000 w danym roku akademickim	2023
Malta ⁽⁷²⁾	-		5000 studentów zagranicznych, którzy płacą czesne	2020

⁽⁶²⁾ *Brains on the Move! Plan działania na rzecz mobilności w roku 2013*, bit.ly/3ctHcWW.

⁽⁶³⁾ *Plan strategiczny na lata 2016–2020*, bit.ly/3pNrWaU.

⁽⁶⁴⁾ *Strategia DAAD 2020*, bit.ly/3pAdSS5.

⁽⁶⁵⁾ *Estońska strategia uczenia się przez całe życie*, www.hm.ee/sites/default/files/estonian_lifelong_strategy.pdf.

⁽⁶⁶⁾ *Międzynarodowa strategia edukacyjna na lata 2016–2020*, bit.ly/2MHujO9.

⁽⁶⁷⁾ *Stratégie nationale de l'enseignement supérieur* (StraNES), 2015, bit.ly/36u7O6i.

⁽⁶⁸⁾ *Strategia w zakresie edukacji, nauki i technologii* (Dziennik Urzędowy 124/2014), narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html.

⁽⁶⁹⁾ *Wytyczne dotyczące rozwoju edukacji w latach 2014–2020*, m.likumi.lv/doc.php?id=266406.

⁽⁷⁰⁾ Rząd Republiki Litewskiej. Uchwała w sprawie zatwierdzenia krajowego programu rozwoju studiów, badań naukowych i eksperymentalnych (społeczno-kulturalnych) w latach 2013–2020, www.smm.lt/uploads/documents/en_smm/SMTEP_programa_FINAL_EN.pdf.

⁽⁷¹⁾ *Zmiana tempa – Węgierska strategia w zakresie szkolnictwa wyższego*, bit.ly/3anaMdJ.

⁽⁷²⁾ *Further and Higher Education Strategy 2020*, bit.ly/3ow6wxD.

System edukacji	Studenci wyjeżdżający		Studenci przyjeżdżający	
	Cel ilościowy	Data osiągnięcia celu	Cel ilościowy	Data osiągnięcia celu
Austria ⁽⁷³⁾	Co roku 30–35% wszystkich absolwentów szkół wyższych powinno mieć doświadczenie w zakresie mobilności	2025	-	
	120 000 austriackich studentów Erasmusa+ do 2021 r.			
Polska	-		5% wszystkich studentów polskich uczelni to studenci zagraniczni studiujący w Polsce przynajmniej przez rok	2020
Słowenia ⁽⁷⁴⁾	5% wszystkich absolwentów studiów I i II stopnia powinno mieć doświadczenie w zakresie mobilności	2020	-	
Zjednoczone Królestwo – Anglia, Irlandia Północna i Szkocja ⁽⁷⁵⁾	Podwojenie z 6,6% do 13,2% odsetka studentów studiów pierwszego stopnia zamieszkałych w Zjednoczonym Królestwie i studiujących w pełnym wymiarze godzin w ramach studiów wyższych, którzy uczestniczyli w mobilności w ramach studiów wyższych	2020	Zwiększenie całkowitej liczby studentów zagranicznych decydujących się na studia w Zjednoczonym Królestwie do 600 000 rocznie	2030
Zjednoczone Królestwo – Walia ⁽⁷⁶⁾	Podwojenie z 6,6% do 13,2% odsetka studentów studiów pierwszego stopnia zamieszkałych w Zjednoczonym Królestwie i studiujących w pełnym wymiarze godzin, którzy uczestniczyli w mobilności w ramach studiów wyższych Podwojenie liczby studentów walijskich, którzy wyjeżdżają za granicę w ramach studiów (obecnie 2%) do końca obecnej kadencji rządu (maj 2021 r.)	2020/21		
Norwegia ⁽⁷⁷⁾	20% absolwentów norweskich uczelni odbędzie semestr mobilny w ramach studiów lub stażu	2020	-	
Serbia ⁽⁷⁸⁾	Co najmniej 20% studentów powinno odbyć semestr mobilny za granicą	2020	Co najmniej 10% studentów studiujących w Serbii powinno pochodzić z zagranicy	2020
Turcja ⁽⁷⁹⁾	Zwiększenie liczby studentów wyjeżdżających z 25 000 do 30 000 w ciągu najbliższych czterech lat	2021/22	30 000 studentów zagranicznych realizujących pełny program studiów	2021/22

W tabeli do Rysunku I.2 przedstawiono przegląd krajowych celów w zakresie mobilności edukacyjnej studentów przyjeżdżających i wyjeżdżających w 21 systemach szkolnictwa wyższego. Cele te wyrażone są w ten sam sposób, jak w dokumentach krajowych, tak więc nie są bezpośrednio porównywalne, ale można wskazać pewne wzorce.

⁽⁷³⁾ Hochschulmobilitätsstrategie des BMWFW zur Förderung transnationaler Mobilität an österreichischen Universitäten, Fachhochschulen und Privatuniversitäten, 2017, bmbwf.gv.at/fileadmin/user_upload/wissenschaft/publikationen/HMS_FINAL.pdf.

⁽⁷⁴⁾ Strategia internacjonalizacji słoweńskiego szkolnictwa wyższego w latach 2016–2020, (www.uni-lj.si/study/news/strategy/) oraz Strategia – plan działania w zakresie internacjonalizacji słoweńskiego szkolnictwa wyższego w latach 2016–2018 (eng.cmeplus.si/wp-content/uploads/2015/08/Akciski-nacrt-2016-2018_ANG-WEB.pdf).

⁽⁷⁵⁾ UK Strategy for Outward Student Mobility 2017–2020, bit.ly/3csW3AI; International Education Strategy: Global Potential, Global Growth, bit.ly/3ajpS45.

⁽⁷⁶⁾ Secretary for Education, oświadczenie ustne: International Student Mobility, 28 listopada 2018 r., gov.wales/oral-statement-international-student-mobility;

UK Strategy for Outward Student Mobility 2017–2020, bit.ly/3csW3AI; International Education Strategy: Global Potential, Global Growth, bit.ly/2NNdUrL.

⁽⁷⁷⁾ Meld. St. 16 (2016–2017). Kultur for kvalitet i høyere utdanning, bit.ly/3oAE7GS.

⁽⁷⁸⁾ Strategia na rzecz rozwoju edukacji do 2020 r., www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/STRATEGIJA-OBRAZOVANJA.pdf.

⁽⁷⁹⁾ Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2018–2022, 2017, www.yok.gov.tr/Documents/AnaSayfa/Yuksekokretimde_Uluslararasılaşma_Strateji_Belgesi_2018_2022.pdf.

Dziewiętnaście systemów szkolnictwa wyższego wyznaczyło cele w zakresie mobilności studentów wyjeżdżających. Spośród nich trzy kraje (Estonia, Łotwa i Słowenia) określiły konkretne cele w zakresie mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Cele innych krajów odnoszą się bardziej ogólnie do okresów mobilności spędzonych za granicą, nie określając, czy mają one na celu uzyskanie punktów zaliczeniowych, czy też realizację pełnego programu studiów. Zakłada się zatem, że cele te obejmują oba rodzaje mobilności.

Sześć systemów (Wspólnota Flamandzka Belgii, Czechy, Niemcy, Łotwa, Austria i Norwegia) skupia się na absolwentach, którzy powinni uczestniczyć w mobilności podczas studiów. Wszystkie one, z wyjątkiem Francji, określają swój cel w kategoriach względnych – to znaczy w formie odsetka absolwentów, którzy powinni byli uczestniczyć w mobilności edukacyjnej podczas studiów wyższych. Jednak systemy te różnią się nie tylko pod względem odsetka absolwentów, którzy powinni mieć doświadczenie mobilności edukacyjnej, ale także pod względem długości okresu mobilności lub liczby uzyskanych punktów zaliczeniowych ECTS. Niemcy wyznaczają tu najwyższy cel procentowy – do 2020 r. połowa absolwentów szkół wyższych powinna uczestniczyć w mobilności edukacyjnej. Wspólnota Flamandzka Belgii określiła cel, który wynosi 33%. Jeśli chodzi o okres mobilności, cztery systemy edukacji (Wspólnota Flamandzka Belgii, Czechy, Niemcy i Francja) ustaliły albo minimalny czas trwania wynoszący od 14 dni do dwóch miesięcy, albo liczbę punktów zaliczeniowych ECTS wynoszącą od 10 do 15.

Jedenaście krajów używa terminu „studenci”, a nie „absolwenci” w definicji krajowych celów w zakresie mobilności. Mogą one odnosić się do liczb bezwzględnych (Irlandia, Łotwa, Austria i Turcja) lub wartości procentowych (Estonia, Chorwacja, Węgry, Litwa, Słowenia, Zjednoczone Królestwo – Walia i Serbia). Co ciekawe, prawie w żadnym z tych krajów nie określono czasu trwania mobilności. Jedynym wyjątkiem są Węgry, które uściślają, że do 2023 r. 20% studentów powinno studiować lub odbywać staż za granicą przez minimum trzy miesiące lub uzyskać 15 punktów ECTS.

Łotwa i Austria wyznaczyły sobie podwójne cele w zakresie mobilności studentów wyjeżdżających. Określają one zarówno odsetek absolwentów, jak i liczbę studentów, którzy powinni uczestniczyć w mobilności. Ponadto Litwa jest jedynym krajem, który łączy oba cele w zakresie mobilności (wyjazdowej i przyjazdowej), a nawet wskazuje kraje: stosunek studentów przyjeżdżających i wyjeżdżających na semestr mobilności w krajach uczestniczących w procesie bolońskim powinien wynosić 1:2.

W przypadku krajów, które przyjęły strategię internacjonalizacji, celem jest zazwyczaj przyciągnięcie zagranicznych studentów do szkół wyższych. Jak pokazano w tabeli pod Rysunkiem I.2, 17 systemów wyznaczyło cele w zakresie mobilności studentów przyjeżdżających. Kraje rzadko określają rodzaj mobilności (w celu uzyskania punktów zaliczeniowych lub realizacji całego okresu studiów), której cel miałby dotyczyć. Jedynie w Estonii, na Łotwie i w Turcji cele w zakresie mobilności studentów przyjeżdżających dotyczą realizacji całego programu studiów, a w Czechach i na Łotwie uzyskania punktów zaliczeniowych. Tu należy również zauważyć, że tylko dwa kraje wyznaczyły minimalny czas trwania mobilności studentów przyjeżdżających. Do 2020 roku Polska zamierza przyjmować 5% cudzoziemców, którzy pozostają w kraju przez co najmniej rok. W latach 2016–2020 Czechy planują przyjmować co najmniej 10 000 studentów zagranicznych rocznie, którzy będą realizować mobilności krótkoterminowe trwające co najmniej 14 dni.

Żaden z krajowych celów w zakresie mobilności studentów przyjeżdżających nie odnosi się konkretnie do absolwentów. Od każdego przyjeżdżającego studenta oczekuje się, że ukończy studia w kraju przyjmującym, ale oczekiwania te nie są wyraźnie określone w celach krajowych. Może to mieć wpływ na sposób, w jaki monitorowane są cele.

Cele dotyczące mobilności studentów przyjeżdżających są zawsze określane jako liczba lub odsetek studentów uczestniczących w mobilności przyjazdowej. W większości przypadków są one definiowane w wartościach bezwzględnych, tzn. jako liczba studentów przyjeżdżających (Czechy, Niemcy, Irlandia,

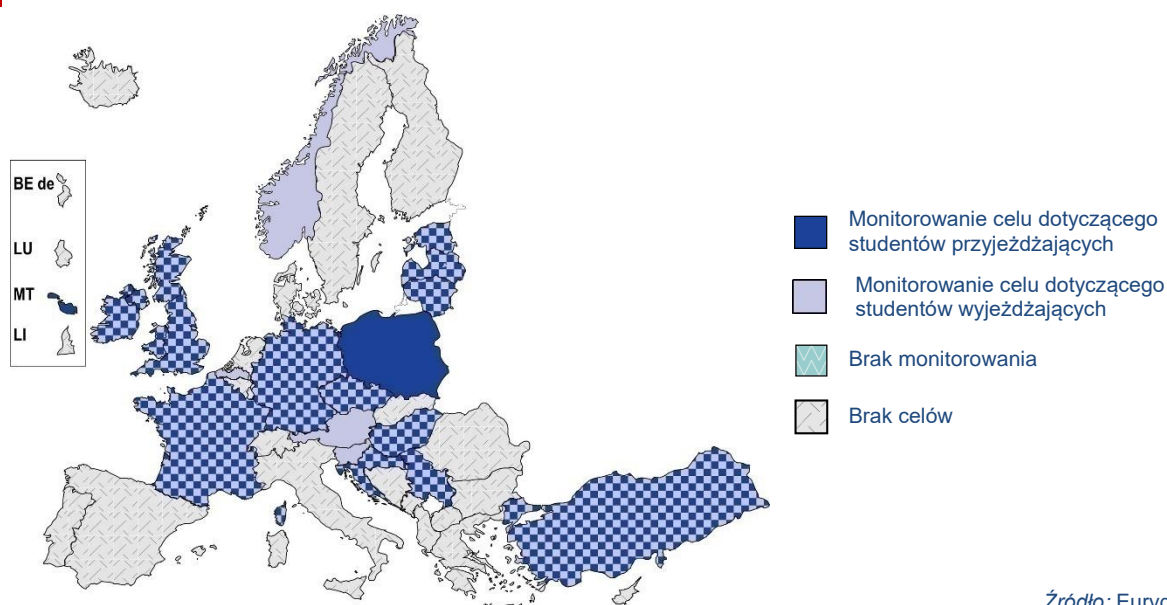
Węgry, Malta, Zjednoczone Królestwo – Anglia, Walia i Irlandia Północna oraz Turcja). Cztery kraje (Estonia, Łotwa, Polska i Serbia) wiążą jednak krajowy cel w zakresie mobilności studentów przyjeżdżających z całkowitą liczbą studentów w ich systemie szkolnictwa wyższego i określają go jako odsetek całkowitej populacji studentów. Na przykład do 2020 r. studenci zagraniczni realizujący pełen program studiów powinni stanowić 10% wszystkich studentów w Estonii, a na Łotwie i w Serbii studenci zagraniczni powinni stanowić 10% całkowitej liczby studentów.

Monitorowanie celów w zakresie mobilności

Podczas gromadzenia informacji na temat postępów w realizacji celów krajowych, władze najwyższego szczebla mogą wprowadzić systemy monitorowania. Poza dostarczaniem danych na temat aktualnej sytuacji, systemy monitorowania mogą dostarczyć informacji do dalszych analiz oraz oceny adekwatności i skuteczności polityki.

Na Rysunku I.3 pokazano, które systemy edukacji monitorują postępy w realizacji celów mobilności edukacyjnej. We wszystkich systemach, które opracowały cele krajowe, władze prowadzą monitoring.

Rysunek I.3: Monitorowanie celów ilościowych w zakresie mobilności w szkolnictwie wyższym, 2018/19

Źródło: Eurydice.

Można zaobserwować trzy sposoby monitorowania. Po pierwsze, we Wspólnocie Flamandzkiej Belgii⁽⁸⁰⁾, w Czechach⁽⁸¹⁾, w Polsce⁽⁸²⁾ i w Zjednoczonym Królestwie⁽⁸³⁾ centralna baza danych o szkolnictwie wyższym jest wykorzystywana do gromadzenia danych administracyjnych dotyczących mobilności z instytucji szkolnictwa wyższego. Na przykład baza danych w Zjednoczonym Królestwie gromadzi dane dotyczące czasu trwania, lokalizacji, programu i rodzaju mobilności (studia lub staż) w trzech systemach szkolnictwa wyższego.

Po drugie, we Francji dane dotyczące mobilności są zbierane od instytucji szkolnictwa wyższego w ramach umów wykonawczych między instytucjami szkolnictwa wyższego a odpowiedzialnymi

⁽⁸⁰⁾ Actieplan studentenmobiliteit, onderwijs.vlaanderen.be/nl/actieplan-studentenmobiliteit?

⁽⁸¹⁾ SIMS – Sdružené informace matric studentů (Associated Students Matrix), sims.msmt.cz/Default.aspx?pozadovanaStranka=Default.aspx.

W Czechach oprócz bazy danych ministerstwo odpowiedzialne za edukację wymaga od instytucji szkolnictwa wyższego przekazywania co roku danych dotyczących mobilności.

⁽⁸²⁾ Baza danych POLON, polon.nauka.gov.pl/polon/.

⁽⁸³⁾ Higher Education Statistics Agency (HESA), www.hesa.ac.uk/collection/c18051/a/mobility.

organami najwyższego szczebla. Instytucje szkolnictwa wyższego co roku dostarczają dane organom najwyższego szczebla na podstawie konkretnych, wcześniej zdefiniowanych wskaźników efektywności w zakresie mobilności.

Po trzecie, monitorowanie może być prowadzone w kontekście monitorowania i ewaluacji związanej z wdrażaniem głównych strategii dotyczących mobilności studentów w szkolnictwie wyższym. Takie główne podejście jest stosowane w Estonii, na Łotwie, w Austrii, Słowenii i Serbii. Szwajcaria informuje, że monitoruje przepływy studentów, ale nie jest to związane z celem krajowym.

Gromadzenie danych może odbywać się w różnych odstępach czasu. W kilku systemach dane dotyczące mobilności są zbierane dorocznie, szczególnie w systemach, które mają scentralizowaną bazę danych lub zawarły umowy wykonawcze z instytucjami szkolnictwa wyższego. Jeżeli gromadzenie danych jest związane z realizacją strategii na szczeblu centralnym, sprawozdania z monitoringu mogą być sporządzane rządziej. Tak jest na przykład w przypadku oceny śródkresowej odpowiednich strategii w Austrii i Serbii.

ZAŁĄCZNIK II: STYPENDIA CELOWE NA REALIZACJĘ MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ

O ile dla osób uczących się ważne jest, by ich krajowe stypendia lub kredyty mogły być przenoszone i wykorzystywane do celów mobilności (analiza przedstawiona w Rozdziale 3), równie istotna może być dostępność celowego wsparcia finansowego przeznaczonego bezpośrednio na realizację mobilności edukacyjnej. Takie wsparcie może być udzielane jako uzupełnienie transferu świadczeń pieniężnych lub tam, gdzie świadczenia nie są dostępne, zamiast nich⁽⁸⁴⁾.

Podobnie jak w przypadku wsparcia analizowanego w Rozdziale 3, dodatkowe wsparcie mobilności może być zapewnione w formie stypendium lub kredytu lub jako połączenie obu tych form. Każda z tych możliwości może mieć wpływ na decyzję studenta o podjęciu studiów za granicą, ale niniejszy załącznik koncentruje się na bezzwrotnej pomocy finansowej (tj. stypendiach), czyli formie wsparcia, która najbardziej przyczynia się do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa finansowego studenta.

W załączniku podzielonym na w trzy części przeanalizowano stypendia przeznaczone na realizację mobilności. Część pierwsza przedstawia ogólny przegląd krajowych stypendiów przeznaczonych bezpośrednio na realizację mobilności. W części drugiej i trzeciej zawarto dalsze szczegółowe informacje na temat każdego rodzaju stypendium przeznaczonego odpowiednio na mobilność wyjazdową i przyjazdową.

Stypendia przeznaczone na realizację mobilności: przegląd ogólny

Stypendia przeznaczone na realizację mobilności edukacyjnej przyznawane w ramach programu Erasmus+ niewątpliwie stanowią jeden z głównych czynników sprzyjających rozwojowi mobilności studentów europejskich⁽⁸⁵⁾. W całej Europie realizowane są ponadto inne programy stypendialne wspierające mobilność edukacyjną. Praktycznie niemal wszystkie państwa europejskie zawarły dwustronne porozumienia w sprawie mobilności edukacyjnej z państwami w Europie lub poza nią. Często przewidują one wsparcie finansowe dla mobilnych studentów studiujących w kraju objętym porozumieniem. Istnieje również szereg umów wielostronnych między krajami europejskimi⁽⁸⁶⁾ lub między krajami europejskimi a krajami spoza Europy⁽⁸⁷⁾. Oprócz stypendiów wspierających mobilność edukacyjną przyznawanych w ramach programów dwustronnych i wielostronnych istnieją również krajowe stypendia wspierające mobilność, które są określane, kontrolowane i zarządzane przez krajowe władze najwyższego szczebla i są finansowane lub współfinansowane z krajowych źródeł publicznych. Rysunek II.1 koncentruje się na takich krajowych stypendiach i przedstawia, kraje europejskie, które oferują taki rodzaj wsparcia i rodzaje mobilności, które są nim objęte – wyjazdowa i/lub przyjazdowa.

Jak wynika z rysunku, większość krajów europejskich oferuje krajowe stypendia przeznaczone bezpośrednio na cele związane z mobilnością. Stypendia przeznaczone na mobilność wyjazdową, czyli wsparcie finansowe dla studentów wyjeżdżających, są stosowane w ponad dwóch trzecich analizowanych systemów szkolnictwa wyższego. Stypendia przeznaczone na mobilność przyjazdową,

---

⁽⁸⁴⁾ Więcej szczegółów na temat możliwości przenoszenia wsparcia krajowego przedstawiono w Rozdziale 3.

⁽⁸⁵⁾ Patrz Rysunek III.2 w załączniku 3 przedstawiający dane dotyczące mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych z podziałem na rodzaje programów mobilności (programy UE a inne programy).

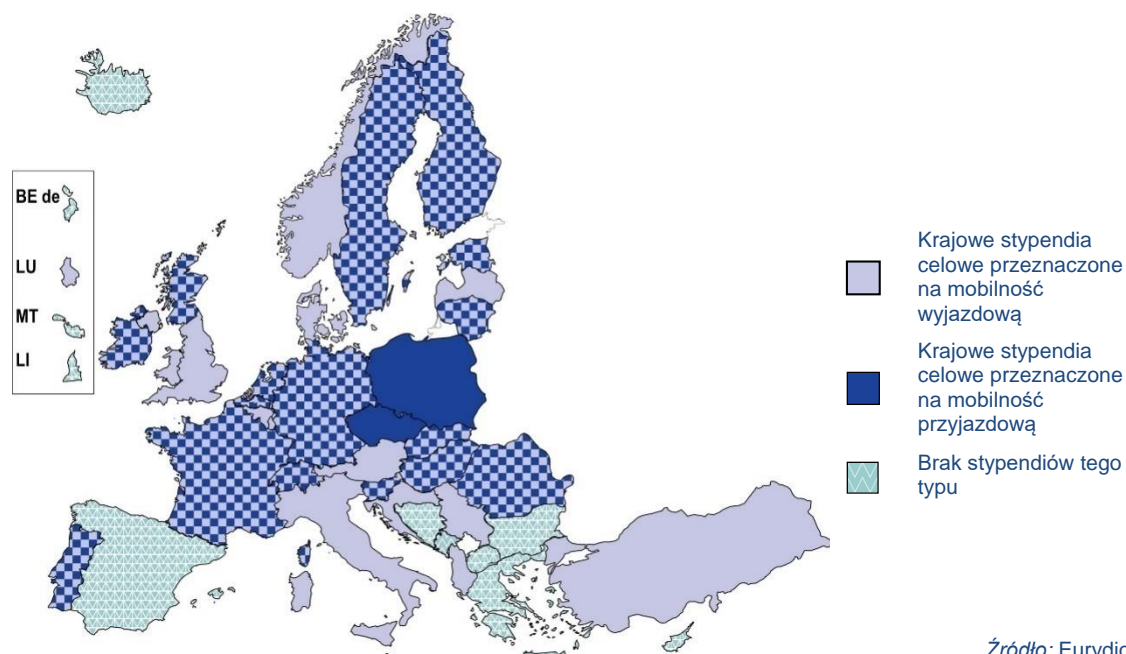
⁽⁸⁶⁾ Główne międzynarodowe programy europejskie to Nordplus Higher Education (program mobilności dla studentów studiów licencjackich i magisterskich w krajach skandynawskich i bałtyckich), Central European Exchange Program for University Studies – CEEPUS (program zapewniający wsparcie uczestnictwa we wspólnych programach studiów w regionie Europy Środkowej) oraz Wyszehradzki program stypendialny (wspierający studentów studiów magisterskich i podyplomowych w krajach Grupy Wyszehradzkiej, tj. w Republice Czeskiej, na Węgrzech, w Polsce i Słowacji, oraz w krajach Bałkanów Zachodnich i w krajach Partnerstwa Wschodniego).

⁽⁸⁷⁾ Jednym z przykładów wielostronnej współpracy między państwami europejskimi a państwami spoza Europy jest program North2North, w ramach którego przyznawane są stypendia na mobilność studentów w ramach konsorcjum Uniwersytetu Arktycznego (w skład konsorcjum wchodzi ponad 100 uniwersytetów). W programie uczestniczą kraje nordyckie, Rosja, Kanada i Stany Zjednoczone.

które mają na celu przyciągnięcie zagranicznych studentów do danego kraju, są mniej rozpowszechnione i dostępne w około połowie systemów.

Zazwyczaj mobilność wyjazdowa i przyjazdowa objęte są oddzielnymi programami stypendialnymi – jednym lub kilkoma obejmującymi mobilność wyjazdową i jednym lub kilkoma dotyczącymi mobilności przyjazdowej. Są jednak kraje, w których stosuje się jeden program, w ramach którego zapewniane jest dofinansowanie obu rodzajów mobilności. Na przykład system programów stypendialnych prowadzony w Królestwie Niderlandów ma na celu wspieranie zarówno mobilności wyjazdowej, jak i przyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych poza Europejskim Obszarem Gospodarczym (EOG). Oprócz tego programu Królestwo Niderlandów przyznaje dalsze stypendia przeznaczone na mobilność wyjazdową i przyjazdową, w tym stypendium *VSBfonds Beurs*, które przeznaczone jest na mobilność wyjazdową (w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i realizacji pełnego programu studiów) studentów studiów podyplomowych. Innym przykładem programu obejmującego zarówno mobilność wyjazdową, jak i przyjazdową jest finansowany przez Szwajcarię Szwajcarsko-Europejski Program Mobilności, który ma na celu zrekompensowanie braku uczestnictwa tego kraju w programie Erasmus+.

Rysunek II.1: Dostępność celowych stypendiów krajowych przeznaczonych na mobilność (studenci wyjeżdżający i przyjeżdżający), 2018/19

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Na rysunku przedstawiono dostępność krajowych stypendiów celowych wspierających mobilność, tj. stypendiów definiowanych, monitorowanych i zarządzanych przez krajowe władze najwyższego szczebla oraz finansowanych lub współfinansowanych z krajowych źródeł publicznych. Uwzględniono jedynie programy stypendiów, które są realizowane na poziomie całego kraju lub dużego obszaru geograficznego. Uwzględnione wsparcie obejmuje studentów studiów pierwszego i/lub drugiego stopnia, wraz ze studentami innych stopni lub bez nich (tzn. wsparcie ukierunkowane wyłącznie na studentów studiów krótkiego cyklu lub uczestnictwo doktorantów nie jest uwzględniane).

Na Rysunku nie przedstawiono: stypendiów przyznawanych w ramach programu Erasmus+ (natomiast krajowe stypendia uzupełniające program Erasmus+ są uwzględnione); stypendiów przyznawanych w ramach dwustronnych umów międzyrządowych; wielostronnych programów stypendialnych obejmujących kilka państw europejskich lub państwa europejskie i państwa spoza Europy; stypendiów obejmujących wyłącznie określone kierunki studiów (np. szkolenia dla nauczycieli); stypendiów, które nie są przeznaczone na mobilność w celu uzyskania dyplomu (np. stypendiów przeznaczonych na udział w konkursach dla studentów uczelni wyższych za granicą, kursach letnich, stażach lub praktykach zawodowych).

W krajach, w których nie są dostępne krajowe stypendia na mobilność wyjazdową i/lub przyjazdową, studenci mogą nadal korzystać ze wsparcia mobilności zapewnianego w ramach innych programów. Jak zaznaczono wyżej, studenci mogą uczestniczyć w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych w ramach programu Erasmus+ lub mogą korzystać z wielu różnych umów dwustronnych i wielostronnych otwierających możliwości mobilności edukacyjnej finansowanej ze środków publicznych. Ponadto granty

na mobilność mogą być udzielane przez władze poniżej szczebla krajowego. Na przykład w Hiszpanii wszystkie uprawnienia dotyczące stypendiów są przekazywane Wspólnotom Autonomicznym, co oznacza, że na poziomie całego kraju nie funkcjonuje żaden system stypendiów. Niemniej jednak administracje oświatowe Wspólnot Autonomicznych przyznają stypendia na wspieranie mobilności edukacyjnej, zwłaszcza mobilności wyjazdowej. Wsparcie może być również inicjowane i zarządzane przez same instytucje szkolnictwa wyższego. W Czechach, na przykład, instytucje szkolnictwa wyższego otrzymują od władz centralnych w ramach budżetu ogólnego środki finansowe przeznaczone na współpracę międzynarodową. Chociaż instytucje posiadają autonomię w korzystaniu z tych środków według własnego uznania (tj. niekoniecznie w celu udzielania stypendiów przeznaczonych na mobilność), większość z nich wykorzystuje je w celu zapewnienia dodatkowych świadczeń pieniężnych (uzupełniających stypendia przeznaczone na mobilność wyjazdową) na wspieranie mobilności w ramach programu Erasmus+. Instytucje mogą również otrzymywać dalsze środki finansowe przeznaczone na projekty, w tym środki na dofinansowanie mobilności edukacyjnej studentów wyjeżdżających, w ramach programów rozwojowych realizowanych na szczeblu ministerialnym.

Opierając się na przeglądzie przedstawionym na Rysunku II.1, w pozostałej części niniejszego rozdziału przedstawiono dalsze szczegóły dotyczące krajowych stypendiów wspierających mobilność wyjazdową i przyjazdową.

Krajowe stypendia celowe wspierające mobilność wyjazdową

Krajowe stypendia na mobilność wyjazdową różnią się znacznie w zależności od kraju. Obejmują one różne kraje przeznaczenia i są ukierunkowane na różne rodzaje mobilności lub kategorie studentów. Jedno ze spostrzeżeń wynikających z analiz jest takie, że niewielka liczba stypendiów przeznaczonych na mobilność wyjazdową ma charakter powszechny, biorąc pod uwagę wszystkie kryteria, tj. kraje, których dotyczy, typ mobilności (w celu uzyskania punktów zaliczeniowych lub dyplomu) i/lub profil beneficjentów. Na przykład:

Norwegia oferuje kilka rodzajów stypendiów wspierających mobilność, w tym stypendia na pokrycie czesnego, które są dostępne zarówno w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i realizacji pełnego programu studiów. Stypendia na pokrycie czesnego nie są ograniczone do konkretnych krajów (choć nie mają zastosowania do krajów nordyckich). W roku akademickim 2017/18 około 15 500 studentów (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i dyplomu łącznie) otrzymało stypendium na pokrycie czesnego.

Krajowe stypendia na wyjazdy zagraniczne często nakładają pewne ograniczenia co do krajów przeznaczenia (np. obejmują tylko kraje spoza programu Erasmus+ lub przeciwnie ograniczają się tylko do krajów w Europie), z dodatkowymi obostrzeniami lub bez nich:

We **Wspólnocie Flamandzkiej Belgii** dostępne są stypendia wspierające mobilność do krajów spoza programu Erasmus+. Stypendia te są dostępne dla studentów na poziomach 5, 6 lub 7 flamandzkiej struktury ramowej kwalifikacji. Mobilność musi trwać od jednego miesiąca (minimum 5 punktów zaliczeniowych) do 12 miesięcy i musi obejmować studia, staż lub badania na potrzeby pracy licencjackiej lub magisterskiej. Nabór studentów ma miejsce w instytucjach szkolnictwa wyższego.

W **Niemczech** w ramach programu DAAD zapewniane są roczne stypendia na wizyty studyjne za granicą. Celem programu jest zapewnienie studentom możliwości zdobycia międzynarodowego doświadczenia w nauce za granicą przez dłuższy okres. Wnioski mogą składać studenci wszystkich kierunków studiów pierwszego i drugiego stopnia. Wyłączeniu podlegają pobyty zagraniczne w krajach objętych programem Erasmus+.

W **Holandii** holenderski program stypendialny wspiera mobilność studentów w celu realizacji części programu (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych), odbycia stażu lub prowadzenia badań poza EOG.

W **Szwajcarii** w ramach Szwajcarsko-Europejskiego Programu Mobilności przyznawane są stypendia dla studentów (pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia) studiujących w szwajcarskich instytucjach szkolnictwa wyższego, którzy w ramach każdego stopnia studiów mogą spędzić do 12 miesięcy w zagranicznej instytucji szkolnictwa wyższego. Wszystkie 34 kraje uczestniczące w programie Erasmus+ są objęte tym programem. Stypendia (około 300 EUR/miesiąc) mogą być wykorzystane na pokrycie dodatkowych kosztów (podróży i zakwaterowania) związanych z okresem studiów zagranicą. Ten sam program przewiduje również stypendia na mobilność studentów przyjeżdżających.

Jak pokazują niektóre z powyższych przykładów, nie wszystkie stypendia na mobilność wyjazdową obejmują zarówno mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i dyplomu. Mówiąc dokładniej, prawie we wszystkich krajach, w których dostępne są krajowe granty na mobilność wyjazdową, są one przeznaczone na mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych⁽⁸⁸⁾, a tylko w około połowie z tych krajów stypendia dotyczą również mobilności w celu uzyskania dyplomu. Innymi słowy, władze najwyższego szczebla zazwyczaj koncentrują się na dotowaniu krótkoterminowych wyjazdów studentów za granicę (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych) w ramach krajowego programu studiów, a nie długoterminowych studiów prowadzących do uzyskania tamże dyplomu ukończenia studiów wyższych. Jeśli chodzi o krótkie wizyty studyjne, wsparcie krajowe często obejmuje programy zapewniające dodatkowe (uzupełniające) dofinansowanie mobilności podejmowanej w ramach programu Erasmus+.

Stypendia na mobilność wyjazdową mogą również obejmować ograniczenia związane ze stopniem studiów, co oznacza, że wsparcie nie obejmuje studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia. Na przykład w Zjednoczonym Królestwie dostępne są granty na podróże dofinansowujące mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych za granicą, ale są one dostępne tylko dla studentów studiów pierwszego stopnia. W Królestwie Niderlandów oprócz stypendiów na mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (przyznawanych w ramach holenderskiego programu stypendialnego), które są dostępne zarówno dla studentów studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia, istnieją również stypendia finansowane w ramach programu *VSBfonds Beurs*, które są skierowane do absolwentów, tj. studentów, którzy ukończyli już studia pierwszego stopnia, rozpoczynających mobilność wyjazdową (w celu uzyskania punktów zaliczeniowych lub dyplomu). Kolejnym przykładem jest Estonia, gdzie większość stypendiów przyznawanych w celu realizacji mobilności skierowanej na uzyskanie dyplomu jest dostępna tylko dla studentów studiów powyżej pierwszego stopnia, podczas gdy stypendium na realizację mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych mogą otrzymać studenci studiów pierwszego i drugiego stopnia, oraz Serbia, gdzie jedyny dostępny krajowy program stypendiów przeznaczonych na realizację mobilności koncentruje się na mobilności w celu uzyskania dyplomu i jest skierowany do studentów studiów drugiego i trzeciego stopnia.

Dodatkowym wymiarem, który różnicuje stypendia przeznaczone na mobilność wyjazdową, jest grupa studentów, do których są one kierowane. Wszystkie krajowe stypendia na realizację mobilności określają kryteria kwalifikowalności, które różnią się poziomem nałożonych ograniczeń. Kryteria te są często powiązane z celem programu stypendialnego. Na przykład, jeżeli dane państwo zapewnia dodatkowe (uzupełniające) stypendia krajowe na realizację mobilności w ramach programu Erasmus+, kwalifikują się do niego tylko studenci uczestniczący w programie. Ponadto, jak omówiono w rozdziale 4 (patrz Rysunek 4.3), niektóre stypendia wspierające mobilność (lub konkretne linie budżetowe w ramach stypendiów wspierających mobilność) są przeznaczone specjalnie dla studentów z defaworyzowanych grup. Na przykład:

We **Francji** studenci ze środowisk o niższym statusie społeczno-ekonomicznym mogą korzystać z finansowania mobilności edukacyjnej w ramach programu AMI (*aide à la mobilité internationale*). Jest to główny rodzaj krajowego wsparcia mobilności studentów wyjeżdżających.

Węgry prowadzą projekt stypendialny Campus Mundi, który jest współfinansowany przez Unię Europejską (Europejski Fundusz Społeczny) i rząd Węgier. W ramach projektu oferowane jest dodatkowe zryczałtowane wsparcie (uzupełniające) uzależnione od statusu społecznego studentów, poziomu ich niepełnosprawności lub specjalnych potrzeb.

W **Finlandii** możliwe jest otrzymanie finansowanego ze środków krajowych stypendium przeznaczonego na mobilność edukacyjną studentów ze specjalnymi potrzebami w ramach semestru mobilności poza programem Erasmus+. Stypendia mogą być przyznane, jeśli student jest niepełnosprawny, chory lub zmaga się z sytuacją, która powoduje znaczne dodatkowe obciążenia finansowe w okresie

---

⁽⁸⁸⁾ Albania i Serbia są tu wyjątkami. W tych dwóch państwach krajowe stypendia na mobilność wyjazdową są ukierunkowane na mobilność w celu uzyskania dyplomu przez wyróżniających się studentów (zob. informacje dotyczące poszczególnych krajów w dalszej części tekstu). Nie są dostępne krajowe stypendia na mobilność wyjazdową w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

pobytu za granicą i jeśli te dodatkowe koszty nie mogą być pokryte z żadnego innego źródła. Oprócz tego wsparcia na pokrycie specjalnych potrzeb istnieją dalsze stypendia na realizację mobilności wyjazdowej (a także przyjazdowej).

W **Zjednoczonym Królestwie** oprócz grantów na pokrycie kosztów podróży (zob. powyżej) dostępne są stypendia przeznaczone na mobilność edukacyjną dla studentów ze środowisk o niskim statusie społeczno-ekonomicznym. Są one skierowane do studentów uprawnionych do różnych dodatkowych form wsparcia związanych z rozszerzeniem dostępu do szkolnictwa wyższego i odpowiadają miesięcznemu dodatkowi w wysokości 120 EUR. Ponadto studenci o znacznym stopniu niepełnosprawności lub o szczególnych specjalnych potrzebach mają prawo do dodatkowych funduszy na pokrycie kosztów związanych z pobytem za granicą.

W przeciwieństwie do wsparcia skierowanego do studentów, którzy najbardziej potrzebują pomocy finansowej, niektóre programy stypendialne opierają się na osiągnięciach studenta, tj. alokacji dodatkowych środków dla studentów osiągających wysokie wyniki w nauce lub wykazujących wybitne zdolności:

Na **Litwie** nowa forma wsparcia państwowego – Another One Hundred – wprowadzona w 2018 r. jest skierowana do litewskich studentów, którzy studiuja na najlepszych uniwersytetach na świecie (według uznanych rankingów). Wybrany kandydatom oferowane są środki finansowe na pokrycie kosztów studiów, a także pobytu za granicą. W pierwszym roku działalności programu rząd przeznaczył na ten projekt 226 000 EUR (wsparcie finansowe otrzymało 15 studentów). Budżet na rok 2019 wynosi 400 000 EUR.

Albania realizuje program Fundusz na rzecz doskonałości, który wspiera albańskich studentów studiujących i odnoszących sukcesy akademickie za granicą. Program skierowany jest do najlepszych studentów studiujących na 15 najlepszych uniwersytetach na świecie. W roku akademickim 2018/19 z programu skorzystało 38 studentów (z czego 21 to nowi wnioskodawcy).

W **Serbi** Fundusz na rzecz Młodych Talentów Republiki Serbskiej obejmuje linię budżetową, w ramach której udzielane są stypendia dla maksymalnie 500 najlepszych serbskich studentów realizujących studia magisterskie lub doktoranckie na uniwersytetach w Unii Europejskiej i krajach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), a także na wiodących światowych uniwersytetach.

Institucje szkolnictwa wyższego mogą mieć pewien zakres autonomii w określaniu (lub dostosowywaniu) kryteriów kwalifikowalności do otrzymania stypendiów na mobilność. Na przykład we Włoszech główny program stypendialny w zakresie mobilności wyjazdowej – *Fondo Giovani* – koncentruje się głównie na kryterium sytuacji społeczno-ekonomicznej studentów. Institucje szkolnictwa wyższego mogą jednak wprowadzić dodatkowe kryteria naboru do programu, w tym kryteria uwzględniające osiągnięcia studenta, przy jednoczesnym zachowaniu pierwszeństwa podejścia opartego na alokacji środków finansowych zależnie od potrzeb. Podobnie Wspólnota Francuska Belgii prowadzi Fundusz Mobilności Studentów, który jest w dużej mierze przeznaczony na współfinansowanie mobilności osób studiujących znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, uczestniczących w programie Erasmus+. Zgodnie z tym ogólnym celem każda instytucja szkolnictwa wyższego określa własne kryteria naboru, które muszą być jednak przejrzyste, udokumentowane i dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron.

Granty wspierające mobilność wyjazdową można różnicować pod względem typów kosztów, na które mogą być przeznaczone. Podczas gdy większość stypendiów może być wykorzystywana na pokrycie szeregu różnych wydatków związanych ze studiami za granicą, niektóre z nich są przeznaczone na pokrycie określonych kosztów. Na przykład Norwegia zapewnia kilka rodzajów stypendiów na wyjazdy zagraniczne, z których każdy ma na celu pokrycie różnego rodzaju wydatków: opłat za czesne za studia za granicą, kosztów podróży i opłat za kursy językowe. Zjednoczone Królestwo zapewnia stypendia na pokrycie kosztów podróży związanych z mobilnością w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Krajowe wsparcie mobilności przeznaczone na pokrycie kosztów podróży jest również dostępne w Chorwacji, gdzie jest ono skierowane do studentów uczestniczących w dwustronnych programach mobilności oraz w Środkowoeuropejskim Programie Wymiany Studiów Uniwersyteckich (CEEPUS).

Krajowe stypendia celowe wspierające mobilność przyjazdową

Jak pokazano wcześniej (patrz Rysunek II.1), krajowe stypendia wspierające mobilność przyjazdową są mniej powszechne niż stypendia przeznaczone na mobilność wyjazdową. Co więcej, charakter wsparcia mobilności przyjazdowej jest często zupełnie inny. Podczas gdy stypendia wspierające mobilność wyjazdową z reguły obejmują studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia, zwłaszcza

w odniesieniu do mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych⁽⁸⁹⁾, tak programy dotyczące mobilności przyjazdowej często skupiają się na studentach wyższych etapów studiów, jako na głównej lub jedynej grupie docelowej. Idzie to w parze z faktem, że stypendia dla studentów przyjeżdżających są często zaprojektowane tak, aby przyciągnąć najlepszych studentów z wybranych krajów. Na przykład:

We **Wspólnocie Flamandzkiej Belgii** rząd przyznaje stypendia Master Mind, które są skierowane do wybitnych zagranicznych studentów studiów drugiego stopnia. Program ma na celu promowanie Flandrii i Brukseli jako atrakcyjnych miejsc do realizacji studiów.

Rząd **Irlandii** przyznaje międzynarodowe stypendia edukacyjne (GOI-IES) w wysokości 10 000 EUR utalentowanym studentom z krajów spoza UE/EOG na roczne studia w Irlandii. Program ten stanowi część strategii pn. Irish Educated, Globalally Connected (2016–2020)⁽⁹⁰⁾. Stypendium może być wykorzystane na realizację ostatniego roku studiów licencjackich, jednego roku studiów magisterskich lub jednego roku studiów doktoranckich. Rocznie fundowanych jest około 60 miejsc.

Polska dofinansowuje program pn. Poland my First Choice, który ma na celu zachęcenie młodych, utalentowanych studentów z różnych krajów do podjęcia studiów drugiego stopnia w najlepszych polskich szkołach wyższych. Kandydaci mogą aplikować na wybrany przez siebie kierunek studiów drugiego stopnia, a także studiować w języku polskim lub innym. Decyzje w sprawie przyjęcia i warunków finansowych są podejmowane przez poszczególne instytucje szkolnictwa wyższego.

W **Zjednoczonym Królestwie – Szkocji** rząd we współpracy z uniwersytetami prowadzi program stypendialny Saltire. Program jest ukierunkowany na obszar nauki, technologii, sektora kreatywnego, opieki zdrowotnej i nauk medycznych oraz odnawialnych i czystych źródeł energii. Celem programu jest przyciągnięcie studentów studiów magisterskich z określonych krajów: Kanady, Chin, Indii, Japonii, Pakistanu i Stanów Zjednoczonych – którzy aspirują do roli wpływowych liderów w swojej przyszłej karierze zawodowej. Program zapewnia do 50 miejsc w roku akademickim. Każde stypendium o wartości 8000 GBP (około 9000 EUR) przeznaczone jest na pokrycie czesnego za jeden dowolny rok magisterskich studiów dziennych w dowolnej instytucji szkolnictwa wyższego w Szkocji.

Niektóre programy stypendiów dla studentów przyjeżdżających, choć nie koncentrują się wyraźnie na wybitnych osiągnięciach, to są skierowane również do studentów studiów drugiego stopnia, nie tylko licencjackich:

W **Czechach** rząd oferuje stypendia dla studentów z wybranych krajów rozwijających się spoza Unii Europejskiej, którzy chcą realizować studia magisterskie i doktoranckie. Studenci, którzy zdecydują się na program w języku czeskim, mają prawo do rocznego językowego kursu przygotowawczego.

Estonia prowadzi program Dora Pluss, w ramach którego przyznawane są stypendia zarówno na wyjazdy zagraniczne, jak i mobilność przyjazdową. Grupa docelowa stypendystów przyjeżdżających to studenci studiów magisterskich i doktoranckich. Program ma na celu zwiększenie odsetka zagranicznych studentów studiów drugiego stopnia w estońskim szkolnictwie wyższym oraz poprawę zdolności instytucji szkolnictwa wyższego do przyciągania studentów z zagranicy. W 2018 roku 388 zagranicznych studentów otrzymało stypendium Dora Pluss.

W **Słowacji** mobilność wyjazdowa i przyjazdowa są subsydiowane w ramach Krajowego Programu Stypendialnego Republiki Słowackiej. Stypendium w wysokości 350 EUR miesięcznie przeznaczone jest dla studentów zagranicznych uczęszczających na studia drugiego stopnia. W roku akademickim 2018/19 z programu skorzystało 28 zagranicznych studentów.

Warto odnotować, że stypendia dla studentów przyjeżdżających nie obejmują osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Żaden z badanych krajów nie zgłasza krajowego wsparcia dla studentów przyjeżdżających znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, podczas gdy takie ukierunkowane wsparcie jest dostępne w wielu krajach dla studentów wyjeżdżających (patrz Rozdział 4, Rysunek 4.3). Na przykład we Francji główny krajowy system wspierania mobilności wyjazdowej koncentruje się na studentach o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, podczas gdy wszystkie programy stypendiów dla studentów przyjeżdżających promują podejście oparte na osiągnięciach studentów.

Oprócz przyciągania najbardziej uzdolnionych studentów granty wspierające mobilność przyjazdową pełnią również inne funkcje, w tym promocję języka, kultury i tożsamości kraju przyjmującego. Niektóre programy stypendialne podkreślają powyższe aspekty, zwłaszcza te skierowane do studentów zagranicznych, których pochodzenie związane jest z krajem przyznającym stypendium. Na przykład:

⁽⁸⁹⁾ Wyjątki od tej zasady zostały przedstawione w poprzednim podrozdziale.

⁽⁹⁰⁾ <https://bit.ly/3tj5Yz4>.

Na **Litwie** państwowy program stypendialny ma na celu wspieranie mobilności studentów, wykładowców i naukowców przyjeżdżających z zagranicy. W ramach programu mogą być realizowane różne rodzaje działań, w tym kursy języka i kultury litewskiej, mobilny semestr, a także studia prowadzące do uzyskania dyplomu. Oferta skierowana jest do obcokrajowców pochodzenia litewskiego oraz studentów z wybranych krajów.

W **Polsce** stypendia w ramach Programu dla Polonii im. Generała Andersa są przeznaczone dla cudzoziemców o udokumentowanym polskim pochodzeniu. Wybrani studenci mogą studiować zarówno na studiach pierwszego, jak i drugiego stopnia, a przed rozpoczęciem studiów mogą uczestniczyć w jednorocznym programie przygotowawczym. Kandydaci są wybierani na podstawie ogłaszanych corocznie naborów.

Rumunia zręka się opłat i zapewnia stypendia dla swoich obywateli z zagranicy. Celem jest wspieranie rumuńskiej tożsamości kulturowej. W roku akademickim 2018/19 z programu skorzystało 3019 studentów studiów pierwszego stopnia i 1556 studentów studiów drugiego stopnia.

Słowenia zapewnia stypendia dla młodych Słoweńców mieszkających w krajach sąsiadujących i na całym świecie. W roku akademickim 2018/19 z programu skorzystało 135 studentów studiów pierwszego stopnia.

Wymiar kulturowy ma również zasadnicze znaczenie dla programów skierowanych do studentów uczących się oficjalnego języka kraju docelowego w kraju pochodzenia. Tutaj studenci kwalifikują się do otrzymania stypendium na podstawie wykazanego zainteresowania kulturą kraju przyjmującego. Na przykład program stypendialny pn. Fiński w Finlandii ma na celu zapewnienie studentom języka i kultury fińskiej spoza Finlandii możliwości studiowania w Finlandii.

***

Niniejszy załącznik stanowi uzupełnienie informacji przedstawionych w Rozdziale 3 dotyczących możliwości przenoszenia krajowego wsparcia finansowego, dostarczając informacji na temat krajowych stypendiów celowych przeznaczonych na mobilność edukacyjną. Takie stypendia są dostępne w większości europejskich systemów szkolnictwa wyższego i na ogół mają na celu pomóc studentom krajowym w podejmowaniu krótkoterminowych międzynarodowych wizyt studyjnych (mobilność wyjazdowa w celu uzyskania punktów zaliczeniowych). W wielu krajach europejskich studenci mogą również korzystać z krajowych stypendiów celowych na wyjazd w celu realizacji pełnego programu studiów, co oznacza, że mogą uzyskać dyplom za granicą, jednocześnie otrzymując wsparcie finansowe od swojego kraju. Chociaż krajowe stypendia wspierające mobilność wyjazdową są bardziej popularne i dostępne niż granty dla studentów przyjeżdżających, ten drugi rodzaj wsparcia jest nadal dość powszechny i występuje w około połowie badanych systemów szkolnictwa wyższego.

Ogólnie rzecz biorąc, wsparcie mobilności studentów szkół wyższych wydaje się być mozaiką wielu odrębnych elementów – możliwości przenoszenia krajowego wsparcia finansowego, dostępności krajowych programów wsparcia mobilności oraz zaangażowania w międzynarodowe umowy w sprawie mobilności. Można je w pełni docenić, tylko patrząc na nie całościowo.

ZAŁĄCZNIK III: POZIOMY MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ

Mobilność edukacyjna jest uzależniona od wielu czynników – kulturowych, gospodarczych i społecznych. Dlatego też, choć działania polityków opisywane przez wskaźniki tablicy wyników mogą zapewniać wsparcie w promowaniu mobilności edukacyjnej lub usuwać przeszkody, to jednak będą mieć tylko częściowy wpływ na poziom mobilności. Porównanie liczby studentów wyjeżdżających z poszczególnych krajów dobrze ilustruje to stwierdzenie. Aby przedstawić w szerszym kontekście wskaźniki *Tablicy wyników mobilności*, w załączniku III przedstawiono przegląd danych statystycznych dotyczących studentów wyjeżdżających na podstawie aktualnie dostępnych danych.

Od 2016 r. zarówno dane dotyczące mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, jak i realizacji pełnego programu studiów są dostępne w ramach wspólnego zbioru danych UNESCO/OECD/Eurostat (UOE). Poziomy mobilności studentów wyjeżdżających zostały obliczone przez Wspólne Centrum Badawcze na podstawie danych UOE (Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018). Jednak, jak przedstawiono poniżej, dane dotyczące poziomów mobilności nie są dostępne w odniesieniu do wszystkich krajów pochodzenia (mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych) oraz w odniesieniu do wszystkich krajów przeznaczenia (mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów). Dlatego też dane prezentowane w niniejszym załączniku nie powinny być wykorzystywane do oceny wyników poszczególnych krajów w odniesieniu do realizacji benchmarku w dziedzinie mobilności edukacyjnej w szkolnictwie wyższym ⁽⁹¹⁾.

Mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych

Na potrzeby zbierania danych mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych jest definiowana jako krótki okres kształcenia na uczelni wyższej i/lub staż za granicą w ramach programu studiów wyższych w instytucji macierzystej, zwykle w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (tj. punktów, które zostaną uznane w instytucji macierzystej).

Zgodnie z benchmarkiem w dziedzinie mobilności edukacyjnej ⁽⁹²⁾ wskaźniki mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych odnoszą się do absolwentów, którzy pomyślnie ukończyli dany program na poziomie szkolnictwa wyższego zgodnie z klasyfikacją ISCED, podczas którego odbyli krótki okres studiów lub praktykę zawodową za granicą (Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018: 13). Ten okres mobilności jest brany pod uwagę, jeżeli trwał minimum trzy miesiące i odpowiadał minimum 15 punktom ECTS. Poziomy nie obejmują danych dotyczących studentów, którzy spędzili krótki okres czasu za granicą, a nie ukończyli jeszcze studiów.

Na Rysunku III.1 przedstawiono poziomy mobilności absolwentów wyjeżdżających w celu uzyskania punktów zaliczeniowych w 2017 r. z krajów, dla których dostępne są dane. Rysunek III.1.A przedstawia dane zagregowane dla poziomów ISCED 5–8, natomiast Rysunek III.1.B przedstawia dane w rozbiciu na poziomy ISCED 6, 7 i 8 (pierwszy, drugi i trzeci stopień studiów wyższych). Dane dotyczące poziomu ISCED 5 (studia krótkiego cyklu) zostały wyłączone z danych na drugim rysunku ze względu na ich marginalną wagę w odniesieniu do liczb bezwzględnych i relatywnie małą liczbę krajów, które przedstawiły dane dla tego poziomu ⁽⁹³⁾.

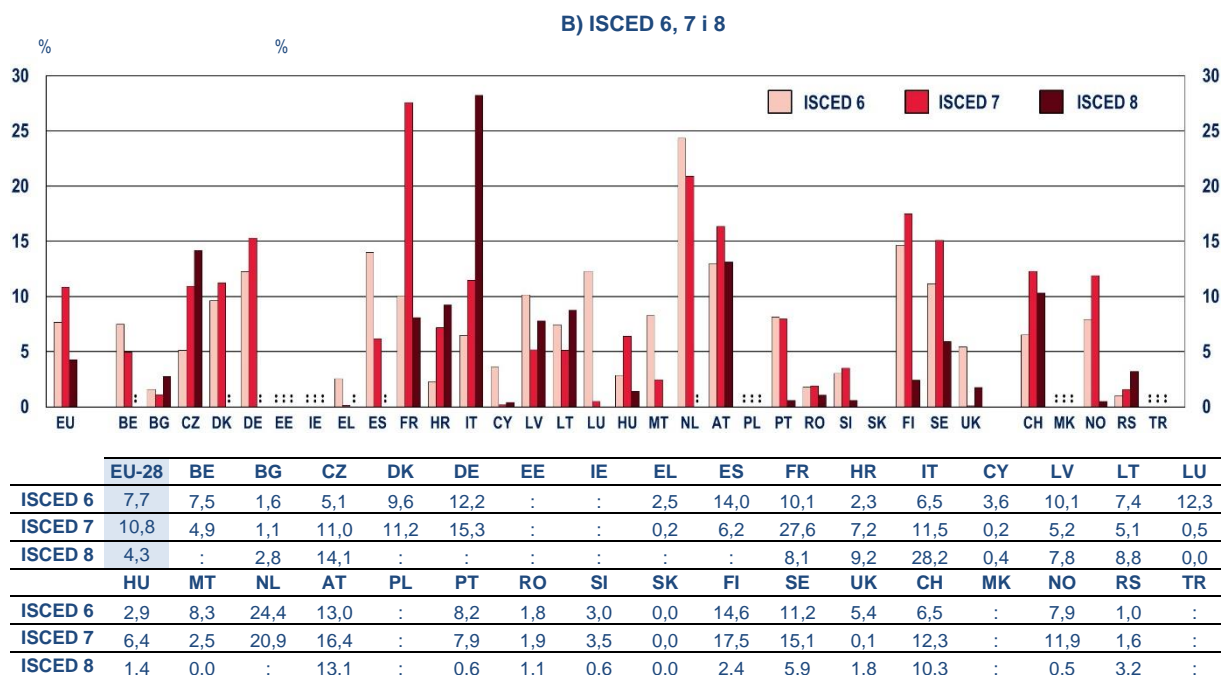
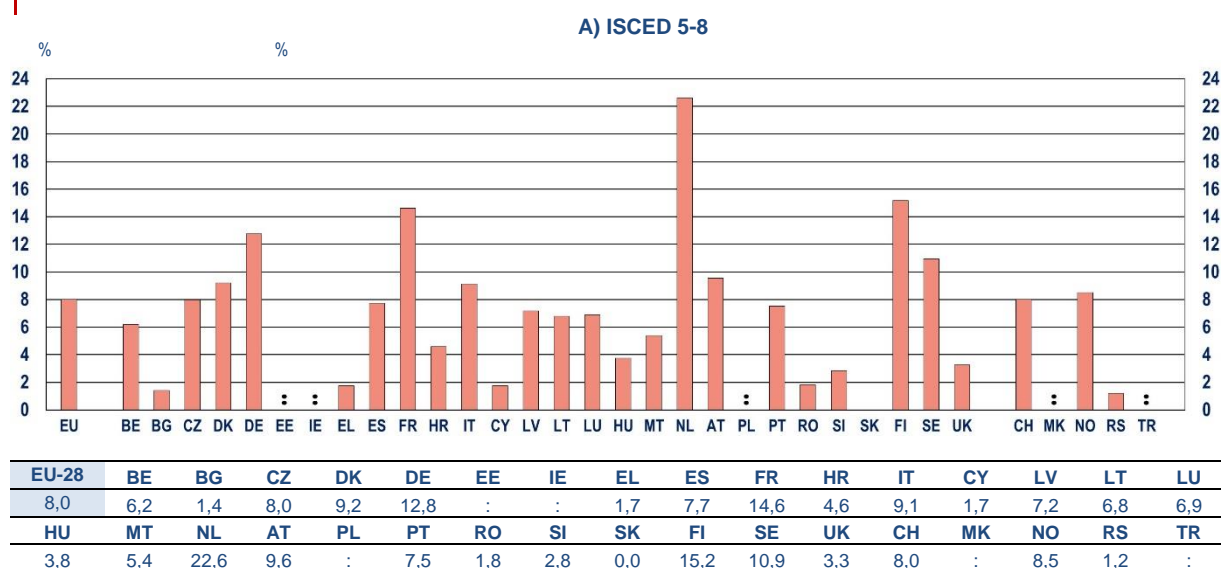
⁽⁹¹⁾ Poziom odniesienia (benchmark) w dziedzinie mobilności edukacyjnej jest sformułowany w następujący sposób: „Do roku 2020 średnio co najmniej 20% osób kończących studia wyższe w UE powinno mieć za sobą okres nauki lub szkolenia za granicą związany ze studiami wyższymi (w tym praktyki zawodowe), odpowiadający co najmniej 15 punktom ECTS lub trwający co najmniej trzy miesiące” (Konkluzje Rady na temat poziomu odniesienia (benchmarku) w dziedzinie mobilności edukacyjnej, Dz.U. C 372, 20.12.2011, s. 34).

⁽⁹²⁾ Konkluzje Rady na temat poziomu odniesienia (benchmarku) w dziedzinie mobilności edukacyjnej, Dz.U. C 372, 20.12.2011, s. 31.

⁽⁹³⁾ Lista krajów, w odniesieniu do których dostępne są dane na poziomie ISCED 5, zob. Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018.

W krajach UE-28 ogólny poziom mobilności wyjazdowej, tj. odsetek absolwentów wyjeżdżających na studia za granicę w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, wynosi 8%. Jednak różnice między krajami są znaczne: poziomy mobilności wahają się od praktycznie 0% w Słowacji⁽⁹⁴⁾ do 22,6% w Królestwie Niderlandów. Oprócz Słowacji kraje o najniższym wskaźniku mobilności to Bułgaria, Grecja, Cypr⁽⁹⁵⁾, Rumunia i Serbia, wszystkie na poziomie poniżej 2%. Tylko w Królestwie Niderlandów odnotowano poziom mobilności wynoszący powyżej 20%; inne kraje, które osiągają poziom powyżej 10%, to Niemcy (12,7%), Francja (14,6%), Finlandia (15,2%) i Szwecja (10,9%).

Rysunek III.1: Poziom mobilności studentów wyjeżdżających w celu uzyskania punktów zaliczeniowych – absolwenci studiów zagranicznych jako odsetek absolwentów studiów wyższych w danym kraju pochodzenia, wg kraju pochodzenia, 2017

⁽⁹⁴⁾ Proszę zwrócić uwagę, że liczba ta uwzględnia absolwentów, którzy wyjechali na okres studiów w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, a nie tych, którzy wyjechali w celu realizacji pełnego programu studiów za granicą. Jeśli nie weźmie się pod uwagę udziału w mobilności absolwentów szkół wyższych w celu realizacji pełnego programu studiów, odsetek absolwentów studiów zagranicznych na Słowacji jest wyższy niż 0%.

⁽⁹⁵⁾ Należy zwrócić uwagę na wysoki poziom mobilności na Cyprze, patrz Rysunek III.3.

Źródło: Obliczenia Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej, na podstawie danych Eurostatu (UOE 2017).

Kody danych online: Eurostat [edu_uae_mobc01] w odniesieniu do absolwentów studiów wyższych, którzy uczestniczyli w mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych w krajach UE, EFTA, EOG i krajach kandydujących; Eurostat [edu_uae_grad01] dla absolwentów ogółem.

Objaśnienia

Poziomy mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych w danym kraju opierają się na liczbie absolwentów uczestniczących w semestrze mobilności (którzy nie wyjechali za granicę w celu realizacji pełnego programu studiów) *podzielonej* przez liczbę absolwentów w danym kraju.

Aby uniknąć podwójnego klasyfikowania, absolwenci, którzy uczestniczyli zarówno w semestrze mobilności, jak i wyjechali w celu realizacji pełnego programu studiów (podwójny status mobilności), zostali policzeni tylko w grupie absolwentów pełnych studiów za granicą. Dane liczbowe dotyczące poziomu mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych nie obejmują zatem absolwentów, którzy uczestniczyli zarówno w mobilnym semestrze, jak i wyjechali za granicę w celu realizacji pełnego programu studiów.

Absolwenci pochodzący z danego kraju są liczeni na podstawie łącznej liczby absolwentów w danym kraju, z wyłączeniem absolwentów z innych krajów (mobilność przyjazdowa), włączając natomiast absolwentów studiów zagranicznych z danego kraju.

Poziomy mobilności wyjazdowej dla UE obliczane są według podobnego wzoru, za licznik przyjmuje się sumę absolwentów z państw członkowskich UE, którzy uczestniczyli w mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, natomiast mianownik stanowi liczba absolwentów w państwach członkowskich UE *minus* liczba absolwentów z państw spoza UE uczestniczących w mobilności przyjazdowej do państw członkowskich UE *plus* liczba absolwentów z państw UE, którzy odbyli studia zagraniczne w państwach spoza UE.

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Estonia, Irlandia i Polska: Brak dostępnych informacji na temat mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (do końca 2018 r.).

Niemcy i Austria: Brak dobrze rozwiniętego systemu transferu punktów zaliczeniowych dla programów kształcenia zawodowego na poziomie ISCED 5.

Czechy, Chorwacja, Włochy, Węgry i Słowenia: Brak danych o absolwentach, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, a którzy nie wyjechali zagranicę w celu realizacji pełnego programu studiów; zamiast tego wykorzystuje się łączną liczbę absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

Patrząc na poziomy mobilności w odniesieniu do trzech głównych etapów kształcenia na poziomie studiów wyższych (Rysunek III.1.B), dostrzec można znaczące różnice pomiędzy krajami. W krajach UE-28 poziom mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych jest najwyższy i wynosi powyżej 10% w przypadku studiów drugiego stopnia (ISCED 7), natomiast w przypadku studiów trzeciego stopnia (ISCED 8) jest najniższy i wynosi poniżej 5%. Kraje, w których można zaobserwować podobny wzorzec, to Francja, Finlandia i Szwecja, gdzie poziom mobilności studentów studiów drugiego stopnia jest stosunkowo wysoki (szczególnie wysoki we Francji, gdzie wynosi 27,6%), natomiast na drugim końcu spektrum na Węgrzech, w Rumunii i Słowenii poziom mobilności dotyczący studiów drugiego stopnia jest stosunkowo niski. Oprócz Francji mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów drugiego stopnia przekracza 15% w Niemczech, Holandii, Austrii, Finlandii i Szwecji.

Poziom mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów pierwszego stopnia jest najwyższy w Królestwie Niderlandów (24,4%), gdzie przekracza on nawet poziom mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów drugiego stopnia. Podobną zależność między poziomem mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów pierwszego i drugiego stopnia można znaleźć w 11 krajach. Jednak we wszystkich pozostałych krajach poziom mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów pierwszego stopnia wynosi poniżej 15%. Poziom mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów pierwszego stopnia wynosi ponad 10% w Niemczech, Hiszpanii, Francji, na Łotwie, w Luksemburgu, Austrii, Finlandii i Szwecji.

Poziom mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych podczas studiów trzeciego stopnia (studiów doktoranckich) jest, średnio, najniższy spośród trzech cykli kształcenia w całej Europie. Niemniej jednak we Włoszech poziom mobilności absolwentów studiów trzeciego stopnia wynosi 28,2%, jest on także stosunkowo wysoki w Czechach (14,1%), Austrii (16,4%) i Szwajcarii (10,3%).

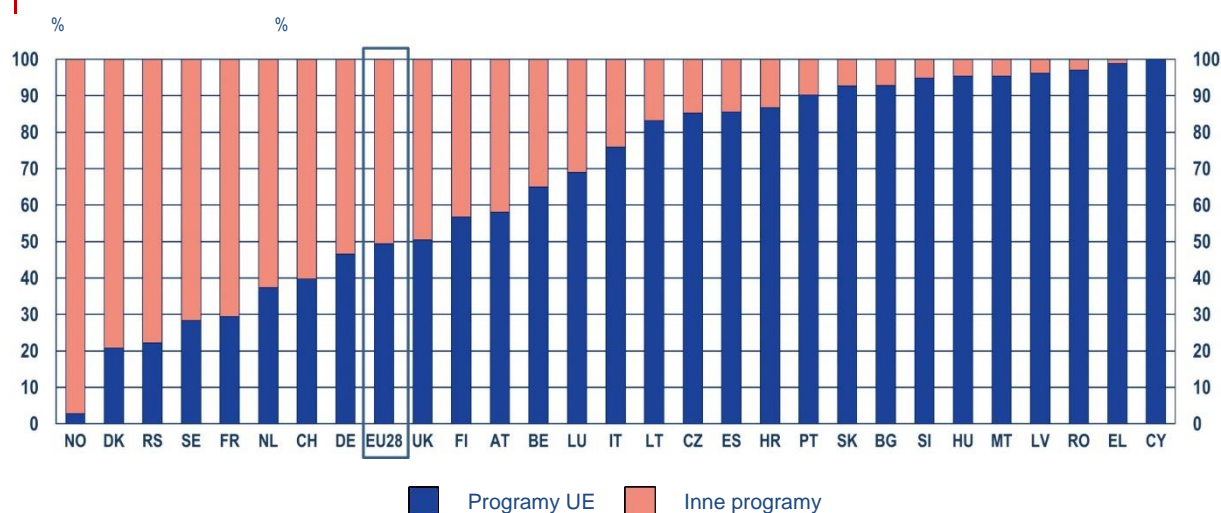
W przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych możliwe jest również rozróżnienie między mobilnością w ramach programów UE (głównie Erasmus+) a semestrem mobilnym w ramach innych programów, w tym krajowych/międzynarodowych dwustronnych lub wielostronnych programów

niefinansowanych przez UE, a także mobilnością studentów wyjeżdżających samodzielnie ⁽⁹⁶⁾. Rozróżnienie to, przedstawione na Rysunku III.2, pozwala na ewaluację względnej wagi unijnych programów mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych w różnych krajach europejskich.

Rysunek III.2 przedstawia mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych według popularności danego typu programów mobilności edukacyjnej w danym kraju. Jak wynika z danych przedstawionych na rysunku, odsetek uczestników mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych korzystających z programu Erasmus+ i innych programów UE jest bardzo różny w krajach europejskich, dla których dostępne są dane. Odsetek absolwentów szkół wyższych, którzy uczestniczyli w okresie studiów za granicą w ramach programu UE, waha się od 3% w Norwegii do 100% na Cyprze. Ogólnie rzecz biorąc, popularność programów UE jest zazwyczaj większa w krajach Europy Wschodniej i Południowej, a mniejsza w Europie Północnej i Zachodniej (patrz również Załącznik II dotyczący krajowych programów wspierania mobilności).

Rysunek III.2: Mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych według rodzaju programu mobilności, ISCED 5-8, 2017

	NO	DK	RS	SE	FR	NL	CH	DE	EU-28	UK	FI	AT	BE	LU	IT
Programy UE	3	21	22	28	29	37	40	47	49	50	57	58	65	69	76
Inne programy	97	79	78	72	71	63	60	53	51	50	43	42	35	31	24
	LT	CZ	ES	HR	PT	SK	BG	SI	HU	MT	LV	RO	EL	CY	
Programy UE	83	85	86	87	90	93	93	95	95	95	96	97	99	100	
Inne programy	17	15	14	13	10	7	7	5	5	5	4	3	1	0	

Źródło: Obliczenia Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej, na podstawie danych Eurostatu (UOE 2017).
Kody danych online: educ_uoe_mobc01.

Objaśnienia

„Inne programy” obejmują zarówno „programy międzynarodowe/krajowe”, jak i „Inne programy” według danych Eurostatu. Wartości są sumą poziomów ISCED dostępnych w danym kraju. Wartość dla UE-28 jest sumą danych dostępnych z państw UE-28.

Kraje te są przedstawione w kolejności rosnącej popularności programów UE. Dane odnoszą się do wszystkich absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, łącznie z tymi, którzy wyjechali za granicę w celu odbycia pełnego programu studiów. Różni się to od wzoru stosowanego do obliczania wskaźników mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

Objaśnienie dotyczące poszczególnych krajów

Estonia, Irlandia i Polska: Brak dostępnych informacji na temat mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (do końca 2018 r.).

⁽⁹⁶⁾ Studenci wyjeżdżający samodzielnie to osoby, które samodzielnie organizują doświadczenie w zakresie mobilności edukacyjnej, które jest uznawane i zaliczane przez macierzystą instytucję szkolnictwa wyższego (Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018:19).

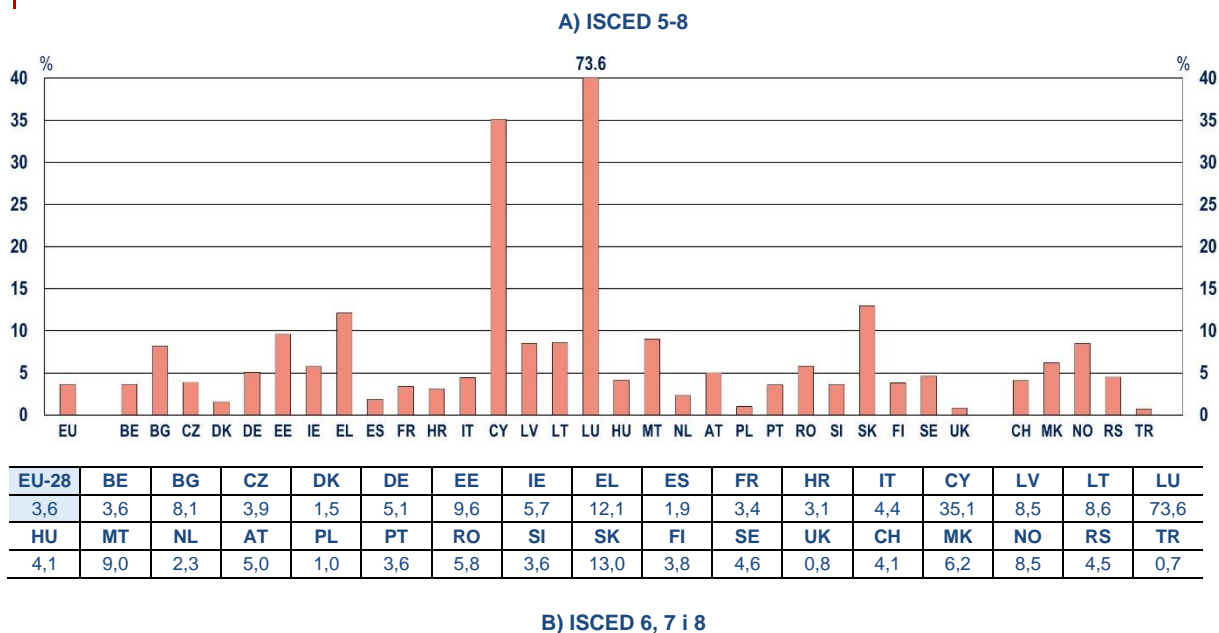
Mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów

Mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów definiuje się jako fizyczne przekroczenie granicy państwa w celu podjęcia studiów wyższych w kraju przeznaczenia, w którym program studiów wymaga obecności studenta na większości zajęć (Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018: 12). Również w tym przypadku wskaźniki mobilności są obliczane na podstawie liczby absolwentów szkół wyższych. Na potrzeby gromadzenia danych absolwenci, którzy wyjechali zagranicę w celu realizacji pełnego programu studiów, definiowani są jako absolwenci, których kraj pochodzenia ⁽⁹⁷⁾ różni się od kraju, w którym ukończyli studia na danym poziomie szkolnictwa wyższego ISCED ⁽⁹⁸⁾.

Poziomy mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów przedstawione w podziale na kraje pochodzenia studentów są obliczane na podstawie danych zebranych przez kraje przeznaczenia. Informacje na temat krajów przeznaczenia poza Europą dostarcza OECD. Nie są jednak dostępne żadne dane liczbowe ze Stanów Zjednoczonych Ameryki, co prowadzi do niedoszacowania wskaźników mobilności przynajmniej w niektórych krajach.

Na Rysunku III.3 przedstawiono dostępne dane na temat poziomów mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów dla krajów europejskich. Rysunek III.3.A przedstawia dane zagregowane dla wszystkich poziomów ISCED w szkolnictwie wyższym (ISCED 5–8), natomiast Rysunek III.3.B prezentuje je w rozbiciu na studia wyższe pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia (ISCED 6, 7 i 8).

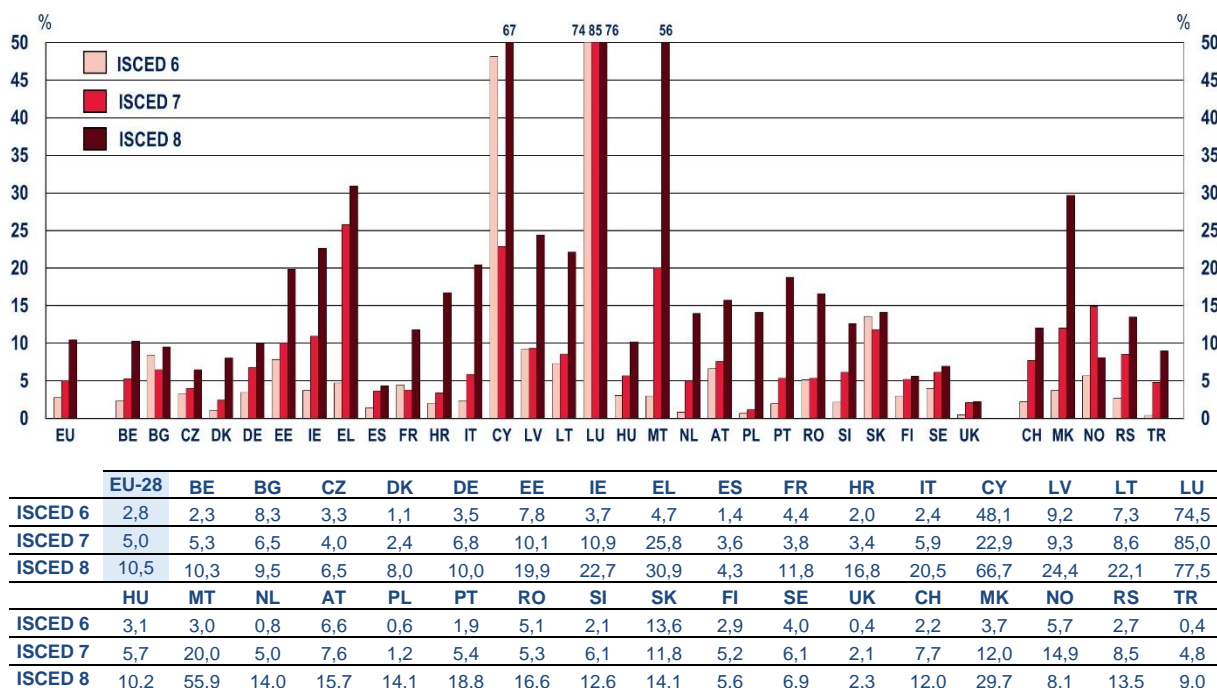
Rysunek III.3: Poziom mobilności studentów wyjeżdżających w celu realizacji pełnego programu studiów – absolwenci studiów zagranicznych jako odsetek absolwentów studiów w danym kraju pochodzenia, wg kraju pochodzenia, 2017

⁽⁹⁷⁾ Według Eurostatu państwa objęte gromadzeniem danych w 2017 r. przyjęły następujące definicje „kraj pochodzenia” (zob. również Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018: 14):

- kraj wcześniejszej edukacji lub w którym uzyskano świadectwo ukończenia szkoły średniej drugiego stopnia: BE, DK, DE, EL, CY, LV, LT, LU, NL, AT, PL, PT, RO, FI, CH i NO;
- kraj zamieszkania, tj. miejsce pobytu stałego, które odnosi się do adresu studenta lub stałego adresu zamieszkania przed rozpoczęciem kursu: EE, IE, ES, FR, HR, SI i UK;
- Kraj, którego obywatelstwo posiada dana osoba: CZ, IT, HU, MT i SK. W Szwecji studenci zagraniczni są definiowani jako studenci, którzy posiadają pozwolenie na pobyt w celu odbycia studiów lub nierezydenci lub osoby, które przenieśli się do Szwecji nie później niż sześć miesięcy przed rozpoczęciem studiów (24 miesiące w przypadku ISCED 8);
- szacunki: BG.

⁽⁹⁸⁾ Ibidem.

Źródło: Obliczenia Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej, na podstawie danych Eurostatu (UOE 2017).

Kody danych online: Eurostat [edu_uae_mobg02] w odniesieniu do absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów w krajach UE, EFTA, EOG i krajach kandydujących; OECD, absolwenci zagraniczni, w odniesieniu do absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, którzy ukończyli studia w krajach pozaeuropejskich (Australia, Brazylia, Kanada, Chile, Kolumbia, Izrael, Japonia, Korea, Nowa Zelandia, Rosja); Eurostat [edu_uae_grad01] w odniesieniu do wszystkich absolwentów.

Objaśnienia

Poziomy mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów w danym kraju opierają się na liczbie absolwentów w danym kraju, którzy uczestniczyli w mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, *podzielonej* przez liczbę absolwentów pochodzących z danego kraju.

Absolwenci pochodzący z danego kraju są liczeni na podstawie łącznej liczby absolwentów w danym kraju *minus* liczba absolwentów z innych krajów (mobilność przyjazdowa) *plus* liczba absolwentów z danego kraju, którzy ukończyli studia w innych krajach.

Poziomy mobilności dla UE obliczane są według podobnego wzoru, przy czym za licznik przyjmuje się sumę absolwentów z państw członkowskich UE, którzy uczestniczyli w mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, natomiast mianownik oblicza się jako liczbę absolwentów w państwach członkowskich UE *minus* liczba absolwentów z państw spoza UE przyjeżdżających na studia do państw członkowskich UE *plus* liczba absolwentów, którzy wyjechali na studia z UE do państw spoza UE.

Brak jest dostępnych danych dotyczących mobilności przyjazdowej studentów w celu realizacji pełnego programu studiów w Słowenii w podziale na kraje pochodzenia; brak jest dostępnych danych dotyczących mobilności przyjazdowej studentów w celu realizacji pełnego programu studiów na poziomie ISCED 5 w Belgii, ISCED 8 w Hiszpanii, ISCED 5 i 8 w Polsce; oznacza to potencjalne niedoszacowanie mobilności wyjazdowej w celu realizacji pełnego programu studiów studentów z innych krajów. Brak informacji na temat absolwentów pochodzących z UE, którzy ukończyli studia w Stanach Zjednoczonych, co oznacza potencjalne niedoszacowanie w przypadku niektórych państw członkowskich UE.

Średnio dla krajów UE-28 poziomy mobilności wyjazdowej absolwentów w celu realizacji pełnego programu studiów są niższe od poziomów mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. W 2017 r. 3,6% absolwentów z państw członkowskich UE uzyskało dyplom za granicą. Dane liczbowe dotyczące mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów różnią się znacznie w poszczególnych krajach europejskich, nawet bardziej niż w przypadku mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Poziomy mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów jest najwyższy w Luksemburgu i wynosi 73,6%, natomiast najniższy w Turcji, gdzie wynosi 0,7%. Oprócz Luksemburga odsetek studentów wyjeżdżających w celu realizacji pełnego programu studiów jest również bardzo wysoki na Cyprze (35,1%), a przekracza 10% w Grecji (12,1%) i na Słowacji (prawie 13%). Poza Turcją wskaźniki mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów plasują się również poniżej 2% w Danii (1,6%), Hiszpanii (1,9%), Polsce (około 1%) i Zjednoczonym Królestwie (0,8%).

Analiza poziomu mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów według poziomu ISCED pokazuje, że średnio w krajach UE-28 i w większości krajów europejskich im wyższy stopień studiów, tym większa jest liczba absolwentów wyjeżdżających za granicę w celu realizacji pełnego programu studiów. W krajach UE-28 poziom mobilności absolwentów w celu realizacji pełnego programu studiów wynosi 2,8% w przypadku studiów pierwszego stopnia, 5% w przypadku studiów drugiego stopnia i 10,5% w przypadku studiów trzeciego stopnia.

Mobilność doktorantów w celu realizacji pełnego programu studiów za granicą jest najbardziej powszechną formą mobilności w celu uzyskania dyplomu we wszystkich krajach europejskich, z wyjątkiem Luksemburga i Norwegii. Poziom mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów trzeciego stopnia jest najwyższy w trzech niewielkich systemach szkolnictwa wyższego (Cypr, Luksemburg i Malta), gdzie wynosi prawie lub ponad 50%; sięga on także ponad 20% w Irlandii, Grecji, we Włoszech, na Łotwie, Litwie i w Macedonii Północnej. Odsetek absolwentów kończących studia doktoranckie za granicą wynosi poniżej 5% w Hiszpanii i Zjednoczonym Królestwie.

Po doktorantach najbardziej mobilną grupą w tej kategorii są absolwenci studiów drugiego stopnia. Mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów magisterskich lub równoważnych jest najbardziej powszechnie podejmowana przez absolwentów pochodzących z Grecji, Cypru, Luksemburga i Malty, gdzie wskaźnik mobilności przekracza 20% (i ponad 80% w Luksemburgu). W Bułgarii, Francji, na Cyprze i Słowacji natomiast poziom mobilności absolwentów studiów pierwszego stopnia w celu realizacji pełnego programu studiów jest wyższy niż poziom mobilności absolwentów studiów drugiego stopnia. Odsetek absolwentów studiów drugiego stopnia wyjeżdżających na studia zagraniczne w celu realizacji pełnego programu studiów jest najniższy i wynosi poniżej 3% w Danii, Polsce i Zjednoczonym Królestwie.

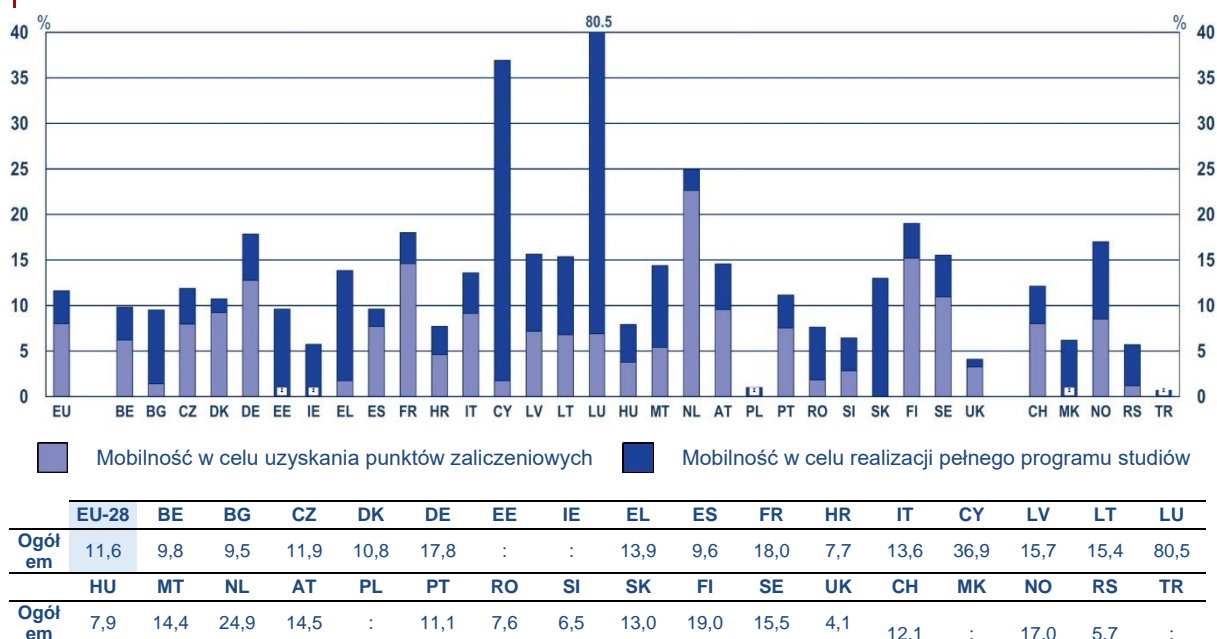
Poziomy mobilności absolwentów studiów pierwszego stopnia wynoszą zazwyczaj poniżej 15%, z wyjątkiem Cypru i Luksemburga, gdzie wskaźniki te wynoszą odpowiednio 48% i 74%. Poza tymi dwoma krajami odsetek absolwentów pełnych programów studiów wyższych pierwszego stopnia za granicą przekracza 10% jedynie w Słowacji. Uzyskanie tytułu licencjata lub jego odpowiednika za granicą jest najmniej popularne w Holandii, Polsce, Zjednoczonym Królestwie i Turcji, gdzie wskaźniki mobilności wynoszą poniżej 1%.

Mobilność edukacyjna: łączne wskaźniki dotyczące mobilności studentów wyjeżdżających

Po przedstawieniu poziomów mobilności wyjazdowej, oddzielnie dla mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i realizacji pełnego programu studiów, na Rysunku III.4 połączono te informacje w celu przedstawienia całkowitych danych dotyczących mobilności studentów wyjeżdżających w szkolnictwie wyższym. Proporcje te można następnie ocenić w odniesieniu do europejskiego benchmarku w dziedzinie mobilności edukacyjnej, mając na uwadze ograniczenia dostępnych danych (zob. powyżej).

Jak pokazuje Rysunek III.4, w 2017 r. tylko trzy systemy edukacji osiągnęły 20-procentowy poziom mobilności edukacyjnej wyznaczony przez benchmark europejski – Cypr (36,9%), Luksemburg (80,5%) i Królestwo Niderlandów (24,9%). Finlandia była bardzo blisko osiągnięcia docelowego poziomu (19%). Średnio w krajach UE-28 poziom mobilności edukacyjnej studentów wyniósł 11,6%. Ogólne wartości wskaźnika mobilności edukacyjnej są najniższe w Zjednoczonym Królestwie, gdzie sięgają poniżej 5%.

Rysunek III.4: Poziom mobilności ogółem: studenci wyjeżdżający w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i realizacji pełnego programu studiów, ISCED 5-8, według kraju pochodzenia, 2017 r.

Źródło: Obliczenia Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej, na podstawie danych Eurostatu (UOE 2017).

Kody danych online: Eurostat [educ_uae_mobc01] w odniesieniu do absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, [edu_uae_mobg02] w odniesieniu do absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów w krajach UE, EFTA, EOG i krajach kandydujących; OECD, absolwenci zagraniczni, w odniesieniu do absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu realizacji pełnego programu studiów, którzy ukończyli studia w krajach pozaeuropejskich (Australia, Brazylia, Kanada, Chile, Kolumbia, Izrael, Japonia, Korea, Nowa Zelandia, Rosja); Eurostat [edu_uae_grad01] w odniesieniu do wszystkich absolwentów.

Objaśnienia

Łączne wskaźniki mobilności wyjazdowej dla danego kraju są obliczane jako suma liczby absolwentów studiów wyższych wyjeżdżających na studia w celu realizacji pełnego programu z danego kraju i liczby absolwentów studiów wyższych, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (a nie wyjeżdżali za granicę w celu realizacji pełnego programu studiów) z danego kraju, *podzielona* przez liczbę absolwentów pochodzących z danego kraju.

Absolwenci pochodzący z danego kraju są liczeni na podstawie łącznej liczby absolwentów w danym kraju *minus* absolwenci z innych krajów (mobilność przyjazdowa do danego kraju) *plus* absolwenci z danego kraju, którzy ukończyli studia w innych krajach.

Poziomy mobilności wyjazdowej dla UE obliczane są według podobnego wzoru. Za licznik przyjmuje się sumę absolwentów z państw członkowskich UE, którzy uczestniczyli w mobilności wyjazdowej w celu realizacji pełnego programu studiów i/lub mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, natomiast mianownik stanowi liczba absolwentów w państwach członkowskich UE *minus* liczba absolwentów z państw spoza UE uczestniczących w mobilności przyjazdowej do państw członkowskich UE *plus* liczba absolwentów, którzy wyjechali na studia z UE do państw spoza UE.

Brak jest dostępnych danych dotyczących mobilności przyjazdowej studentów w celu realizacji pełnego programu studiów w Słowenii w podziale na kraje pochodzenia; brak jest dostępnych danych dotyczących mobilności przyjazdowej studentów w celu realizacji pełnego programu studiów na poziomie ISCED 5 w Belgii, ISCED 8 w Hiszpanii, ISCED 5 i 8 w Polsce; oznacza to potencjalne niedoszacowanie mobilności wyjazdowej w celu realizacji pełnego programu studiów studentów w innych krajach. Brak informacji na temat studentów pochodzących z UE, którzy ukończyli studia w Stanach Zjednoczonych, co oznacza potencjalne niedoszacowanie mobilności w przypadku niektórych państw członkowskich UE.

Objaśnienia dotyczące poszczególnych krajów

Estonia, Irlandia i Polska: Brak dostępnych informacji na temat mobilności wyjazdowej w celu uzyskania punktów zaliczeniowych (do końca 2018 r.). W związku z tym nie można obliczyć łącznych wskaźników wyjazdowej mobilności edukacyjnej.

Czechy, Chorwacja, Włochy, Węgry i Słowenia: Brak danych o absolwentach, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych, a którzy nie wyjechali za granicę w celu uzyskania dyplomu; zamiast tego wykorzystuje się łączną liczbę absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych.

Niemcy i Austria: Brak dobrze rozwiniętego systemu transferu punktów zaliczeniowych dla programów kształcenia zawodowego na poziomie ISCED 5.

Rysunek III.4 pozwala również na porównanie, który z typów mobilności przeważa w krajach europejskich, gdzie dane są dostępne. Ogólnie w krajach UE-28 mobilność w celu uzyskania punktów zaliczeniowych jest znacznie bardziej powszechna niż mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że liczba ta nie obejmuje absolwentów, którzy uczestniczyli

w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych i jednocześnie wyjechali za granicę na danym poziomie ISCED w celu realizacji pełnego programu studiów ⁽⁹⁹⁾. Schemat ten występuje w większości krajów, w których dane są dostępne. Przewaga mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych jest szczególnie istotna w Danii, Francji i Królestwie Niderlandów.

Z drugiej strony, w 12 krajach odsetek studentów wyjeżdżających w celu realizacji pełnego programu studiów jest wyższy niż odsetek studentów, którzy uczestniczyli w mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych. Mobilność w celu realizacji pełnego programu studiów jest dominującą formą mobilności edukacyjnej w Bułgarii, Grecji, na Cyprze, w Luksemburgu, Rumunii, Słowacji i Serbii, gdzie ponad trzy czwarte studentów opuszcza kraj pochodzenia, aby uzyskać dyplom za granicą.

⁽⁹⁹⁾ Aby uniknąć policzenia podwójnie absolwentów, którzy uczestniczyli zarówno w semestrze mobilności, jak i wyjechali w celu realizacji pełnego programu studiów (podwójny status mobilności), zostali oni policzeni tylko w grupie absolwentów pełnego programu studiów za granicą. Dane liczbowe dotyczące mobilności w celu uzyskania punktów zaliczeniowych nie obejmują zatem absolwentów, którzy uczestniczyli w mobilnym semestrze i którzy również wyjechali zagranicę w celu realizacji pełnego programu studiów (Flisi, Sánchez-Barrioluengo 2018: 15).

**AGENCJA WYKONAWCZA DS. EDUKACJI, KULTURY
I SEKTORA AUDIOWIZUALNEGO**
Education and Youth Policy Analysis

Avenue du Bourget 1 (J-70 – Unit A7)
B-1049 Brussels
(<http://ec.europa.eu/eurydice>)

Autorzy

Anna Horváth (koordynacja), Daniela Kocanova, Anita Krémó

Układ graficzny i rysunki

Patrice Brel

Okladka

Virginia Giovannelli

Koordynator produkcji

Gisèle De Lel

KRAJOWE BIURA EURYDICE

ALBANIA

Biuro Eurydice
Departament Integracji i Projektów Europejskich
Ministerstwo Edukacji i Sportu
Rruga e Durrësit, Nr. 23
1001 Tirana
Wkład biura: Dhimiter Bako

AUSTRIA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und
Forschung
Abt. Bildungsentwicklung und -monitoring
Minoritenplatz 5
1010 Wien
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

BELGIA

Unité Eurydice de la Communauté française
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/008
1080 Bruxelles
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II-laan 15
1210, Brussel
Wkład biura: Magalie Soenenen i Sanne Noël

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Fachbereich Ausbildung und Unterrichtsorganisation
Gospertstraße 1
4700 Eupen
Wkład biura: Catherine Reinertz, Xavier Hurllet i Clara
Jacquemart

BOŚNIA I HERCEGOWINA

Ministerstwo Spraw Społecznych
Sektor Edukacji
Trg BiH 3
71000 Sarajewo
Wkład biura: opracowanie zespołowe we współpracy z
ekspertami z Ministerstw Edukacji Republiki Serbskiej, 10
kantonów w Federacji Bośni i Hercegowiny oraz
Wydziałów Edukacji Dystryktu Brčko

BULGARIA

Biuro Eurydice
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich
Biuro ds. Planowania i Badań Edukacyjnych
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Wkład biura: Ivana Radonova

CHORWACJA

Agencja ds. Mobilności i Programów UE
Frankopanska 26
10000 Zagrzeb
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

CYPR

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji i Kultury
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nikozja
Wkład biura: Christiana Haperi; ekspert: Charoulla Mina,
Departament szkolnictwa wyższego, Ministerstwo
Edukacji, Kultury, Sportu i Młodzieży

CZECHY

Biuro Eurydice
Centrum Współpracy Międzynarodowej w zakresie
Edukacji
Dům zahraniční spolupráce
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praga 1
Wkład biura: Simona Pikálková i Helena Pavlíková;
eksperti spoza Biura: Věra Šťastná (Uniwersytet Karola)

DANIA

Biuro Eurydice
Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Nauki
Duńska Agencja ds. Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Bredgade 43
1260 København K
Wkład biura: Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Nauki
oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej

ESTONIA

Biuro Eurydice
Dział Analiz
Ministerstwo Edukacji i Kultury
Munga 18
50088 Tartu
Wkład biura: Inga Kuk (koordynacja); eksperci: Allan
Padar i Mari Tikerpuu (Ministerstwo Edukacji i Badań
Naukowych)

FINLANDIA

Biuro Eurydice
Fińska Narodowa Agencja ds. Edukacji
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Wkład biura: Irma Garam i Paula Paronen

FRANCJA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse
(MENJ)
Ministère de l'Enseignement supérieur, de la Recherche et
de l'Innovation (MESRI)
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance (DEPP)
Mission aux relations européennes et internationales
(MIREI)
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Wkład biura: Hélène Lagier i Isaure Lefeuvre (MESRI),
Anne Gaudry-Lachet (Eurydice Francja)

NIEMCY

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt e. V. (DLR)
Heinrich-Konen Str. 1
53227 Bonn

Wkład biura: Dr Frank Petrikowski (Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych); Jan Engelmann (Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych) i Elisabeth Bär (Krajowe Biuro Eurydice – Bund w Agencji Zarządzania Projektami DLR)

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der Kultusministerkonferenz
Taubenstraße 10
10117 Berlin
Wkład biura: Thomas Eckhardt

GRECJA

Biuro Eurydice
Dyrekcja ds. Europejskich i Międzynarodowych
Ministerstwo ds. Edukacji, Badań i Spraw Religijnych
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2172)
15180 Maroussi (Attiki)
Wkład biura: Ioanna Pouligianni, Vasileios Karavitis i Ismini Christofareizi (eksperti)

WĘGRY

Krajowe Biuro Eurydice

19-21 Maros Str.
1122 Budapest
Wkład biura: Beatrix Borza (starszy doradca, Ministerstwo Innowacji i Technologii)

ISLANDIA

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji
Víkurbær 3
203 Kópavogur
Wkład biura: Hulda Skogland

IRLANDIA

Biuro Eurydice
Department of Education and Skills
International Co-operation Unit
Marlborough Street
Dublin 1 – DO1 RC96
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

WŁOCHY

Unità italiana di Eurydice
Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione e Ricerca Educativa (INDIRE)
Agenzia Erasmus+
Via C. Lombroso 6/15
50134 Firenze
Wkład biura: Erica Cimò; eksperci:
Dott.ssa Paola Castellucci (*Direzione generale per lo studente, lo sviluppo e l'internazionalizzazione della formazione superiore, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*); Prof. Federico Cinquepalmi (*Dirigente, Direzione generale per lo studente, lo sviluppo e l'internazionalizzazione della formazione superiore, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*); Dott.ssa Marzia Foroni (*Direzione generale per la programmazione, il coordinamento e il finanziamento delle istituzioni della formazione superiore – Ufficio II, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*); Dott.ssa Claudia Pizzella (*Direzione generale per i contratti, gli acquisti e per i sistemi informativi e la statistica – Ufficio VI, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della*

Ricerca); Prof.ssa Diana Saccardo (*Ispettore, Direzione Generale per gli Ordinamenti Scolastici e la valutazione del sistema nazionale di istruzione, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*)

ŁOTWA

Biuro Eurydice
Agencja Rozwoju Edukacji
Valņu street 1 (5th floor)
1050 Riga
Wkład biura: Daiga Ivsiņa

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
Postfach 684
9490 Vaduz
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

LITWA

Biuro Eurydice
Krajowa Agencja Ewaluacji Szkół Republiki Litwy
Geležinio Vilko Street 12
03163 Vilnius
Wkład biura: Gražina Kaklauskienė (ekspert zewnętrzny)

LUKSEMBURG

Unité nationale d'Eurydice
ANEFORÉ ASBL
eduPôle Walferdange
Bâtiment 03 – étage 01
Route de Diekirch
7220 Walferdange
Wkład biura: Isabelle Reinhardt (MESR), Claude Sevenig (MENJE), Flore Schank (MENJE), Annick Hoffann (MENJE) i Patrick Hiertes (MENJE)

MALTA

Krajowe Biuro Eurydice
Directorate for Research, Lifelong Learning and Employability
Ministry for Education and Employment
Great Siege Road
Floriana VLT 2000
Wkład biura: Stephen Bezzina i Desiree Scicluna Bugeja

CZARNOGÓRA

Biuro Eurydice
Vaka Djurovica bb
81000 Podgorica
Wkład biura: Lidija Vukcevic i Biljana Misovic

KRÓLESTWO NIDERLANDÓW

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

MACEDONIA PÓLNOCNIA

Narodowa Agencja ds. Europejskich Programów Edukacyjnych i Mobilności
Boulevard Kuzman Josifovski Pitu, nr 17
1000 Skopje
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

NORWEGIA

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji i Badań
Kirkegata 18
P.O. Box 8119 Dep.
0032 Oslo
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

POLSKA

Biuro Eurydice
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Aleje Jerozolimskie 142A
02-305 Warszawa
Wkład biura: Magdalena Górowska-Fells w konsultacji z ekspertami z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego; ekspert krajowy: dr Mariusz Luterek (Uniwersytet Warszawski)

PORTUGALIA

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência (DGEEC)
Av. 24 de Julho, 134
1399-054 Lisboa
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

RUMUNIA

Biuro Eurydice
Narodowa Agencja Programów Wspólnotowych w dziedzinie Edukacji i Szkoleń Zawodowych

Universitatea Politehnică București
Biblioteca Centrală
Splaiul Independenței, nr. 313
Sector 6
060042 București
Wkład biura: Veronica - Gabriela Chirea we współpracy z ekspertami: Cristina Ghițulică (Rumuńska Agencja ds. Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym) i Mădălina Matei (Ministerstwo Edukacji Narodowej)

SERBIA

Biuro Eurydice Serbia
Fundacja Tempus
Ruze Jovanovic 27a
11000 Belgrade
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

SŁOWACJA

Biuro Eurydice
Słowackie Akademickie Stowarzyszenie na rzecz Współpracy Międzynarodowej
Křížkova 9
811 04 Bratislava
Wkład biura: Dagmar Sidorjakova w porozumieniu z ekspertami z Ministerstwa Edukacji, Nauki, Badań Naukowych i Sportu Republiki Słowackiej

---

SŁOWENIA

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji, Nauki i Sportu
Biuro Rozwoju Edukacji
Masarykova 16
1000 Ljubljana
Wkład biura: Tanja Taštanoska;
eksperti: Duša Marjetič, Andrej Kotnik i Alenka Lisec (Ministerstwo Edukacji, Nauki i Sportu)

HISZPANIA

Eurydice España-REDIE
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa (CNIIE)
Ministerio de Educación y Formación Profesional
c/ Torrelaguna, 58
28027 Madrid
Wkład biura: Adriana Gamazo García, Berta González Álvarez, Ana Prados Gómez y Elena Vázquez Aguilar (Eurydice España-REDIE); Rosario Lázaro Marín (Unidad de Promoción y Orientación Profesional del Departamento de Educación, Cultura y Deporte del Gobierno de Aragón); Rubén Fernández Alonso (Servicio de Evaluación Educativa de la Consejería de Educación del Principado de Asturias); Rubén Daniel Gallo Acosta y Ana Judith Gutiérrez Negrín (Viceconsejería de Educación y Universidades de la Consejería de Educación y Universidades del Gobierno de Canarias); Cristina Gredilla Cardero y Blanca Ares González (DD.GG. de Formación Profesional y de Universidades e Investigación de la Consejería de Educación de la Junta de Castilla y León); María José Fernández Maqueira (Dirección Provincial de Ceuta del Ministerio de Educación y Formación Profesional); Ruth Lucio González, Lorenzo Escudero Araújo y Nicolás Gallego Soto (D.G. de Política Universitaria de la Consejería de Economía, Ciencia y Agenda Digital y D.G. de Formación Profesional y Formación para el Empleo de la Consejería de Educación y Empleo de la Junta de Extremadura); Juan García Iborra (Consejería de Educación y Cultura de la Región de Murcia); Jaime Valdeolmillos y Carlos Pequeño (Servicios de Formación Profesional y de Universidades del Departamento de Educación del Gobierno de la Comunidad Foral de Navarra); Begoña Aguirre y Clea Galián (Centro de Desarrollo Profesional Docente de la Consejería de Educación, Formación y Empleo de La Rioja)

SZWECJA

Biuro Eurydice
Universitets- och högskolerådet/
Szwedzka Rada ds. Szkolnictwa Wyższego
Box 450 93
104 30 Sztokholm
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

SZWAJCARIA

Biuro Eurydice
Szwajcarska Konferencja Ministerstw Edukacji (EDK)
Speichergasse 6
3001 Bern
Wkład biura: Alexander Gerlings

TURCJA

Biuro Eurydice
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Wkład biura: Osman Yıldırım Uğur;
expert: Prof. Dr. Cem Balcıkanlı

ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Wkład biura: Sigrid Boyd i Hilary Grayson

Eurydice Unit Scotland
Learning Directorate
Scottish Government
2-C North
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Wkład biura: Alina Dragos i Elaine Kelley (Biuro Eurydice); Janet Sneddon i Michael Watney (rząd szkocki); Rowena Pelik (Agencja ds. zapewnienia jakości w szkolnictwie wyższym)

Tablica wyników mobilności studentów. Uwarunkowania studiowania za granicą – 2018/19

Niniejszy raport jest raportem towarzyszącym tablicy wyników mobilności Komisji Europejskiej, która została opracowana na podstawie zalecenia Rady Unii Europejskiej „Youth on the Move” z 2011 r. promującego mobilność edukacyjną młodych ludzi. Opracowanie tablicy wyników mobilności ma na celu monitorowanie postępów poczynionych przez kraje europejskie w promowaniu i usuwaniu przeszkód w mobilności edukacyjnej.

Po raz pierwszy tablica została wydana w 2016 roku i zawierała wskaźniki w następujących sześciu obszarach tematycznych: informacja i poradnictwo, przygotowanie językowe, transfer świadczeń pieniężnych dla studentów, wsparcie mobilności studentów ze środowisk defaworyzowanych, uznawanie efektów uczenia się, uznawanie kwalifikacji. Zaktualizowane wydanie raportu informuje o postępie, jaki odnotowano w poszczególnych krajach w upowszechnianiu i ułatwianiu wyjazdów młodzieży na studia zagraniczne.

Danych do raportu dostarczyły Krajowe Biura Eurydice z 28 państw UE, Albanii, Bośni i Hercegowiny, Szwajcarii, Islandii, Liechtensteinu, Czarnogóry, Macedonii Północnej, Norwegii, Serbii oraz Turcji.

Sieć Eurydice ma na celu prezentację europejskich systemów edukacji, ich organizacji i metod pracy. Sieć przedstawia opisy krajowych systemów edukacji, badania porównawcze, wskaźniki i dane statystyczne. Wszystkie publikacje sieci Eurydice są dostępne nieodpłatnie na stronie internetowej lub (na życzenie) w wersji drukowanej.

W skład sieci wchodzi biura krajowe, które są koordynowane przez Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Więcej informacji o sieci Eurydice, patrz: <http://ec.europa.eu/eurydice>.

